КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

30 травня 2025
м. Київ

УДК 351.743:355.45(06)
А 43

Рекомендовано до опублікування та поширення через Інтернет вченою радою Київського інституту Національної гвардії України (протокол №16 від 26.06.2025)

Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах: матеріали ІІІ Всеукр. наук. практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2025 року). Київ: Київський інститут Національної гвардії України, 2025. 244 с.

Збірник містить матеріали однойменної науково-практичної конференції, у якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів і наукових установ України.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та в освітньому процесі спеціалізованих та військових ЗВО, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

Оргкомітет не несе відповідальності за зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

Оргкомітет конференції:

Голова оргкомітету: начальник факультету службово-бойової діяльності Національної гвардії України Київського інституту Національної гвардії України, кандидат наук з державного управління, полковник Кізян Р. В.

Заступник голови оргкомітету: заступник начальника факультету з навчальної та наукової роботи – начальник навчальної частини факультету службово-бойової діяльності Національної гвардії України Київського інституту Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент Дем'янишин В. М.

Відповідальний секретар оргкомітету: начальник лабораторії кафедри вогневої підготовки майор Макарчук Т. А.

Члени оргкомітету:

начальник кафедри тактики та тактико – спеціальної підготовки, кандидат педагогічних наук, полковник Яковенко Є. С.

т.в.о. начальника кафедри управління підрозділами Національної гвардії України, доктор філософії, полковник Минько О. В.

начальник кафедри бойового та логістичного забезпечення, кандидат юридичних наук, доцент, полковник Толстоносов Д. Ю.

начальник кафедри вогневої підготовки, кандидат технічних наук, полковник Бірюков О. І.

т.в.о. начальника кафедри розвідки – начальник розвідки, підполковник Карнаш Є. І.

© КІНГУ 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРО-АТЛАНТИЧНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ

БАБІН Андрій **18**
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРО-АТЛАНТИЧНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ

БІЛЯЦЬКИЙ Олексій, НІКІТІНА Дарина **21**
ІНТЕГРАЦІЯ СИЛ ОБОРОНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ «ONE PARTNER, ONE PLAN»

БРИЖАТИЙ Віталій, СОГОРІН Андрій **23**
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС СТРАТЕГІЧНОЇ ОБОРОНИ

БУГРІЙ Станіслав, СТРИГУН Данііл **25**
РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

ВАСИЛЬЄВ Микола, СТРИГУН Данііл **27**
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

ВЄЛІКОВ Степан, ЛАЗОРЧИК Віктор **30**
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

ВЛАСЮК Валерій, НАГОРНИЙ Роман **31**
АПРОБАЦІЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ ДО ПЛАНУВАННЯ ОБОРОННОГО БОЮ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ГРАДЕЦЬКИЙ Андрій, ГРАДЕЦЬКА Наталія **34**
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

ЄМАНОВ Владислав, ТРОБЮК Володимир, БЄЛАЙ Сергій, **36**
БАТЮК Олег
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

ЗІНЧЕНКО Сергій, ЯКОВЕНКО Євген **39**
ОДИН З ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ СУМІСНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МИРОТВОРЧОГО КОНТИНГЕНТУ В ОПЕРАЦІЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ СИЛ

КРИВОРУЧКО Віталій **42**
РОЛЬ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КОНДРАТЮК-АНТОНОВА Тетяна, КУЦЕНКО Ігор **43**
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ЛАЗОРЧИК Віктор **46**
ІНФОРМАЦІЙНА ПРОТИДІЯ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ЛАПЧИК Максим, ЯКОВЕНКО Євген **47**
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У ПІДГОТОВЦІ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

МЕДВІДЬ Михайло, МАРТИНЮК Андрій, МЕДВІДЬ Юлія **49**
ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЗМІНУ ПРІОРИТЕТНИХ ЦІННОСТЕЙ НАСЕЛЕННЯ ЄВРОПИ

МИХАЙЛОВ Василь **52**
СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 2002-2014 рр.

ОНОПРІЄНКО Олександр **54**
ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ МОБІЛЬНИМИ ВОГНЕВИМИ ГРУПАМИ З ЗАХИСТУ ОБЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ. ОСНОВНІ ПРИЙОМИ І СПОСОБИ ДІЙ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ЗАСОБІВ ПОВІТРЯНОГО НАПАДУ

ПАВЕЛКО Владислав, ЯКОВЕНКО Євген **57**
ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО У ПІДГОТОВЦІ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

РЕПЕНКО Олександр, ЯКОВЕНКО Євген **59**
КРИТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА БОЙОВОЇ РОБОТИ МЕХАНІЗОВАНИХ ВІДДІЛЕНЬ

СОВІНСЬКИЙ Сергій **62**
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

СОГОРІН Андрій **64**
ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ВІЙСЬКОВОГО МАРКЕТИНГУ В РЕКРУТИНГУ: ПОГЛЯД СОЦІОЛОГА

СТАСЮК Василь, КИРИЧЕНКО Андрій **66**
ТЕМПЕРАМЕНТ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БОЙОВИХ УМОВАХ

ЮШКЕВИЧ Володимир, СТРИГУН Данііл **69**
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

ФАЛЬКО Сергій **71**
НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПІДХОДІВ

ЧОРНЕНЬКИЙ Володимир, ТЕРЕЩЕНКО Олексій, ЗАЙКО Віктор **73**
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ СПРОМОЖНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ЯРЕМА Владислав, МАЦЮК Микола **75**
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПРОМОЖНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

BILOVSKYI Oleksandr, VOLOBUIEV Andrii **77**
THE ROLE OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE IN STRENGTHENING NATIONAL SECURITY UNDER WARTIME CONDITIONS

БІЛЯЦЬКИЙ Олексій, РУДЕНКО Максим **78**
ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ СПРОМОЖНОСТЕЙ ОБОРОННОГО СЕКТОРУ

БОНДАРЕНКО Іван **80**
КОМП'ЮТЕРНІ ДАНІ ЯК ОБ'ЄКТ НАПАДУ: КОНТРОВЕРСІЙНІ ПИТАННЯ ПРАВА МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

ВАСИЛЬЄВ Микола **82**
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ З ЯКИМИ ЗІТКНУЛИСЬ СУБ'ЄКТИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

ГОРБАТЕНКО Андрій **84**
ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОЇ КОНТРРОЗВІДКИ СБУ У ПІДРОЗДІЛАХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ДАВИДЕНКО Микола **86**
ДО ПИТАННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАГРОЗ В КОНТЕКСТІ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НАСЕЛЕННЯ

ДЕНИСЮК Олександр **88**
ПРАВОВА МЕЖА ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ, СВОБОД, ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА, ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ЧАСТИНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ

КОБА Олександр **89**
РОЛЬ І МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ВИКОНАННІ ЗАХОДІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: НАУКОВО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

КОБА Олександр, КРАВЧУК Андрій **91**
ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЙ СКЛАДУ ВАРТИ ТА ПОШУКОВИХ ГРУП НГУ ПІД ЧАС ВТЕЧІ ЗАСУДЖЕНИХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

КОБА Олександр, ЛОБУНОВ Денис **93**
ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

КОВАЛЬОВА Тетяна, БУДКІВСЬКИЙ Владислав **96**
АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОРГАНАХ ВЛАДИ

КОВАЛЬОВА Тетяна **98**
ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ЦІЛІСНОСТІ ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

КРАСОВСЬКИЙ Павло, НЕТРЕБЕНКО Арсеній **101**
СИМУЛЯЦІЯ БОЙОВИХ ДІЙ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ У ВІЙСЬКОВОМУ ПРОТИСТОЯННІ МІЖ рОСІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ

КУРИЛО Олег **102**
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ТАКТИКА ДІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПРИ МАСОВИХ ЗАХОДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

КУРИЛО Олег, ЛИТВИН Андрій **105**
ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ

КУРИЛО Олег, ЛОСЮК Тарас **108**
ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАКОНОДАВЧЕ ПОЛЕ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КУРИЛО Олег, ОМЕЛЬЧЕНКО Мирослав **110**
ЗАКОНОДАВЧІ МЕЖІ ПРИМУСУ, АНАЛІЗ ПОВНОВАЖЕНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

КУРИЛО Олег, ЯСІНСЬКИЙ Володимир **112**
ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ЛАЗОРЧИК Віктор **114**
ФУНКЦІОНАЛЬНА ГНУЧКІСТЬ ТА АДАПТАЦІЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРИВАЛОЇ АГРЕСІЇ

ЛУЦАК Дмитро, МАЗУР Ігор, ШТОМА Вадим **116**
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

ПОЛЯКОВ Вадим, ЯКОВЕНКО Євген **119**
ЕВОЛЮЦІЯ ОБОРОННОГО БОЮ ЗА ДОСВІДОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

РОМАШКО Олег **122**
БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

СИНЯВСЬКИЙ Артур, ФУРМАН Каріна **124**
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

СКРИНЬКОВСЬКИЙ Руслан **125**
КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

СТЕЦКОВ Олександр, ДЕНИСЮК Олександр **128**
ОРГАНІЗАЦІЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТАХ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

ЧЕРНОВОЛ Євгеній **129**
ПРОТИДІЯ ЗАГРОЗАМ ЗАСТОСУВАННЯ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГОСТАНУ

ШАМАРА Олександр, КОМАШКО Володимир **131**
ІНСТИТУЦІЙНІСТЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОРГАНІВ В РОЗРОБЛЕННІ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ТА ПРОГРАМ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ШЛЯМАР Ігор **137**
ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПОЛЬОВИХ УМОВАХ

СЕКЦІЯ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БОЙОВОГО ТА ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

АБРАМОВ Сергій **139**
ВИЗНАЧЕННЯ КОНСТРУКЦІЙ ПРИЧЕПІВ ДО КВАДРОЦИКЛІВ ДЛЯ ЕВАКУАЦІЇ ПОРАНЕНИХ

АНДРУСЕНКО Сергій **141**
МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ВОДІЇВ ДЛЯ ЗМЕНШЕННЯ СТРЕС-ФАКТОРІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

ГРЕЧАНИЙ Вячеслав **145**
ЗАСТОСУВАННЯ АЕРОСТАТІВ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ ЗОНИ РАДІОПОКРИТТЯ РАДІОСИСТЕМ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ДАВИДОВСЬКИЙ Леонід, СІРЧЕНКО Роман **147**
ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ ШОЛОМІВ БОЙОВИХ БАЛІСТИЧНИХ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ ОБОРОНИ

ДЕМ'ЯНИШИН Володимир, КІЗЯН Руслан **149**
ВИМОГИ ДО НОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ ЕВАКУАЦІЙНОГО ВІЗКА

ДІМІЧ Антоніна, ЧЕПУРНА Ганна **150**
ОКРЕМІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В СФЕРІ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ США

КОЗИНЕЦЬ Сергій, ДЕРЯГІН Олександр **153**
ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

КРАВЧЕНКО Сергій **155**
ПРОБЛЕМИ ДИССОМНІЇ ТА ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

МАНЖОС Олексій, ГОНЧАРЕНКО Олександр **157**
2-ХЛОРБЕНЗИЛІДЕНМАЛОНОНІТРИЛ (CS) ЯК ЗАСІБ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ

МОВЧАН Анатолій, ШЕВЧЕНКО Софія **158**
ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

ПАРІЙ Сергій **161**
АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ПАРІЙ Сергій **162**
БОРОТЬБА З ЛОГІСТИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ СУПРОТИВНИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

РИБАЧОК Геннадій **164**
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИБОРУ ПОКАЗНИКІВ І КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА КІБЕРІНЦИДЕНТИ ОРГАНАМИ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

САХНЕВИЧ Борис **165**
ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ ЛОГІСТИКИ ТА ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАНН

СТУДІН Олександр **167**
ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

СУКОНЬКО Сергій **169**
ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ЕЛЕМЕНТІВ РЕЧОВОГО ТА ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ ЯКІСНОГО ВИКОНАННЯ НИМ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

ТОЛСТОНОСОВ Димитрій, ДЕРЯГІН Олександр **170**
ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА МЕДИЧНЕ ОСНАЩЕННЯ АПТЕЧКИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА КОЛЕКТИВНОЇ. ДОСВІД ВІЙНИ З рОСІЄЮ

ТОЛСТОНОСОВ Димитрій, СТЕЦКОВ Олександр **172**
ЕКСТРЕМАЛЬНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ВИЖИВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ДОСВІД ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО

СЕКЦІЯ 4. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНОГО ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ (БОЙОВИХ) ЗАВДАНЬ

АРЧАКОВА Олександра, БАРАНЬКО Валерій **175**
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЯХ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

АТАМАНЕНКО Ігор **176**
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВЛУЧНОЇ СТРІЛЬБИ

БІРЮКОВ Олексій, ЛОЗА Олександр **179**
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КРАЇНАХ НАТО

БІРЮКОВ Олексій, НЕТРЕБЕНКО Арсеній **181**
ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТАКТИЧНИХ НАВИЧОК ОСОБОВОГО СКЛАДУ

БІРЮКОВ Олексій, СОГОРІН Андрій **183**
ЗАСАДИ РОЗРОБКИ МАСО-ГАБАРИТНИХ МАКЕТІВ ДЛЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ТИРУ НА ПРИКЛАДІ МАКЕТУ ГРАНАТОМЕТА ФОРТ-600

БОВСУНІВСЬКИЙ Ігор, ЛИСЕНКО Дмитро **185**
ГРАНАТОМЕТНІ СИСТЕМИ ІНОЗЕМНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ОЗБРОЄННІ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ. НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ У ЗАСТОСУВАННІ

ВЕРГОЛЯС Олександр **187**
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЯХ (ІПСО) В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

ДВОРЕЦЬКИЙ Віталій **189**
ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ СТРІЛЬБИ

ДОЛЯ Сергій **192**
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

ЄРМОЛАШ Рєнат **195**
БОЙОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ (БПЛА)

ЗАДОРОЖНИЙ Костянтин **197**
АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

ЗАДОРОЖНИЙ Костянтин, КАДЯЙКІН Кіріл **198**
ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ МОРСЬКИХ ДРОНІВ ВСУЧАСНОМУ ВЕДЕННІ ВІЙНИ

ЗАДОРОЖНИЙ Костянтин, ЛЕВИЦЬКИЙ Михайло **200**
РОЛЬ ТРЕНАЖЕРІВ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ВОГНЕВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

ЗАДОРОЖНИЙ Костянтин, СТРИГУН Данііл **203**
РОЛЬ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БОЄЗДАТНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ

ЗАДОРОЖНИЙ Костянтин, ШЕЛУДЬКО Іван **205**
ІНТЕГРАЦІЯ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У СТРІЛЕЦЬКУ ЗБРОЮ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТОЧНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

КРАСЮК Родіон, ВИНТУ Артур **207**
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ БПЛА

ЛУЦАК Дмитро, МАЗУР Ігор, ШТОМА Вадим **208**
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

НІКОНЕНКО Андрій **211**
НОВІТНІ МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТРЕНАЖЕРИ ПТРК В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НГУ

ПІСТРЯК Петро **212**
ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

ПУРНАК Віктор **214**
РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НГУ: ДОСВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ОЗБРОЄННЯ

СОЛОНЕНКО Володимир **215**
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНОГО ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ (БОЙОВИХ) ЗАВДАНЬ

СУСЛОВ Роман **216**
АВТОМАТИЧНИЙ ЗАХИСТ ДЕРЖАВНИХ БУДІВЕЛЬ ВІД БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) РІЗНИХ ТИПІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМИ РАДІОЕЛЕКТРОННОЇ БОРОТЬБИ (РЕБ) З АВТОМАТИЧНИМ ВИЯВЛЕННЯМ ЧАСТОТ УПРАВЛІННЯ ТА ЇХ ПОДАВЛЕННЯМ

ТОЛСТОНОСОВ Юрій, ТОЛСТОНОСОВ Димитрій **219**
АВТОНОМНІ СИСТЕМИ ОЗБРОЄННЯ: ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНИХ ВІЙНАХ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ

СЕКЦІЯ 5. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВІДУВАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ

БІЛЯЦЬКИЙ Олексій, ДОРОФЄЄВА Софія **222**
РОЗВІДУВАЛЬНО ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО - РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

ВЄДЄНЄЄВ Дмитро, СЕМЕНЮК Олександр **223**
ЗАПОЗИЧЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ МОДЕЛЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ РОЗВІДКИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

ДАТЧУК Денис, ЛУГОВСЬКИЙ Ігор **225**
РЕЗУЛЬТАТ РАНЖИРУВАННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВІДУВАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ЄРЬОМІНА Людмила **227**
ПОТЕНЦІАЛ OSINT У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

ЗАЄЦЬ Наталія, ЖИЛІНСЬКИЙ Ігор, КОВАЛЕНКО Іван **230**
РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗВІДУВАЛЬНО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТА МАЙБУТНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

ЗІНЧЕНКО Сергій **231**
АНАЛІЗ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ В СИСТЕМІ РОЗВІДКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КАРНАШ Євгеній, ГРИЦЕНКО Антон, КРИВОВ'ЯЗ Євгеній **233**
РОЗВИТОК РОЗВІДУВАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ В ОПЕРАТИВНО-БОЙОВІ СПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КАРНАШ Євгеній, КРУПКА Євгеній **236**
РОЗВИТОК УДАРНИХ БПЛА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КУРБАТОВ Артем, ВИШИНСЬКИЙ Сергій **238**
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНИХ БПЛА ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

КУРБАТОВ Артем, ТРУНЯКОВ Олег **241**
ОСНОВИ РОЗВІДУВАЛЬНО-ВОГНЕВОГО КОМПЛЕКСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

КУРБАТОВ Артем, МАЙОРКО Дмитрій **243**
ЗАСТОСУВАННЯ ВЗВОДІВ РОЗВІДКИ СПП ЯК КЛЮЧОВИХ ВИКОНАВЦІВ ПРИ ВЕДЕННІ БОЮ

МЕЛЬНИК Петро **245**
ОПЕРАТИВНО - РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИ КРИМІНАЛЬНА РОЗВІДКА?

НАЗАРЕНКО Роман **247**
РЕЛІГІЙНА ОБІЗНАНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ В ОПЕРАЦІЯХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

ТРУНЯКОВ Олег, КУЗЬМЕНКО Павло **249**
РОЗВИТОК ПІДРОЗДІЛІВ РОЗВІДКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Дозвольте щиро привітати вас від себе особисто, вченої ради та науково-педагогічного колективу Київського інституту Національної гвардії України з початком роботи на ІІІ Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій актуальним проблемам теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах.

Метою проведення є формування нового бачення розвитку наукових досліджень та розробок у сфері організації службово-бойової діяльності в Інституті.

Розуміючи багатоплановість цього пошуку, науковці Інституту створили фаховий дискусійний майданчик, на який запросили визнаних експертів у питаннях теорії та практики організації службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони нашої держави, наукових установ, вищих навчальних закладів, командувань та військових частин НГУ, ЗСУ, а також фахівців держав-членів НАТО – Франції та Португалії. Учасниками конференції також є й молоді дослідники – здобувачі вищої освіти, магістри, аспіранти, ад'юнкти.

Спільне обговорення й вивчення актуальних питань за кожним із запропонованих напрямів роботи конференції дозволить критично поглянути на проблемні питання: організації службово-бойової діяльності суб'єктами сектору безпеки та оборони; удосконалення системи підготовки та застосування органів та підрозділів з урахуванням євро-атлантичних та європейських принципів та підходів; розвиток бойового та логістичного забезпечення діяльності суб'єктів; застосування сучасного озброєння та військової техніки при виконанні службово-бойових (бойових) завдань за призначенням; сучасний стан та перспективи розвідувально-інформаційної роботи.

Підсумком нашої спільної роботи стане не лише обмін досвідом, а й створення реальних механізмів впровадження бойового досвіду та наукових підходів в освітній процес, систему підготовки та практичну діяльність.

Україна продовжує чинити гідний спротив державі-агресору. Наші воїни щодня демонструють приклад мужності, самопожертви та високої фаховості. Водночас це – і виклик для нас, наукової та освітньої спільноти: шукати нові рішення, формувати інноваційні моделі дій, готувати майбутніх командирів, здатних діяти рішуче й відповідально.

Вірю, що кожна доповідь, кожна конструктивна критика стануть внеском у посилення обороноздатності нашої держави, а результати конференції — реальним підґрунтям для оновлення підходів у системі безпеки та оборони.

Плідної роботи, колеги!
Слава Україні! Героям Слава!

З повагою
Начальник Київського інституту Національної гвардії України
полковник **Андрій МАРТИНЮК**

СЕКЦІЯ 1.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРО-АТЛАНТИЧНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ

Бабін Андрій,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з підготовки військ,
Київський інститут Національної гвардії України

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ.

В умовах сучасних складних оперативних середовищ та викликів, традиційні підходи до підготовки та забезпечення боєготовності військовослужбовців стають недостатніми. Необхідний комплексний системний підхід, який охоплює не лише фізичну, але й нефізичні аспекти готовності. Цей підхід є вирішальним для виконання завдань та підвищення загальної ефективності.

Концепція "Цілісного здоров'я та фітнесу" (Holistic Health and Fitness – H2F), яка представлена в доктрині Армії США (FM 7-22) та описі її функціонування, є прикладом такої комплексної системи. Вона спрямована на оптимізацію показників солдата, зниження рівня травматизму, покращення реабілітації після поранень та підвищення загальної боєздатності. Система H2F базується на використанні експертів на рівні підрозділу, сучасних засобів та обладнання.

Система H2F інтегрує п'ять критично важливих елементів: управління (governance), програма (program), обладнання та засоби (equipment and facilities), персонал (personnel), та підготовка керівництва (leader training). Ці елементи є результатом ретельного аналізу та досліджень.

Керівними принципами системи H2F є:

Оптимізація: спрямована на підвищення летальності солдата шляхом інтеграції сфер H2F у тактику, методи та процедури. Це культурний зсув від фокусу на фізичній готовності до розширеної парадигми, що включає спосіб мислення, відчуття та взаємодії солдата з оточенням. Тренування охоплює всього солдата – тіло та мозок.

Індивідуалізація: передбачає розробку індивідуальних програм тренувань та розвитку для кожного солдата. Кожен солдат має унікальні фізичні навички та стратегії саморегуляції. Система H2F оцінює рівень розвитку солдата та створює

індивідуалізований план для прискорення зростання. Ці плани використовуються для покращення підготовки команди та підрозділу.

Імерсивність (занурення): програмування, що належить підрозділу та проводиться ним, зміцнює згуртованість, дух колективу та довіру. Система інтегрує фізичну та нефізичну підготовку протягом усього робочого дня в межах території підрозділу. Це розширює можливості для проведення тренувань з бойової готовності, передаючи відповідальність на найнижчий рівень підрозділу.

Інтеграція цих елементів та принципів забезпечує платформу готовності, що допомагає запобігати фізичному та нефізичному стресу, який може перевантажити солдата.

Євроатлантичні та європейські принципи в даному контексті відображаються у фокусі на стандартизації, взаємосумісності та комплексному підході до готовності військовослужбовців, що є наріжними каменями співпраці в рамках НАТО та ЄС. Роль Комітету начальників військово-медичних служб НАТО (COMEDS) полягає у розвитку та координації військово-медичних питань, вдосконаленні координації, стандартизації та оперативної сумісності в медичній сфері. Публікації AMedP-1.11, AMedP-1.18 та AMedP-4.5 є прикладами таких стандартів, що стосуються забезпечення військ продовольством, його безпеки та якості, демонструючи спільні підходи до підтримки здоров'я та боєздатності. Впровадження подібних систем підготовки та забезпечення, адаптованих до національних потреб з урахуванням цих принципів, є кроком до інтеграції. Система H2F вбудована в програму Міністерства оборони США "Загальна фізична підготовка збройних сил" (TFF), підкреслюючи її відповідність широким оборонним рамкам.

Система H2F пропонує конкретну доктрину для впровадження комплексної підготовки. Програма H2F охоплює п'ять основних сфер готовності: фізична, харчова, духовна, психологічна та готовність до сну.

Фізична готовність: Ця сфера охоплює ширший спектр тренувань, ніж традиційні підходи. Тренування повинно бути цілеспрямованим, використовувати перевірені методи та стандарти, мати належний обсяг, інтенсивність та частоту для досягнення конкретних завдань солдата та місії. Важливо розвивати як аеробну (витривалість великих груп м'язів протягом тривалого часу), так і анаеробну витривалість (здатність переносити короткі сплески високоінтенсивної активності, необхідна для перенесення важких навантажень). Силові тренування (з вільними вагами, на тренажерах тощо) є ключовими для розвитку базової сили та підготовки до екстремальних навантажень. Періодизація є систематичним плануванням тренувань для досягнення пікової готовності до бою в певні моменти часу. Вона інтегрує всі сфери готовності у тренувальні цикли. Тренувальні заняття складаються з підготовки, активності та відновлення.

Психологічна готовність: Необхідна для подолання супротивника та функціонування в складних умовах. Включає розвиток когнітивних, емоційних та міжособистісних здібностей. Когнітивні здібності стосуються здатності обробляти інформацію та приймати обґрунтовані рішення, що може бути

покращено за допомогою тренувань уваги та осмислення. Емоційна спроможність включає контроль збудження, стресу, мотивацію та самонавіювання, допомагаючи солдатам справлятися з інтенсивним стресом. Розвиток позитивних емоцій (оптимізму, гумору, надії, гнучкості) позитивно впливає на здоров'я та відновлення. Міжособистісні здібності охоплюють комунікацію (вербальну та невербальну), емпатію, навички слухання та розбудову довіри.

Духовна готовність: Розвиває особисті якості, необхідні для підтримки в часи стресу, труднощів і трагедій. Вона пов'язана з пошуком сенсу та мети життя, визначенням цінностей та переконань, що формують основу характеру та стійкості. Лідери мають заохочувати індивідуальну духовну готовність в атмосфері взаємної поваги та гідності, незалежно від релігійних переконань. Практики можуть включати регулярні зібрання (в тому числі у військових каплицях), ведення щоденника, читання та роздуми над текстами, а також молитву чи медитацію. Оцінка духовної готовності є суб'єктивною та базується на самооцінці.

Готовність до сну: Критично важлива для підтримки оптимальної фізичної та когнітивної функції. Стратегії управління сном сприяють підвищенню пильності та ефективності, особливо під час безперервних операцій. Найефективнішим підходом є оптимізація самого сну. Також важливо забезпечити фізичний комфорт (температура, постіль) та безпеку місця сну. Лідери повинні планувати достатньо часу для сну солдатів, розглядаючи сон як логістичний елемент.

Харчова готовність: Наголошує на харчуванні для виконання завдань як у гарнізонних, так і в оперативних умовах. Це досягнення індивідуальної стратегії харчування для підтримки оптимальної функції та запобігання хворобам і травмам. Здоровий раціон включає різноманітні продукти та обмежує доданий цукор, насичені/трансжири та натрій. Потреби в харчуванні значно залежать від умов навколишнього середовища (спека, холод, висота над рівнем моря, занурення у воду). Врахування цих факторів дозволяє адаптувати раціон та використовувати спеціальні або доповнені пайки (наприклад, з високим вмістом вуглеводів для холоду або висококалорійні для інтенсивної діяльності).

Висновок: Удосконалення системи підготовки та застосування органів та підрозділів суб'єктів сектору безпеки і оборони з урахуванням євроатлантичних та європейських принципів вимагає переходу до комплексної, інтегрованої, науково обґрунтованої та індивідуалізованої системи, такої як модель H2F. Впровадження стандартів якості та безпеки забезпечення, а також розвиток багатопрофільних команд підтримки є критично важливими для підвищення готовності та ефективності всього сектору безпеки і оборони. Це потребує сильного управління, постійного навчання керівництва та безперервного процесу досліджень та вдосконалення.

Біляцький Олексій,
старший викладач кафедри,
Національний юридичний Університет імені Ярослава Мудрого

Нікітіна Дарина,
студентка 2 курсу,
Національний юридичний Університет імені Ярослава Мудрого

ІНТЕГРАЦІЯ СИЛ ОБОРОНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ «ONE PARTNER, ONE PLAN»

«На війні всі засоби хороші» - саме цим принципом керується російська федерація, здійснюючи гібридну агресію проти України. Гібридна війна повстала як виклик наприкінці XX століття, набувши нової форма ведення військових дій, яку світ не знав досі. Одним із головних завдань, які агресор ставить перед собою - це підтримання не тільки зовнішнього військового тиску, але й внутрішнього, який досягається через протиріччя, конфлікти та чвари в середині країни. Метою таких дій є захоплення всіх сфер життєдіяльності країни - воєнну, політичну, дипломатичну, інформаційну, соціальну тощо. При цьому держава-агресор традиційно повністю заперечує свою причетність до вчинення будь-яких агресивних дій.

Військова агресії росії проти нашої держави дало змогу еволюціонувати поняттю «гібридна війна» від другорядної ідеї до провідної, яку нині закріплюють у стратегічних та програмних документах. Війна, як би це прикро не було визнавати, прискорила процес інтеграції, адже тільки за умови взаємосумісності зі стандартами НАТО перемога буде можливою.

У 2019 році у палаті Верховної Ради України було офіційно ухвалено закон «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)». Мета такої ініціативи ґрунтувалася на засадах цивільного вибору, європейської ідентичності Українського народу та проголошення незворотності стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Змін зазнала преамбула основного Закону України та статті 85, 102, 116 Конституції України. Ця подія є знаковою в історії нашої держави, адже з цього часу Україна офіційно розпочала свій шлях до повноцінної інтеграції до багатонаціональної оборонної євроатлантичної структури.

Концепція «ONE PARTNER, ONE PLAN» була затверджена у березні 2021 року. Вона мала на меті не тільки оптимізацію та покращення співпраці між країнами-учасниками, але й чітку конкретизацію завдань та термінів їх виконання, що здійснюється під контролем одразу обома партнерами – Україною та НАТО. Спеціально для цієї концепції було запропоновано нову структура Індивідуально адаптованої програми партнерства, яка інтегрує визначені

програми партнерства в країну-партнера, синтезуючи при цьому їх. Це підтримує єдність, узгодженість та комплексний підхід до управління як цивільними, так і військовими програмами партнерства. Підхід базується на спільній відповідальності, яку несе як НАТО, так і кожний окремий партнер, включаючи всі елементи від звичайного персоналу до військового керівництва НАТО та військових командувань, які контролюють співпрацю на місцях. Процес концепції складається з чотирирічного циклу та включає в себе п'ять проміжних результатів:

1) Стратегічні цілі: визначають напрямок співпраці, орієнтовані на вплив. Окреслює, чого саме прагнуть досягти спільно НАТО й партнер.

2) Конкретні цілі та етапи: стратегічні цілі перетворюються на конкретний, чіткий план, який пов'язаний з стратегічними завданнями та детальним описом їх досягнення. Етап №1 і №2 поєднані в один спільний документ, що узгоджується кожні наступні чотири роки.

3) План та заходи впровадження: цей етап містить детальний опис діяльності та підтримки, яку надаватиме НАТО партнеру.

4) Проміжна оцінка: на другий рік проводять оцінювання прогресу відносно етапу №2, після надаються рекомендації щодо внесення змін та правок до етапу №3 на останні два роки.

5) Оцінювання наприкінці циклу: в останній рік відбувається заключне оцінювання всіх досягнень, що є підґрунтям для формування нових завдань на наступний чотирирічний цикл, забезпечуючи безперервність та постійне вдосконалення[3].

Ця система є гарантом успішної роботи. Вона дає змогу чітко визначити та прорахувати подальші цілі та дії, при цьому постійно здійснюється контроль за прогресом та проміжне оцінювання результатів, зберігаючи потенційну динаміку та орієнтованість на досягненні спільних цілей.

Сектор оборони безпеки включає в себе не тільки військові структури, але й правоохоронні, розвідувальні та інші установи, які ставлять собі на меті забезпечення оборони країни, захист її територіальної цілісності, національної безпеки та суверенітету України. До ключових суб'єктів відносять Збройні Сили України (ЗСУ), Службу безпеки України (СБУ), Національну гвардія України (НГУ), Державну прикордонну службу України (ДПСУ), Національну поліцію, Державну службу з надзвичайних ситуацій (ДСНС) тощо.

Сьогодні за умов повномасштабної війни сектор оборони потребує модернізації. Це включає в себе зміну в доктрині оборони, постановку нових стратегічних пріоритетів, адаптацію до гібридного ведення війни, а також впровадження інновацій не тільки у технічне забезпечення, але й у систему управління, логістики та командування.

Генеральний штаб ЗСУ та Міністерство оборони України відповідають за забезпечення єдності всіх учасників. До їх функцій належить: забезпечення координації рішень, формування єдиного оперативного простору, управління оборонними ресурсами та співпрацю з НАТО. Принцип взаємосумісності відіграє у цьому ключову роль, адже є однією з умов ефективної протидії

загрозам. Тому Україна потребує єдиної гнучкої системи безпеки, яка досягається шляхом тісної співпраці.

Перші результати інтеграції сил оборони можна побачити на прикладі оборони Києва у 2022 році. Співпраця між ЗСУ, СБУ, НГУ, підрозділами територіальної оборони та іншими структурами мала на меті не допустити захоплення столиці України.

Тож, можна дійти до висновку, що інтеграція сил оборони України не тільки можлива у далекому майбутньому, але й активно відбувається вже сьогодні, вже зараз. Завдяки створенню єдиного оперативного простору, взаємодії між структурами, а також співпраці з НАТО, Україна може продовжувати чинити опір окупаційній політиці російської федерації. Досвід оборони Києва це тільки підтверджує - запорукою успіху є усвідомлення важливості єдності та взаємодії всіх учасників.

Брижатий Віталій,
начальник служби
цивільно-військового співробітництва,
15 бригада оперативного призначення
Національної гвардії України,
підполковник

Согорін Андрій,
доцент кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
майор

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС СТРАТЕГІЧНОЇ ОБОРОНИ

Зростання ролі цивільно-військового співробітництва в умовах сучасної війни, особливо в умовах тривалої гібридної загрози, потребує переосмислення традиційних підходів до організації оборонних дій. Гнучкість, адаптивність та здатність реагувати на непередбачувані сценарії стають важливими атрибутами стратегічного управління.

У контексті збройної агресії російської федерації проти України, завдання стратегічної оборони набули критичного значення, зокрема в аспекті координації зусиль військових та цивільних структур. Цивільно-військове співробітництво (ЦВС) стає не просто підтримуючою функцією, а однією з основних умов ефективного стратегічного управління оборонними операціями. Ця взаємодія дозволяє досягти інформаційної переваги, мобілізаційної синергії та соціальної легітимізації дій Сил оборони України і Національної гвардії України, як її частки.

Розкриваючи роль ЦВС у стратегічній обороні, зазначимо, що ключовою рисою сучасної моделі ЦВС є її мультидисциплінарний характер. Вона включає логістику, інформаційну політику, соціальну взаємодію та психологічні аспекти впливу на цивільне населення. Це створює передумови для синергії між військовими цілями та гуманітарними зусиллями.

Згідно з Доктриною ЦВС, співробітництво між військовими та цивільним середовищем виконується у межах системи підтримки військ, забезпечення цивільного середовища та налагод ження взаємодії. Основними напрямками є: оперативне інформування, взаємодія з органами ЦЗ, інформаційний супровід, координація гуманітарних заходів. У стратегічному оборонному плануванні підрозділи ЦВС інтегруються в систему управління, виступаючи ключовою інституцією комунікації між військовими та цивільними.

Виходячи з Доктрини ЦВС можна окреслити завдання сил та засобів цивільно-військового співробітництва у ході стратегічної оборони. Окрім наведених функцій, ЦВС здійснює посередництво між військами та цивільним населенням у питаннях відновлення життєдіяльності, включаючи водопостачання, енергозабезпечення, розчищення інфраструктури. ЦВС також сприяє розміщенню військових формувань з урахуванням місцевих потреб та конфліктних точок.

До завдань належать: ситуаційне оцінювання ЦС, рекомендації щодо мінімізації впливу бойових дій, проведення інформаційних кампаній, організація евакуації цивільного населення. Крім того, ЦВС забезпечує створення центрів швидкого реагування, організовує місії супроводу та комунікації, здійснює спостереження за гуманітарною ситуацією.

У рамках стратегічного рівня підрозділи ЦВС можуть функціонувати як частина об’єднаних координаційних центрів. Вони мають включати аналітичні групи, офіцерів зв’язку, підрозділи стратегічних комунікацій, що забезпечують системне охоплення інформаційного простору.

До сил ЦВС належать офіцери, аналітики, комунікаційні фахівці. Засоби включають транспорт, зв’язок, гуманітарне забезпечення. Застосовується широкий інструментарій: інформаційно-психологічна підтримка, публічна дипломатія, ІТ-аналітика, багатоканальний моніторинг суспільної думки. Важливе місце належить інтеграції з територіальною обороною.

Викликом для застосування сил ЦВС в стратегічній обороні є низька правова адаптивність ЦВС до умов воєнного стану, що обмежує правомірність втручання у деякі аспекти цивільного врядування. Перспективи розвитку пов’язані також із формуванням міжвідомчих протоколів спільного реагування, які дозволять підвищити ефективність комплексних операцій, і взагалі потрібне єдине принципове визначення суті «цивільно-військового співробітництва», оскільки нормативні документи вкладають різну суть в це поняття.

Викликами є відсутність законодавчої бази, міжвідомча неузгодженість, гібридний характер загроз. Перспективи: впровадження стандартів НАТО, розгортання інтегрованих регіональних команд ЦВС, розвиток цифрових платформ обміну даними, створення мобільних осередків оперативної комунікації.

Враховуючи вищезазначене, доходимо до висновків, що в умовах війни майбутнього саме ЦВС може стати ключовим чинником стійкості держави. Своєчасна модернізація його структури, нормативної бази та технічного забезпечення стане запорукою успішного функціонування всієї системи оборони.

ЦВС у стратегічній обороні є критично важливим інструментом досягнення військово-політичних цілей. Спроможність ефективно взаємодіяти з цивільним середовищем забезпечує гнучкість, стійкість та легітимність оборонної кампанії. Застосування ЦВС дозволяє гармонізувати військові та гуманітарні інтереси у межах спільного безпекового простору.

Бугрій Станіслав,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Київський інститут Національної гвардії України,
майор

Стригун Даніїл,
курсант курсу № 1,
факультет службово-бойової діяльності Національної гвардії України,
Київський інститут Національної гвардії України,
солдат

РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасні збройні конфлікти характеризуються надзвичайно високим рівнем стресу, психологічних навантажень та екстремальних умов, що чинять значний вплив на психіку військовослужбовців. Бойові дії вимагають не лише фізичної витривалості та сили, але й високої психологічної стійкості, тобто здатності зберігати емоційну рівновагу, контролювати свої реакції та ефективно діяти в умовах постійної загрози, невизначеності та втрат. У зв'язку з цим, проблема формування та підтримки психологічної стійкості військовослужбовців є однією з найактуальніших у сучасній військовій психології та практиці бойової підготовки.

Спеціальна фізична підготовка направлена на розвиток основних фізичних якостей військовослужбовців, як-от витривалість, сила, координація і швидкість, що відіграє важливу роль у підтриманні фізичної форми й збереженні здоров'я в умовах високого навантаження й стресу.

Фізична підготовка, традиційно розглядаючись як засіб розвитку фізичних якостей, має значний потенціал у формуванні психологічної стійкості. Регулярні фізичні вправи, подолання фізичних труднощів та досягнення спортивних цілей сприяють розвитку таких важливих психологічних якостей, як воля, наполегливість, самодисципліна, впевненість у собі та стресостійкість. Крім того, фізична активність позитивно впливає на фізіологічні процеси в організмі, знижуючи рівень стресових гормонів та підвищуючи загальну резистентність до стресу.

У сучасних збройних конфліктах військовослужбовці стикаються з надзвичайно високим рівнем стресу, психологічних навантажень та екстремальних умов, що робить психологічну стійкість критично важливою. Бойовий стрес, психологічні травми та посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) є серйозними викликами для їхнього психічного здоров'я. Фізична підготовка, окрім розвитку фізичних якостей, відіграє значну роль у формуванні психологічної стійкості.

Регулярні фізичні вправи сприяють розвитку вольових якостей, таких як наполегливість, цілеспрямованість та самодисципліна, а також підвищують стресостійкість, знижуючи рівень гормонів стресу та покращуючи емоційний стан. Досягнення фізичних результатів та поліпшення фізичної форми формують впевненість у собі, що є важливим фактором психологічної стійкості. Крім того, фізична активність позитивно впливає на когнітивні функції, що є важливим в умовах бойових дій, де потрібна швидкість реакції та концентрація уваги.

Оптимальні програми фізичної підготовки повинні включати різні види та методи тренувань, такі як загальна та спеціальна фізична підготовка, інтервальні та кругові тренування, тренування з обтяженнями та функціональні тренування. Важливо враховувати індивідуальні особливості військовослужбовців, забезпечувати систематичність та поступовість навантажень, а також використовувати різноманітні вправи.

Для максимальної ефективності фізичної підготовки у формуванні психологічної стійкості рекомендується включати елементи психологічної підготовки у фізичні тренування, забезпечувати психологічний супровід та створювати мотивацію для занять. Це сприятиме підвищенню психологічної стійкості військовослужбовців, зниженню рівня бойового стресу та ПТСР, поліпшенню їхнього психологічного самопочуття та підвищенню ефективності виконання бойових завдань.

Насамперед, регулярні фізичні навантаження сприяють фізіологічній адаптації до стресу. Вони знижують реактивність симпатичної нервової системи, яка відповідає за реакцію "бий або біжи", та підвищують толерантність організму до гормонів стресу, таких як кортизол. Це означає, що військовослужбовці, які регулярно займаються спортом, менш схильні до надмірної тривожності та панічних атак в умовах бойових дій.

Крім того, фізичні вправи стимулюють вироблення нейротрофічних факторів, таких як BDNF (нейротрофічний фактор мозку), які сприяють росту та виживанню нейронів. Це позитивно впливає на когнітивні функції, зокрема на пам'ять, увагу та здатність до навчання, що є критично важливим для прийняття швидких та обґрунтованих рішень в умовах бойового стресу.

Військовослужбовці, які відчувають себе сильними та здатними контролювати своє тіло, краще справляються з психологічними викликами

бойових дій. Групові тренування також сприяють розвитку соціальної підтримки та згуртованості, що є важливим фактором психологічної стійкості.

Особливу увагу слід приділити спеціальній фізичній підготовці, яка моделює фізичні та психологічні вимоги бойових дій. Це можуть бути тренування з імітацією пересування на полі бою, подолання перешкод, рукопашний бій та інші види діяльності, що вимагають витривалості, сили, спритності та координації. Такі тренування не лише розвивають фізичні якості, але й готують військовослужбовців до психологічних викликів бойових дій, підвищуючи їхню стресостійкість та здатність ефективно діяти в екстремальних умовах.

Фізична підготовка відіграє значну роль у формуванні психологічної стійкості військовослужбовців, що є критично важливим в умовах сучасних бойових дій. Вона не лише розвиває фізичні якості, але й сприяє фізіологічній адаптації до стресу, стимулює вироблення нейротрофічних факторів та позитивно впливає на психологічний стан, підвищуючи самооцінку, впевненість у собі та здатність долати труднощі.

Ефективні програми фізичної підготовки повинні включати різноманітні види та методи тренувань, враховувати індивідуальні особливості військовослужбовців та моделювати вимоги бойових дій. Поєднання фізичних вправ з елементами психологічної підготовки, психологічний супровід та створення мотивації для занять сприяють максимальному розвитку психологічної стійкості.

Таким чином, фізична підготовка є важливим інструментом не лише для забезпечення фізичної готовності, а й для збереження психічного здоров'я військовослужбовців, підвищення їхньої ефективності в умовах бойових дій та мінімізації негативних наслідків бойового стресу.

Васильєв Микола,
викладач кафедри тактики
та тактико спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
Підполковник

Стригун Даніїл,
курсант курсу № 1,
факультет службово-бойової діяльності
Національної гвардії України,
Київський інститут Національної гвардії України,
солдат

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасному світі, де геополітична ситуація характеризується нестабільністю та швидкими технологічними змінами, професійна підготовка військовослужбовців є критично важливим елементом забезпечення

обороноздатності держави. Зростання вимог до оперативності, технологічного рівня та адаптивності збройних сил, зокрема в контексті досвіду війни в Україні, зумовлює необхідність постійного вдосконалення методів і технологій вишколу.

Актуальність теми визначається кількома ключовими факторами.

Технологічний прогрес: Стрімкий розвиток озброєння, зокрема безпілотних систем, кібертехнологій і штучного інтелекту (ШІ), вимагає від військовослужбовців глибоких знань і вмінь для швидкої адаптації до інновацій.

Складність сучасних конфліктів: Висока інтенсивність бойових дій, застосування складних тактик (зокрема в міських умовах) і гібридні загрози підвищують вимоги до професійного рівня кожного військовослужбовця.

Інновації в освіті: Впровадження інформаційних технологій, гейміфікованих платформ і адаптивних навчальних систем відкриває нові можливості для оптимізації підготовки, індивідуалізації навчання та підвищення мотивації.

У зв’язку з цим, дослідження сучасних методів і технологій підготовки військовослужбовців, аналіз їхніх переваг і недоліків, а також визначення перспективних напрямів розвитку є нагальною потребою. Ця робота спрямована на вирішення зазначених питань.

Сучасні підходи до професійної підготовки.

Професійна підготовка військовослужбовців є комплексним процесом, що охоплює формування знань, практичних навичок і компетентностей для виконання службових обов’язків у різних умовах. Сучасні підходи відходять від застарілих пасивних методик, акцентуючи на інтерактивних і технологічно орієнтованих рішеннях.

Симуляційні технології.

Одним із провідних напрямів є використання симуляційних технологій, таких як віртуальні тренажери, інтерактивні полігони та комп’ютерні моделі (наприклад, система JCATS). Вони дозволяють створювати реалістичні сценарії бойових дій, відпрацьовувати тактичні рішення та аналізувати помилки без ризику для особового складу. Досвід Збройних Сил України показує, що такі технології значно підвищують ефективність підготовки до операцій у складних умовах, зокрема в міських боях.

Інформаційні технології та гейміфікація.

Інформаційні технології відіграють ключову роль у модернізації вишколу. Онлайн-платформи, електронні бібліотеки, вебінари та мобільні додатки забезпечують доступ до актуальних знань і підтримують дистанційне навчання. Гейміфіковані системи, які використовуються в арміях НАТО, сприяють залученню військовослужбовців через інтерактивні формати, подібні до відеоігор, що розвивають стратегічне мислення та командну взаємодію. Наприклад, тренажери у форматі віртуальної реальності (VR) дозволяють моделювати бойові операції з високим ступенем реалізму.

Кібербезпека та інформаційні операції.

У контексті зростання кіберзагроз і інформаційних воєн підготовка військовослужбовців має включати модулі з кібербезпеки та протидії дезінформації. Навчання роботі з системами захисту даних, аналізу

інформаційних атак і використання соціальних мереж для комунікаційних операцій є необхідним для сучасного військовослужбовця.

Психологічна та етична підготовка.

Сучасні методи акцентують на розвитку лідерських якостей, психологічної стійкості та командної роботи. Тренінги з прийняття рішень в умовах невизначеності, рольові ігри та психологічні тести допомагають формувати стресостійкість і морально-психологічну готовність. Важливим є також навчання з міжнародного гуманітарного права та етичних принципів, що сприяє вихованню високих моральних стандартів і зниженню ризиків порушень під час бойових дій.

Перспективи розвитку.

Подальший розвиток професійної підготовки військовослужбовців пов'язаний з інтеграцією передових технологій і урахуванням досвіду сучасних конфліктів.

Штучний інтелект і адаптивне навчання.

Технології ШІ, такі як інтелектуальні тренажери та системи адаптивного навчання, дозволяють створювати індивідуалізовані програми підготовки, враховуючи рівень знань, темп навчання та психофізичні особливості кожного військовослужбовця. Наприклад, ШІ може аналізувати прогрес навчання та пропонувати оптимальні сценарії для відпрацювання слабких місць.

Біотехнології та фізична підготовка.

Використання біотехнологій, зокрема носіїв даних (смарт-браслетів, сенсорів), дозволяє моніторити фізичний стан військовослужбовців, оптимізувати тренування та знижувати ризик травм. Це особливо актуально для підготовки елітних підрозділів, які виконують завдання в екстремальних умовах.

Міжнародна співпраця.

Обмін досвідом із провідними арміями світу, зокрема в рамках стандартів НАТО, сприяє модернізації національної системи підготовки. Спільні навчання, використання уніфікованих тренажерів і адаптація передових методик підвищують сумісність і ефективність війська.

Висновки:

Професійна підготовка військовослужбовців є ключовим чинником забезпечення національної безпеки в умовах сучасних викликів. Інтеграція симуляційних технологій, інформаційних систем, гейміфікованих платформ і ШІ дозволяє значно підвищити якість вишколу, адаптивність особового складу та його готовність до виконання завдань. Досвід Збройних Сил України, зокрема в протидії гібридним загрозам і застосуванні безпілотних систем, підкреслює необхідність оперативного оновлення навчальних програм.

Подальший розвиток цієї сфери вимагає постійного аналізу бойового досвіду, впровадження інновацій (зокрема в кібербезпеці та біотехнологіях) і розширення міжнародної співпраці. Ефективна підготовка, орієнтована на практичні навички, психологічну стійкість і етичні принципи, є запорукою високої боєздатності та обороноздатності держави.

Вєліков Степан

Лазорчик Віктор,
студент НЮУ імені Ярослава Мудрого

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У зв'язку з тим, що на сході України тривають бойові дії, постала дуже гостра необхідність оновлення та вдосконалення системи підготовки органів і підрозділів сектору безпеки та оборони. Політична й військова ситуація змінюються стрімко, тож навчання особового складу мусить відповідати сучасним вимогам і викликам. Вкрай важливо впроваджувати новітні технології, враховувати реальний досвід із зони бойових дій, готуючи сили до протистояння таким викликам, як гібридна війна чи інформаційні атаки.

Сьогодні вже не можна будувати підготовку виключно на тих методах, що застосовувалися раніше — до початку конфлікту. Потрібне гнучке поєднання теорії і практики, адже війна вимагає від особового складу не лише знань, а й умінь діяти швидко, рішуче й ефективно. Особливу увагу зараз приділяють навчанню, яке відповідає реаліям гібридної війни, де класичні бойові операції змішуються з кібернападами, інформаційним впливом та асиметричними діями ворога.

Одна з головних змін — це посилення практичних занять. Вони не мають бути просто набором вправ із тактики чи володіння зброєю. Важливо, щоб підрозділи проходили навчання, максимально наближене до реальних умов, які можуть зустрітися під час бою. Зараз активно використовують тренажери, які відтворюють бойову обстановку, а також безпілотні літальні апарати. Вони дають змогу швидко оцінити ситуацію на фронті й прийняти правильне рішення навіть у найкоротший час.

Не можна забувати і про міжвідомчу взаємодію. Адже сучасна війна — це не лише справа армії. Тут задіяні і правоохоронні органи, і служби розвідки, і органи влади. Щоб діяти ефективно, всі ці структури мають навчатися разом, координувати свої дії. В Україні вже створюють центри, де представники різних силових органів проходять спільні тренування. Це дозволяє розвивати злагодженість дій у бойових умовах і швидко реагувати у кризових ситуаціях.

Не менш важливим є психологічний стан військових. Війна — це величезне навантаження для людини, особливо коли щодня доводиться стикатися з ризиком для життя. Тому у навчанні мають бути вправи на розвиток витривалості, вміння контролювати стрес, швидко пристосовуватися до важких обставин. Крім того, підтримка психологічного здоров'я особового складу — це не просто допомога під час служби, а й турбота про їхнє повернення у мирне життя, щоб вони змогли повернутися до нормального повсякдення.

Технології — це ще одна складова сучасної підготовки. Без новітніх засобів зв'язку, автоматизації командування і контролю, сучасної техніки

моніторингу неможливо ефективно діяти. Військові та правоохоронці повинні бути не просто знайомі з безпілотниками, високоточними приладами спостереження чи новітніми видами озброєння — вони мають вправно їх використовувати, що дасть їм перевагу на полі бою.

Вкрай важливо, щоб підрозділи були готові до будь-яких несподіванок. Це стосується не лише класичних бойових дій, а й контртерористичних операцій, боротьби з незаконними збройними формуваннями. Гнучкість у прийнятті рішень, швидкість реакції — це головні вимоги сьогодення.

Навіть за умови оснащення сучасною технікою головне — це здатність працювати разом, діяти злагоджено, враховувати завдання інших підрозділів і цивільних структур. Тренування спрямовані саме на це — щоб всі, хто стоїть на захисті, діяли як єдине ціле для досягнення спільної мети.

Крім військових аспектів, підготовка має включати ширше поняття національної безпеки — економічний, інформаційний і соціальний захист. У гібридній війні це надважливо — не лише стримувати ворога, а й підтримувати стабільність у країні, боротися з внутрішніми загрозами, захищати права і свободи громадян.

Підсумовуючи, можна сказати, що модернізація системи підготовки органів і підрозділів сектору безпеки України — це не просто завдання, а нагальна потреба. Вона вимагає комплексного, системного підходу, поєднання технологічного розвитку, покращення взаємодії, психологічної підтримки та мобільності. Лише так Україна зможе ефективно захищати свою незалежність і безпеку у нових умовах.

Власюк Валерій,
кандидат військових наук, доцент
заступник начальника кафедри тактики
та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Нагорний Роман,
курсант 314 навчальної групи
факультету службово-бойової діяльності НГУ,
Київський інститут Національної гвардії України

АПРОБАЦІЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ ДО ПЛАНУВАННЯ ОБОРОННОГО БОЮ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

О 03.40 по місцевому часу 24.02.2022 російська федерація (рф) розпочала повномасштабне вторгнення на територію України. Під хибною назвою «спеціальна військова операція» (СВО) противник розпочав повномасштабну війну.

З метою відбиття нападу критично переважаючих сил рф було залучено підрозділи та частини Збройних Сил України (ЗСУ), Національної гвардії України (НГУ), Державної прикордонної служби України (ДПСУ), Національної

поліції України (НПУ), Служби безпеки України (СБУ) інші силові структури за призначенням. Активну участь брало місцеве населення, як безпосередньо, так і на волонтерських засадах.

Противник, користуючись вагомою перевагою, прорвав державний кордон, просунувся в глибину держави на достатньо значну відстань та розгорнув широкий фронт. На той час оборона України не витримала переважаючого наступу противника. Але рішучість, відданість, наполегливість усіх підрозділів сил сектору безпеки та оборони дозволила переломити хід подій.

Таким чином, потребує уваги та пошуку шляхів удосконалення процес планування оборонного бою органами управління із урахуванням розподілу наявних сил та засобів.

Тому, пропонується ідея щодо поєднання двох підходів одночасно відповідно до вимог вітчизняних керівних документів та доктрин країн НАТО для організації оборонного бою.

Враховуючи кількість можливих елементів бойового порядку в оборонному бою, що може бути утворено, наявність доданих та підтримуючих сил та засобів, достатньо складно представити задум командира всьому підлеглому особовому складу. З метою вирішення цього питання та вдосконалення роботи органів управління пропонується провадження методики розподілу наявних сил та засобів за визначеними їм завданнями. Варіант такого розподілу представлено у таблиці 1.

У таблиці 1 системно, наглядно та зручно наведено розподіл сил та засобів для планування оборонного бою із урахуванням основних бойових завдань:

− завдання "FIND" (сили виявлення) представлено підрозділами: рядок 1, стовпчики: 1 військової розвідки; 2 РЕР; 3 застосування БПЛА та БАК;

− завдання "FIX" (сили сковування) представлено підрозділами: рядок 2 стовпчики: артилерії − 1 причіпної, 2 самохідної на колісній базі, 3 самохідній на гусеничній базі, 4 реактивної; рядок 3 стовпчики: 1 ракетних військ, 2 застосування ударних БПЛА та БАК різних типів, армійської авіації − 3 гелікоптери, 4 літаки;

− завдання "STRIKE" (сили знищення) представлено підрозділами: рядок 4 стовпчики 1 танковими, 2 на БМП, 3 на БТР, 4 на ББМ; рядок 5 стовпчик 1 піхотні;

− завдання "SHIELD" (сили захисту) представлені підрозділами: рядок 6 стовпчики 1 ПТЗ, 2 ППО, 3 інженерно-саперними, 4 РХБЗ; рядок 7 стовпчик 1 РЕБ;

− завдання "SUPPORT" (сили забезпечення) представлено підрозділами: рядок 8 стовпчики 1 медичними, 2 ремонтними та технічними, 3 автомобільними (транспортними), 4 підвезення бойових комплектів (б/к); рядок 9 стовпчики 1 МТЗ (2 забезпечення паливно-мастильними матеріалами (ПММ) 3 продовольством), 4 зв'язку;

− завдання "RESERVE" (резерв). Сили та засоби резерву може бути представлено за різними варіантами сил та засобів. Однієї із найважливіших вимог до формування резерву – його мобільність. Тому найчастіше утворюється зведений підрозділ, у складі якого найчастіше бойова техніка, наприклад, рядок 10 стовпчики 1 танк, 2 БМП, 3 БТР, 4 ББМ. Бойові машини можуть виконувати завдання самостійно без піхоти або із підтримкою десанту, що може розміщатися як всередині техніки так і «на броні».

Таблиця 1. Варіант розподілу наявних сил та засобів для планування оборонного бою

№ з/п	Завдання		1	2	3	4
1	FIND	Сили виявлення				
2	FIX	Сили сковування	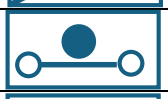	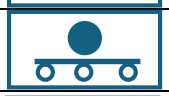	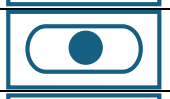	
3						
4	STRIKE	Сили знищення		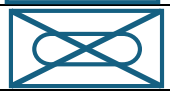		
5						
6	SHIELD	Сили захисту				
7			**EW**			
8	SUPPORT	Сили забезпечення				
9						
10	RESERVE	Резерв				

Отже, представлений розподіл сил та засобів по відповідним завданням у таблиці № 1 дає змогу командиру наочно побачити, визначити та прийняти раціональне рішення щодо організації оборонного бою та утворити ефективний бойовий порядок.

Кожному елементу утвореного бойового порядку ставиться своє відповідне бойове завдання. Постає можливість одразу побачити можливі прогалини у наявних силах, засобах та завданнях, що можуть бути не враховані.

На думку авторів, такий підхід є досить наочний, охоплює основні завдання військ в оборонному бою та може бути впроваджений у діяльність органів управління НГУ та інших силових відомств, що беруть безпосередню участь у веденні загальновійськового бою.

Градецький Андрій,
кандидат юридичних наук, доцент
заступник начальника факультету з навчальної роботи –
начальник навчальної частини
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України

Градецька Наталія,
кандидат юридичних наук, доцент
головний науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з підготовки військ,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

У надзвичайно складних реаліях сьогодення відбувається один з важливих історичних етапів боротьби за утвердження України як незалежної, демократичної, правової і проєвропейської країни.

Відсіч і стримування збройної агресії, подальші перспективи європейської інтеграції, адаптація та гармонізація вітчизняного законодавства з правом ЄС, реформування сфери публічного управління, сектору безпеки й оборони, розвиток громадянського суспільства та інші вагомі чинники зумовили потребу в об'єктивному перегляді місця публічних інституцій щодо ефективності й дієвості функціонування правового механізму забезпечення прав і свобод людини.

Усю повноту прав і свобод, закріплених Конституцією, мають військовослужбовці. Нині вони, як громадяни України, реалізуючи конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни, виконують покладені на них завдання за будь-яких умов, ризикуючи власним здоров'ям та життям. Тому одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері національної безпеки та оборони України є забезпечення їх конституційних прав та свобод, надання додаткових прав, пільг, гарантій та компенсацій, що частково мають відшкодовувати навантаження, пов'язані з особливостями військової служби, та створення належних умов для виконання покладених на них обов'язків військової служби.

Права військових і членів їхніх родин окреслені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» № 2011, яким визначено основні засади державної політики й соціального захисту. Положеннями цього Закону охоплено захист усіх соціальних прав і свобод. Крім того, для кожного військового формування в Україні є окремі профільні закони й статути, якими вони керуються у своїх відносинах, а також безліч нормативних актів, на які варто зважати при зверненні за захистом конкретного порушеного права. Також у військовослужбовців часто виникають труднощі з правильним вибором компетентного органу для надання правової допомоги.

До Уповноваженої Президента з питань захисту прав військовослужбовців і членів їхніх сімей (Ольга Кобилинська призначена Указом Президента України від 30 грудня 2024 року № 886/2024) надходять звернення, що стосуються прав військовослужбовців, військовозобов'язаних, персоналу сектору безпеки й оборони, а також членів їхніх родин. Переважно громадяни скаржаться щодо порушення прав під час звільнення з військової служби (більш як 30% звернень); щодо виплати належного військовослужбовцям і членам їхніх родин грошового забезпечення (20%); щодо порушень під час проходження ВЛК та отримання медичних послуг, зокрема у зв'язку з призовом на військову службу (16%); щодо порушень порядку проходження служби (14%), а також під час призову на військову службу під час мобілізації (більш як 5% та у складі інших звернень).

Проте, Уповноважена Президента України з питань захисту прав військовослужбовців і членів їхніх сімей власне повноваженнями щодо здійснення захисту прав не наділена. А тому варто розуміти, що в такому статусі можливо лише збирати, оцінювати інформацію та подавати пропозиції щодо створення й удосконалення законів та підзаконних актів. Тому впровадження та функціонування в Україні інституту військового омбудсмена в умовах сьогодення є вкрай необхідним. Ідею запровадження в Україні цієї інституції позитивно сприймають громадськість і самі військові, оскільки інститут військового омбудсмена давно зарекомендував себе як ефективна правозахисна інституція в цілому ряді розвинутих демократичних країн. Інституту військового омбудсмена належить ключова роль у запобіганні порушенням прав людини в секторі безпеки та оборони. Йдеться про права військовослужбовців, поліцейських, ветеранів війни, осіб, позбавлених свободи внаслідок збройної агресії проти України та зниклих безвісти, а також про членів їхніх родин. Інститут військового омбудсмена є важливою складовою демократичного управління та ефективного захисту прав військовослужбовців [4].

Військовий омбудсмен є доповненням існуючих форм контролю та нагляду за дотриманням прав і свобод військовослужбовців. Він виступає додатковим, а не альтернативним засобом захисту прав людини стосовно інших правозахисних механізмів, заповнює прогалини та компенсує недоліки судових засобів захисту прав військових, парламентського, президентського та іншого відомчого контролю за оборонною сферою та правами військових [5, с. 131-137].

Інститут омбудсмена як незалежний і об'єктивний орган сприяє дотриманню наступних принципів: 1) зворотній зв'язок із суспільством (приймає скарги безпосередньо від представників суспільства і має можливість проводити відповідні розслідування); 2) відповідальність і підзвітність (виробляє рекомендації щодо усунення виявлених недоліків); 3) прозорість (оприлюднює звіти та результати тематичних досліджень з різних питань, що стосуються збройних сил).

Вважаємо, що поява цієї інституції з одного боку доповнить існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод військових, з іншого – сприятиме підтримці їх віри в справедливість, що в цілому нейтралізує насторожене ставлення військовослужбовців до влади, пом'якшить конфлікти між державою,

її органами і військовими. Військовий омбудсман, здійснюючи свої контрольно-наглядові та правозахисні повноваження, не тільки сприятиме ефективному захисту прав військових, а й пом'якшить суперечності між державними і громадянськими сферами, сприятиме демократизації національної військової сфери, яка під його впливом має стати більш чуйною до потреб і запитів військовослужбовців, що в кінцевому рахунку виявлятиме більшу увагу, емпатію та турботу до військовослужбовців.

Єманов Владислав,
доктор наук з державного управління, професор,
перший заступник начальника Національної академії
Національної гвардії України
з навчально-методичної та наукової роботи,
полковник

Тробюк Володимир,
кандидат військових наук, доцент,
начальник навчально-наукового центру
організації освітнього процесу
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Бєлай Сергій,
доктор наук з державного управління, професор,
заступник начальника навчально-наукового центру
організації освітнього процесу –
начальник науково-методичного відділу
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Батюк Олег,
доктор юридичних наук, професор,
начальник відділу внутрішнього забезпечення якості освіти
Національної академії Національної гвардії України,
майор

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Стратегія воєнної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 25.03.2021 № 121/2021, передбачає завдання щодо розвитку військової освіти та підготовки особового складу сил оборони. Зокрема, визначено необхідність впровадження освітніх програм для офіцерського, складу, що базуються на бойовому досвіді, сучасних методиках підготовки, а також принципах і стандартах НАТО.

Вища військова освіта в Україні розвивається в умовах глобалізації та

інтернаціоналізації освітніх процесів, інтеграції в європейський і світовий освітній простір, а також удосконалення системи управління на основі забезпечення якості освіти. Відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286 «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», інтернаціоналізація української вищої освіти визначена як одна з ключових стратегічних цілей держави. Одним із пріоритетних завдань цієї стратегії є трансформація освітнього процесу в секторі безпеки та оборони, що здійснюється з урахуванням доктринальних підходів і принципів НАТО.

Загалом, розвиток національної системи кваліфікацій в Україні відбувається в контексті гармонізації з європейськими стандартами, проте потребує подальшого вдосконалення з урахуванням безпекової ситуації в країні та сучасних викликів ринку праці із врахуванням майбутніх процесів демобілізації та реінтеграція військовослужбовців у цивільне життя.

Нові вимоги, підходи та завдання у підготовці військових фахівців, спричинили появу низки проблем та невідповідностей у регулюванні взаємодії між стейкхолдерами освітнього процесу. Зокрема, виникла необхідність:

– удосконалення механізмів координації взаємодії між міністерствами, відомствами та державними органами управління сектору безпеки і оборони щодо підготовки військових фахівців, із дотриманням принципу автономії закладів вищої освіти визначеного у статті 1 Закону України «Про вищу освіту»;

– розробка та впровадження нової системи управління якістю військової освіти, спрямованої на забезпечення ефективної багаторівневої підготовки сержантського (старшинського) складу та професійної військової освіти офіцерського складу;

– оптимізація переліку цивільних галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка військових фахівців, з метою зменшення навантаження на інфраструктуру військових навчальних закладів, скорочення витрат на утримання постійного складу та акредитацію освітніх програм;

– оцінка доцільності підготовки військових фахівців за малочисельними спеціальностями та розширення практики залучення фахівців із цивільного сектору для проходження служби у підрозділах сил безпеки та оборони за прикладом досвіду країн НАТО (Королівство Швеція) та у відповідності до вимог Постанова Кабінету міністрів України від 11 лютого 2025 р. № 153 «Про реалізацію експериментального проекту щодо підвищення мотивації до проходження окремими категоріями громадян України військової служби у Збройних Силах під час воєнного стану»;

– перегляду підходів до підготовки офіцерів запасу у закладах вищої освіти у зв’язку з набутим сучасним досвідом бойових дій та рівнем матеріально-технічної бази освітнього процесу з метою недопущення викладанням застарілих процесів планування та прийняття військових рішень;

– актуалізація змісту професійних стандартів на всіх рівнях військової освіти з урахуванням бойового досвіду, еволюції принципів і методів ведення збройної боротьби, а також вивчення аспектів досягнення взаємосумісності підрозділів сил оборони з підрозділами сил безпеки та військовими

формуваннями держав-членів НАТО.

Вважаємо, що на даному етапі розвитку військової освіти складність регулювання професійних стандартів та кваліфікаційних вимог полягає у необхідності поєднувати три фактори:

1 – врахування специфічних напрямів підготовки сучасних фахівців;

2 – відповідність освітнім стандартам країн-членів ЄС та НАТО;

3 – збереження унікальних надбань, особливостей й національної ідентичності.

За офіційними даними Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, на яке покладена функція акредитації освітніх програм, у складі сектора безпеки та оборони нараховується понад 30 закладів вищої військової освіти та 42 кафедри, що належать закладів вищої освіти інших галузей знань. Це вагома і потужна складова освітянського простору вищої освіти України дозволила застосувати гнучку систему професійної військової освіти що дало змогу в умовах війни ефективніше здійснювати підготовку військовослужбовців складових сектору безпеки і оборони на всіх рівнях військової освіти і своєчасно реагувати на потреби сил оборони України у кваліфікованих офіцерських кадрах.

Позитивно доцільно відмітити якість військової освіти через запровадження в освітній процес процедур планування та прийняття військових рішень за стандартами НАТО. Саме це стало потужним джерелом знань, що допомагало аналізувати й ухвалювати нестандартні рішення, планувати і проводити операції з використанням новітніх засобів і таким чином сприяти зростанню фахового рівня військовослужбовців, а також професіоналізації всіх учасників процесу, поліпшенню взаємосумісності з партнерами з держав – членів Альянсу. При цьому гармонійно враховуються особливості підготовки фахівців для всіх складових сил оборони відповідно до їхньої ролі та місця в об’єднаних операціях.

Разом із цим серед інноваційних підходів до впровадження механізмів забезпечення якості освіти в частині набуття практичного досвіду у Національній академії Національної гвардії України (НА НГУ) з метою забезпечення практичної підготовки здобувачів освіти активно використовують навчальну матеріально-технічну базу Міжнародного міжвідомчого багатопрофільного центру підготовки підрозділів Національної гвардії України та військових частин Національної гвардії України, на фондах якого проводяться практичні заняття, курсанти проходять військову практику і стажування.

Значна увага приділяється вивченню й упровадженню бойового досвіду в освітній процес. З цією метою офіцери НА НГУ проходять стажування в районах виконання бойових (спеціальних) завдань для набуття бойового досвіду та подальшого його впровадження в освітній процес, а посади науково-педагогічних працівників комплектуються офіцерами, які брали участь у виконанні бойових завдань.

Вдалим прикладом трансформації у напрямі інтеграції до єдиного військового освітнього простору держав-членів НАТО є Національна академія Національної гвардії України, яка на сучасному етапі здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за ступенями «бакалавр», «магістр» та «доктор філософії (PhD) » у галузі знань К «Безпека та оборона».

У Національній академії Національної гвардії України реалізується підготовка офіцерського складу в межах багаторівневої системи професійної військової освіти без здобуття вищої освіти, а також здійснюється перепідготовка та підвищення кваліфікації військовослужбовців, мовна підготовка персоналу, підготовка наукових кадрів і підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Система військової освіти сектору безпеки та оборони України в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації продемонструвала високу стійкість, адаптивність та здатність до структурної трансформації. Вона зберегла динаміку розвитку, орієнтовану на формування фахівців нового покоління. З метою забезпечення безперервності освітнього процесу факультети та навчальні центри Академії були розосереджені по визначених районах дислокації, відновили або посилили матеріально-технічну базу та організували навчальний процес у повному обсязі відповідно до принципів розосередженого навчання. Такий підхід сприяє розбудові уніфікованої системи професійної військової освіти, зокрема через впровадження лідерських курсів рівнів L1–L3.

У межах цифрової трансформації освітнього процесу в НА НГУ активно впроваджуються сучасні інформаційні ресурси, включно з платформами дистанційного навчання, електронною бібліотекою та сервісами відеоконференцзв'язку. Ці процеси координуються відповідним відділом цифровізації освітнього процесу навчально-наукового центру організації освітнього процесу.

Отже, система військової освіти сил оборони України, складовим елементом якої є Національна академія Національної гвардії України, засвідчила свою спроможність ефективно виконувати покладені функції в умовах збройної агресії з боку росії. Вона демонструє цілеспрямовану орієнтацію на пріоритетні напрями саморозвитку, що сприяє формуванню єдиної уніфікованої системи підготовки військового персоналу для сил оборони України. При цьому враховуються стандарти, передовий досвід держав-членів НАТО та забезпечується поступове досягнення повної взаємосумісності з відповідними структурами Альянсу.

Зінченко Сергій,
старший викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Яковенко Євген,
кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

ОДИН З ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ СУМІСНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МИРОТВОРЧОГО КОНТИНГЕНТУ В ОПЕРАЦІЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ СИЛ

Спрямованість Уряду України до співробітництва з Північноатлантичним блоком, високі професійні навички наших військовослужбовців стали визначальними чинниками участі з`єднань і частин Збройних Сил України в багатьох операціях багатонаціональних сил.

Для управління миротворчими контингентами в операціях багатонаціональних сил створюється система управління, функціонування якої має низку суттєвих особливостей, що обумовлені специфікою миротворчої діяльності.

Аналіз факторів, які впливають на функціонування системи управління Об'єднаних збройних сил (ОЗС) НАТО або багатонаціональних сил (БНС) показав, що ступінь взаємної сумісності їх національних компонентів значно впливає на ефективність роботи органів управління, а, відповідно, і на результат виконання завдань в операціях багатонаціональних сил.

Тому, участь в операціях багатонаціональних сил гостро поставила питання проблеми сумісності функціонування систем управління миротворчих підрозділів Збройних Сил України та держав Альянсу.

Миротворчі контингенти спільно виконують важкі, комплексні й складні місії, але технологічний відрив провідних країн світу у військовій сфері ускладнює співпрацю між задіяними силами. Сьогодні проблема сумісності полягає в тому, що досягнення провідних країн світу, зокрема в галузі комунікацій та обробки даних, розвиваються швидше, ніж у союзників, і в нових напрямках.

Як визначається в керівних документах США і НАТО, одним з головних принципів ефективного застосування системи управління миротворчих контингентів (МК) різних країн в спільних операціях багатонаціональних сил є їх сумісність, сутність якої полягає у здатності систем управління різної національної належності діяти разом у складі багатонаціональних сил для досягнення спільної мети.

Проблеми сумісності вирішуються, перш за все, через випробування і помилки впродовж фактичної поведінки у певний період часу. Нації не можуть успішно діяти разом, якщо дії їх сил не будуть узгодженими, що в першу чергу залежить від сумісності систем управління, як організаційно-технічної основи управління миротворчими контингентами в операціях багатонаціональних сил.

Резюмуючи викладене, треба зазначити, що під час дослідження функціонування СУ МК в операціях багатонаціональних сил і оцінці її ефективності треба обов'язково враховувати ступінь її сумісності.

Відповідно до філософського трактування сумісність може розглядатися як певне явище, а корінним принципом матеріалістичного світогляду є принцип пізнаванності всіх предметів і явищ. Звідси випливає, що сумісність системи управління принципово пізнаванна в науковому відношенні. В процесі розвитку будь-якої науки рано чи пізно настає такий етап, коли вона переводить свої основні категорії на мову математики. Це означає, що сумісність принципово не тільки пізнаванна, але й пізнаванна у кількісному відношенні.

Кількісна оцінка сумісності СУ МК необхідна для встановлення рівня її готовності функціонувати в спільних операціях багатонаціональних сил,

визначення залежності цього рівня від певних факторів і наукового обґрунтування на цій підставі шляхів, напрямків і практичних рекомендацій щодо його підвищення до потрібного значення.

Отже, для визначення рівня сумісності системи управління миротворчого контингенту в операціях багатонаціональних сил необхідно мати добротну методику її оцінки.

Кількісна оцінка сумісності системи управління передбачає побудову математичної моделі, яка може розглядатися як система окремих показників, що мають різний ступінь складності. Ця модель сумісності системи управління, у силу свого абстрактного характеру, у принциповому відношенні буде однаковою для різних систем управління.

У той же час підстановка в цю модель значень показників сумісності, характерних для тієї чи іншої конкретної системи управління, дозволяє перейти від загальної, абстрактної моделі сумісності системи управління до моделі сумісності реально існуючої системи управління миротворчого контингенту.

Аналіз методичного апарату оцінки рівня сумісності системи управління миротворчих контингентів, який застосовується в НАТО і ґрунтується на нормативно-суб'єктивному підході, свідчить про наявність в ньому суттєвих недоліків. До основних з них можна віднести такі:

- обмежена кількість або відсутність кількісно-якісних показників оцінки ступеня відповідності СУ МК, що створена (або створюється) з урахуванням стандартів НАТО, які характеризують рівень її сумісності у складі багатонаціональних сил;

- показники і методи оцінки сумісності Об’єднаних збройних сил НАТО не узгоджуються з існуючими методиками оцінки ефективності функціонування СУ ЗС України.

Це унеможливлює використання наявного апарату під час дослідження ефективності функціонування СУ МК, зокрема її сумісності, і вимагає його удосконалення.

Тому автор вважає доцільним викласти своє міркування щодо підходу і методики оцінки сумісності СУ МК в операціях багатонаціональних сил.

Під час розробки методики оцінки сумісності СУ МК потрібно враховувати, що умовами, які забезпечують досягнення певного рівня сумісності в операціях багатонаціональних сил, є єдність військового керівництва, єдина мова управління, сумісність роботи технічних засобів управління, стандартизація штабних процедур для вирішення основних завдань управління і процесу обміну інформацією. В свою чергу, єдність військового керівництва, єдина мова управління, сумісність роботи технічних засобів управління, стандартизація процесу обміну інформацією характеризує можливість системи управління миротворчого контингенту забезпечити обмін, обробку інформації, що задовольняє спільному з системами управління інших держав вирішенню завдань багатонаціональних сил у міжнародній миротворчий операції; стандартизація штабних процедур характеризує можливість системи управління забезпечити одночасність (синхронність) вирішення завдань управління.

У практичному аспекті комплексна оцінка сумісності системи управління дозволяє удосконалювати систему управління національного миротворчого контингенту за рахунок перетворення інформаційно-логічної структури; підвищення рівня професійної підготовки та інтелектуальної культури посадових осіб органів управління миротворчого контингенту; оснащення системи управління миротворчого контингенту перспективними комплексами засобів автоматизації і зв'язку.

Криворучко Віталій,
начальник курсу № 2 факультету
забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України

РОЛЬ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Євроатлантичний вектор співробітництва України є частиною імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, який охоплює різні аспекти реформування, в тому числі модернізацію сектору безпеки та оборони. Національна гвардія України (НГУ) бере участь відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони. НГУ проходить етап трансформації відповідно до євроатлантичних стандартів і принципів. Система підготовки майбутніх офіцерів НГУ є ключовим елементом в цьому процесі, оскільки від якості підготовки залежить ефективність реалізації функцій, що стосується забезпечення охорони громадської безпеки і порядку в сучасних умовах. Відповідно до цього необхідно актуалізувати адаптацію освітніх програм, підвищення рівня лідерських якостей, впровадження сучасних технологій та інтеграцію в міжнародний військовий простір.

Одним із перших кроків на шляху до євроатлантичної інтеграції є переформатування освітніх програм підготовки майбутніх офіцерів НГУ до стандартів НАТО.

Згідно з вимогами НАТО, освітні програми, за якими здійснюють підготовку майбутні офіцери повинні включати освітні компоненти, що відповідають сучасним вимогам. До таких компонентів відносяться міжнародне гуманітарне право, міжнародне військове право.

Для підвищення якості освітнього процесу залучаються з практичним досвідом, інструктори з країн НАТО. Спільні навчання та програми обміну дозволять майбутнім офіцерам набути компетентності, що відповідають найвищим стандартам, а також сприяють інтеграції в європейську військову спільноту.

Важливим етапом трансформації військової освіти в Україні є модернізація навчально-матеріальної, а саме впровадження інтерактивних методів навчання: використання комп'ютерних симуляторів, тренажерів і віртуальних середовищ, що імітують різні умови виконання завдань.

Використання новітніх технологій є надзвичайно важливим елементом євроатлантичних стандартів у підготовці.

Майбутні офіцери НГУ повинні мати високий рівень знань, здатність до оперативного вирішення ситуацій та реагування на зміни в середовищі виконання завдань. Підготовка повинна включати моделювання різних сценаріїв реалізації завдань та функцій НГУ.

НАТО активно пропагує етичні стандарти у війську, включаючи дотримання прав людини та міжнародного гуманітарного права під час забезпечення виконання завдань за призначенням. Підготовка у вищих військових навчальних закладах повинна включати питання, зокрема щодо відносин з цивільним населенням, недопущення порушень прав людини, особливо під час проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях, під час реалізації функцій з охорони громадської безпеки і порядку, конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних.

Участь в багатонаціональних навчаннях дозволяє майбутнім офіцерам здобути практичний досвід у роботі з військовими формуваннями інших держав, що сприяє розвитку взаємодії та ефективної координації в сучасних умовах.

Роль євроатлантичних принципів у трансформації системи підготовки у вищих військових начальних закладах є надзвичайно важливою для забезпечення безпеки країни та її інтеграції в європейський і світовий військовий простір. Адаптація освітніх програм, розвиток якостей, впровадження сучасних технологій є важливими етапами цього процесу.

Врахування досвіду країн НАТО, а також інтеграція євроатлантичних принципів в освітній процес дозволить підвищити професіоналізм та ефективність підготовки майбутніх офіцерів НГУ, що сприятиме зміцненню обороноздатності держави.

Кондратюк-Антонова Тетяна,
кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри соціально-гуманітарних
та правових дисциплін факультету ЗДБ,
Київський інститут Національної гвардії України

Куценко Ігор,
курсант 124 групи курсу №3 факультету ЗДБ,
Київський інститут Національної гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Актуальність даної теми обумовлена сучасними умовами гібридних загроз, кібератак, інформаційних воєн та повномасштабної агресії з боку російської федерації. Сектор безпеки та оборони України стикається з необхідністю інноваційного переосмислення підготовки кадрів, оскільки традиційні методи навчання поступово втрачають ефективність перед обличчям високої динаміки сучасних конфліктів. У цьому контексті штучний інтелект постає як потужний інструмент трансформації військової освіти.

У XXI столітті штучний інтелект став стратегічною технологією, що визначає вектор розвитку як цивільних, так і оборонних систем. Застосування штучного інтелекту в освіті та безпеці базується на низці міждисциплінарних теоретичних положень, що охоплюють інформатику, педагогіку, психологію, системний аналіз та воєнні науки.

Штучний інтелект - це галузь комп'ютерних наук, що займається створенням систем, здатних до самостійного аналізу інформації, прийняття рішень, прогнозування, навчання та взаємодії з навколишнім середовищем. До базових технологій штучного інтелекту відносять машинне навчання (ML), глибинне навчання (DL), обробку природної мови (NLP), комп'ютерний зір та експертні системи.

У сфері національної та кібербезпеки штучний інтелект розглядається як інструмент автоматизації виявлення загроз, прогнозування кризових сценаріїв та підтримки прийняття рішень. Теоретичною основою є моделі ситуаційної обізнаності (situational awareness), інформаційної переваги (information superiority) та концепції «розумних» систем управління бойовими діями.

Особливу увагу приділяють поведінковому аналізу даних; розпізнаванню аномалій у кіберпросторі; створенню систем підтримки командирів та аналітиків.

Ідеї адаптивного навчання, підтримані штучним інтелектом, узгоджуються з моделями підготовки офіцерського складу, які включають модульність, індивідуалізацію та оцінку за компетенціями. Теорія комплексних систем дозволяє розглядати військову підготовку як частину динамічного, багатофакторного середовища, де штучний інтелект стає необхідним інструментом оптимізації рішень та тренувальних процесів. Важливими є симуляційні середовища та віртуальні тренажери, які дозволяють моделювати критичні ситуації у безпечному середовищі.

Сучасні симулятори на основі штучного інтелекту дозволяють створювати інтерактивні бойові сценарії, адаптовані до конкретних загроз: від кіберінцидентів до збройних зіткнень. Такі системи моделюють поведінку противника, змінюють умови в режимі реального часу та дозволяють відпрацьовувати як індивідуальні, так і колективні дії в умовах стресу та невизначеності. Наприклад, штучний інтелект використовується для побудови бойових моделей у навчальних програмах НАТО, де імітуються реальні військові операції.

Кібербезпека та аналітика даних допомагає автоматизувати виявлення кібератак, оцінку ризиків та передбачення майбутніх загроз. Для кіберфахівців

сектору безпеки та оборони створюються навчальні платформи, які містять симуляції хакерських атак, дозволяючи відпрацьовувати навички оборони в умовах, наближених до реальних. Аналітика на базі штучного інтелекту сприяє виявленню підозрілих патернів поведінки як у кіберпросторі, так і на полі бою.

Системи штучного інтелекту здатні моделювати поведінку людини під тиском, імітуючи психологічні навантаження, характерні для бойових ситуацій. Такі симулятори дозволяють тренувати здатність до швидкого прийняття рішень, стресостійкість, лідерські якості. Це особливо актуально для командирського складу, операторів спецоперацій, аналітиків.

Інтеграція штучного інтелекту в безпілотні літальні апарати (БПЛА), наземні роботизовані платформи та інші елементи сучасного озброєння дозволяє проводити навчання з використанням реальних алгоритмів бойового управління. Підготовка операторів таких систем потребує глибокого розуміння алгоритмів штучного інтелекту, що ставить завдання перед освітніми закладами з модернізації навчальних програм.

Однак, існують певні ризики та виклики щодо застосування штучного інтелекту. Багато українських військових та освітніх установ ще не готові до повноцінної інтеграції штучного інтелекту через застарілу технічну базу, слабку ІТ-інфраструктуру та відсутність належного програмного забезпечення. Це ускладнює реалізацію навчальних платформ з використанням штучного інтелекту.

Впровадження штучного інтелекту в освітній процес вимагає не лише ІТ-спеціалістів, а й педагогів, військових інструкторів та аналітиків, які володіють знаннями в галузі машинного навчання, обробки даних та тактики. На сьогодні в Україні бракує таких фахівців, особливо у секторі безпеки та оборони.

Надмірна залежність від алгоритмів може призвести до втрати гнучкості у навчальному процесі, заміни критичного мислення шаблонними діями. Це особливо небезпечно для підготовки командного складу, де важливе нестандартне мислення та лідерство.

Військові освітні системи, що працюють на основі штучного інтелекту, можуть стати мішенню для кібератак, впровадження шкідливого коду чи маніпуляцій даними. Якщо противник отримає доступ до таких систем, це створить загрозу безпеці особового складу й стратегічної інформації.

Автоматизація оцінювання, прийняття рішень та симуляцій бойових дій створює питання моральної відповідальності стосовно помилок штучного інтелекту. Існує ризик деперсоналізації підготовки, коли людський фактор у навчанні замінюється алгоритмічним.

Наша країна значною мірою використовує імпортні рішення у сфері штучного інтелекту (NATO, США, Ізраїль), що створює ризики технологічної залежності та можливості зовнішнього контролю над критичними системами військової освіти.

Застосування штучного інтелекту у підготовці фахівців сектору безпеки та оборони є стратегічно важливим кроком, однак потребує збалансованого

підходу, підвищення стійкості систем, кваліфікації персоналу та врахування етичних і безпекових аспектів.

Для нашої країни, що перебуває в умовах війни, використання штучного інтелекту у підготовці захисників держави є не просто інновацією, а необхідною умовою ефективної обороноздатності.

Успішне використання новітніх технологій з необхідністю потребує розвитку національних освітніх стандартів, забезпечення цифрової грамотності військового персоналу та підвищення стійкості систем до зовнішніх загроз. У контексті війни та постійних безпекових викликів Україна має не лише запозичувати досвід міжнародних партнерів, а й формувати власну інноваційну модель військової освіти на базі штучного інтелекту, яка забезпечить підготовку компетентного, гнучкого та технологічно обізнаного захисника держави.

Лазорчик Віктор,
студент 1-го курсу
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОТИДІЯ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Інформаційна протидія стала одним з ключових інструментів захисту національного суверенітету України в умовах гібридної війни. Ворог діє не лише силовими методами, а й за допомогою маніпуляцій, фейків, вкидів, інформаційного шантажу. Саме тому сектор безпеки й оборони з 2014 року активно адаптує свої стратегії до нових загроз, формуючи потужний потенціал для інформаційного спротиву. Зокрема, доцільно говорити про створення багаторівневої системи протидії дезінформації на базі Збройних Сил України, Служби безпеки України, ГУР МО та Національної гвардії.

Особливо важливою у сфері інформаційної безпеки стала діяльність Центру протидії дезінформації при РНБО України. Його фахівці здійснюють моніторинг ворожих наративів, виявляють інформаційні кампанії РФ, аналізують їхню мету та наслідки. За офіційними даними, лише протягом 2023 року було зафіксовано понад 120 таких атак, зокрема спрямованих на підрив довіри до мобілізації, дискредитацію армії та поширення паніки серед цивільного населення.

Крім того, активно використовується практика стратегічних комунікацій (STRATCOM). Збройні Сили України, разом із партнерами по НАТО, розробили стратегію комунікаційної взаємодії. Суть підходу полягає у скоординованому поданні правдивої інформації через офіційні канали, підтримці зв’язку з населенням, забезпеченні довіри до державних органів. Стратегічні комунікації стають частиною оборонної тактики — як в тилу, так і на передовій.

Не менш важливим аспектом є нормативно-правове забезпечення інформаційної протидії. Закон України «Про основи національного спротиву» (2021) передбачає участь територіальної оборони у протидії інформаційним загрозам. У ст. 5 і 13 прямо йдеться про необхідність вишколу населення з інформаційної безпеки, зокрема через Центри національного спротиву. Водночас,

Державна служба спеціального зв'язку й захисту інформації координує створення державної системи кіберзахисту — що є продовженням інформаційної безпеки.

З іншого боку, варто зауважити, що інформаційна протидія — це не лише оборона, а й наступ. Україна активно працює над створенням віртуального фронту — кібервійськ, хактивістських ініціатив (на кшталт IT Army of Ukraine), де громадянське суспільство діє спільно з державою. Такі приклади свідчать про перехід до моделі колективної інформаційної безпеки, коли кожен українець — суб'єкт спротиву.

Зважаючи на міжнародний досвід, Україна також розвиває партнерство з НАТО у сфері інформаційної безпеки. У рамках Центру стратегічних комунікацій НАТО в Ризі здійснюється обмін досвідом, підготовка персоналу та адаптація українських стандартів до західної моделі. Йдеться не лише про інформаційний обмін, а й про участь у спільних навчаннях та тренінгах. Такий напрям визнаний одним із найефективніших у контексті гібридної війни.

Водночас, попри всі досягнення, існує низка викликів. Це, зокрема, відсутність єдиного центру управління інформаційною протидією, недостатня координація між силовими структурами, слабке законодавче врегулювання питань кібероборони у військових формуваннях. Вимагається чітке визначення статусу інформаційної зброї, механізмів реагування на ІПСО, а також створення системи швидкого реагування на медіаінциденти.

Отже, інформаційна протидія в секторі безпеки України — це новий вимір оборонної діяльності, що виходить за межі класичних понять. У сучасних умовах гібридної війни інформація стає зброєю, а довіра — стратегічним ресурсом. Перемогти в цій війні можна лише шляхом системної, стратегічно продуманої та законодавчо оформленої політики інформаційної безпеки.

Лапчик Максим,
викладач кафедри тактики
та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Яковенко Євген,
кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У ПІДГОТОВЦІ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

У процесі реформування сектору безпеки і оборони України ключовим напрямом є імплементація стандартів НАТО (STANAG) у систему підготовки особового складу. Цей процес спрямований на досягнення сумісності зі Збройними силами держав-членів Альянсу, підвищення ефективності бойового навчання та оптимізацію процедур планування і виконання бойових завдань.

В доповіді розглядаються організаційні, нормативно-правові та практичні аспекти впровадження натівських підходів у підготовку військових підрозділів, зокрема: застосування оперативного планування за процедурою НАТО (COPD), інтеграція курсів за методикою НАТО (наприклад SERE, TCCC), а також участь у багатонаціональних навчаннях як інструмент апробації нових стандартів. Аналізуються результати адаптації навчальних програм у військових навчальних закладах України, включаючи досвід програм DEEP Ukraine, та роль міжнародних інструкторських груп у процесі трансформації.

Окрему увагу приділено проблемам імплементації — зокрема, кадровому потенціалу, мовному бар'єру, технічному забезпеченню, а також спротиву традиціоналістських елементів у системі підготовки. Висвітлено можливі шляхи подолання зазначених викликів і окреслено перспективи подальшої гармонізації української військової освіти і практики з євроатлантичними стандартами.

Україна є активним учасником Програми розширених можливостей НАТО (ЕОР), бере участь у Програмі партнерства заради миру (PfP) та реалізує Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО. Затвердження Стратегії воєнної безпеки України, Воєнної доктрини та Стратегії розвитку системи військової освіти передбачає приведення підготовки військ у відповідність до стандартів НАТО.

Типами стандартів, які потрібно активно впроваджувати у підготовку особового складу являються STANAG 6001 – мовна підготовка особового складу (офіцери повинні володіти англійською мовою на рівні не нижче SLP 2/2/2/2), STANAG 2019 – процедура бойового планування (COPD – Comprehensive Operations Planning Directive), STANAG 2222, 2871 та ін. – стандарти щодо логістики, медичної евакуації, зв'язку, взаємодії, тактична медицина за принципами TCCC (Tactical Combat Casualty Care) та підготовка з виживання, евакуації (курс SERE – Survival, Evasion, Resistance, Escape).

Практичні механізми впровадження повинні орієнтуватися на створенні та розвитку навчально-тренувальних центрів за участю інструкторів НАТО (наприклад Національний університет оборони України, Міжнародний центр миротворчості та безпеки), використанням мобільних навчальних команд НАТО (MTT – Mobile Training Teams), участь підрозділів ЗСУ в багатонаціональних навчаннях, таких як Rapid Trident, Sea Breeze, Combined Resolve, де перевіряється практична сумісність.

Участь в програмах DEEP Ukraine (Defence Education Enhancement Programme) відіграє ключову роль у трансформації системи військової освіти: розробляються нові навчальні плани, впроваджується компетентнісний підхід, готуються інструктори нового покоління.

Основними проблемами імплементації є нестача сертифікованих інструкторів, здатних викладати за натівськими стандартами, недостатній рівень мовної підготовки, інфраструктурні обмеження навчальних закладів, розрив між теоретичними напрацюваннями та практичною реалізацією на рівні бойових підрозділів, протидія окремих представників командного складу, орієнтованих на радянські підходи.

Перспективою імплементації у підготовці підрозділів є розширення програми НАТО DEEP для підготовки інструкторів-реформаторів, поглиблення інтеграції в рамках оперативного планування (JOPG – Joint Operational Planning Group), розгортання системи оцінювання оперативних спроможностей (OCC E&F – Operational Capabilities Concept Evaluation and Feedback), підвищення стандартів підготовки за напрямами кібероборони, інформаційної безпеки, C4ISR (управління, контроль, зв'язок, комп'ютери, розвідка, спостереження і розвідка).

Імплементація стандартів НАТО у систему підготовки Збройних Сил України є критично важливим елементом реформ у сфері безпеки й оборони. Хоча процес супроводжується об'єктивними труднощами, він уже дав позитивні результати у вигляді підвищеної ефективності підрозділів, зростання рівня взаємосумісності з партнерами та підготовки нової генерації професійних військових лідерів.

Медвідь Михайло,
доктор економічних наук, професор,
заступник начальника інституту з
навчально-методичної роботи,
Київський інститут Національної гвардії України

Мартинюк Андрій,
кандидат юридичних наук,
Начальник Київського інституту Національної гвардії України

Медвідь Юлія,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
Київський інститут Національної гвардії України

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЗМІНУ ПРІОРИТЕТНИХ ЦІННОСТЕЙ НАСЕЛЕННЯ ЄВРОПИ

Зміна середовища людини може змінювати пріоритети її цінностей, або загалом цінності. Яскравим прикладом цього для кожного з нас є навчання у закладі вищої освіти. Проте є і негативні приклади. Таким прикладом є російсько-українська війна, яка впливає не лише на зміну пріоритетних цінностей населення України а й на зміну цінностей інших країн Європи.

За останні кілька десятиліть збройні конфлікти/війни в Лівії, Іраку, Косово, Афганістані та інших країнах суттєво вплинули на регіональний і глобальний розвиток. З появою цього конфлікту здатність кількох країн досягти цілей сталого розвитку до 2030 року може стати недосяжною. Конфлікт сповільнив відновлення після COVID-19 і негативно вплинув на досягнення регіональних і глобальних цілей сталого розвитку. Вагоме

значення у забезпеченні збереження економічних та соціокультурних систем України є збереження інфраструктури населених пунктів. Враховуючи ситуацію, яка склалася у Європі, її країни намагаються стати економічно незалежними від агресора.

На думку авторів цього матеріалу зміна національних витрат країни за кінцевим використанням є похідною зміни пріоритетних цінностей населення цих країн. Висунуту гіпотезу про те, що російсько-українська війна впливає на зміну пріоритетних цінностей населення країн Європи можна підтвердити або спростувати, використовуючи статистичні методи дослідження. Наприклад, використовуючи трендовий підхід можна перевірити чи спостерігається тенденція збільшення військових витрат у країнах, які були членами НАТО до 2014 року та мають спільні кордони з Російською Федерацією, Білоруссю та/або Україною. Також можна перевірити наявність залежності збільшення військових витрат у згаданих країнах Східної Європи і Балтики, використовуючи кореляційний аналіз. Для проведення такого дослідження доцільно використати матеріали Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру.

У період з 2014 року, а особливо з 2022 року створення умов забезпечення цілісності своєї держави та безпеки життю своїх громадян стає пріоритетною цінністю у країнах Європи, зокрема тих, які мають спільні кордони з Російською Федерацією, Білоруссю та/або Україною. Так до НАТО увійшли такі європейські країни як Фінляндія (у 2023 році) та Швеція (у 2024 році) з метою споживання колективного блага – воєнної безпеки.

За кінцевим використання національних витрат країни, за яким можна оцінювати зміну пріоритетів цінностей за зміною витрат, є внутрішній валовий продукт (ВВП). ВВП є основним показником економічного розвитку та найбільш комплексним показником загального обсягу виробництва товарів і послуг за певний період часу. ВВП можна розрахувати трьома методами: продуктивним методом (метод доданої вартості), за доходами та за витратами.

У країнах, які були членами НАТО до 2014 року, спостерігається тенденція збільшення військових витрат (табл. 1). Для підтвердження чи спростування цього можна використовувати трендовий підхід, який полягає в екстраполяції виправлених значень динамічного тимчасового ряду прогнозованого показника. Прогноз здійснювався станом на 2025 рік.

У країнах Балтики станом на 2025 рік прогнозуються військові витрати не менше 2.37 % від ВВП, у 2014 році значення цього показника у Латвії та Литві було менше 1 %. У країнах Східної Європи станом, які мають спільні кордони з Російською Федерацією, Білоруссю та/або Україною, на 2025 рік прогнозуються військові витрати не менше 2.24 % від ВВП, у 2014 році значення цього показника у Словаччині та Угорщині було менше 1 %. Навіть у Чехії, яка розташована дальше, виявлено тренд збільшення військових витрат. Виключенням за виявленою закономірністю є Румунія.

Таблиця 1. Виявлення трендів збільшення військових витрат де-якими країнами Східної Європи і Балтики та визначення їх значень у 2025 році

Країна	Значення показника військові витрати (у відсотках від ВВП)			Рівняння лінії тренду	Величина вірогідності апроксимації	Прогноз на 2025 р.
	2014 р.	середнє за 2015-2022 рр.	2023 р.			
Естонія				(поліноміальне)		
Латвія				y=0.0063ln(x)+0.0081 (логарифмічне)		
Литва				(лінійне)		
Польща				(поліноміальне)		
Словаччина				(лінійне)		
Чехія				y=5E-05x^2+1E-04x+0.0092 (поліноміальне)		
Угорщина				(поліноміальне)		
Румунія				y=0.0022ln(x)+0.0135 (логарифмічне)		

Permissible degree of military-economic tension for the state in peacetime can't exceed 4-5% of GDP judging by the experience of the developed countries. Збільшення військових витрат в Україні є зрозумілими, станом на 2023 рік вони складали 36,65 % від ВВП. Проте перевищення порогового значення зазначеного показника російською федерацією (станом на 2023 рік вони складали 5,86 % від ВВП), яке негативно впливає на добробут населення цієї держави, є необґрунтованим і в майбутньому буде мати негативні наслідки для цієї держави. Адже направлення ресурсів на накопичення виробничого капіталу сприяє зростанню в 3-12 разів, ніж використання ресурсів на військові витрати.

Для підтвердження тенденції збільшення військових витрат країнами, які були членами НАТО до 2014 року, можна також використати кореляційний аналіз. Якщо у випадку зміни значень показника однієї країни змінюється значення показника іншої країни, то існує пряма залежність (при значені коефіцієнта кореляції більше 0,7 існує сильний статистичний взаємозв'язок). У кожної країни з семи можливих сильних зав'язків з іншими країнами спостерігається у Чехії – 6, у Латвії, Литві та Угорщині по 5, у Словаччині – 4, у Польщі – 3, у Естонії та Румунії по 2 зв'язки (табл. 2).

Таблиця 2. Виявлення статистичного взаємозв'язку збільшення військових витрат де-якими країнами Східної Європи і Балтики

Країна	Латвія	Литва	Польща	Словаччина	Чехія	Угорщина	Румунія
Естонія	0,53	0,70	0,96	0,68	0,72	0,12	0,12
Латвія		0,94	0,47	0,85	0,82	0,81	0,81
Литва			0,53	0,86	0,86	0,83	0,82
Польща				0,63	0,72	0,75	0,03
Словаччина					0,93	0,91	0,65
Чехія						0,89	0,52
Угорщина							0,48

Отже, за результатами перевірки висунутої гіпотези, підтверджено, що російсько-українська війна впливає на зміну пріоритетних цінностей населення Європи.

Михайлов Василь,
ад'юнкт,
Національний університет оборони України

СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 2002-2014 рр.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України (далі – ВСП) є спеціальним правоохоронним формуванням у структурі Збройних Сил України, створеним відповідно до Закону України від 7 березня 2002 року «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» (далі – Закон про ВСП). Процес становлення організаційно-штатної структури ВСП реалізовувався поетапно. У контексті розвитку на І етапі в період вересня – жовтня 2002 р. сформовані органи управління Служби. Було структуровано підрозділи служби правопорядку, із приведенням у відповідність нормативно-правову базу до чинного законодавства. [Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України. 2002].

Надалі здійснювалась активна організаційно-управлінська діяльність, спрямована на формування функціональної моделі Служби. Згідно з директивою Міністра оборони України від 12 червня 2002 р. офіційно створено Головне управління (далі – ГУ ВСП) – центральний орган управління ВСП. На ГУ ВСП покладалося безпосереднє керівництво підпорядкованими структурами та відповідальність за реалізацію основних завдань із забезпечення військового правопорядку у ЗСУ.

ГУ ВСП станом на 2003 р. складалось із таких управлінських й функціональних підрозділів:

1. Штаб:

відділ особового складу;
відділ оперативних чергових;
оперативне відділення;
адміністративний відділ;
організаційно-штатна група;
відділ зв'язку та автоматизованих систем управління;
служба захисту інформації та криптології;
Управління дізнання та профілактики правопорушень;

2. Управління організації охорони, патрульно-постової служби та розшуку

Відділ організації охорони управління організації охорони, патрульно-постової служби та розшуку;

Відділ організації патрульно-постової служби та діяльності військової служби правопорядку у гарнізонах управління організації охорони, патрульно-постової служби та розшуку;

Відділ розшукової роботи управління організації охорони, патрульно-постової служби та розшуку.

3. Управління безпеки дорожнього руху.

4. Управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю.

Відділ проведення службових розслідувань та профілактики правопорушень;

Відділ протидії диверсіям і терористичним актам та спеціальної підготовки;

Юридична служба;

Інформаційно-аналітичний відділ;

Група соціально – психологічної роботи;

Режимна служба;

Фінансово-економічна служба;

Відділ зведеного планування та контролю матеріально - технічного забезпечення.

Разом з тим, у межах упорядкування структури та вдосконалення системи управління Збройних Сил України було здійснено передачу у підпорядкування ГУ ВСП профільних частин та підрозділів. Зокрема, відповідно до директиви Міністра оборони України від 2 грудня 2002 року № Д-115/1/011, на підставі рішення начальника Генерального штабу ЗС України та наказу начальника Військової служби правопорядку у ЗС України від 29 квітня 2003 року № 32, ухвалено рішення про безпосереднє підпорядкування 307-ї дисциплінарної частини ГУ ВСП. Яка призначалась для забезпечення виконання заходів дисциплінарного впливу щодо військовослужбовців, які скоїли правопорушення, підтриманні військової дисципліни, порядку та законності у Збройних Силах України.

Наказом Міністра оборони України від 12 червня 2002 р. № 198 "Про заходи щодо створення Військової служби правопорядку у Збройних Силах України" розпочалось формування структурованої та ефективної системи військових правоохоронних органів. Цей документ визначив організаційну побудову та сфери відповідальності командних і спеціалізованих підрозділів. Цим наказом визначалась послідовність формування організаційної структури ВСП: [Про заходи щодо створення Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. 2002].

1. Створення центральних управлінських органів ВСП – Головного управління ВСП та Центрального управління ВСП (по місту Києву і Київській області), які відповідали за стратегічне планування, нормативне регулювання та загальний контроль за діяльністю підрозділів ВСП.

2. Розбудова територіальних управлінь (Південного, Західного, Північного, Кримського), які забезпечували координацію діяльності ВСП у визначених оперативних командуваннях, здійснювали оперативне управління та контроль за підпорядкованими підрозділами (рот охорони ВСП, рот патрульно-постової служби ВСП, рот забезпечення ВСП, окремих батальйонів ВСП).

3. Організація слідчих відділів, на які було покладено завдання з розслідування військових злочинів та дисциплінарних проступків, здійснювали

свою діяльність у тісній координації з військовими прокуратурами та правоохоронними органами.

4. Створення навчального центру підготовки особового складу ВСП. Підготовка передбачала спеціалізовані напрями формуванню професійних і правових компетентностей що відповідають посадовим обов'язкам та завданням ВСП.

Надалі відбувалося творення мережі системи територіальних органів та підрозділів ВСП. Передовсім, йдеться про Зональні відділи і відділення ВСП.

На момент завершення формування органів управління та структурних підрозділів ВСП її структура включала близько шістдесяти адміністративних одиниць, а загальна чисельність особового складу становила приблизно п'ять тисяч осіб [Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України. 2002].

Оноприєнко Олександр,
доктор філософії, доцент,
заступник начальника кафедри забезпечення
державної безпеки командно-штабного факультету,
Національна академія Національної гвардії України

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ МОБІЛЬНИМИ ВОГНЕВИМИ ГРУПАМИ З ЗАХИСТУ ОБЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ. ОСНОВНІ ПРИЙОМИ І СПОСОБИ ДІЙ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ЗАСОБІВ ПОВІТРЯНОГО НАПАДУ

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України сили сектору безпеки та оборони до складу яких входить і Національна гвардія України забезпечили проведення оборонної операції з відсічі агресії російської федерації. На протязі 1192 діб сили оборони України здійснюють опір переважаючим силам противника та наносять йому максимальних втрат унеможливлюючи захоплення територій нашої держави.

На протязі всього часу ведення бойових дій ворог регулярно застосовував засоби повітряного нападу з метою нанесення втрат військово-промисловому комплексу, знищення об'єктів критичної інфраструктури, залякування цивільного населення, створення умов несприятливих для забезпечення нормальної життєдіяльності.

На початку вторгнення противником в основному застосовувались крилаті ракети класу повітря-поверхня, пізніше ворогом були застосовані Шахéд-136 які масово закуповувались у Ірана, а в подальшому налагодили виробництво в себе під назвою Герань-2, які здійснюють масовані удари по території нашої держави.

В цій ситуації, суттєвими викликами для сектору безпеки і оборони держави, і зокрема для НГУ стало захист критичної інфраструктури, особливо від стратегічних крилатих ракет "повітря-земля"(Х-101, Х-555, Х-55), протикорабельних ракет повітряного базування великої дальності (Х-22, Х-32), аеробалістичних ракетами (Х-47М2 «Кинджал»), крилатих ракет («Калібр», Іскандер-К), балістичних ракет (С-300, С-400, Іскандер-М), тактичних

керованимих ракет класу «повітря - поверхня» середньої дальності (Х-31, Х31П), баражуючих боєприпасів, керованих авіаційних бомб, дронів-камікадзе.

Проблемою світу стала країна терорист, тому наші партнери розпочали роботу щодо передачі засобів ППО, але основними комплексами, які має на озброєнні українські сили ППО – це зенітно-ракетні комплекси. Проти стратегічних ракетних пусків працюють ЗРК С-300, С-200, БУК-М1, ТОР, ОСА, які можуть збивати крилаті ракети. Слід зауважити що іноземні комплекси, які мають більший спектор для збиття цілей, а саме німецький Iris-T й норвезький NASAMS, а також системи Patriot та FSAF SAMP/T, але їхня дальність ураження балістичних цілей - лише близько 40 кілометрів.

Для захисту критичної інфраструктури застосовуються зразки західної зброї - це переносні зенітно-ракетні комплекси «Stinger» і «Starstreak» та американські зенітні установки малої дальності AN/TWQ-1 Avenger.

З огляду на обмеженість засобів протиповітряної оборони (ППО), зокрема збройних систем, які здатні перехоплювати та знищувати засоби повітряного нападу, виникає необхідність у застосуванні альтернативних тактичних рішень для забезпечення безпеки військових об’єктів, і захисту об'єктів критичної інфраструктури та цивільного. Одним із таких заходів є використання мобільних вогневих груп, які функціонують у рамках системи мобільної оборони та мають здатність швидко реагувати на появу ворожих цілей.

Мобільні вогневі групи - це підрозділи, що мають високу мобільність і здатність швидко переміщуватись у різні райони території. Вони озброєні сучасними зразками озброєння, що дозволяє ефективно знищувати різноманітні цілі - від літальних апаратів до ракетних засобів нападу.

Основна ідея застосування мобільних вогневих груп полягає у тому, що вони можуть швидко реагувати на зміну обстановки, самостійно заходити на позиції та вести активний вогонь. Це зменшує ймовірність втрат, спричинених затримками у реагуванні або нерозвиненістю стаціонарних засобів оборони. Завдяки своєму високому рівню мобільності ці підрозділи здатні охоплювати значну територію, забезпечуючи додатковий захист навіть у зоні обмежених ресурсів.

Крім того, мобільні вогневі групи можуть бути інтегровані з системами навігації та цілевказівки, що підвищує їх ефективність у боротьбі з високоточною зброєю противника.

Основними прийомами і способами дій під час виявлення засобів повітряного нападу - є виявлення засобів повітряного нападу, що критично важливо для забезпечення безпеки та захисту об’єктів критичної інфраструктури, підрозділів забезпечення, цивільного населення. Для цього застосовуються різноманітні прийоми і способи, що дозволяють своєчасно ідентифікувати та реагувати на потенційні загрози.

Нижче представлено основні методи, які використовуються для виявлення повітряних засобів нападу.

1. Моніторинг радіолокаційних даних.

Радіолокаційні станції (РЛС) є ключовим елементом у виявленні повітряних об'єктів. Вони дозволяють виявляти літаки, гелікоптери, безпілотні літальні апарати (БПЛА) та інші повітряні цілі на великих відстанях. Аналіз

отриманих даних дозволяє визначити тип об'єкта, його швидкість та напрямок руху, що є важливим для оцінки потенційної загрози.

2. Візуальне спостереження

Візуальне спостереження здійснюється за допомогою спостережних пунктів, де особовий склад використовує біноклі, оптичні системи та інші засоби для візуального контролю повітряного простору. Цей метод є особливо важливим у зонах, де радіолокаційне виявлення ускладнене через рельєф місцевості або інші перешкоди.

3. Системи раннього попередження

Системи раннього попередження, такі як AWACS (Airborne Warning and Control System), забезпечують моніторинг повітряного простору на великій відстані. Вони здатні виявляти повітряні цілі за межами зони видимості наземних РЛС та координувати дії сил протиповітряної оборони.

4. Інформаційний обмін

Ефективний інформаційний обмін між підрозділами та військовими формуваннями є важливим для своєчасного виявлення загроз. Використання сучасних комунікаційних систем дозволяє швидко обмінюватися даними про виявлені об'єкти та координувати дії.

5. Аналіз даних

Аналіз даних, отриманих з різних джерел, дозволяє виявляти тенденції та моделі поведінки ворожих засобів. Використання спеціалізованого програмного забезпечення допомагає обробляти великі обсяги інформації та виявляти потенційні загрози.

6. Тактичне планування

Тактичне планування передбачає розробку планів дій на випадок виявлення загрози. Визначення зон підвищеного ризику та розробка відповідних заходів реагування для ефективної протидії повітряним засобам нападам.

7. Тренування персоналу

Регулярні тренування та навчання особового складу є важливими для підвищення готовності до виявлення та реагування на повітряні загрози. Проведення симуляцій дозволяє оцінити ефективність дій та виявити слабкі місця в системі оборони.

Основними способами дій мобільних вогневих груп під час виявлення засобів повітряного нападу слід вважати швидкість та правильність реакції на потенційні загрози що є ключовими для забезпечення безпеки об’єктів критичної інфраструктури. Розглянемо алгоритм дій, а також основні способи виявлення та ураження цілей у повітрі, що дозволить підвищити ефективність застосування мобільних вогневих груп.

Алгоритм дій мобільної вогневої групи:

1. Виявлення цілі:

- Ведучий або оператор радіолокаційних засобів виявляє потенційну ціль за допомогою засобів автоматичної та ручної розвідки.
- Збір та аналіз інформації про ціль (координати, тип, швидкість).

2. Повідомлення командування:

- Передача даних про виявлену ціль до командного пункту та мобільних груп.

3. Оцінка цілі та постановка задачі:

- Оцінка характеру та загрози цілі.
- Вибір озброєння та способів знищення (залп, одиночний постріл, застосування ПЗРК, засобів ППО).

4. Підготовка до атаки:
- Забезпечення захисту від ураження власних засобів.
- Вибір оптимальної позиції та часу для атаки.

5. Здійснення ураження:
- Наведення засобів озброєння на ціль.
- Проведення ураження відповідно до плану.

6. Після ураження:
- Перевірка результату.
- Виведення з району і підготовка до можливої повторної або додаткової роботи.

7. Інформування командування:
- Передача звіту про виконання завдання та отримання подальших вказівок.

Способи дій мобільних вогневих груп:
- Автоматичне або візуальне виявлення цілі.
- Розвідка за допомогою безпілотних літальних апаратів (БПЛА): для швидкого виявлення цілей у важкодоступних районах.
- Передача цілевказівки: за допомогою каналів зв'язку.
- Застосування вогневих засобів, ЗРК або інших засобів ППО: для знищення засобів повітряного нападу.
- Застосування тактики маскування і зміна позицій: для ускладнення виявлення та ураження.

Важливою складовою є постійне удосконалення тактичної підготовки особового складу та технічного оснащення мобільних вогневих груп.

Застосування таких підрозділів дозволяє зменшити ймовірність проривів повітряних засобів нападів і підтримати загальну обороноздатність. Проведення цілеспрямованих навчань і тренувань з мобільними вогневими групами стає ключовим елементом стратегії оборони у сучасних умовах, коли ресурси ППО обмежені, а ефективність швидкого реагування здатна суттєво вплинути на результат.

Павелко Владислав,
викладач кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Яковенко Євген,
кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО У ПІДГОТОВЦІ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

У контексті триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України особливого значення набуває трансформація системи підготовки Сил оборони України з урахуванням передового військового досвіду країн-членів НАТО. Переорієнтація на західні підходи є не лише вимушеною реакцією на

зовнішню загрозу, а й довгостроковою стратегією посилення обороноздатності держави та її інтеграції в Євроатлантичний безпековий простір.

Досвід країн НАТО охоплює не лише практичні навички ведення сучасних бойових дій, а й комплексний підхід до організації військового вишколу. Зокрема, важливими елементами є стандартизація процедур за принципами STANAG, вдосконалення системи управління військами, розвиток лідерських якостей серед офіцерського складу та сержантів, широке використання цифрових технологій і симуляторів, а також впровадження принципів місійно-орієнтованого командування (mission command), що передбачає надання командиру на місці ініціативи при збереженні загальної мети операції. Усе це формує гнучкі, мобільні, добре підготовлені підрозділи, здатні ефективно діяти в умовах сучасної війни, яка характеризується високою динамікою, інформаційним тиском та широким застосуванням технологій.

Співпраця з НАТО, яка значно активізувалася після 2014 року, стала одним із основних чинників поступової модернізації Сил оборони України. Зокрема, участь у навчальних місіях і програмах, таких як Operation UNIFIER (Канада), Interflex (Велика Британія), а також у багатонаціональних навчаннях типу Rapid Trident, Sea Breeze та Defender Europe, надала українським військовим унікальний доступ до методик підготовки, які перевірені в умовах реальних бойових операцій Альянсу. Підрозділи отримали можливість переймати кращі практики, адаптувати їх до власного бойового досвіду, розвивати здатність до взаємодії з силами НАТО, що особливо важливо в умовах майбутнього потенційного членства України в Альянсі.

Окремої уваги заслуговує впровадження підходу НАТО до індивідуальної та колективної підготовки. Особливий акцент робиться на формуванні інноваційного мислення у військовослужбовців, розвитку критичного аналізу, спроможності до самостійного ухвалення рішень у складних та нестабільних умовах. Альянс вважає, що розвиток «активного розуму» можливий лише через методи активного навчання, які стимулюють особисту ініціативу, дозволяють вільно висловлювати думки, дискутувати та формулювати власне бачення ситуацій. Це суттєво відрізняється від традиційної пострадянської моделі навчання, яка часто ґрунтується на суворій вертикалі, шаблонних діях та уникненні особистої відповідальності.

Сучасні тренувальні програми значною мірою покладаються на застосування тренажерів, комп'ютерного моделювання та бойових симуляторів. Такі засоби дозволяють створювати віртуальні середовища, максимально наближені до реальних умов бойових дій, де військовослужбовці мають змогу відпрацьовувати навички ухвалення рішень, взаємодії в підрозділі, реагування на неочікувані ситуації. Використання таких методик, як case-based learning, after-action review, decision games і scenario-based exercises, дає змогу глибше аналізувати ситуації, виявляти помилки, розуміти логіку дій противника та адаптуватися до змін оперативного середовища.

Наприклад, досвід використання програмного забезпечення «Steel Beasts» у підготовці танкових та механізованих підрозділів став практичним

інструментом для тестування нових тактичних рішень без загрози для особового складу. Ця платформа дозволяє змоделювати бойові ситуації, взаємодію підрозділів, зміну бойової обстановки в реальному часі, що дає можливість експериментувати з різними варіантами дій і обґрунтовувати свої рішення в умовах різкої зміни обстановки. Такий підхід забезпечує перехід від традиційного навчання до мислення на випередження, що в умовах сучасної війни стає вирішальним чинником успіху.

Крім технічних аспектів, важливою складовою є формування нової культури лідерства. У країнах НАТО сержанти та молодші офіцери виступають ключовою ланкою командування і несуть відповідальність за прийняття рішень на місцях. В Україні вже зроблено суттєві кроки до посилення ролі сержантського корпусу, впроваджено нові стандарти їхньої підготовки за зразками НАТО, розвивається інститут професійного військового навчання. Така трансформація дозволяє не лише підвищити оперативність у прийнятті рішень, а й підвищує моральний дух і згуртованість у підрозділах.

У підсумку, досвід країн-членів НАТО, який впроваджується у систему підготовки Сил оборони України, створює підґрунтя для побудови сучасної, технологічно оснащеної та ментально оновленої армії. Така армія не лише здатна ефективно протидіяти поточним загрозам, а й відповідає принципам демократичного контролю, стратегічної автономії та міжнародної взаємодії. В умовах триваючої війни і в контексті подальшого євроатлантичного курсу України це є не просто необхідністю, а гарантією безпеки, стійкості та майбутньої перемоги.

Репенко Олександр,
старший викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Яковенко Євген,
кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

КРИТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА БОЙОВОЇ РОБОТИ МЕХАНІЗОВАНИХ ВІДДІЛЕНЬ

Сучасна війна показала нам як внутрішні так і зовнішні проблеми під час виконання бойових завдань підрозділами. Використовуючи бойові порядки механізованих відділень як самостійну бойову одиницю, більшість підрозділів почали віддавати перевагу малим тактичним групам. Даний досвід частково взято з приватної військової компанії «Вагнер» де вона використовуючи малі тактичні групи під час боїв за Бахмут показала певну перевагу.

Також на здійснення змін в підготовці та бойовій роботі механізованих відділень вплинула поява великої кількості ворожих БПЛА та FPV дронів як мультироторного типу так і інших їх видів. Тому противник почав використовувати не тільки просто скиди з БПЛА, а також відкрив справжнє «сафарі» по нашим військовослужбовцям за допомогою FPV дронів як на радіо керуванні так і на оптоволоконному управлінні.

Отже враховуючи дані зміни ми маємо швидко перелаштуватися на даний вид озброєння противника, готуватися та бути готовими до найгіршого сценарію. Тут треба розуміти що просто видати штатну зброю та боєкомплект військовослужбовцю не дасть можливості виконати йому бойове завдання.

До виходу механізоване відділення повинно поділитися на бойові підгрупи в кількості «двійок», «трійок» або «четвірок». Окрім штатного озброєння бойові групи мають бути забезпечені помповою рушницею, засобами РЕБ та пристроями виявлення радіочастот безпілотних літальних апаратів. Зі слів бойових побратимів – «Бажано, щоб на кожного п’ятого бійця на передовій був дробовик з набоями».

Саме це додаткове обладнання надає можливості швидко прийняти рішення, а також підвищує оперативність в управлінні підрозділом, що дозволяє оптимізувати їхні сили та засоби для кращого вирішення окремих тактичних завдань.

Ці фактори дозволяють підвищити рівень бойової підготовки і ефективність використання озброєння механізованими відділеннями та малими тактичними групами.

Переваги поділу механізованого відділення на малі тактичні групи закріпилось практикою під час штурмів та зачисток посадок, знищення та витіснення противника з його окопних систем.

Така робота є ефективною, що показала себе коли військовослужбовці в своїх малих бойових групах розгортаються у відносній віддаленості один від одного, таким чином, щоб максимально розтягнути свої бойові порядки та створити умови, які викликають труднощі у противника під час полювання ним за допомогою скидів БПЛА чи ураження FPV дронами мультироторного типу, а також покращити свої маневрені дії відносно ворога. Такі бойові порядки є дуже ефективними проти навіть не суттєво переважаючих сил противника. Для досягнення такого методу кожен командир має на меті відібрати певних військовослужбовців з метою покращити види та фактори тактичних переваг відносно обставин які можуть виникнути під час бою.

Основною перевагою «двійок», «трійок» та «четвірок» є не можливість їх скупчення під час пересування в ході бою чи інших дій.

Найбільш поширена помилка при здійснені маршу або наближенні до позицій противника це відносно коротка відстань між військовослужбовцями. Це надає ворогові переваги визначити чіткі цілі для скидів з різних типів БПЛА, уразити в скупчення FPV дронами та зосередженого вогню з різних типів озброєння. Дана дистанція між військовими повинна підтримуватися та

контролюватися весь час. Дистанція визначається тактичною обстановкою, вона має бути у рамках розумного розгортання певного бойового порядку.

Дієвий спосіб для боротьби зі скупченням необхідно до початку руху кожному військовослужбовцю визначити характер місцевості та віддалену точку, в напрямку якої нібито буде здійснюватися рух. Дані точки які можуть виступати орієнтирами повинні знаходитися на таких відстанях від місця виходу, на якій направлено рух всієї бойової групи. Наприклад, орієнтиром для руху бойової групи - окрема будівля, дерево чи будь який інший об'єкт.

Дистанція відразу збільшується як тільки військовослужбовець помічає ворожий БПЛА чи FPV-дрони. При їх появі кожен має шукати укриття такі як гілки сітки та будь-які предмети що знижують помітність і ускладнюють оператору противника наведення. Вдало використовувати засоби РЕБ. та засоби електронного виявлення частот БПЛА.

Як правило FPV-дрони полюють на якусь броньовану техніку, автомобілі, мотоцикли, або щось групове. Для ефективної протидії проти ударних БПЛА бажано виявляти його за метрів 200-300.

Особливістю малих тактичних груп має бути не тільки спільна робота в середині, а також взаємодія груп прикриття які мають забезпечити бойові групи своїми БПЛА та FPV-дронами. Підтримка з повітря дронами це елемент як розвідки так і ураження противника на великій відстані.

У сучасних умовах ведення бойових дій ефективність механізованих підрозділів визначається не лише рівнем технічної оснащеності, а й глибиною опрацювання ключових чинників, які впливають на боєздатність. Серед них вирізняються критичні аспекти, що безпосередньо формують результативність підготовки та дій механізованих відділень у бою.

Перш за все, вагоме значення має морально-психологічний стан особового складу**.** Механізоване відділення діє у складних стресових умовах, тому впевненість, злагодженість і стійкість до бойових навантажень є визначальними для успішного виконання завдань. Командири повинні приділяти увагу не лише фізичній, а й психологічній підготовці бійців.

Другою складовою є рівень індивідуальної та колективної підготовки. Висока особиста витримка кожного бійця та регулярні тренування у складі підрозділу забезпечують оперативність реагування, точність виконання наказів та мінімізацію ризиків у бойовій обстановці. Особливу увагу слід звертати на взаємодію між членами відділення та чітке розуміння своїх обов'язків у різних тактичних ситуаціях.

Третім критичним аспектом виступає злагодженість дій у бойових умовах. Це включає в себе координацію руху, синхронізацію вогневих дій, ефективне використання укриттів і позицій. Без злагодженості механізоване відділення втрачає свою головну перевагу — мобільність та вогневу потужність у маневрі.

Як згадувалось вище, не менш важливим є технічний стан озброєння, бойових машин та засобів зв'язку. Навіть найкраща підготовка не дає результату без справної техніки.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що бойова ефективність механізованих відділень ґрунтується на системному підході до підготовки, де всі критичні аспекти — від морального стану до технічного забезпечення — мають бути проаналізовані, враховані й постійно вдосконалені. Лише за таких умов підрозділ здатен діяти рішуче, точно й ефективно в умовах сучасного бою.

Совінський Сергій,
старший викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Законом України «Про Національну гвардію України» одним із завдань передбачено участь і відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони. Успішне виконання бойових (спеціальних) завдань підрозділами та частинами Національної гвардії України в умовах сьогодення під час війни з відсічі повномасштабної збройної агресії російської федерації грунтується на вмілому керівництві підпорядкованими силами та засобами командирами усіх рівнів. Провідна роль у цьому відводиться офіцерським кадрами, основним джерелом комплектування яких є вищі військові навчальні заклади.

Вимогами Директиви командувача НГУ від 22.11.2024 № Д-300 «Про організацію підготовки Національної гвардії України у 2025 році» передбачено, що основні зусилля під час підготовки у вищих військових навчальних закладах необхідно зосередити, зокрема, на постійному оновленні змісту освітніх програм з метою набуття нових компетентностей з підготовки і застосування НГУ у складі сил оборони України, розвитку інтерактивних методів навчання з використанням центрів моделювання. Крім того, передбачено, що індивідуальна підготовка всіх офіцерів повинна спрямовуватись на вивчення порядку (процедур) планування бою (дій), підготовку підрозділів до бою (дій) та управління ними під час їх ведення.

В Київському інституті Національної гвардії України освітньо-професійною програмою навчання здобувачів вищої освіти передбачено набуття ними такої спеціальної компетентності, як здатність планувати, організовувати і вести бій підрозділом. Оволодіння даною компетентністю забезпечується в ході вивчення навчальних дисциплін «Загальна тактика», «Розвідка», «Основи військового управління (у тому числі штабні процедури НАТО» під час групових та практичних занять. Але в ході комплексних польових занять, особливо під час проведення воєнних ігор з двобічним тактичним навчанням взводів, виявлено недостатній рівень навичок курсантів в практичному управлінні підрозділом в ході навчального бою у якості командира взводу оперативного призначення

НГУ, зокрема з питань взаємодії та координації дій елементів бойового порядку, організації зв'язку та прихованого управління, ведення розвідки та цілевказівок, порядку застосування бронетехніки, тощо.

Шляхом вирішення даної проблеми при підготовці до подібних польових занять є планування виконання бойових завдань та розіграш сценаріїв дій із застосуванням імітаційного моделювання. Створений в Київському інституті Національної гвардії України центр імітаційного моделювання бойових та спеціальних дій спроможний практично реалізувати таку задачу. Даний центр надає унікальні можливості щодо ефективного проведення заходів практичної підготовки із застосуванням сучасної системи імітаційного моделювання бойових дій (СІМБД) Steel Beasts та забезпечує підготовку на тактичному рівні як окремого військовослужбовця, так і командира підрозділу певного рівня (екіпажу, відділення, взводу, роти, тощо) із максимальним створенням усіх реальних умов ведення бою: місцевість, метеоумови, тактика бойових дій, фізика транспортних засобів, балістика, інженерні операції, логістика та навіть прогноз розльоту уламків на фоні реальних автентичних звуків.

СІМБД Steel Beasts - це комерційний програмний продукт споживчих ігрових технологій і методів, який є засобом віртуального та конструктивного моделювання бойових дій від незалежного розробника програмного забезпечення eSim Games.

Віртуальне моделювання дозволяє тим, хто навчається, безпосередньо керувати віртуальними об'єктами ОВТ (стрілецька зброя, бронетехніка, FPV дрони, тощо), а конструктивне моделювання дозволяє планувати бій та керувати застосуванням даних віртуальних об'єктів, окремих військовослужбовців і підрозділів в цілому. Тобто, імітаційне моделювання значно допомагає майбутнім офіцерами НГУ удосконалити свої навички двома різними способами:

- керування технікою та тактикою її застосування; прийомам і способам ведення вогню зі штатного озброєння підрозділів оперативного призначення НГУ;

- навчання тактиці ведення бою, планування місії із визначенням точної кількості військовослужбовців, типу озброєння і техніки, як своїх сил, так і противника, позначивши їх позиції та маневр.

Це дозволяє курсантам візуалізувати поле бою, розробляти варіанти дій для досягнення своїх цілей, визначати, який з них був найефективніший, і саме його застосувати в подальшому на практиці, в тому числі в умовах танкових боїв із залученням артилерії, авіації та БПЛА. Під час використання конструктивного моделювання місія або сценарій є основою Steel Beasts та містить три чіткі фази:

1-й етап - планування, на якому виконуються організаційні заходи, визначення сил та засобів, інтерактивних карт для виконання місії, включаючи в себе кілька типів сил (механізовану та легку піхоту, артилерію, мінні поля, димові засоби, тощо);

2-й етап - виконання, на якому симуляція виконується в режимі реального часу, і курсант може відчувати віртуальний тривимірний вигляд поля бою від першої особи, наприклад, навідника бронетранспортера, кулеметника, оператора БПЛА, або із зовнішнього вигляду об'єкту: у якості командира підрозділу може

вести бойові дії із використанням загальної карти місцевості, віддаючи накази на пересування своїм одиницям ОВТ та підрозділам;

3-й етап - підведення підсумків, на якому відображаються результати розіграшу сценарію, у головному вікні виводиться докладна інформація про індивідуальні та колективні події етапу, що відбувся, а також базове статистичне зведення втрат своїх сил та противника протягом всієї місії.

В Київському інституті Національної гвардії України протягом поточного навчального року проведено апробацію використання СІМД Steel Beasts під час викладання окремих тем з навчальних дисциплін «Загальна тактика» та «Основи військового управління (у тому числі штабні процедури НАТО» та практично перевірено її вищезгадані переваги. Проте успішне використання імітаційного моделювання у вищому військовому навчальному закладі потребує врахування та вирішення наступних питань:

імплементація в навчальний процес занять з оволодіння функціями та інструментарієм системи імітаційного моделювання бойових дій Steel Beasts, до прикладу, в ході вивчення навчальної дисципліни «Основи військового управління (у тому числі штабні процедури НАТО)», принаймні, з початку третього року навчання;

досконале володіння персоналом центру імітаційного моделювання, як технічними спроможностями симулятору, так і знаннями основ загальної тактики, бойових можливостей ОВТ, тактичних умовних знаків, тощо;

розуміння науково-педагогічним персоналом усіх можливостей СІМД Steel Beasts та порядок її використання під час викладання закріпленої дисципліни;

розробка методичних матеріалів для користування СІМД Steel Beasts науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти.

Таким чином, сучасне імітаційне моделювання бойових дій являє собою важливий інструмент в підготовці майбутніх офіцерів Національної гвардії України, маючи переваги тренуватися в безпечному та реалістичному середовищі, не ризикуючи своїм життям або здоров'ям, нівелюючи обмеження за термінами підготовки, фізичним розташуванням сил і засобів. В подальшій перспективі доцільно використовувати СІМБД Steel Beasts в навчальному процесі під час двобічних воєнних ігор між групами курсантів, як в межах свого закладу, так і з іншими вищими військовими навчальними закладами.

Согорін Андрій,
кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри вогневої підготовки, майор,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ВІЙСЬКОВОГО МАРКЕТИНГУ В РЕКРУТИНГУ: ПОГЛЯД СОЦІОЛОГА

У сучасних умовах глобальної нестабільності та військових конфліктів питання ефективного рекрутингу до збройних сил набуває особливої актуальності. Одним з інструментів, що широко використовується у цьому

процесі, є військовий маркетинг. За кордоном він давно перетворився з простої інформаційної кампанії на цілісну соціотехнологічну стратегію, спрямовану на формування позитивного іміджу військової служби, мотивацію молоді та підвищення престижу збройних сил. Соціологічний аналіз дозволяє не лише оцінити ефективність подібних стратегій, а й глибше зрозуміти механізми впливу реклами, комунікацій та символічних образів на цільову аудиторію.

Метою даної наукової доповіді є аналіз закордонного досвіду застосування військового маркетингу в рекрутингу та осмислення його соціологічних аспектів для подальшого використання у національному контексті.

Військовий маркетинг у країнах НАТО виконує подвійну функцію: формує національну ідентичність та забезпечує сталий приплив добровольців до армії. Прикладом є кампанії Збройних сил США, зокрема "Army Strong" (2006–2018) та "What's Your Warrior?" (2019), які поєднують націоналістичну риторику з персоналізованими повідомленнями, адаптованими під конкретні цільові аудиторії. Кампанії будуються на глибоких соціологічних дослідженнях, сегментації аудиторії, вивченні цінностей поколінь Z і Alpha.

У Великій Британії кампанія «This is Belonging» (2017–2019) була спрямована на подолання стереотипів про військову службу та залучення етнічних меншин. Соціологічний вимір тут полягає у переосмисленні ідеї належності, ідентичності та інклюзії. Реклама апелювала до цінностей взаємопідтримки та рівності у військовому колективі.

У Німеччині кампанії Бундесверу (наприклад, YouTube-серіал «Die Rekruten», 2016) демонстрували буденність служби, спираючись на формат реаліті-шоу. Це приклад адаптації до медіасередовища молоді, використання сторітелінгу, емоцій та автентичності.

В Ізраїлі, де існує загальний військовий обов’язок, маркетинг зосереджується на формуванні елітарного статусу окремих підрозділів (наприклад, 8200 Unit). Інформаційні кампанії спрямовані на конкурентну боротьбу за найбільш талановиту молодь, поєднуючи патріотизм із соціальним ліфтом.

Соціологічно, ефективність військового маркетингу визначається такими критеріями: довіра до інституції армії, наявність позитивних символів, репрезентація реальних можливостей розвитку, ідентифікація аудиторії зі змістом реклами. Особливу роль відіграє крос-медійність: поєднання соціальних мереж, ігор, відео та класичних форматів (плакати, ТБ).

Враховуючи вищевикладене можемо зробити наступні висновки:

1. Військовий маркетинг у розвинених країнах є результатом поєднання комунікаційних стратегій, емпіричних досліджень та соціокультурного аналізу.
2. Ключем до ефективності є цільове налаштування меседжів з урахуванням віку, етнічної належності, цінностей та регіональних особливостей.
3. Україна може запозичити не лише формати, а й саму логіку: армія — як інструмент самореалізації, а служба — як соціальний ліфт.
4. Соціологи мають відігравати активну роль у створенні кампаній, формуючи засади їхньої етичності, релевантності та інклюзивності.

Стасюк Василь,
доктор психологічних наук, професор,
Національний університет оборони України.

Кириченко Андрій,
доктор філософії (PhD),
старший викладач,
Національний університет оборони України

ТЕМПЕРАМЕНТ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БОЙОВИХ УМОВАХ

Темперамент командира – це пульс підрозділу:
він задає ритм, тон і дух бою
Василь СТАСЮК

Ефективне управління військовими підрозділами в умовах бойових дій значною мірою обумовлюється не лише професійною компетентністю командира, а й особливостями його індивідуально-психологічного профілю. Серед таких характеристик ключове місце займає темперамент, який виступає важливою основою емоційно-вольової регуляції поведінки та діяльності. Темперамент як відносно сталий компонент психіки визначає темп психічних процесів, стійкість до стресових впливів, швидкість прийняття рішень, а також стиль комунікації та взаємодії з підлеглими. У критичних ситуаціях, притаманних бойовим умовам, ці якості відіграють вирішальну роль у підтриманні керованості підрозділу та ефективності командної діяльності загалом.

Темперамент – (лат. temperamentum – узгодженість, устрій) це вроджені особливості психіки людини, які визначають її швидкість реакцій, емоційну чутливість, енергійність та стійкість нервової системи.

Темперамент людини виявляється передусім у двох основних аспектах: *активності та емоційності.*

Активність показує, з якою швидкістю та енергією людина діє або реагує, чи, навпаки, наскільки її поведінка повільна та стримана.

Емоційність відображає глибину та інтенсивність переживань, а також їхній характер – чи це радість, сум, гнів чи інші емоції.

Разом ці якості формують індивідуальний стиль поведінки та спілкування.

Уявлення про темперамент як про сукупність індивідуальних собливостей поведінки людини мають давнє походження. Ще в V столітті до нашої ери Гіппократ вважав, що в організмі людини циркулюють чотири основні рідини (гумори): кров (тепло), слиз (холод), жовта жовч (сухість) і чорна жовч (вологість). Залежно від домінування тієї чи іншої рідини, формувався певний тип поведінки. Так виникла класифікація чотирьох типів темпераменту: сангвінічний (лат. sanguis

– кров), флегматичний (грец. phlegma – слиз), холеричний (грец. chole – жовч), меланхолічний (грец. melas – чорний і chole – жовч).

Поняття "темперамент" увів римський лікар Клавдій Гален (II ст. до н. е.), який доповнив і розширив вчення Гіппократа, вважаючи, що типів темпераменту може бути більше, ніж чотири. Проте гуморальна теорія, незважаючи на її популярність упродовж століть, не могла науково обґрунтувати фізіологічні основи темпераменту. З розвитком науки дослідники шукали нові способи пояснення природи темпераменту. Зокрема, Ф.-Й. Галл пов'язував його з формою черепа (френологія), В. Бехтєрєв – із товщиною нервових волокон, Е. Кречмер і В. Шелдон – з особливостями тілобудови людини.

У сучасній психології провідне місце займає теорія Івана Павлова, який пов'язав темперамент із властивостями центральної нервової системи. Вчений виділив три ключові характеристики нервових процесів – сила, урівноваженість і рухливість. У їх поєднанні він визначив чотири типи вищої нервової діяльності, кожному з яких відповідає певний тип темпераменту. В основі цих процесів лежить взаємодія збудження і гальмування – фундаментальних механізмів нервової діяльності.

Сила – це здатність нервової системи ефективно функціонувати під впливом сильних подразників і протягом тривалого часу. До типів темпераменту з сильною нервовою системою відносять холеричний, сангвінічний та флегматичний, а до слабкого типу – меланхолічний.

Урівноваженість нервових процесів визначається балансом між збудженням і гальмуванням. Для сангвінічного та флегматичного темпераментів характерна рівновага цих процесів, у холеричного спостерігається домінування збудження, а в меланхолічного – гальмування.

Рухливість – це швидкість, з якою нервова система перемикається між процесами збудження і гальмування. Розглядаючи цю характеристику, можна зазначити, що холеричний і сангвінічний типи темпераменту є рухливими, флегматичний – інертним, а меланхолічний може проявляти як рухливість, так і інертність, залежно від індивідуальних особливостей нервової системи.

Отже, темперамент є одним з ключових чинників, який впливає на ефективність командної діяльності, особливо в бойових умовах, де кожен військовослужбовець підрозділу повинен працювати в умовах стресу, прийняття швидких рішень та спільної взаємодії. Розуміння типу темпераменту військовослужбовців дозволяє оптимізувати їх взаємодію, зменшити конфлікти та підвищити загальну ефективність команди.

Холерики зазвичай є природними лідерами, здатними швидко реагувати на зміни ситуації, приймати рішучі та ефективні рішення. Їх енергійність та рвучкість можуть бути важливими перевагами в умовах високого стресу, коли необхідно швидко приймати рішення або діяти в екстремальних ситуаціях. Однак, їх схильність до емоційних зривів і агресивних реакцій може створювати проблеми в командній взаємодії. В бойових умовах важливо, щоб холерики контролювали свої емоції, оскільки вони можуть негативно впливати на

моральний дух колективу. Для цього необхідно розвивати в них навички самоконтролю та здатність до конструктивної комунікації.

Сангвініки, зі своєю високою енергійністю та активністю, є відмінними комунікаторами, здатними підтримувати позитивний настрій навіть у важких ситуаціях. Їх здатність адаптуватися до змін у різних екстремальних ситуаціях, залишаючись продуктивними навіть у критичних умовах, дає перевагу в бойових діях, де потрібна гнучкість у прийнятті рішень та оперативність. Сангвініки можуть легко знаходити спільну мову з іншими членами команди, створюючи атмосферу співпраці та підтримки. Проте важливо, щоб вони не розсіювали свою увагу між забагатьма завданнями, що може призвести до втрати фокусу на ключових аспектах місії. В умовах бойових дій важливо навчити сангвініків не тільки адаптуватися до екстремальних умов, а й ефективно планувати свої дії та зосереджуватися на головному.

Флегматики є спокійними, терплячими і розважливими людьми, що робить їх надійними та стабільними учасниками команди у ході виконання бойових завдань. Їх здатність не піддаватися паніці і не поспішати з рішеннями дозволяє ефективно аналізувати ситуацію і діяти зважено, що є важливою якістю в бойових умовах. Однак їх повільність та інертність можуть створювати труднощі, коли потрібна швидка реакція або миттєве прийняття рішень. Для підвищення ефективності цієї категорії військовослужбовців важливо розвивати в них здатність гнучко реагувати на стрімкі зміни обстановки, водночас зберігаючи уміння ухвалювати обґрунтовані рішення у стресових ситуаціях. Вони повинні вміти знаходити баланс між своєю природною розважливістю та необхідністю швидкої адаптації в бойових умовах.

Меланхоліки, завдяки своїй чутливості та глибоким переживанням, можуть бути уважними і відповідальними. Вони добре аналізують ситуацію і звертають увагу на важливі дрібниці. Емоційна їх глибина може допомогти створити емоційну підтримку для інших членів команди, що є важливим у бойовій діяльності. Проте через швидку втому і повільну реакцію меланхоліки можуть бути менш ефективними в ситуаціях, де потрібна миттєва дія або висока фізична активність. Щоб вони краще працювали в команді, важливо створити умови для відпочинку, підтримувати їхній моральний стан і навчити справлятися зі стресом.

Таким чином, у бойовій обстановці врахування індивідуальних особливостей темпераменту під час розподілу завдань може суттєво підвищити злагодженість та результативність особового складу. Наприклад, холерики та сангвініки можуть бути найкращими кандидатами для виконання завдань, що вимагають швидкої реакції, таких як патрулювання або розвідка. В той час як флегматики і меланхоліки можуть бути більш ефективними у плануванні, аналізі ситуацій та організаційних дій. Командири повинні враховувати темперамент своїх підлеглих, щоб оптимально розподіляти завдання та підвищувати ефективність військовослужбовців в екстремальних умовах. Важливими є також тренування та розвиток кожного члена команди, щоб вони могли ефективно працювати не тільки з урахуванням своїх сильних сторін, а й долати свої

слабкості в умовах стресу. Загалом, темперамент є важливим, але не єдиним фактором, що впливає на ефективність командної діяльності в бойових умовах. Важливо враховувати також досвід, мотивацію, тренованість і психологічну готовність кожного військовослужбовця до виконання завдань.

Юшкевич Володимир,
кандидат історичних наук,
старший викладач
кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін,
Київський інститут Національної гвардії України,
майор

Стригун Даніїл,
курсант курсу № 1,
факультет службово-бойової діяльності
Національної гвардії України ,
Київський інститут Національної гвардії України,
солдат

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Управління персоналом є критично важливим для будь-якої організації, але в секторі безпеки і оборони воно набуває особливого значення. Специфіка діяльності військових та правоохоронних органів, пов'язана з ризиком для життя, високими вимогами до дисципліни та відданості, а також необхідністю швидкого реагування на кризові ситуації, вимагає особливих підходів до управління людськими ресурсами.

Правові засади управління персоналом у секторі безпеки і оборони України визначаються Конституцією України, Законами України "Про військовий обов'язок і військову службу" та іншими нормативно-правовими актами.

Сучасні виклики, такі як гібридні війни, кіберзагрози, тероризм та глобальна нестабільність, зумовлюють необхідність постійного вдосконалення системи управління персоналом у секторі безпеки і оборони. Це включає в себе не лише традиційні функції, такі як набір, навчання, оцінка та мотивація персоналу, але й впровадження інноваційних підходів, спрямованих на підвищення ефективності, професіоналізму та морально-психологічної стійкості військовослужбовців та інших працівників сектору.

Ефективне управління персоналом у секторі безпеки і оборони є запорукою боєздатності збройних сил, оперативності правоохоронних органів, а також забезпечення національної безпеки та захисту інтересів держави. Актуальність цієї теми визначається необхідністю аналізу сучасних тенденцій та викликів в управлінні персоналом у секторі безпеки і оборони, оцінки ефективності існуючих підходів та розробки рекомендацій щодо їх удосконалення.

Однією з ключових складових ефективного управління персоналом є ретельний відбір та комплектування кадрів. Цей процес передбачає не лише

оцінку професійних знань та навичок, але й визначення психологічних, фізичних та моральних якостей кандидатів, їхньої придатності до служби у відповідних підрозділах. Важливим є також забезпечення різноманітності персоналу, врахування гендерних, етнічних та інших аспектів, що сприяє створенню більш збалансованого та ефективного колективу (зокрема, "Резолюція 1325 Ради Безпеки ООН про жінок, мир та безпеку").

Сучасний стан та виклики, пов'язані з війною:

Сьогодні система управління персоналом у секторі безпеки і оборони України зіткнулася з безпрецедентними викликами у зв'язку з російською агресією. Війна внесла значні корективи у всі аспекти управління людськими ресурсами, загострivши проблеми та вимагаючи швидких та ефективних рішень.

Мобілізація та комплектування: Значно зросла потреба в оперативному наборі та підготовці великої кількості військовослужбовців. Це вимагає оптимізації процесів мобілізації, спрощення процедур та забезпечення якісної підготовки новобранців у стислі терміни.

Психологічна підтримка: Війна спричиняє значні психологічні травми як у військовослужбовців, так і у цивільних працівників сектору безпеки і оборони. Забезпечення комплексної психологічної підтримки, включаючи діагностику, профілактику, лікування та реабілітацію, стає критично важливим завданням.

Забезпечення життєдіяльності: В умовах бойових дій та постійної загрози виникають проблеми із забезпеченням персоналу житлом, харчуванням, медичним обслуговуванням та іншими життєво важливими ресурсами. Логістичні та організаційні аспекти управління персоналом набувають особливого значення.

Управління втратами: На жаль, війна неминуче призводить до втрат серед особового складу. Ефективне управління процесами обліку, підтримки сімей загиблих та поранених, а також надання соціальних гарантій є надзвичайно важливим завданням.

Адаптація до нових умов: Необхідно швидко адаптувати систему управління персоналом до нових реалій, включаючи впровадження сучасних технологій, зміну підходів до навчання та підготовки, а також розвиток лідерських якостей, необхідних для ефективного управління в кризових ситуаціях.

Окремі програми/ініціативи/реформи:

Для вирішення цих викликів впроваджуються різноманітні програми та ініціативи, спрямовані на реформування системи управління персоналом у секторі безпеки і оборони.

Цифровізація: Активно впроваджуються електронні системи обліку персоналу, управління документами та забезпечення комунікації. Це дозволяє оптимізувати процеси, зменшити бюрократію та підвищити ефективність управління.

Професійний розвиток: Розробляються нові програми навчання та підготовки, спрямовані на розвиток сучасних навичок та компетенцій, необхідних для ведення бойових дій в умовах гібридної війни.

Психологічна реабілітація: Створюються центри психологічної реабілітації для військовослужбовців, які зазнали психологічних травм внаслідок бойових дій. Розробляються програми психологічної підтримки для членів сімей військовослужбовців.

Соціальний захист: Удосконалюються програми соціального захисту військовослужбовців та їхніх сімей, включаючи забезпечення житлом, медичним обслуговуванням, пенсійним забезпеченням та іншими пільгами.

Гендерна рівність: Продовжується робота з впровадження гендерної рівності в секторі безпеки і оборони, забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок.

Таким чином, управління персоналом у секторі безпеки і оборони є складною та багатогранною системою, яка потребує комплексного підходу та постійного вдосконалення, особливо в умовах війни. Ефективне управління людськими ресурсами є запорукою успішної діяльності військових та правоохоронних органів, забезпечення національної безпеки та захисту інтересів держави.

Фалько Сергій,
кандидат історичних наук, доцент
Національна академія Національної гвардії України

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПІДХОДІВ

Інформація, яка викладається, присвячена двом важливим аспектам підвищення якості підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів України.

По-перше, йдеться про покращення критеріїв відбору кандидатів для навчання у вищих військових навчальних закладах Національної гвардії України.

По-друге, розглядається підвищення рівня розвитку аналітичних якостей курсантів цих закладів шляхом інтенсивної та сучасної методичної підготовки. Зокрема, мається на увазі активне залучення курсантів до проведення дослідницьких робіт з базових предметів навчальної програми.

Матеріал ґрунтується на особистому багаторічному досвіді педагогічної діяльності в Національній академії Національної гвардії України, а також на аналізі можливих варіантів удосконалення навчального процесу у вищих військових навчальних закладах європейських та американських зразків.

Пропонується впровадити такі заходи для поліпшення якості відбору кандидатів на вступ до вищих військових навчальних закладів Національної гвардії України:

1) активна інформаційна кампанія під час рекрутингового процесу, спрямована на створення позитивного іміджу курсанта Національної гвардії України як майбутнього лідера, взірця патріотизму, професіоналізму та моральної стійкості (на державному рівні);

2) розробка навчальних курсів, які відповідали б інтересам кандидатів на навчання. Йдеться про створення психологічно орієнтованих програм, що базуються на сучасних методиках і спрямовані не лише на ефективне залучення абітурієнтів до військової служби, але й на утримання їхньої мотивації та зацікавленості протягом усього навчального періоду.

Звичайно, системна пропаганда здорового способу життя як єдиного можливого шляху до кар'єрного зростання є надзвичайно важливою.

Роль ефективного відбору у формуванні військової еліти є вкрай значущою.

Матеріальна мотивація також є важливим чинником. Інформаційні кампанії, що проводяться представниками Національної гвардії України, демонструють ефективність матеріальних стимулів. Міжнародний досвід свідчить про доцільність системного поліпшення фінансування кандидатів на навчання. Цей досвід дає змогу зрозуміти, що саме фінансові перспективи навчання часто стають ключовим аргументом для вибору військової кар'єри.

В Україні актуальним є питання запровадження грошового забезпечення для цивільної молоді, яка навчається за військовим напрямом, на рівні контрактника бойових частин.

Важливим напрямом є розвиток концепції «військової романтики» – побудова переконливої логічної моделі, що базується на інтересі до професії правоохоронця та престижу служби.

Потребує глибокого аналізу кращий світовий досвід організації рекрутингових кампаній із набору до вищих військових навчальних закладів, який реалізують провідні країни світу. Аналіз власних прорахунків.

Необхідно залучити провідні дослідницькі підрозділи Національної гвардії України до співпраці з науковими центрами держави з метою формування сучасного, привабливого та інноваційного іміджу Національної гвардії України. Основна мета цієї роботи – пробудити в кандидатів інтерес і бажання вступати до навчальних закладів Національної гвардії.

Особливу увагу варто приділяти популяризації позитивних сторін життя правоохоронця у великому місті, показуючи його як сучасну пригоду (у найкращому сенсі цього слова). Інформаційні заходи мають акцентувати такі напрямки:

- друзі на все життя;
- захоплива й відповідальна робота;
- ти – частина майбутньої еліти України. (Згадати кадрові приклади)

Також важливо чітко виокремити переваги навчання і служби у форматі, зрозумілому та близькому сучасній українській молоді.

Друзі, спорт, цікаве курсантське життя – ось що має бути в центрі уваги кампанії з покращення іміджу. Спільне навчання впевнених у собі юнаків і дівчат України – це не менш важливий чинник, що впливає на бажання стати курсантом Національної гвардії України.

Ця діяльність має бути системною роботою, а не обмежуватись лише вступною кампанією. Саме це є одним із вирішальних елементів у покращенні ситуації з набором кандидатів.

Інтелектуальний прорив у розвитку курсанта безпосередньо пов’язаний із його мотивацією до засвоєння навчального матеріалу. Проте досягти цього неможливо без підсилення вимог під час відбору кандидатів.

Ще одним із важливих аспектів підвищення якості підготовки майбутнього офіцера є розвиток уміння працювати інтелектуально. У класичній моделі

сучасної вищої освіти це передбачає аналіз текстів і проведення досліджень за напрямами професійної діяльності.

Зразком для військово-наукової аналітики може слугувати вивчення військово-історичного досвіду, зокрема – аналіз сучасних локальних збройних конфліктів. Існує безліч цікавих фактів, пов'язаних із військовим мистецтвом, які здатні зацікавити сучасного курсанта. Це формує атмосферу змістовного, продуктивного діалогу, в якому здобувач освіти усвідомлює важливість своєї майбутньої служби. У цьому переконливим аргументом слугує діяльність силових структур у провідних країнах світу.

Курсанти виявляють інтерес до матеріалів, що висвітлюють розвиток сучасного силового сектору держави. Уміння працювати з текстом є базовою компетенцією, яка лежить в основі професійного становлення майбутнього військового лідера. Ця навичка розвивається передусім під час особистих виступів, участі в дискусіях та апробації результатів власного дослідження.

У процесі опрацювання конкретної теми майбутній офіцер вчиться елементам грамотного професійного планування.

Вкрай важливою є роль викладача, який має виступати не лише як наставник, а й як модератор навчального процесу. Такий підхід розвивається завдяки педагогічній майстерності, досвіду та постійному самовдосконаленню викладача.

Звичайно, обсяг цих тез не дає змоги охопити всі напрями, необхідні для покращення якості освіти у вищих військових навчальних закладах. Проте зазначені аспекти, на нашу думку, є ключовими для системного розвитку.

Чорненький Володимир,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

Терещенко Олексій,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

Зайко Віктор,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ СПРОМОЖНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Упродовж останніх років сектор безпеки і оборони України зазнав суттєвих змін, що обумовлено насамперед масштабною військовою агресією проти нашої держави. В умовах повномасштабної війни постало нагальне завдання — не лише зберегти функціональність ключових

суб'єктів сектору безпеки і оборони, але й забезпечити їхню адаптацію до нових викликів та ефективну трансформацію відповідно до сучасних потреб. Цей сектор охоплює органи військового управління, оборонні сили, сили безпеки, розвідувальні та спеціальні служби, а також інші державні органи, чия діяльність безпосередньо або опосередковано спрямована на забезпечення національної безпеки.

Аналізуючи поточний стан зазначених суб'єктів, варто зауважити, що значною мірою збереження їхньої боєздатності, організаційної цілісності та готовності до виконання завдань стало можливим завдяки гнучкому управлінню, швидкій адаптації до змін та потужній міжнародній підтримці. Водночас стратегічно важливими залишаються питання стандартизації процедур та спроможностей відповідно до принципів НАТО, удосконалення міжвідомчої координації, а також формування єдиного інформаційного простору оборонного призначення.

До основних напрямів розвитку спроможностей сьогодні можна віднести: впровадження цифрових технологій в управлінні оборонними процесами; розвиток інфраструктури кіберзахисту; модернізацію матеріально-технічної бази; удосконалення системи професійної підготовки персоналу та підвищення морально-психологічної стійкості особового складу. Варто також наголосити на необхідності глибокого осмислення отриманого бойового досвіду з метою його подальшого системного врахування у процесах формування спроможностей сектору в мирний час.

Не менш важливою є й трансформація управлінських та командних підходів. Досвід війни засвідчив ефективність децентралізованих моделей управління, гнучкості в ухваленні рішень і автономії на тактичному рівні. Натомість централізовані, бюрократизовані системи, орієнтовані на мирний час, часто виявляються недостатньо ефективними в умовах динамічного конфлікту. У цьому контексті доцільно говорити про необхідність подальшої доктринальної переоцінки функціонування всього сектору безпеки і оборони.

Попри позитивні зміни, існує низка об'єктивних бар'єрів: обмеженість фінансових і людських ресурсів, дефіцит висококваліфікованих фахівців, а також потреба в глибшій нормативно-правовій узгодженості між суб'єктами сектору. Також зростає актуальність розвитку оборонно-промислового комплексу, спроможного забезпечити потреби сектору в національному вимірі.

Отже, підвищення спроможностей суб'єктів сектору безпеки і оборони України — це не лише питання модернізації техніки чи вдосконалення організаційних структур. Це насамперед потребує глибокого переосмислення стратегічних засад безпеки. На мою думку, успішне реформування можливе за умови системного підходу, здатності поєднувати тактичні дії з довгостроковими національними пріоритетами та вміння робити висновки з власного бойового досвіду.

Дуже важливо, щоби всі суб'єкти сектору діяли як єдиний злагоджений механізм, а не як розрізнені інституції зі своїми відомчими інтересами. Не менш значущим є створення нової управлінської культури, заснованої на підтримці ініціативності, відповідальності, партнерських взаємин і відкритості до інноваційних підходів. Ми вже зробили багато, але попереду — не менше. І наше завдання як науковців, аналітиків і фахівців — не просто спостерігати, а пропонувати рішення, які допоможуть наблизити перемогу й забезпечити стабільність у повоєнний період.

Ярема Владислав,
кафедра соціально-гуманітарних та правових дисциплін
Київський інститут Національної гвардії України

Мацюк Микола,
курсант 214 н. гр.
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний характер збройних конфліктів докорінно змінюється через стрімке поширення інформаційних технологій та зростання ролі кіберпростору. У службово-бойовій діяльності Національної гвардії України та інших структур сектору безпеки й оборони кібербезпека вже стала одним з ключових елементів забезпечення боєздатності та оперативної ефективності.

На сьогодні важливою перспективою розвитку кібербезпеки у службово-бойовій діяльності є впровадження стандартів НАТО, які дозволяють не лише уніфікувати підходи до захисту інформації, але й створити спільний простір взаємодії з міжнародними партнерами. Впровадження цих стандартів є ключовою умовою успішної інтеграції України до євроатлантичної системи безпеки. Проте, на мою думку, для досягнення реального ефекту важливо не просто переймати стандарти, а формувати власні підходи з урахуванням практичного бойового досвіду, зокрема здобутого з 2014 року на сході України.

Ще одним перспективним напрямком розвитку є формування гібридної моделі кібербезпеки, яка передбачає ефективне поєднання військових і цивільних механізмів. Це дасть змогу більш результативно протидіяти комплексним кібератакам, що загрожують як критичній інфраструктурі, так і безпосередньо військовим операціям. На думку Пономарьова О. А. та його колег, інтеграція військово-цивільного компонента створює умови для гнучкої та стійкої системи кіберзахисту.

Нормативно-правове забезпечення — ще одна фундаментальна складова. Сироватченко М. зазначає, що українське законодавство у сфері кібербезпеки має оновлюватися відповідно до стандартів НАТО та ЄС, із чітким визначенням

повноважень кіберпідрозділів, правовим регулюванням застосування кіберзасобів та відповідальності за кіберзлочини. Особисто я вважаю, що саме нечіткість або розмитість правових норм часто створює колізії, які негативно впливають на оперативність та законність дій у кіберпросторі.

Важливою є і психологічний, і освітній компонент — кібергігієна. Як справедливо зазначає Петрик В. М., лише через формування інформаційної культури у військовослужбовців можна забезпечити стійкість до деструктивного інформаційного впливу. Цей чинник часто недооцінюється, однак саме неуважність до базових правил безпеки з боку особового складу призводить до успішних атак.

Ключову роль у формуванні ефективної системи кіберзахисту також має відігравати державне стратегічне планування. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017) встановлює основи для державної політики в цій сфері, однак стрімкий розвиток кіберзагроз вимагає перегляду та доповнення цього закону відповідно до нових викликів, зокрема у воєнний час.

Окремої уваги заслуговує роль технічного забезпечення. На мою думку, запровадження новітніх технологій — зокрема, систем на основі штучного інтелекту, автоматизованого аналізу трафіку, автономного моніторингу та реагування — має стати пріоритетом державної політики у секторі оборони. Як наголошує Бурячок В. Л., інформаційно-аналітичні системи з елементами прогнозування є сьогодні критично необхідними в умовах високодинамічного бойового середовища.

Підсумовуючи викладене, слід наголосити, що перспективи розвитку системи кібербезпеки у службово-бойовій діяльності мають розглядатися не лише як технічне або нормативне питання, а як багатогранний процес трансформації всієї системи національної безпеки. Це включає обов’язкове глибоке оновлення нормативної бази з урахуванням новітніх викликів, активізацію міжвідомчої взаємодії (зокрема, між Збройними силами, СБУ, Держспецзв’язку, НГУ та цивільними структурами), а також цілеспрямовану модернізацію інфраструктури із впровадженням сучасних інформаційних технологій.

Особливої уваги потребує формування нової культури сприйняття кібербезпеки в службовому середовищі. На мою думку, варто розглядати кіберзахист не як «додаток» до бойової підготовки, а як один із базових елементів професійної компетентності сучасного військового. У цьому контексті важливими стають і реформи у військовій освіті, де необхідно запроваджувати системну підготовку офіцерів і сержантів до дій в умовах інформаційно-психологічної війни та цифрових загроз.

Отже, лише системний, міждисциплінарний і випереджальний підхід — із опорою на український бойовий досвід, глибоку інтеграцію до систем колективної безпеки НАТО, послідовне оновлення законодавства та впровадження інновацій — дозволить сформувати стійку, адаптивну та результативну систему кіберзахисту в умовах гібридної війни, яка триває на наших очах.

СЕКЦІЯ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПРОМОЖНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Bilovskyi Oleksandr Serhiiovych
Doctor of Philosophy,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the
State Border Guard Service of Ukraine

Volobuiev Andrii Volodymyrovych
Cadet,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the
State Border Guard Service of Ukraine

THE ROLE OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE IN STRENGTHENING NATIONAL SECURITY UNDER WARTIME CONDITIONS

With the emergence of full-scale aggression by the russian federation against Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine (SBGSU) has become a pivotal force within the national security framework. Its responsibilities have evolved beyond basic border surveillance to include counter-sabotage operations, the prevention of illegal migration, and active participation in joint defense initiatives along border regions. The SBGSU has rapidly adjusted to the complexities of hybrid warfare, which involves countering information operations, tackling the illicit trafficking of weapons, and addressing reconnaissance and sabotage groups operating in the border zone. As a result, there is a pressing need to enhance the Service's analytical and operational capabilities.

Effective task execution in today's security landscape necessitates the ongoing transformation of the SBGSU. Successfully integrating the border agency into the European and Euro-Atlantic security framework requires comprehensive reforms across various areas: enhancing the management system, modernizing the legal and regulatory framework, upgrading technical equipment, and implementing advanced training standards. It is particularly important to focus on developing leadership skills, fostering operational thinking, maintaining performance under high-stress conditions, and ensuring effective coordination among units during combat operations.

International cooperation is essential for strengthening the capacities of the State Border Guard Service of Ukraine (SBGSU). Ukrainian border guards engage in active collaborations with NATO member states, the European Union, and other international partners. Assistance from abroad – encompassing equipment, communication tools, surveillance systems, transportation, specialized gear, as well as joint exercises and training – greatly enhances operational response, combat readiness, and the organization of border management in alignment with global best practices.

In order to enhance the effectiveness of border protection, the SBGSU is actively implementing advanced technologies, including digital command-and-control systems,

video surveillance tools, and unmanned aerial vehicles (UAVs). Furthermore, the transition to communication and surveillance systems compatible with NATO standards represents a significant advancement in this initiative.

The ongoing war has emphasized the pressing need to restore and modernize border infrastructure, particularly in essential sectors. This initiative encompasses the construction of fortifications, logistics hubs, and control points to enhance the resilience and mobility of border units. Furthermore, efforts are being directed towards improving road surfaces, upgrading railway lines, and establishing modern customs terminals and temporary storage warehouses. The development of infrastructure for vehicle and cargo inspections will also involve the implementation of advanced technologies such as scanners, CCTV systems, and automated checkpoints.

Investments in border infrastructure represent a pivotal strategy in advancing Ukraine's integration into the European framework. By focusing on the development of a modern, secure, and efficient border network, Ukraine can enhance its capacity to streamline trade, improve security, and facilitate movement between nations. This initiative will not only support Ukraine's gradual accession to the European Union's single economic and customs space but also promote regional stability, foster economic growth, and strengthen bilateral relations with EU member states. Ultimately, such improvements will contribute to a more cohesive relationship between Ukraine and the European community, reinforcing Ukraine's commitment to alignment with European standards and practices.

Біляцький Олексій,
старший викладач кафедри

Руденко Максим,
студент 2 курсу Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ СПРОМОЖНОСТЕЙ ОБОРОННОГО СЕКТОРУ

Сучасний оборонний сектор стрімко трансформується завдяки новітнім технологіям. Штучний інтелект, автономні системи, кібербезпека, робототехніка – це вже не завтрашній день, а ключові елементи сьогоднішньої безпеки.

Штучний інтелект, зокрема, став реальним інструментом: він аналізує дані, виявляє загрози, керує технікою. Яскравий приклад – дрони та роботи зі ШІ, які не тільки розвідують, але й можуть знешкоджувати цілі чи брати участь у боях. Така автономність рятує життя наших військових, що надзвичайно важливо зараз. Візьмемо проєкт "Maven" у США, де ШІ допомагає швидко аналізувати відео з безпілотників для пошуку цілей. Це особливо цінно там, куди людині просто небезпечно чи неможливо дістатися.

У світі, де все стрімко цифровізується, кібербезпека виходить на передній план. Військові структури, які серйозно залежать від інформаційних технологій, неминуче

стають мішенню для атак у кіберпросторі. У відповідь фахівці працюють над новими методами захисту серед них і алгоритми шифрування, здатні витримати навіть потенційні загрози від квантових обчислювальних машин. Але тут парадокс: ті ж самі квантові обчислення, що можуть захистити, у майбутньому можуть і зламати те, що сьогодні вважається безпечним. Саме тому система кібероборони має постійно вдосконалюватися, пристосовуватися та оновлюватися .

Ще один напрямок, який активно набирає обертів, це робототехніка. Йдеться, зокрема, про створення екзоскелетів, які здатні значно покращити фізичні характеристики бійців: додати їм сили, витривалості, захисту. Крім того, автоматизовані пристрої можуть перебрати на себе рутинні завдання це дозволяє більше використовувати людський потенціал і залучати його там, де дійсно потрібна жива думка та ініціатива.

Якщо казати про квантові обчислення то це взагалі тема майбутнього, яка вже починає працювати на сучасність. Потужність, яку вони дають, відкриває доступ до вирішення задач, з якими традиційна техніка просто не справляється, складне моделювання, пошук оптимальних рішень, створення нових матеріалів або ж нових типів захищеного зв'язку. Також, з'являються квантові сенсори які уловлюють найменші зміни у середовищі з дивовижною точністю. Але ця галузь поки що на початку свого розвитку, і щоб вона почала працювати на повну, потрібен час, гроші та багато вкладених ресурсів. Можливості квантових обчислень дійсно вражають. Проте варто пам'ятати що це нова технологія та її масштабне впровадження це справа не одного року.

Але не всі зміни однозначно позитивні. Кожна технологічна революція несе із собою не лише прорив, а й нову хвилю тривог. Насамперед етичні та правові питання. Особливо коли мова йде про штучний інтелект у бойових системах. Де закінчується контроль людини і починається автономія машини? Чи може штучний інтелект приймати рішення про застосування сили? На ці запитання світ поки що не має чітких відповідей. Ці питання, без сумніву, потребують чіткого міжнародного врегулювання, адже без загальноприйнятих норм використання новітніх бойових технологій, зокрема штучного інтелекту, ризики тільки зростатимуть. Ще одна серйозна проблема це вразливість цифрових систем. Усе нове, що впроваджується, має свої слабкі місця, і ворог не втрачає нагоди ними скористатися. Що складніша технологія то більше шансів, що хтось її спробує зламати. А третій виклик це, як не дивно, фінанси та люди. Розробити, втілити, підтримувати усе це коштує дуже дорого. Також потрібні фахівці, яких не так просто знайти чи підготувати.

Якщо підсумувати, штучний інтелект, засоби кіберзахисту, робототехніка, все це вже сьогодні формує основу оборонного сектору. Ефективне використання цих технологій в поєднанні з розвитком науки, надійним кіберзахистом та підготовкою спеціалістів відповідного рівня дає можливість значно підвищити обороноздатність держави.

Бондаренко Іван,
кандидат юридичних наук,
Національна академія Служби безпеки України

КОМП'ЮТЕРНІ ДАНІ ЯК ОБ'ЄКТ НАПАДУ: КОНТРОВЕРСІЙНІ ПИТАННЯ ПРАВА МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

У межах міжнародного гуманітарного права (МГП) нападом вважається фізичний акт насильства проти осіб або об'єктів, що спричиняє їх ураження, фізичне руйнування чи пошкодження. Існуючий підхід визначає цілями атак саме матеріальні об'єкти, зокрема, живу силу, споруди, устаткування, транспорт. МГП забороняє атаки на цивільні об'єкти і цивільне населення і такі дії є злочином згідно ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Тобто існує очевидна заборона атак на цивільні матеріальні об'єкти під час міжнародних збройних конфліктів. Комп'ютерні дані ж не є традиційним матеріальним об'єктом. Хоча вони і мають фізичну форму закріплення як файлів на електронному носії інформації, дані не можна ототожнювати з носієм, а доцільно розглядати як певну нематеріальну сутність, яка донедавна не розглядалася як об'єкт нападу у контексті МГП.

У збройних конфліктах останніх років, включно з триваючим міжнародним збройним конфліктом на території України, спостерігається зростання масштабних кібератак, які здійснюються спецслужбами держав, зокрема, проти інформаційних систем об'єктів критичної інфраструктури, та спрямовані не на фізичне устаткування, а на знищення, модифікацію або блокування доступу до комп'ютерних даних. Такі дії часто мають суттєві гуманітарні наслідки, включно з унеможливленням доступу до зв'язку, базових адміністративних послуг, блокуванням механізмів ідентифікації, припиненням реалізації прав на майно або соціальну допомогу.

Наприклад атака 19 грудня 2024 року на державні реєстри України, здійснена, за даними українських правоохоронних органів, спецслужбами рф, призвела до повного блокування державних реєстрів, що забезпечують функціонування цивільного сектору. При цьому жодна фізична система не була зруйнована. Унаслідок атаки було припинено роботу Державного реєстру актів цивільного стану, Єдиного державного реєстру юридичних осіб, Державного реєстру прав на нерухоме майно та багатьох інших систем, які мають безпосереднє значення для реалізації правосуб'єктності фізичних і юридичних осіб. Цей випадок, як і низка інших епізодів, що сталися в контексті міжнародних збройних конфліктів, яскраво ілюструє необхідність оновлення або переосмислення підходів до класифікації об'єктів нападу у МГП.

У МГП досі популярне усталене матеріальне тлумачення поняття «об'єкта нападу». Так і наведене положення у Tallinn Manual 2.0 (Rule 100) передбачає, що комп'ютерні дані не є об'єктами, оскільки не мають матеріальної форми, не займають простору і не можуть бути фізично знищені в юридичному сенсі. Таким чином, видалення або модифікація даних (за відсутності шкоди фізичним елементам інфраструктури) не вважається актом насильства, що підпадає під заборону норм МГП. Ця позиція залишається домінантною в існуючій практиці, що базується на принципі обережності в тлумаченні міжнародного кримінального права.

Водночас у правовій доктрині й інституційних підходах останніх років відбувається зрушення в бік функціонального тлумачення поняття об'єкта. Представники Міжнародного комітету Червоного Хреста, а також провідні дослідники (зокрема Michael Schmitt) запропонували концепцію, за якою об'єктом нападу вважається не лише матеріальна структура, а й та, яка виконує життєво значущу функцію. Якщо виведення з ладу комп'ютерних даних має наслідком порушення критичних функцій, наприклад, обліку населення, доступу до медичних чи правових послуг, ідентифікації або соціального забезпечення – такі дії можуть розглядатися як ураження об'єкта. Пропонований критерій демонструє перехід від фізичного до функціонального розуміння цілі нападу, що відкриває можливість поширення дії МГП на віртуальні структури, за умови, що вони відіграють роль, співмірну з фізичними об'єктами у забезпеченні гуманітарного захисту.

Цей підхід знаходить часткове підтвердження у нещодавно оприлюдненій цьогоріч політиці Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду щодо кіберзлочинів. У документі прямо зазначено, що вчинені у контексті міжнародних збройних конфліктів діяння щодо комп'ютерних даних можуть підпадати під юрисдикцію МКС у випадках, коли їх модифікація або знищення спричиняють істотну шкоду цивільному населенню. Зокрема, якщо внаслідок кібератаки населення втрачає можливість реалізувати основні права, наприклад, право на власність, на ідентифікацію, на спадкування або на захист у суді, така дія може кваліфікуватися як напад на цивільний об'єкт відповідно до статті 8(2)(b)(ii) Римського статуту. Крім того, умисне порушення цілісності інформаційної інфраструктури за відсутності воєнної необхідності може також кваліфікуватися як порушення статті 8(2)(b)(xxiv) – невиправдане знищення майна під час збройного конфлікту.

Варто підкреслити, що функціональний підхід не заперечує фундаментальних принципів МГП пропорційності та розрізнення. Навпаки, такий підхід їх лише актуалізує. Якщо комп'ютерні дані виконують суто військову функцію (напр., вогнева координація або логістика збройних сил), вони можуть вважатися законною ціллю. Але якщо йдеться про інформацію, яка забезпечує функціонування цивільних адміністративних процедур, її знищення або блокування, що не зумовлене безпосередньою воєнною необхідністю і є очевидно непропорційним, має розглядатися як порушення МГП і воєнний злочин.

Таким чином, сучасна практика кіберконфліктів демонструє, що виведення з ладу комп'ютерних даних може створювати гуманітарні наслідки, еквівалентні знищенню матеріальної інфраструктури. За певних умов такі дії повинні розглядатися як воєнні злочини, навіть якщо шкода стосується нематеріального об'єкта. Відповідно, в умовах трансформації сучасних збройних конфліктів необхідним є переосмислення тлумачення поняття об'єкта в МГП у бік визнання даних як захищених структур, якщо вони забезпечують критичні цивільні функції. Новації проекту нової політики Міжнародного кримінального суду 2025 року започатковують фундаментальні зміни у традиційних підходах МГП до розуміння сутності поняття «атака» та меж її дозволеності у контексті міжнародних збройних конфліктів.

Васильєв Микола,
викладач кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ З ЯКИМИ ЗІТКНУЛИСЬ СУБ'ЄКТИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

Бойові статути Збройних Сил України, як і статути армій країн НАТО, базуються на досвіді війн XX століття, зокрема Другої світової війни, конфліктів у В'єтнамі, Афганістані та локальних війн кінця XX — початку XXI століття, які базуються на принципах ведення загальновійськового бою, визначених в статутах і включають: Чіткий бойовий порядок із визначеними рубежами, опорними пунктами та зонами відповідальності, координацію дій піхоти, бронетехніки, артилерії та авіації через централізоване управління. Організоване пересування підрозділів для обходу, охоплення чи прориву оборони противника, накопичення сил у тилу для підготовки наступу, використання бронетехніки для підтримки піхоти. Зосереджений вогневий вплив артилерії, танків та авіації для придушення противника, наступ піхоти для захоплення позицій після вогневої підготовки. використання високоточної зброї для ураження ключових цілей. Організовуючи взаємодію: Взаємодія: Синхронізація дій піхоти, танків, артилерії та інших підрозділів через радіозв'язок та штаби, забезпечення підтримки сусідніх підрозділів. Під час організації забезпечення: РХБ захист, технічне, тилове та медичне забезпечення для підтримки боєздатності, організація тилу як захищеної зони для накопичення сил, боєприпасів та евакуації поранених. Ці принципи передбачають чіткі лінії фронту, відносно стабільний тил та обмежену прозорість поля бою, де розвідка противника має обмежений доступ до тилових зон. Статути орієнтовані на масові операції, де піхота відіграє центральну роль у наступі та обороні, а бронетехніка й артилерія забезпечують вогневу перевагу.

Реалії сучасного поля бою, це вплив сучасних технології, зокрема безпілотні системи, штучний інтелект, які радикально змінили оперативне середовище.

Основні виклики, з якими зіткнулися Сили оборони України це постійний повітряний контроль, дронами типу "Мавік" і FPV-дрони, які забезпечують цілодобове спостереження з тепловізорами та камерами високої роздільної здатності, роблячи поле бою "прозорим". Зона в радіусі 5–10 км від лінії бойового зіткнення перебуває під вогневим контролем противника.

Точкові удари: FPV-дрони та скиди з коптерів дозволяють уражати окремі цілі (піхотинців, техніку, укриття) за лічені хвилини з високою точністю.

Опорні пункти (взводі, ротні) вразливі щодо нанесення ударів противником завдяки корегуванню від дронів чи FPV-дронів, що порушує вимоги що до обладнання командирських спостережних пунктів (КСП), а саме їх відстань. Піхотинці, змушені ховатися від дронів, втрачають здатність вести

активний вогневий контакт чи спостереження, стаючи "пасивними маркерами рубежу".

Розвідувальні дрони забезпечують противнику повну ситуаційну обізнаність, усуваючи поняття "безпечного тилу". Наприклад, ворожі БПЛА залітають на 100 км углиб території для наведення ракетних ударів. Колони техніки та піхоти виявляються дронами на марші, що унеможливлює підготовку масових наступів. Логістичні пункти, склади боєприпасів і медичні пости стають вразливими цілями. Дорогостоячі танки та БМП, які були основою наступальних операцій знищуються відносно дешевими FPV-дронами. Повітряний простір над полем бою став недоступним для літаків і гелікоптерів через щільні системи ППО та РЕБ, що перетворило авіацію на допоміжний засіб. Зброя з GPS-наведенням втрачає ефективність через потужні засоби РЕБ, які активно застосовуються обома сторонами.

Класичні наступальні операції стали "самогубними" через протидію безпілотних систем і РЕБ. Навіть малі високомобільні групи, оснащені технологіями, втрачають ефективність через прозорість поля бою.

Глибокі удари на оперативну глибину стали неможливими, що призвело до позиційної війни.

Безпілотні системи змінили природу бою, замінивши традиційні функції піхоти та техніки**.**

Для подолання кризи традиційних тактичних підходів, спричиненої масовим застосуванням безпілотних систем та зміною природи бойових дій у російсько-українській війні, необхідно комплексно адаптувати тактику, підготовку військ, технології та нормативну базу Сил оборони України до нових реалій.

Сучасне поле бою, яке характеризується прозорістю, постійним повітряним контролем і точковими ударами, вимагає перегляду статутних принципів ведення загальновійськового бою, що полягає у створенні сучасних нормативних документів, які враховують використання сучасних технологій у поєднанні з переходом до тактики малих груп (замість масових наступів і статичних опорних пунктів запровадити тактику високомобільних, технологічно оснащених груп (3–5 бійців із підтримкою дронів), які діють приховано, використовуючи димове маскування та засоби РЕБ.). Інтеграція безпілотних систем у бойові операції. Розробки тактики для тривалих позиційних боїв, з акцентом на автономність підрозділів, використання наземних дронів для доставки боєприпасів і евакуації, а також захист від РЕБ противника.

Традиційна підготовка піхоти, орієнтована на фізичну витривалість і вогневу міць, не відповідає вимогам сучасного бою, де ключову роль відіграють оператори дронів і фахівці з автономних систем.

Удосконалення засобів РЕБ ближньої дії для захисту малих груп і техніки від ворожих дронів. Розробка алгоритмів автономного управління (на базі PSO, машинного навчання), які дозволяють роям дронів обходити зони РЕБ, адаптуватися до втрат одиниць і виконувати складні завдання (напр., синхронізовані удари). Інтеграція логістичних дронів. Оснащення дронів

потужнішою зброєю (встановити на безпілотники протитанкові ракети, гранатомети чи лазерні системи для підвищення їхньої ударної ефективності.)

Ефективне використання дронів і ройового інтелекту вимагає створення спеціалізованої інфраструктури. Продовжувати удосконалювати і впроваджувати платформи ситуаційної обізнаності (приклад "Дельта"). Визначити принципи координації між піхотою, дронами та артилерією через цифрові платформи, замість традиційного радіозв'язку.

Розробляти стійкі системи зв'язку: Використовувати mesh-мережі та альтернативні канали (напр., оптичний зв'язок) для забезпечення роботи дронів у зонах РЕБ. Впроваджувати алгоритми, які дозволяють дронам виконувати завдання без постійного зв'язку з оператором, спираючись на локальні сенсори. Оснащувати піхотні підрозділи портативними пристроями для глушіння ворожих дронів на відстані 1–2 км.

Горбатенко Андрій,
викладач,
ВСП «Фаховий коледж Інформаційних технологій
НУ «Львівська політехніка»,
молодший лейтенант

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОЇ КОНТРРОЗВІДКИ СБУ У ПІДРОЗДІЛАХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Умови широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України значно актуалізували завдання посилення внутрішньої безпеки у підрозділах сектору безпеки і оборони.

Одним із ключових суб'єктів, відповідальних за нейтралізацію внутрішніх загроз у військових формуваннях, є військова контррозвідка Служби безпеки України. У межах її повноважень формується комплекс превентивних заходів, спрямованих на виявлення, документування та недопущення проникнення ворожих агентів, деструктивних елементів і осіб, схильних до державної зради, дезертирства, незаконного обігу зброї та вчинення терористичних актів та інших дій, що становлять загрозу національній безпеці.

Ключовим напрямом такої превентивної роботи виступає систематичний контроль і перевірка особового складу, особливо в зонах бойових дій, тилових підрозділах із доступом до стратегічної інформації та під час ротацій. Цей процес не обмежується лише перевіркою анкетних даних чи формальним опитуванням. На практиці йдеться про багаторівневий аналіз поведінкових, інформаційних, комунікаційних і психологічних маркерів, які можуть свідчити про потенційні загрози.

Одним із інструментів сучасної контррозвідувальної діяльності є OSINT – відкритий аналіз джерел інформації, передусім соціальних мереж, публічних месенджерів, форумів, онлайн-відео, а також цифрового сліду, який лишають військовослужбовці. В умовах війни кожен лайк, підписка чи коментар можуть стати сигналом. Моніторинг персональних сторінок військових нерідко дозволяє виявити прояви симпатії до рф, проросійських наративів, підписки на сумнівні

або відверто ворожі ресурси, публікації, що дискредитують командування, підривають довіру до державних інституцій або розпалюють панічні настрої, пости про продаж або купівлю зброї або наркотичних засобів, та інших фактів.

У поєднанні з іншими формами аналітики, OSINT стає інструментом «раннього попередження», який дозволяє «взяти на олівець» потенційно небезпечних осіб ще до того, як вони встигнуть реалізувати злочинні наміри.

Особливої уваги заслуговує конфіденційне співробітництво в самих підрозділах. В умовах війни воно набуває не лише оперативного, а й морального змісту. Мова йде про добровільну передачу інформації щодо осіб, які, до прикладу: висловлюють наміри дезертирства або переходу на бік противника; готують злочини проти бойових побратимів; мають сумнівні контакти з цивільними особами в зоні бойових дій або представниками проросійських структур; висловлюють підтримку ворогу або сумніваються в доцільності оборони країни тощо.

Окремої уваги заслуговують випадки, коли військовослужбовці практикують «трофеювання», розкрадання, незаконне вивезення за межі ЛБЗ вогнепальної зброї. Військовослужбовці, співробітники правоохоронних органів, які проходять службу в підрозділах, де вже зафіксовані підозрілі дії, можуть становити оперативний інтерес як потенційні конфіденти.

В першу чергу, необхідно забезпечити безпеку самого інформатора (конфідента), не допустити його викриття, адже конспіративний обмін інформацією є ключовим аспектом, що забезпечує результативність таких заходів.

Високий рівень конспіративності в межах конфіденційного співробітництва між оперативним співробітником та конфідентом є основою успішної співпраці в рамках негласних заходів та підвищує їх результативність. Використання системи «закладок», кодової мови та захищених месенджерів значно підвищує безпеку обох сторін і дає змогу зберегти конфіденційність навіть за умов підвищеної загрози розкриття та мінімізуючи її ризик як самої співпраці, так і інформації, яка передається.

Реальна ефективність таких заходів значною мірою залежить від навичок та професійної етики військового контррозвідника, якого не можна ототожнювати з каральним органом, що часто роблять військовослужбовці – навпаки, у бойових умовах він повинен виступати гарантом безпеки для всього підрозділу.

Водночас, слід враховувати, що превентивна модель є значно ефективнішою за модель реактивну. Тобто замість реагування на вчинені злочини, діяльність ВКР СБУ має зосереджуватись на виявленні потенційних ризиків до моменту їх реалізації, тобто саме на попереджувальній (профілактичній) роботі. Це вимагає не лише розширення агентурного апарату серед підрозділів, а й впровадження технологічних рішень, аналітичних платформ, а також тісної співпраці з командирами підрозділів, які повинні розуміти логіку і завдання військової контррозвідки, а не боятися чи уникати її присутності.

Контроль і перевірка особового складу в сучасних умовах є не відлунням радянських традицій, а необхідним елементом безпеки бойового підрозділу, який дозволяє зберігати цілісність, боєздатність і довіру між військовослужбовцями, а впровадження як сучасних методик (до прикладу, засобів OSINT), так і покращення давно вивчених (конфіденційного співробітництва) дозволить здійснювати справді якісну профілактичну роботу в підрозділах сектору безпеки та оборони України.

Давиденко Микола,
кандидат юридичних наук,
Національна академія Служби безпеки України

ДО ПИТАННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАГРОЗ В КОНТЕКСТІ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НАСЕЛЕННЯ

На сьогодні терористична загроза значно еволюціонувала: поряд із діяльністю терористичних груп зросла загроза атак терористів – одинаків, які діють автономно, під ідеологічним чи інформаційним впливом, а відсутність чіткої приналежності останніх до конкретних терористичних організацій ускладнює їх ідентифікацію, виявлення і нейтралізацію підготовки терактів, а також розслідування таких діянь.

Згідно чинної Стратегії воєнної безпеки однією із проблем формування стабільного безпекового середовища у контексті воєнної безпеки є поширення міжнародного тероризму та злочинності, загроза розповсюдження зброї масового знищення. А у преамбулі Закону України «Про боротьбу з тероризмом» зазначено, що цей Закон має за мету захист особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначає правові та організаційні основи боротьби з цим небезпечним явищем, повноваження і обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом.

У зв'язку з цим, удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом вимагає пошуку нових методик дослідження і попередження тероризму, прогнозування та моделювання загроз терористичного характеру, виявлення і мінімізації його суспільно небезпечних наслідків. Недосконаліть системи антитерористичного захисту об'єктів можливих терористичних посягань, невирішеність питання щодо дій населення у разі виникнення загрози або скоєння терористичного акту, вчинених, насамперед, у громадських місцях, підвищують вірогідність збільшення кількості можливих жертв, відповідно й соціального резонансу, що може бути використано задля дестабілізації обстановки в суспільстві.

У новій Стратегії розвитку Служби безпеки України на 2025-2030 роки зауважено на впровадженні сучасних підходів до управління кадрами та їх

професійною підготовкою, ризик-орієнтованих методів реагування на загрози, впровадження новітніх технологічних рішень в оперативну і бойову діяльність, удосконалення інформаційно-аналітичної складової тощо.

В контексті цього важливим пріоритетом діяльності Служби безпеки України є: підвищення ефективності взаємодії СБ України з іншими суб'єктами боротьби з тероризмом та міжнародними партнерами, запровадження ефективних механізмів моніторингу, обробки та обміну інформацією про виявлені ознаки підготовки терористичного акту, осіб, причетних до них, форм, методів і засобів терористичної діяльності, зменшення ризиків терористичного і диверсійного характеру щодо об'єктів критичної інфраструктури та логістичних шляхів, забезпечення професійного навчання для представників цивільного сектору, органів державної влади та місцевого самоврядування з питань протидії тероризму, залучення відповідних представників до антитерористичних навчань тощо.

Водночас, на сьогодні в діяльності правоохоронних органів та освітніх закладів України простежується недостатня розробленість проблематики забезпечення антитерористичної підготовки населення, недостатньо приділяється уваги на загальнодержавному рівні саме превентивним заходам протидії тероризму з обов'язковим урахуванням різнорівневих підходів до профілактичної діяльності. Погоджуємось також із думкою провідних фахівців, що у наукових розробках комплексно не висвітлюються сегменти моделювання державно-правового регулювання антитерористичної безпеки, аспекти формування методології антитерористичних освітніх програм, проблеми взаємодії соціальної і культурної діяльності інститутів громадянського суспільства у зазначеній сфері.

На наш погляд, саме запровадження перспективних механізмів організації і впровадження спеціальних освітніх проєктів з антитерористичної підготовки населення та розроблення її відповідної структурно-функціональної моделі дозволить покращити та концептуалізувати державну політику антитерористичної підготовки населення та забезпечить вирішення більшості проблемних питань при формуванні антитерористичних компетентностей цивільного населення. Дійсно, реалізація успішної антитерористичної державної політики неможлива без проведення серед населення, у першу чергу молоді, інформаційно-роз'яснювальної та профілактичної роботи, спрямованої на неприйнятність тероризму та відмову від ідей використання радикальних, екстремістських і терористичних методів для досягнення мети.

Наприклад, в Ізраїлі за напрям освіти громадян у сфері антитерористичної безпеки відповідальні переважно неурядові організації. Так, в Ізраїлі функціонує Міжнародний інститут з протидії тероризму – ізраїльська громадська організація, метою якої є надання докладної інформації громадянам країни щодо історії тероризму, сучасної ситуації, рівня загрози, методів протидії та рішень, що приймаються на державному рівні .

У зв'язку з вищевикладеним, актуальною, на наш погляд, є розробка спеціальних освітніх проєктів та спеціалізованих програм, реалізація яких спрямована як на удосконалення професійних і ділових якостей осіб, які

безпосередньо протидіють тероризму так і спрямованих на запобігання втягування пересічних громадян до терористичної діяльності; скорочення соціальної бази тероризму; недопущення поширення в суспільстві терористичної ідеології та екстремістських поглядів серед праворадикальних та ліворадикальних молодіжних об'єднань, релігійних організацій тощо. Тому, перспективним напрямом є необхідність доповнення чинного освітнього процесу в Україні тестуванням та впровадженням освітніх програм у закладах освіти різного рівня, що стосуються антитерористичної підготовки в Україні.

Денисюк Олександр Валентинович,
викладач кафедри управління
підрозділами Національної гвардії України
факультету службово – бойової діяльності
Київського інституту Національної гвардії України

ПРАВОВА МЕЖА ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ, СВОБОД, ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА, ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ЧАСТИНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком збройної агресії російської федерації проти України питання забезпечення функціонування принципу верховенства права в умовах воєнного стану набуває особливої важливості та гостроти. В конституції України є чітко визначена позиція, щодо механізмів тимчасового обмеження окремих прав і свобод людини та громадянина під час дії правового режиму воєнного стану, з метою забезпечити безпеку суспільства та не створити загрозу зниження рівня правової захищеності та дисбалансу між публічними інтересами держави та правами особи. В сучасних умовах особливої ваги набуває необхідність критичного осмислення меж допустимості обмежень прав людини у період дії правового режиму воєнного стану. Забезпечення громадської безпеки та порядку під час масових заходів є одним із основних завдань Національної гвардії України, особливо в умовах воєнного стану, коли такі заходи можуть стати інструментом дестабілізації внутрішньої ситуації, провокацій або навіть гібридних загроз з боку зовнішнього агресора. У таких умовах підрозділи Національної гвардії України відповідно до ЗУ «Про Національну гвардію України», покликані виконувати низку завдань щодо підтримання громадського порядку під час проведення масових заходів. Відповідно до постанови КМУ від 20.08.2021 № 894 «Порядок організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень», основним суб'єктом на який покладається припинення масових заворушень, є Національна гвардія.

Іншими суб'єктами з припинення масових заворушень є Національна поліція, Держприкордонслужба, СБУ, Військова служба правопорядку у ЗСУ, Державна служба з надзвичайних ситуацій, місцеві держадміністрації та органи місцевого самоврядування. При запровадженні воєнного стану НГУ отримує розширенні повноваження для припинення масових заворушень та забезпечення безпеки громадян. Умови воєнного стану значно ускладнюють забезпечення громадської безпеки під час масових заходів, таких як збори, мітинги та демонстрації, що можуть призвести до заворушень. Національна гвардія України є основним органом, відповідальним за підтримання порядку та захист національної безпеки, що закріплено в Законі України "Про Національну гвардію України". Ефективність діяльності НГУ залежить від чіткої правової регламентації, тактичної підготовки та своєчасного моніторингу оперативної обстановки. Для забезпечення громадської безпеки та порядку гвардійці використовують спеціальні засоби, застосування яких регламентовано чинними нормативно-правовими актами. В умовах воєнного стану важливо, щоб дії НГУ були ефективними та пропорційними, з урахуванням ризиків для цивільного населення та особового складу частин та підрозділів НГУ.

Важливу роль в забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів відіграє налагоджена взаємодія частин та підрозділів Національної гвардії України з Національною поліцією України. Завдяки професіоналізму та злагодженим діям вдається запобігати можливим порушення, та швидко реагувати на виникаючі інциденти. Гвардійці співпрацюють з поліцією та іншими правоохоронними органами для контролю за порядком, перевірки документів, проводять тимчасові обмеження для руху громадян, або транспортних засобів, всі ці заходи дають змогу контролювати громадський порядок та забезпечувати безпеку громадян, оперативно реагувати на виникаючі ризики які можуть створювати загрозу для життя та здоров'я учасників масових заходів та військовослужбовців Національної гвардії України.

Нормативно – правова база, підготовка особового складу, моніторинг оперативної обстановки, взаємодія з іншими правоохоронними органами, дає змогу частинам та підрозділам Національної гвардії України ефективно та надійно забезпечувати громадський порядок та безпеку під час проведення масових заходів за участю громадян в умовах правового режиму воєнного стану.

Коба Олександр,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
Київський інститут Національної гвардії України

РОЛЬ І МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ВИКОНАННІ ЗАХОДІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: НАУКОВО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

В умовах збройної агресії проти України та введення правового режиму воєнного стану особливої актуальності набуває дослідження правових механізмів функціонування військових формувань із правоохоронними функціями. Національна гвардія України (далі - НГУ) як військове формування з правоохоронними функціями відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки в умовах воєнного стану.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України», НГУ є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України. В умовах особливого періоду правовий статус НГУ зазнає суттєвих змін. Згідно з ч. 2 ст. 6 Закону України «Про Національну гвардію України», в особливий період НГУ для виконання завдань з оборони держави підпорядковується Міністерству оборони України. Така зміна підпорядкування зумовлена необхідністю забезпечення єдиного керівництва силами оборони в умовах відсічі збройної агресії.

Аналіз нормативно-правової бази свідчить про розширення повноважень НГУ в умовах воєнного стану. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України», НГУ здійснює військові функції, бере участь у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій. Відповідно до пункту 12 частини 1 статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України», для виконання покладених на неї завдань НГУ взаємодіє з військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інституціями громадянського суспільства. НГУ бере участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні правового режиму воєнного стану, що підкреслює її дуальну природу як військового формування з правоохоронними функціями.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про основи національного спротиву», територіальна оборона є системою загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в умовах правового режиму воєнного стану. Відповідно до п. 23 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України», на НГУ покладається функція щодо участі у здійсненні заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на боротьбу з тероризмом і піратством.

У відповідності до ст. 9 Закону України «Про основи національного спротиву», одним із основних завдань територіальної оборони є охорона та захист державного кордону, що пов'язано з функціями НГУ, визначеними у статтях 2 та 13 Закону України «Про Національну гвардію України».

Важливою функцією НГУ в умовах воєнного стану є охорона особливо важливих державних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України», до основних завдань НГУ належить охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання

державної власності, важливих державних об'єктів, об'єктів критичної інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України.

Згідно із Законом України «Про критичну інфраструктуру», НГУ визначена як один із суб'єктів системи забезпечення безпеки критичної інфраструктури. У відповідності до ст. 9 цього Закону, до повноважень НГУ належить охорона об'єктів критичної інфраструктури у випадках, визначених законом, а також участь у здійсненні заходів з припинення посягань на об'єкти критичної інфраструктури.

Аналіз нормативно-правової бази свідчить про наявність певних неузгодженостей у правовому регулюванні діяльності НГУ в умовах воєнного стану, зокрема щодо:

1. Розмежування повноважень між НГУ та іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами;
2. Порядку підпорядкування НГУ в структурі Міністерства оборони України;
3. Механізму взаємодії НГУ з військовими адміністраціями.

Висновки

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що Національна гвардія України відіграє ключову роль у забезпеченні виконання заходів правового режиму воєнного стану. Унікальність НГУ полягає в дуальності її природи як військового формування з правоохоронними функціями, що дозволяє ефективно вирішувати завдання як військового, так і правоохоронного характеру.

Водночас існує потреба у подальшому вдосконаленні нормативно-правової бази, що регламентує діяльність НГУ в умовах воєнного стану, зокрема щодо чіткого розмежування повноважень між НГУ та іншими суб'єктами забезпечення національної безпеки, врегулювання питань підпорядкування та взаємодії.

Коба Олександр,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
Київський інститут Національної гвардії України

Кравчук Андрій,
курсант,
факультету службово-бойової діяльності
Національної гвардії України,
Київський інститут Національної гвардії України

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЙ СКЛАДУ ВАРТИ ТА ПОШУКОВИХ ГРУП НГУ ПІД ЧАС ВТЕЧІ ЗАСУДЖЕНИХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дослідження організації дій складу варти та пошукових груп Національної гвардії України (далі – НГУ) під час втечі засуджених є важливим напрямом забезпечення безпеки в установах виконання покарань та підтримки національного правопорядку. Такі дослідження спрямовані на вдосконалення

тактик реагування, координації сил та використання сучасних технологій для ефективного розшуку і затримання втікачів.

Проблематика втеч засуджених та їхнього оперативного розшуку активно досліджується як в Україні, так і за кордоном. Серед вітчизняних науковців значний внесок у вивчення діяльності НГУ зробили В.В. Бабанін, О.М. Сарнавський, Н.А. Дмитренко, а серед зарубіжних – A. Goldstein, J. Smith та ін. В умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну роль НГУ у підтримці безпеки ускладнюється додатковими завданнями, такими як боротьба з диверсійними групами та захист цивільного населення, що підвищує актуальність чіткої організації дій під час втеч засуджених [1].

Втечі засуджених із установ виконання покарань становлять загрозу не лише внутрішньому порядку, а й національній безпеці, оскільки втікачі можуть вчиняти нові злочини та становити небезпеку для суспільства. У 2025 році ситуація ускладнюється еволюцією методів втеч, залученням сторонніх осіб та недостатньою координацією між НГУ, ДКВСУ, СБУ та НПУ. Це вимагає нових підходів до організації пошукових операцій.

Ключові аспекти організації дій варти та пошукових груп

Роль складу варти та пошукових груп

- Склад варти блокує втечу, а пошукові групи забезпечують оперативний розшук.
- Швидкість реагування та координація є вирішальними для успіху операцій.

Використання технологій

- Дрони, тепловізори, системи розпізнавання обличчя підвищують ефективність пошуку.
- Цифрові платформи забезпечують обмін інформацією між органами.

Проблеми та виклики

- Недостатня правова регламентація взаємодії між структурами.
- Дефіцит ресурсів (транспорт, обладнання, кадри).
- Слабка підготовка особового складу до стресових умов.

Складнощі пошуку

- Урбанізовані зони ускладнюють виявлення через інфраструктуру.
- Природні зони створюють перешкоди (ліси, печери), де традиційні методи менш ефективні.

Правові та етичні аспекти

- Дотримання прав людини під час затримання для уникнення юридичних наслідків.
- Ризики агресії втікачів та повторних втеч.

Міжнародний досвід

- У США, Великій Британії та Німеччині акцент на технологіях і координації.
- Міжнародна співпраця підвищує ефективність у боротьбі з транскордонними втечами.

Стратегії вдосконалення

- Посилення підготовки особового складу до роботи в екстремальних умовах.
- Розробка чітких процедур взаємодії між НГУ та іншими органами.

- Забезпечення пошукових груп сучасним обладнанням (дрони, тепловізори).
- Впровадження психологічної підтримки для зниження стресу серед бійців.

Організація дій складу варти та пошукових груп НГУ під час втечі засуджених є ключовою для забезпечення безпеки установ виконання покарань і національного правопорядку. У 2025 році, в умовах воєнного конфлікту, ці дії стають ще важливішими через загрозу нових злочинів втікачів і додаткові завдання НГУ з оборони країни.

Сучасні технології (дрони, тепловізори, системи розпізнавання обличчя, цифрові платформи) підвищують ефективність пошуку, скорочуючи час виявлення втікачів і покращуючи координацію з ДКВСУ, СБУ та НПУ. Однак дефіцит обладнання, транспорту та недостатнє фінансування обмежують їх використання. Проблеми підготовки особового складу до стресових умов і відсутність чіткої правової регламентації взаємодії між органами ускладнюють операції, особливо у воєнний час.

Для вдосконалення системи потрібен комплексний підхід: розробка нормативних актів для координації, забезпечення сучасним обладнанням і транспортом, регулярні тренування для підвищення стресостійкості та навичок, а також психологічна підтримка бійців. Міжнародний досвід (США, Велика Британія, Німеччина) показує ефективність технологій, координації та підготовки кадрів. Адаптація цих практик до України може включати оперативні штаби, технічну допомогу та співпрацю з партнерами, особливо для транскордонних втеч.

Отже, ефективність дій НГУ залежить від подолання ресурсних і правових проблем через системні зміни, технології, підготовку та міжнародну кооперацію, що забезпечить безпеку та стабільність у воєнний час.

Коба Олександр,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
Київський інститут Національної гвардії України

Лобунов Денис,
курсант,
факультету забезпечення державної безпеки
Київський інститут Національної гвардії України

ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національна гвардія України (НГУ), відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII (зі змінами станом на 27.06.2024), є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України. Її діяльність спрямована на виконання широкого

спектру завдань, які включають захист життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства та держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорону громадської безпеки, а також участь у забезпеченні державної безпеки у взаємодії з іншими правоохоронними органами. НГУ відіграє ключову роль у протидії тероризму, діяльності незаконних воєнізованих чи збройних формувань, терористичних організацій, організованих груп і злочинних організацій, а також у захисті державного кордону. У період повномасштабного вторгнення російської федерації, яке триває з лютого 2022 року, роль НГУ значно розширилася, охоплюючи участь у територіальній обороні, охорону стратегічних об'єктів і підтримання правопорядку в умовах воєнного стану.

Правові засади діяльності військовослужбовців НГУ детально регламентовані у розділі IV Закону України «Про Національну гвардію України», зокрема в статтях 12, 13 та 14, які визначають їхні обов'язки, права та відповідальність. Ці положення створюють фундамент для ефективного функціонування НГУ та запобігання правопорушенням як у мирний час, так і в умовах війни.

Обов'язки військовослужбовців НГУ (ст. 12 Закону) є багатогранними і охоплюють як правоохоронні, так і оборонні функції. Зокрема, вони включають:

- захист громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, що передбачає активну участь у протидії злочинності на всіх рівнях;

- охорону громадської безпеки й порядку під час масових заходів, таких як збори, мітинги, демонстрації, що вимагає високого рівня дисципліни та координації;

- охорону об'єктів, визначених законодавством, та спеціальних вантажів, включаючи ядерні матеріали під час їх транспортування територією України, що підкреслює стратегічну важливість НГУ;

- участь у заходах правового режиму воєнного стану, що включає підтримання правопорядку в надзвичайних умовах;

- виконання завдань територіальної оборони, зокрема формування військових частин в особливий період для захисту ключових державних об'єктів;

- надання допомоги в ліквідації наслідків природних, техногенних і екологічних катастроф, що демонструє роль НГУ у забезпеченні стабільності в кризових ситуаціях;

- протидію масовим заворушенням і відновлення конституційного правопорядку у випадках спроб захоплення влади чи дестабілізації шляхом насильства.

Ці обов'язки формують основу для підтримання дисципліни серед особового складу та запобігання правопорушенням, адже їх виконання вимагає чіткого дотримання закону та етичних норм.

Для реалізації покладених завдань військовослужбовці НГУ наділені широкими правами, які дозволяють оперативно реагувати на загрози та забезпечувати безпеку. Серед них:

- застосування превентивних і поліцейських заходів примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» під час охорони громадського порядку, що включає затримання, обшук чи використання спецзасобів за необхідності;

- затримання та передача порушників поліції чи адміністрації охоронюваних об'єктів у разі порушення перепускного режиму чи нападів на об'єкти НГУ;

- огляд транспортних засобів і вантажів у зонах антитерористичних операцій чи на контрольно-пропускних пунктах, що є критично важливим у воєнний час для виявлення диверсантів і контрабанди;

- взаємодія з правоохоронними органами, Збройними силами України, органами прокуратури та місцевою владою для координації дій у складних операціях;

- безоплатне користування громадським транспортом і засобами зв'язку в невідкладних випадках для забезпечення мобільності та оперативності. Ці права не лише розширюють можливості НГУ в боротьбі зі злочинністю, але й підвищують відповідальність особового складу за їх правомірне застосування, що є важливим елементом запобігання зловживанням.

Відповідальність є ключовим механізмом забезпечення законності в діяльності НГУ. Згідно зі ст. 14 Закону:

- за протиправні дії чи бездіяльність військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до Закону України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» від 24.03.1999 № 551-XIV (зі змінами станом на 09.08.2024), що включає догани, пониження у званні чи звільнення;

- адміністративна відповідальність застосовується за Кодексом України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (зі змінами станом на 01.02.2025) у випадках дрібних порушень, таких як невиконання службових обов'язків;

- кримінальна відповідальність настає за Кримінальним кодексом України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами станом на 01.02.2025) за тяжкі злочини, наприклад, дезертирство, корупцію чи воєнні злочини;

- матеріальна та цивільно-правова відповідальність передбачає відшкодування шкоди, завданої фізичним чи юридичним особам незаконними діями, у порядку, визначеному законодавством.

Така система відповідальності слугує стримуючим фактором для правопорушень серед військовослужбовців, забезпечуючи дисципліну та підзвітність.

Ці правові положення створюють комплексну основу для діяльності НГУ, спрямовану на запобігання правопорушенням як серед цивільного населення, так і в межах самої структури. Обов'язки формують чіткі рамки поведінки, права надають інструменти для їх реалізації, а відповідальність гарантує невідворотність покарання за порушення. У контексті воєнного стану, коли НГУ виконує додаткові функції (охорона об'єктів, боротьба з диверсіями), ці норми набувають особливого значення, адже будь-які правопорушення з боку військовослужбовців можуть підірвати довіру суспільства та ефективність оборони. Таким чином, правова регламентація діяльності НГУ є не лише механізмом виконання завдань, але й інструментом превенції злочинності в секторі безпеки й оборони.

Ковальова Тетяна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Київський інститут Національної гвардії України
Будківський Владислав,
слухач 144 М навчальної групи
Київський інститут Національної гвардії України

АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОРГАНАХ ВЛАДИ

Корупція не лише послаблює ефективність управлінських рішень, а й підриває довіру громадян до інституцій, унеможливлює справедливий розподіл ресурсів, гальмує соціальні та економічні реформи. Агресія з боку Росії стала своєрідним іспитом для усіх українських державних інституцій, продемонструвавши як їхню здатність до мобілізації та адаптації в умовах надзвичайної загрози, так і необхідність подальшого зміцнення інституційної спроможності, зокрема у сферах безпеки, управління, правопорядку та боротьби з корупцією. У 2023 році антикорупційна інфраструктура України продемонструвала значне посилення своєї ефективності. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) повідомили про підозру 137 особам та передали до суду 58 обвинувальних актів щодо 147 осіб. Серед резонансних справ – затримання голови Верховного Суду Всеволода Князєва за підозрою в отриманні хабаря у розмірі 2,7 млн доларів США та викриття злочинної організації, очолюваної колишнім головою Фонду державного майна України, яка завдала державі збитків на понад 500 млн грн. Координація між НАБУ, САП та Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) стала фактором у боротьбі з корупцією. У 2023 році НАЗК впровадило нові механізми фінансового контролю, зокрема автоматизовану перевірку декларацій та моніторинг способу життя посадовців. Ці заходи дозволили виявити необґрунтовані активи на суму понад 255 млн грн серед військових комісарів та інших посадовців.

Важливим кроком у зміцненні антикорупційної інфраструктури стало призначення Семена Кривоноса на посаду директора НАБУ в березні 2023 року. Під його керівництвом Бюро активізувало розслідування високопосадової корупції, зокрема у сфері оборонних закупівель. У 2024 році НАБУ ініціювало 658 нових справ, з яких 95 стосувалися оборонного сектору, 37 – енергетики, а 101 – правоохоронних та наглядових органів. Загальні виявлені збитки перевищили 26 млрд грн. У 2023 році НАЗК провело понад 1 200 повних перевірок декларацій, виявивши порушення на суму понад 459 млн грн. Зокрема, було встановлено випадки, коли посадовці не зазначали у деклараціях об'єкти нерухомості, транспортні засоби та інші активи, що підлягають обов'язковому декларуванню. До відповідальності притягнуто 137 осіб, з яких 58 отримали обвинувальні акти. У 2024 році НАЗК активізувало моніторинг способу життя посадовців, зокрема військових комісарів, виявивши необґрунтовані активи на суму понад 255 млн грн. У 2025 році НАЗК розробило та впровадило нові правила етичної поведінки для службовців.

У 2022 році НАЗК затвердило Методологію управління корупційними ризиками, яка визначає алгоритм оцінювання, моніторингу та перегляду антикорупційних програм у державних органах. Згідно з Методологією, кожен орган зобов'язаний створити робочу групу для проведення оцінювання корупційних ризиків та розробки відповідних заходів впливу.

У 2023 році Міністерство інфраструктури України впровадило антикорупційний комплаєнс, який включає політику управління конфліктом інтересів, кодекс корпоративної етики та інші внутрішні положення. Ці заходи спрямовані на підтримку успішної імплементації антикорупційної програми та забезпечення прозорості в діяльності міністерства. Було створено посаду комплаєнс-офіцера, який відповідає за координацію антикорупційних заходів.

У 2024 році Державна регуляторна служба України оприлюднила Методологію управління корупційними ризиками у діяльності органів влади, яка набрала чинності 4 червня 2022 року. Цей документ деталізує процедури оцінювання корупційних ризиків, підготовки, моніторингу, оцінки виконання та перегляду антикорупційних програм. Згідно з Методологією, органи влади зобов'язані проводити регулярне оцінювання корупційних ризиків, утворювати робочі групи та забезпечувати публічне обговорення антикорупційних програм.

У 2023 році в Україні було посилено процедури конкурсного відбору на державну службу з метою забезпечення доброчесності та запобігання корупції. Зокрема, ДБР впровадило підхід до відбору кандидатів, який включає кваліфікаційний іспит, психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа та співбесіду. Дослідження із застосуванням поліграфа стало обов'язковим етапом відбору в ДБР. Проведено атестацію державних службовців з метою оцінки їхньої відповідності займаним посадам. Атестація включала оцінювання професійних знань, навичок, якостей працівників. 15 % службовців було рекомендовано до звільнення через невідповідність вимогам.

Система електронного документообігу «Вчасно» була інтегрована в роботу понад 200 державних установ, що дозволило скоротити час обробки документів на 40% та зменшити витрати на паперову документацію на 30%. Це сприяло підвищенню ефективності роботи органів виконавчої влади та зменшенню можливостей для корупційних зловживань. Система електронного урядування «Трембіта» забезпечила інтеграцію понад 80 державних реєстрів, що дозволило автоматизувати обмін даними між органами влади та зменшити кількість паперових довідок для громадян. У 2024 році через «Трембіту» було оброблено понад 15 мільйонів запитів. Платформа електронних закупівель «Прозоро» стала ключовим інструментом у боротьбі з корупцією в сфері публічних закупівель. У 2023 році через «Прозоро» було проведено понад 1 мільйон тендерів на загальну суму понад 1 трильйон гривень, що дозволило зекономити державі понад 50 мільярдів гривень. Система «Є-дата» забезпечила відкритий доступ до інформації про використання бюджетних коштів.

У 2023 році в Україні спостерігалося активне залучення громадськості до процесів контролю за діяльністю органів влади. Журналістські розслідування відіграли важливу роль у викритті корупційних схем та притягненні винних до

відповідальності. У 2023 році розслідування програми «Схеми» виявило факти зловживань у сфері державних закупівель, що призвело до відкриття кримінальних проваджень та звільнення посадовців. Також, завдяки розслідуванням Bihus.Info було викрито незаконні дії у сфері будівництва, що сприяло припиненню корупційних практик. Електронні петиції стали ефективним інструментом впливу громадян на прийняття рішень. У 2023 році петиція щодо прозорості у використанні бюджетних коштів набрала необхідну кількість голосів, що зобов'язало органи влади розглянути питання та вжити відповідних заходів.

Виявлені у дослідженні кейси доводять, що найефективнішими є ті інструменти, які забезпечують не лише контроль, а й попередження – прозорі процедури, публічність, автоматизовані системи обліку і звітності. Такі приклади, як електронні платформи «Прозоро» і «Є-дата», практика поліграфічних перевірок, створення громадських рад, інтеграція даних через систему «Трембіта» – усе це зменшує простір для ручного втручання та формує нову культуру публічного управління. У подальшому доцільно зосередити зусилля на розширенні практики запровадження комплаєнс-систем у всіх центральних органах виконавчої влади.

Ковальова Тетяна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Київський інститут Національної гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ЦІЛІСНОСТІ ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В умовах складної геополітичної ситуації та гібридних загроз, ефективна міжвідомча взаємодія між суб'єктами сектору безпеки і оборони України є критично важливим фактором забезпечення національної безпеки. Ефективна та безпечна міжвідомча взаємодія є критично важливим елементом забезпечення національної безпеки та обороноздатності України, особливо в умовах триваючої російської агресії та зростання кіберзагроз. Суб'єкти сектору безпеки і оборони України, включаючи Збройні Сили України, Службу безпеки України, Національну гвардію України, Державну прикордонну службу України, розвідувальні органи та інші відомства, здійснюють інтенсивний обмін різноманітною інформацією, необхідною для координації дій, прийняття стратегічних рішень та реагування на загрози. Проте, традиційні методи обміну інформацією часто є вразливими до кібератак, несанкціонованого доступу, витоку та фальсифікації даних. У цьому контексті, технологія блокчейн, завдяки своїм фундаментальним принципам децентралізації, криптографічного захисту та незмінності даних, відкриває нові перспективи для забезпечення безпечного та цілісного обміну інформацією між суб'єктами сектору безпеки і оборони України. Одним з таких інноваційних підходів є використання блокчейн-технологій, які завдяки своїй децентралізованій природі можуть

забезпечити високий рівень захисту даних. Блокчейн, побудований на основі криптографії та розподілених обчислень, дає можливість створювати системи, у яких інформація зберігається та передається без ризику маніпуляцій та несанкціонованого доступу.

На сьогоднішній день інформаційна взаємодія між суб'єктами сектору безпеки і оборони України часто базується на централізованих системах, що створює потенційні точки вразливості. Попри важливість традиційних засобів кіберзахисту, таких як антивіруси, міжмережеві екрани, системи виявлення та запобігання вторгненням (IDS/IPS), шифрування та парольна аутентифікація, їх ефективність не є абсолютною. Антивіруси дієві проти відомих загроз, але вразливі до нових. Фаєрволи контролюють трафік, проте складні атаки можуть їх обходити. IDS/IPS часто генерують хибні тривоги, а безпека шифрування може бути поставлена під сумнів розвитком квантових технологій.

Технологія блокчейн, як розподілений та криптографічно захищений реєстр, пропонує принципово інший підхід до забезпечення безпеки та цілісності даних. Її ключові характеристики, такі як децентралізація, прозорість (у дозволених мережах), незмінність та криптографічний захист, створюють значні переваги для безпечного обміну інформацією між суб'єктами сектору безпеки і оборони України:

Децентралізована архітектура блокчейн ускладнює успішну атаку, оскільки зловмиснику необхідно одночасно скомпрометувати значну кількість незалежних вузлів мережі. Кожен блок інформації криптографічно пов'язаний з попереднім, що унеможливлює непомітну зміну або фальсифікацію даних. Будь-яка спроба модифікації призведе до порушення ланцюжка та буде миттєво виявлена. Створення єдиної, захищеної платформи для обміну інформацією може значно прискорити процеси узгодження даних та підвищити оперативність прийняття рішень.

Для ефективного впровадження блокчейн-технологій у секторі безпеки і оборони України можуть бути розглянуті такі архітектурні моделі: приватний блокчейн (доступ до мережі надається лише авторизованим суб'єктам сектору безпеки і оборони, що забезпечує високий рівень контролю над даними та учасниками), консорціумний блокчейн (мережа контролюється групою авторизованих організацій (наприклад, ключовими відомствами сектору безпеки і оборони), що забезпечує баланс між децентралізацією та контролем).

Використовувати блокчейн-технологій можна для обміну інформацією при реєстрації та обміні інформацією про оперативну обстановку, переміщення сил та засобів, результати спеціальних операцій, обміні розвідувальною інформацією, управлінні доступом до критично важливої інформації, для ідентифікації та авторизації користувачів, для захищеного документообігу, для відстеження постачання військової техніки та обладнання, тощо.

Децентралізовані системи на основі блокчейну демонструють істотні переваги при забезпеченні захисту від кіберзагроз завдяки своїй архітектурі та власним функціональним можливостям.

Водночас існують проблеми, які потребують вирішення. Однією з них є висока енергоємність деяких блокчейн-алгоритмів (наприклад, Proof of Work), що робить їх менш придатними для використання в умовах нестабільного

електропостачання, особливо під час воєнних дій. Іншою проблемою є обмежена масштабованість блокчейн-мереж, що може ускладнити їх застосування в державних структурах. Для подолання цих проблем рекомендується перехід на менш енерговитратні алгоритми (наприклад, Proof of Stake) та інтеграція блокчейн-технологій з існуючими системами кібербезпеки для забезпечення всебічного захисту даних. Також необхідно здійснювати постійний моніторинг та оновлення систем для реагування на нові загрози. Майбутні дослідження повинні зосередитися на оптимізації енергоефективності блокчейн-систем, їх адаптації до умов війни та подальшому розвитку інтеграції блокчейну з іншими інструментами кіберзахисту.

Впровадження блокчейн-технологій у секторі безпеки і оборони України стикається з низкою викликів:

- необхідність розробки, впровадження та інтеграції блокчейн-рішень з існуючими складними інформаційними системами;
- масштабованість та продуктивність: Забезпечення здатності блокчейн-мережі обробляти великі обсяги транзакцій з високою швидкістю;
- відсутність спеціалізованого законодавства, що регулює використання блокчейн-технологій у сфері державної безпеки;
- недостатня кількість фахівців з розробки, впровадження та підтримки блокчейн-систем у військовому та правоохоронному секторах;
- значні фінансові витрати на розробку, обладнання, програмне забезпечення та навчання персоналу.

Для успішного впровадження блокчейн-технологій необхідно:

- розробити державну стратегію впровадження блокчейн у секторі безпеки і оборони;
- творити міжвідомчі робочі групи для координації зусиль та обміну досвідом;
- інвестувати в науково-дослідні розробки та підготовку кваліфікованих фахівців;
- розробити необхідну нормативно-правову базу, що враховуватиме специфіку використання блокчейн у сфері державної безпеки;
- забезпечити поступове та поетапне впровадження блокчейн-рішень, починаючи з пілотних проектів у найбільш критичних сферах обміну інформацією;
- активно вивчати та адаптувати кращий міжнародний досвід використання блокчейн у військових та правоохоронних структурах країн-партнерів.

Використання блокчейн-технологій має значний потенціал для кардинального підвищення рівня безпеки та забезпечення цілісності обміну інформацією між суб'єктами сектору безпеки і оборони України. Впровадження приватних або консорціумних блокчейн-мереж може стати ключовим елементом у зміцненні інформаційної стійкості держави в умовах сучасних гібридних загроз. Успішна реалізація цього потенціалу вимагає скоординованих зусиль усіх зацікавлених відомств, державної підтримки, відповідного законодавчого забезпечення та інвестицій у розвиток кадрового потенціалу. Поетапне впровадження блокчейн-технологій може стати важливим кроком на шляху до створення більш безпечної, ефективної та довіреної системи інформаційної взаємодії у секторі безпеки і оборони України.

Красовський Павло,
Київський інститут Національної гвардії України,
підполковник

Нетребенко Арсеній,
курсант,
факультет службово-бойової діяльності
Національної гвардії України,
Київський інститут Національної гвардії України

СИМУЛЯЦІЯ БОЙОВИХ ДІЙ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ У ВІЙСЬКОВОМУ ПРОТИСТОЯННІ МІЖ рОСІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року і посилилася у 2022 році повномасштабним вторгненням, характеризується гібридним характером: поєднанням бойових дій, кібератак, інформаційної війни та партизанських операцій. У 2025 році конфлікт залишається складним через асиметрію ресурсів, непередбачуваність тактик ворога та потребу швидкого прийняття рішень. Штучний інтелект (ШІ) уже використовується у військовій сфері для аналізу даних, прогнозування та симуляцій. Мета роботи – дослідити можливості ШІ у генеруванні сценаріїв бойових дій для підтримки стратегічного планування та мінімізації втрат. Робота охоплює огляд літератури, аналіз проблем, методологію, етичні аспекти, результати та висновки.

ШІ активно застосовується у військовій сфері. Проєкти DARPA ще у 2010-х роках використовували машинне навчання для прогнозування конфліктів. НАТО застосовує ШІ для аналізу розвідувальних даних, а система Palantir обробляє великі обсяги інформації. RAND Corporation розробляє симуляції бойових дій. У російсько-українській війні ШІ використовується для аналізу супутникових зображень, прогнозування переміщень військ та виявлення кібератак. Українські розробники застосовують ШІ для обробки даних із відкритих джерел (OSINT). Однак моделі мають обмеження: недостатня адаптація до динамічних умов війни та етичні проблеми, зокрема упередженість через брак даних. Для генерування сценаріїв використовуються LSTM-моделі для прогнозування, GPT для текстових описів, GAN для візуальних симуляцій.

Війна вирізняється гібридним характером, що ускладнює планування. Бої за Бахмут у 2023 році показали швидку зміну тактик ворога: від штурмів до партизанських вилазок. Асиметрія ресурсів змушує українські сили покладатися на гнучкість. Військове планування потребує аналізу великих обсягів даних: розвідувальних звітів, супутникових зображень, перехоплень зв’язку. ШІ обробляє дані, виявляє закономірності та моделює сценарії, що допомагає оцінити варіанти розвитку подій, зменшити втрати та підвищити ефективність операцій.

Методологія включає кілька етапів. Джерела даних: історичні звіти за 2022–2024 роки, супутникові зображення, OSINT, інформація про тактики

ворога. Обробка даних здійснюється через Python із бібліотеками Scikit-learn, PyTorch, GeoPandas. Процес: 1) аналіз даних (класифікація тактик ворога за допомогою Random Forest, прогнозування переміщень через LSTM), 2) генерування сценаріїв (LLM створює текстові описи, GAN – візуальні симуляції), 3) оцінка точності (метрики precision, recall, F1-score), 4) візуалізація через Matplotlib і Seaborn (карти, графіки). Наприклад, якщо ворог концентрує сили на півночі, LSTM прогнозує атаку, LLM описує сценарій, GAN створює карту. Результат – три сценарії: оптимістичний, нейтральний, песимістичний. Переваги: швидкість, об'єктивність, варіативність. Обмеження: залежність від даних, складність моделювання гібридних операцій, потреба в обчислювальних ресурсах.

Етичні виклики включають відповідальність за помилкові прогнози, які можуть призвести до втрат, упередженість моделей через неповні дані, складність інтеграції ШІ з військовими системами. Практичні проблеми: обмежений доступ до даних, потреба в потужних серверах, навчання персоналу. Для вирішення пропонується використовувати explainable AI, впроваджувати етичні стандарти, захищати дані шифруванням.

Тестування проводилося на даних боїв за Бахмут 2023 року. LSTM передбачила атаку зі сходу з ймовірністю 70%, LLM описала: "Ворог атакує зі сходу танками та піхотою", GAN створила карту. Реальна атака була зі сходу, але з дронами, а не танками. Точність (F1-score) – 75%. Помилка пов'язана з браком даних про дрони. Гібридні операції (дезінформація) не враховані через складність моделювання. Підхід показав потенціал для прискорення планування, але потребує вдосконалення.

ШІ є перспективним інструментом для генерування сценаріїв бойових дій. Він створює сценарії швидко, надаючи варіанти розвитку подій, що зменшує втрати та підвищує ефективність. Однак якість залежить від даних, а етичні ризики потребують контролю. У майбутньому ШІ можна застосовувати для прогнозування інформаційних операцій та інтеграції з автономними системами, такими як дрони. Рекомендується вдосконалювати моделі, розробляти стандарти використання ШІ у війні.

Курило Олег,
старший викладач кафедри управління підрозділами НГУ,
Київський інститут Національної гвардії України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ТАКТИКА ДІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПРИ МАСОВИХ ЗАХОДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Аналізуючи правові та тактичні аспекти діяльності Національної гвардії України (далі – НГУ) під час масових заходів в умовах воєнного стану, важливі правові підстави, що регламентують діяльність НГУ, зокрема роль нормативно-правових актів, які визначають застосування спеціальних засобів для

забезпечення громадської безпеки та порядку, хотілось би зробити акцент на важливості їх пропорційного використання та необхідності дотримання прав людини під час застосування таких засобів у критичних ситуаціях.

Важливим питанням є моніторинг оперативної обстановки, що є складовою ефективної діяльності НГУ, особливо в умовах нестабільності та воєнного стану. Своєчасний збір і аналіз інформації для прийняття управлінських рішень, а також використання технологій, таких як безпілотні літальні апарати для підвищення ефективності реагування на загрози.

Що з таке «масовий захід» згідно українського законодавства. Є потреба щодо необхідності чіткої правової регламентації цього терміну для уникнення правових прогалин і забезпечення належної координації дій між різними правоохоронними органами та вивчення міжнародного досвіду як інструменту для адаптації законодавства до сучасних викликів, зокрема для досягнення збалансованого підходу між свободою зібрань і громадською безпекою.

Роль НГУ в забезпеченні громадської безпеки та порядку під час масових заходів є надзвичайно важливою, і для ефективного виконання цих функцій необхідно постійно вдосконалювати нормативну базу та тактичні підходи. Чітке розмежування завдань між різними підрозділами і органами правопорядку дозволить оперативно реагувати на заворушення та інші загрози національній безпеці.

Умови воєнного стану значно ускладнюють забезпечення громадської безпеки під час масових заходів, таких як збори, мітинги та демонстрації, що можуть призвести до заворушень. Національна гвардія України є основним органом, відповідальним за підтримання порядку та захист національної безпеки, що закріплено в Законі України "Про Національну гвардію України". Ефективність діяльності НГУ залежить від чіткої правової регламентації, тактичної підготовки та своєчасного моніторингу оперативної обстановки. Для забезпечення громадської безпеки та порядку гвардійці використовують спеціальні засоби, застосування яких регламентовано чинними нормативно-правовими актами. В умовах воєнного стану важливо, щоб дії НГУ були ефективними та пропорційними, з урахуванням ризиків для цивільного населення та особового складу підрозділів НГУ.

Важливим елементом успішного виконання завдань є моніторинг оперативної обстановки, який дозволяє своєчасно виявляти загрози та координувати дії підрозділів. Достовірність і повнота інформації, отриманої з різних джерел — від підрозділів Національної поліції України до мережі Інтернет, — безпосередньо впливає на якість управлінських рішень. Розроблення моделей оцінки ефективності такого моніторингу дозволяє оптимізувати ресурси та підвищити оперативність реагування в умовах обмеженого часу та підвищеної нестабільності, характерних для воєнного стану.

Вивчення правового Міжнародного досвіду також може бути корисним у вдосконаленні законодавства щодо масових заходів. Зокрема, дослідження зарубіжного досвіду протидії масовим заворушенням показують, що ефективне реагування держави на такі події слід розглядати на двох рівнях: дії політичного керівництва та дії правоохоронних органів. Але при цьому важливо враховувати специфіку внутрішніх умов та викликів, притаманних кожній країні. Таким

чином, інтеграція міжнародного досвіду та адаптація законодавства до сучасних умов можуть сприяти побудові більш ефективної правової основи для управління масовими заходами, забезпечуючи збалансований підхід до гарантування свободи зібрань та громадської безпеки.

Дослідження правових та тактичних аспектів діяльності Національної гвардії України під час масових заходів в умовах воєнного стану показало, що ефективне забезпечення громадської безпеки та порядку в таких умовах вимагає чіткої правової регламентації, належної підготовки особового складу та оперативного моніторингу ситуації. Підрозділи НГУ, завдяки застосуванню спеціальних засобів та відповідному нормативно-правовому регулюванню, виконують важливу роль у підтриманні стабільності та забезпеченні безпеки громадян. Але прогалини в правовому регулюванні таких подій створюють труднощі в координації дій правоохоронців, що може призвести до правових колізій і знижує ефективність реагування.

Так, ст. 39 Конституції України гарантує право на мирні збори, мітинги, походи й демонстрації, фактично визначаючи їх як форми масових заходів. ЗУ "Про свободу совісті та релігійні організації" у ст. 21 асоціює масові заходи з публічними релігійними зібраннями, що також потребують охорони порядку.

За законом, до масових заходів відносяться збори, мітинги, демонстрації та інші публічні зібрання, що можуть бути санкціонованими чи несанкціонованими.

Оскільки забезпечення громадської безпеки та порядку під час масових заходів є одним із основних завдань Національної гвардії України, особливо в умовах воєнного стану, коли такі заходи можуть стати інструментом дестабілізації внутрішньої ситуації, провокацій або навіть гібридних загроз з боку зовнішнього агресора. Масові зібрання, мітинги чи демонстрації в період воєнного стану набувають особливого значення, оскільки вони можуть бути використані для спричинення додаткових загроз національній безпеці. У таких умовах підрозділи НГУ, відповідно до ЗУ "Про Національну гвардію України", покликані виконувати низку завдань щодо підтримання громадського порядку під час масових заходів. При запровадженні воєнного стану НГУ отримує розширені повноваження для припинення масових заворушень та забезпечення безпеки громадян.

Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2021 року № 894 "Про затвердження Порядку організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень". (далі Постанова КМУ № 894) є важливим нормативним актом, що доповнює ЗУ "Про Національну гвардію України" (ст. 12) та Постанову КМУ № 1024. Цей документ установлює конкретний алгоритм дій для Національної гвардії України під час масових заворушень, чітко розмежовуючи її повноваження та усуваючи можливі правові колізії, але діє тільки в мирний час.

Підсумовуючи дослідження правових та тактичних аспектів діяльності Національної гвардії України під час масових заходів в умовах воєнного стану показало, що ефективне забезпечення громадської безпеки та порядку в таких умовах вимагає чіткої правової регламентації, належної підготовки особового

складу та оперативного моніторингу ситуації. Підрозділи НГУ, завдяки застосуванню спеціальних засобів та відповідному нормативно-правовому регулюванню, виконують важливу роль у підтриманні стабільності та забезпеченні безпеки громадян. Водночас, відсутність єдиного законодавчого визначення терміну "масовий захід" і прогалини в правовому регулюванні таких подій створюють труднощі в координації дій правоохоронців, що може призвести до правових колізій і знижує ефективність реагування. Важливим кроком у вдосконаленні правової бази є прийняття нових законодавчих актів, що чітко визначатимуть критерії для проведення масових заходів та взаємодії НГУ з іншими органами безпеки. Інтеграція міжнародного досвіду сприятиме адаптації українського законодавства до сучасних викликів і забезпеченню збалансованого підходу до гарантування свободи зібрань і громадської безпеки.

Курило Олег
старший викладач кафедри
управління підрозділами НГУ,
Київський інститут
Національної гвардії України

Литвин Андрій,
курсант 122 навчальної групи
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України

ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ

Національна гвардія України вже на протязі 11 років тимчасово виконує функцію з конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, до Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційних судів з розгляду цивільних і кримінальних справ, місцевих загальних судів, перелік яких визначається Міністром внутрішніх справ України, та відповідних установ виконання покарань, попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, а також охорону їх у залі суду; конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі під час їх екстрадиції; участь у розшуку, переслідуванні і затриманні осіб, взятих під варту, осіб, засуджених до позбавлення волі або арешту, які втекли з-під варти згідно з пункту 3-1 прикінцевих та перехідних положень розділу VIII Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 року.[1]

Діяльність Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань в даній сфері регламентується нормативно-правовими актами, такими як: Наказ МВС від 24.12.2019 р. № 1090. "Про затвердження Положення з організації конвоювання військовими частинами (підрозділами) Національної

гвардії України"; Про затвердження Інструкції про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають вартою, на кордоні України та поза її межами. Наказ МВС України № 794 від 02.07.2015; Наказ МВС України від 26.05.2015 р. № 613. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів; Наказ МВС від 13.01.2021р № 12. "Про затвердження Інструкції із застосування військовослужбовцями Національної гвардії України технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису".

Окремо слід зупинитись на значенні цих та інших термінів, оскільки вони розкривають загальні поняття та види варт з конвоювання, їх складу та організації несення служби. Так, у Положенні Наказу МВС № 1090 закріплено, що:

- варта з конвоювання – це озброєний підрозділ або його частина, відряджена для конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, а також для забезпечення охорони осіб, які перебувають під вартою, під час судових засідань у судах;
- вартовий – військовослужбовець, включений до складу варти;
- військовий наряд – військовослужбовці, які входять до складу конвойної групи, призначеної для приймання (передавання) осіб, які перебувають під вартою, у країнах, що не мають спільних кордонів з Україною;
- втеча з-під варти – самовільне залишення місця позбавлення волі або місця перебування під вартою особою, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі або арешту чи перебуває в попередньому ув'язненні. Самовільним визнається залишення, яке здійснено без належного дозволу чи за відсутності законних підстав;
- ешелонне конвоювання – конвоювання великих груп осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціальних вагонах від пункту приймання до пункту призначення;
- зустрічне конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціальних автомобілях з установ виконання покарань до пунктів обміну та назад;
- наскрізне конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціально обладнаних для цього транспортних засобах від пункту приймання до пункту призначення;
- особливе конвоювання – конвоювання засуджених до довічного позбавлення волі від пунктів приймання до пунктів призначення;
- планове конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціально обладнаних для цього транспортних засобах за визначеними маршрутами з прийманням та передаванням їх на шляху руху на обмінних пунктах;
- пост – це все доручене для охорони і оборони чатовому, а також місце або ділянка місцевості, на якій він виконує свої обов'язки;

- пункти обміну – залізничні станції, визначені маршрутним розкладом руху варт, комендантсько-диспетчерські пункти військових частин, місця стоянки спеціальних вагонів, аеропорти, пункти пропуску через державний кордон, установи виконання покарань (слідчі ізолятори);
- система охорони – комплекс сил і засобів для виконання поставлених службових завдань з конвоювання, що має відповідати особливостям місць несення служби, яка охоплює: варту, військовий наряд, підрозділ, пости (ділянки місцевості), де виконують обов'язки вартові/чатові, групи посилення, маршрути руху, обладнання інженерно-технічними засобами охорони та засоби відеоспостереження, сили та засоби взаємодіючих органів;
- судове конвоювання – конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у спеціальних автомобілях до судових установ та назад, а також забезпечення їх охорони під час судових засідань;
- чатовий – озброєний вартовий, який виконує завдання щодо охорони і оборони поста.

Також нормами Положення закріплено порядок визначення обсягу служби, склад та чисельність варт та військових нарядів з конвоювання, перелік їх службової документації, особливості організації служби, підготовки особового складу до виконання завдань, організації контролю, використання спеціального транспорту, озброєння варт та військових нарядів, права та обов'язки осіб варт тощо.[2]

Однак з початком повномасштабного вторгнення на Національну гвардію України згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 413 від 05.04.2022 року назва так же покладають здійснення зобов'язання по конвоюванні військовополонених у разі обрання їм міри запобіжного заходу у виді взяття під варту та/або засудження їх до позбавлення волі, у тому числі до довічного позбавлення волі, але ніде не визначено правил здійснення даних заходів. Закон України «Про Національну гвардію України» не містить положень, які надають право або зобов'язують НГУ здійснювати перевезення військовополонених, відсутні підзаконні акти чи накази, які б чітко врегульовували повноваження підрозділів НГУ у цьому напрямі, а повноваження щодо виявлення, конвоювання, утримання та перевезення полонених формально закріплені за Службою безпеки України та Генеральним штабом ЗСУ.[3] Також У НГУ немає спеціального транспорту, сертифікованого або визначеного для перевезення військовополонених, відсутні національні стандарти або інструкції, які регулюють: чисельність охорони на одного полоненого; маршрут та протокол передачі; правила документування під час транспортування, у разі втечі, поранення чи смерті полоненого під час перевезення, відповідальність не є чітко регламентованою, немає механізмів правового захисту дій гвардійців у межах виконання таких нехарактерних для них функцій.

Отже враховуючи викладене, можна прийти висновку, що для налагодження механізму здійснення зобов'язань по конвоюванні військовополонених потрібно: розробити уніфікований нормативний акт наказ МВС про порядок дій НГУ у разі транспортування військовополонених, внести

зміни до Закону «Про Національну гвардію України», додавши повноваження щодо охорони та транспортування полонених у межах дій за наказами вищого керівництва.

Курило Олег,
старший викладач кафедри
управління підрозділами НГУ,
Київський інститут
Національної гвардії України

Лосюк Тарас,
командир 3 відділення 112 навчальної групи
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАКОНОДАВЧЕ ПОЛЕ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В умовах збройного нападу питання юридичного врегулювання використання сили військовими підрозділами, зокрема Національною гвардією України, стає надзвичайно важливим та вимагає детального вивчення. Актуальність питання застосування сили Національною гвардією України під час війни збільшується через постійні зміни на передовій та потребу негайного реагування на небезпеки. Завдання дослідження - проаналізувати законодавство, що окреслює рамки застосування сили Національною гвардією в умовах війни, а новаторство полягає у зосередженні на особливостях її роботи в цей період. Новизна підходу полягає в всебічному розумінні юридичних аспектів взаємодії між військовими та правоохоронними функціями під час війни, а також у розробці порад для покращення законодавчої основи.

Застосування сили бійцями Національної гвардії України в умовах війни визначається вітчизняним законодавством, зокрема законами про Національну гвардію та про правовий режим воєнного стану. Головними принципами застосування сили є законність, необхідність і пропорційність, які є стандартними для всіх військових підрозділів. Законодавчі акти не завжди точно розрізняють повноваження Гвардії у військових діях та у випадках забезпечення громадського порядку. Це ускладнює оперативне застосування сили та змушує особовий склад приймати рішення між дотриманням закону та необхідністю. Я вважаю,що необхідно розробити окремий нормативний інструмент, який чітко визначатиме процедуру застосування сили в умовах воєнного стану. На мою думку, чинне законодавство вже закладає базові принципи для використання сили, проте потребує уточнень стосовно конкретних випадків, що можуть виникати під час активних бойових дій. Це регулювання має враховувати мінливу природу війни, при цьому не порушуючи фундаментальні права та свободи

людини. Узгодження правових підходів сприятиме підвищенню ефективності прийняття рішень та зниженню юридичних ризиків. Головною ідеєю дослідження є необхідність правової адаптації функцій Національної гвардії України до умов повномасштабної збройної агресії. Ключовим елементом є розмежування повноважень щодо застосування сили між різними учасниками військового управління під час кризових ситуацій.

Застосування сили Національною гвардією України в умовах війни є важливим елементом забезпечення національної безпеки, але законодавчі норми, що регулюють ці питання, недостатньо чітко визначені. За **статтею 2 Закону України «Про Національну гвардію України»**, гвардійці можуть брати участь у захисті держави, але не вказано, за яких умов та в яких межах вони можуть застосовувати силу в бойових умовах (Закон України від 13.03.2014 № 876-VII). У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» також передбачено, що військові формування можуть виконувати додаткові завдання, але конкретні механізми використання сили залишаються невизначеними (Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII). Це створює правову невизначеність, що ускладнює ефективне виконання завдань підрозділами Національної гвардії, підвищуючи ризик порушення прав громадян або неправомірного використання сили. Крім того, необхідність швидкої реакції в умовах бойових дій змушує командирів діяти на власний розсуд, що може призвести до юридичної відповідальності в разі порушення правових норм.

Унаслідок цього командири часто змушені діяти на власний розсуд, що підвищує ризик юридичної відповідальності. Такий стан справ не відповідає принципам правової визначеності та передбачуваності дій органів влади. Аргументом на користь правової деталізації є потреба захисту як цивільного населення, так і військовослужбовців від неправомірного застосування сили. Удосконалення законодавчого поля має ґрунтуватися на практичному досвіді ведення бойових дій та стандартах міжнародного гуманітарного права.

У березні 2022 року підрозділи Національної гвардії України брали участь у бойових діях за Гостомель, одночасно забезпечуючи охорону евакуаційних маршрутів для цивільного населення. У цих умовах гвардійці були змушені оперативно приймати рішення щодо застосування сили, не маючи чітких інструкцій щодо меж її використання. Наприклад, виникала необхідність зупиняти цивільні автомобілі під підозрою перевезення ворожих коригувальників вогню. У таких випадках право на застосування сили опиралось більше на бойову доцільність, ніж на конкретні правові норми. Це створювало ризики як для самих військовослужбовців, так і для цивільного населення. Цей приклад наочно демонструє необхідність законодавчого унормування дій Національної гвардії в умовах бойового застосування.

Дослідження підтвердило, що чинне законодавство недостатньо регламентує порядок застосування сили Національною гвардією України в

умовах воєнного стану. Основним висновком є необхідність розробки окремого нормативного акта або внесення змін до існуючих законів для чіткого визначення меж і процедур використання сили в бойових умовах. Теоретична цінність роботи полягає в аналізі правового статусу НГУ у війні, а практична — у формуванні пропозицій для підвищення правової визначеності дій особового складу.

Курило Олег
старший викладач кафедри
управління підрозділами НГУ,
Київський інститут
Національної гвардії України

Омельченко Мирослав,
курсант 3 відділення 122 навчальної групи
факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАКОНОДАВЧІ МЕЖІ ПРИМУСУ, АНАЛІЗ ПОВНОВАЖЕНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У зв’язку з введенням правового режиму воєнного стану в Україні після початку повномасштабної збройної агресії Росії у 2022 році, суттєво зросла роль Національної гвардії України (НГУ) в системі забезпечення безпеки. Це зумовило необхідність перегляду законодавчого регулювання її діяльності, особливо щодо застосування заходів примусу. Проблематика визначення меж законного примусу обумовлена дуальністю правового статусу НГУ (як правоохоронного органу в мирний час і військового формування у воєнний період), а також фрагментарністю нормативної бази.

Відповідно до положень чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про Національну гвардію України», військовослужбовці Національної гвардії України наділені правом застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки. Реалізація такого права здійснюється виключно у порядку та у випадках, чітко визначених законом, а також відповідно до вимог Статуту внутрішньої служби та Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України — під час несення внутрішньої та вартової служби. Застосування зазначених засобів насильницького впливу передбачає наявність виняткової необхідності, а також попередню спеціальну підготовку особового складу. Закон вимагає, щоб військовослужбовці періодично проходили перевірку на здатність до дій у ситуаціях, пов’язаних із застосуванням сили, та демонстрували навички надання домедичної допомоги постраждалим особам. Таким чином, у нормативному порядку забезпечується як професійна придатність військовослужбовців, так і дотримання прав людини у разі втручання в її особисту свободу. У разі фактичного застосування заходів фізичного впливу, спеціальних

засобів (крім засобів індивідуального захисту, таких як шоломи, бронежилети тощо), вогнепальної зброї, озброєння чи бойової техніки, військовослужбовець зобов'язаний дотримуватись низки важливих процедурних вимог :

1. Попередження особи або групи осіб про намір застосування таких заходів. Попередження має бути зроблене двічі, українською мовою та, за можливості, іншою зрозумілою для адресатів мовою, з використанням гучномовних пристроїв у разі звернення до великої аудиторії або з урахуванням відстані. Винятки можливі лише у випадках, коли зволікання створює реальну загрозу життю або здоров'ю особового складу, цивільного населення чи персоналу дипломатичних установ, а також у разі очевидної недоцільності або неможливості такого попередження.

2. Забезпечення в найкоротші строки надання домедичної допомоги потерпілим внаслідок застосування сили. При цьому необхідно інформувати медичні заклади про характер застосованого засобу впливу.

3. Обов'язкове інформування безпосереднього командира (начальника) про факт самостійного застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів або зброї з метою подальшого повідомлення органів прокуратури.

4. У разі настання тяжких наслідків, таких як поранення чи смерть, військовослужбовець повинен негайно подати письмову доповідь командуванню для своєчасного інформування прокурора.

З практичної точки зору, застосування заходів примусу є ключовим елементом ефективного виконання Національною гвардією функцій, пов'язаних із забезпеченням публічного порядку та безпеки громадян. Надання повноважень на використання таких заходів дозволяє військовослужбовцям оперативно та адекватно реагувати на прояви протиправної поведінки, що, у свою чергу, сприяє оперативності й рішучості їхніх дій. Крім того, нормативне визначення порядку застосування примусу слугує гарантією дотримання законності в діях особового складу та мінімізує ризики зловживань.

Законопроєкт № 10311 від 1 грудня 2023 року передбачає уточнення форм примусу, розширюючи їх до чотирьох категорій: фізичний вплив, спеціальні засоби, зброя і бойова техніка, озброєння повітряних суден. Водночас положення проєкту потребують доопрацювання задля уникнення суперечностей між нормами (наприклад, різниця між поняттями «використання» і «застосування» заходів примусу). Ключовими принципами правомірного застосування примусу є законність, доцільність, пропорційність та ефективність. Примус можливий лише тоді, коли він прямо передбачений нормативно-правовими актами та є єдиним ефективним способом виконання завдань. Використання засобів, не передбачених законодавством, заборонено. Забезпечується належний баланс між необхідністю захисту безпеки й дотриманням прав людини, особливо щодо вразливих груп (вагітних жінок, осіб похилого віку, інвалідів, дітей), а також територій дипломатичних установ. Примус має бути попереджений оголошенням законних вимог та наданням часу на їх виконання. У разі неминучого застосування воно повинно бути обмежене лише необхідним мінімумом і припинено відразу після досягнення мети. Якщо внаслідок застосування примусу особі заподіяно шкоду, надається невідкладна допомога.

Перевищення повноважень тягне юридичну відповідальність. Рішення про застосування примусу приймається уповноваженими посадовими особами або безпосередньо військовослужбовцем у разі його індивідуальних дій. У період збройної агресії підрозділи НГУ можуть діяти за правилами ЗСУ, що додатково розширює межі їх повноважень щодо застосування зброї.

Проведений аналіз засвідчив, що чинне законодавство України, попри існуючі прогалини та недоопрацьовані положення, загалом закладає правову основу для правомірного застосування примусу військовослужбовцями НГУ у воєнний період. Законопроєкт № 10311 становить конструктивну спробу вдосконалення чинної нормативної бази, однак вимагає більш чіткого унормування термінів, а також узгодження з іншими галузевими актами. У подальшому доцільним є забезпечення системної нормативної гармонізації законодавства, що регламентує повноваження та порядок застосування примусу Національною гвардією України. Зокрема, необхідно розробити внутрішні відомчі акти з процедурними алгоритмами застосування примусових заходів, а також уніфікувати вимоги до підготовки військовослужбовців у частині знання правових обмежень і гарантій прав людини. Такий підхід сприятиме забезпеченню балансу між потребами національної безпеки та принципами верховенства права, що є ключовим у контексті сучасних викликів воєнного часу.

Курило Олег,
старший викладач кафедри
управління підрозділами НГУ,
Київський інститут Національної гвардії України

Ясінський Володимир,
курсант факультету забезпечення державної безпеки
Київський інститут Національної гвардії України

ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У сучасних умовах триваючої повномасштабної збройної агресії з боку російської федерації одним з актуальних питань у напряму посилення стійкості нашої країни залишається інтеграція деокупованих території в Україну. Цей процес безпосередньо пов’язаний із проведенням відповідних стабілізаційних заходів (дій), які спрямовані на відновлення всіх сфер життєдіяльності цих територій, відновлення функціонування органів влади, забезпечення правопорядку, повернення внутрішньо-переміщених осіб (ВПЛ), відновлення пошкодженої інфраструктури (в т.ч. критичної інфраструктури) та забезпечується відповідними суб’єктами в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану. Одразу зазначимо, що перелік та зміст стабілізаційних заходів не є конкретно визначеним в документах і залежить від обсягів

повноважень, якими наділені відповідні суб'єкти та наявних у них спроможностей. Так, наприклад, аналіз положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 4862 та розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р3, якими передбачено підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції, а також дії органів виконавчої влади з відновлення цих територій відновлення роботи органів державної влади, безпеки, гуманітарного реагування, відновлення інфраструктури, медичного реагування, економіки, інформаційної політики, соціального захисту населення, задоволення освітніх потреб, надання психологічної підтримки населенню, планування комплексного відновлення території; коло суб'єктів, які задіються до реалізації першочергових дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях. Щодо останнього, то до них віднесені наступні суб'єкти: центральні органи виконавчої влади, військові формування, правоохоронні органи, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання. Для сприяння координації діяльності перерахованих суб'єктів з питань відновлення систем життєзабезпечення на декоупованих територіях з вересня 2022 року утворено тимчасовий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України – Координаційний штаб з питань деокупованих територій.

Зокрема НГУ виконує не тільки військові функції, а і правоохоронні, що робить його універсальним (цей суб'єкт може бути ефективним як під час воєнного стану, так і в мирний час). Проте є низка питань, які на сьогодні недостатньо врегульовані та потребують свого вирішення, а саме: відсутність нормативного визначення поняття «стабілізаційні заходи (дії)» та його зміст; відсутність єдиних документів стратегічного планування (концепція, програма, план заходів з реалізації концепції або програми) з організації та проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях як під час правого режиму воєнного стану, так і повоєнний час. Так, наприклад, О. Скобельська визначає стабілізаційні заходи як складник реінтеграційного процесу деокупованої території, що включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безпечних умов життєдіяльності людей, громад, у тому числі організації гуманітарної логістики, відновлення правопорядку та формування стабільної безпеки на цих територіях. Такий висновок вченою зроблений на підставі аналізу положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486, розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р та Тимчасовий бойовий статут Механізованих військ сухопутних військ Збройних сил України. Вчена у визначені даного поняття зробила акцент на деталізацію комплексу заходів, який ним охоплюється, залишивши поза увагою суб'єктів, які реалізують ці заходи.

Більш ширше за змістом визначення стабілізаційних заходів надає К. Бугайчук, визначаючи їх як комплекс узгоджених і взаємопов'язаних за метою,

завданнями, місцем і часом заходів, які проводяться уповноваженими суб'єктами сектору безпеки й оборони у взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування на територіях, які перейшли під загальну юрисдикцію України та контроль її органів державної влади після тимчасової окупації. Такий висновок вченим зроблений на підставі дослідження тих самих документів, які були опрацьовані О. Скобельською, а також додатково опрацьований міжнародний досвід забезпечення стабілізаційних заходів військовими та поліцейськими силами країн НАТО у конфліктний та постконфліктний період в окремих країнах.

Також заслуговує уваги і конкретизація К. Бугайчуком мети проведення стабілізаційних заходів, яка полягає у: стабілізації оперативної обстановки на деокупованій території; забезпечення на цих територіях дії правового режиму воєнного стану; відновленні на цих територіях конституційного ладу, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; забезпеченні соціально-економічного відновлення та подальшого розвитку цих територій.

Інакший підхід (мілітарний) до розуміння змісту стабілізаційні дій містять керівні документи ЗСУ (перш за все це бойові статути). Так, відповідно до Бойового статуту механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних сил України (Частина III. Взвод, відділення, екіпаж), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 25.05.2016 № 238, Бойового статуту Сухопутних військ Збройних Сил України (Частина II. Батальйон, рота), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 29.12.10 №574, та Тимчасового бойового статуту.
Виходячи зі змісту цих статутів можна визначити, що метою стабілізаційних дій є стабілізація обстановки, недопущення відновлення збройних сутичок, диверсій і терористичних актів тощо у визначеному секторі відповідальності. Також підрозділи ЗСУ ведуть стабілізаційні дії для забезпечення безпеки цивільного населення (відновлення безпекового середовища), у тому числі через відновлення функціонування органів місцевого самоврядування (відновлення державного управління).

Лазорчик Віктор,
студент 1-го курсу
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ФУНКЦІОНАЛЬНА ГНУЧКІСТЬ ТА АДАПТАЦІЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРИВАЛОЇ АГРЕСІЇ

Реалії повномасштабної війни змусили українське суспільство інакше подивитися на сектор безпеки — вже не як на віддалену державну машину, а як на реальний захист, що стоїть між людиною й загрозою. Багато хто, ще донедавна далекий від служби, сьогодні вступає до лав тероборони, підтримує

волонтерські ініціативи, працює у сфері кіберзахисту. І це не випадковість — така хвиля громадянської участі стала частиною нової безпекової культури.

Вторгнення Російської Федерації стало не просто загрозою, а остаточним зламаним рубежем, після якого вся система української оборони почала оновлюватися. Швидко зламались архаїчні, ще радянські моделі командування, а на їх місце прийшли рішення, народжені з реального бою. Безпека перестала бути абстракцією — вона стала органічною частиною національного буття, чутливою до змін і вразливою до запитів людей.

Сьогодні ми маємо багаторівневу систему безпеки. В її центрі — Збройні Сили України, але не менш важливу роль відіграють інші структури: Національна гвардія України, Служба безпеки України, прикордонники, добровольчі батальйони, аналітики, волонтери, навіть журналісти. Всі вони утворюють єдиний простір взаємодії — не за паперами, а у щоденній реальності. Така архітектура дозволяє гнучко реагувати на виклики, навіть коли фронт проходить не в полі, а в електронній пошті чи соцмережах.

Саме ця мережевість, здатність адаптуватися і швидко домовлятися на місцях стала тією перевагою, якої так не вистачало у попередніх десятиліттях. Ми стали свідками народження нового типу реагування — асиметричного, швидкого, точного.

Одним із головних викликів для цієї системи стала гібридна війна. Проти нас діють не лише зброєю, а словами, страхом, економічними важелями, інформаційним шумом. І головне — ці атаки важко виявити. Вони не завжди мають "обличчя ворога", але наслідки можуть бути гірші за фізичні втрати. Тому й відповідь має бути складною, багатовекторною, об'єднувати як силовиків, так і юристів, дипломатів, кіберспеціалістів.

Чіткий прогрес у цій сфері пов'язаний із поступовою інтеграцією стандартів НАТО. Ідеться не лише про техніку чи форму, а про зміну філософії дії: більше ініціативи "знизу", більше автономії малих підрозділів, більше поваги до фахової думки. У результаті — ми бачимо, як у деокупованих регіонах командири з різних служб можуть координуватися "на ходу" — бо розуміють, що стоїть за цим викликом.

Однак перемога — це не лише влучний удар чи успішна операція. Це ще й моральна перевага. І тут український сектор безпеки мусить залишатися не просто сильним, а людяним. Бути не тільки з бронею, а й з душею. Адже виснаження — не лише фізичне. Біль, втрата, виснаження — ці речі не лікуються наказами, тут потрібна психологічна і соціальна підтримка.

Особливо з огляду на те, що значна частина протистояння перенеслася в цифрову площину. Кіберфронт став не менш небезпечним, ніж фронт "залізний". Тут працюють не танки, а коди. І ті, хто володіє аналітикою, навичками OSINT, криптографією — такі самі бійці, тільки зі своєю зброєю. Україна вже формує такі підрозділи, залучаючи до співпраці приватний сектор та ІТ-спільноту.

Звісно, все це неможливо без належної правової основи. Нові форми війни потребують нових норм. Ми не можемо воювати по-старому в епоху дронів і

штучного інтелекту. Тому перед правниками сьогодні стоїть завдання — не “наздоганяти” реальність, а йти поряд з нею, а ще краще — перед нею.

Зрештою, мова йде не просто про ефективність. Йдеться про гідність. Бути здатним встояти, перебудуватися, зберегти себе і водночас залишитися відкритим до змін — це і є перемога. Перемога не лише фізична, а й моральна.

Ми бачимо, як із уламків старої централізованої системи народжується нова — жива, гнучка, здатна на складні рішення. Вона не ідеальна, але вона наша. Вона зростає разом із суспільством і стає дзеркалом тієї державності, за яку ми зараз боремося.

Луцак Дмитро,
завідувач навчально-тренувального відділення
підготовки операторів безпілотних систем,
Національна академія внутрішніх справ

Мазур Ігор,
т.в.о. завідувача кафедри вогневої підготовки
Навчально-науковий інститут поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ

Штома Вадим,
старший викладач кафедри вогневої підготовки
Навчально-науковий інститут поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Триваюче протистояння України збройній агресії збоку російської федерації зумовлює активний розвиток новітніх технологій, які забезпечують ефективне виконання бойових задач при мінімальних затратах людських і матеріальних ресурсів. Визначальну роль в даному аспекті відіграє подальше поширення розробки і модернізації безпілотних літальних апаратів також відомих як БПЛА або дрони. Надзвичайно високими темпами зростають як їх бойові можливості, так і сфера бойового та не бойового застосування. Вже зараз однією з найважливіших сфер застосування дронів є діяльність правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України. Отже, з огляду на виклики воєнного стану та пов’язану з цим необхідність подальшої модернізації правоохоронної системи, впровадження БПЛА у діяльність поліції набуває особливої актуальності. Цей процес потребує глибокого аналізу перспектив використання БПЛА в діяльності поліції України, з урахуванням як вітчизняних досягнень, так і міжнародного досвіду.

Вітчизняні досягнення та перспективи розвитку

З 2023 року в Україні спостерігається активний розвиток виробництва БПЛА. У 2024 році українські підприємства виготовили понад 1,5 мільйона FPV-дронів, ударні

коптери-бомбери, літаки-камікадзе та розвідувальні дрони-крила, далекобійні deepstrike-дрони. Ці показники свідчать про ефективну взаємодію між державою та українськими виробниками БПЛА. Отже, є всі ознаки того, що показники даного виробництва будуть зростати і надалі.

Прогресуюче збільшення кількості БПЛА зумовлює необхідність розширення можливостей для якісної підготовки кваліфікованих кадрів у зазначеній сфері. Тому ще на початку 2023 року Міністерством внутрішніх справ України було визнано необхідність у підготовці пілотів-операторів БПЛА для підрозділів Національної поліції України під час навчання у відомчих закладах. З цього часу в системі вищих навчальних закладів МВС розпочато підготовку операторів БПЛА для підрозділів Національної поліції України. Курс включає теоретичну частину, що охоплює технічні характеристики квадрокоптерів, тактику застосування БПЛА, радіочастоти, топографію та метрологію, а також практичні навички управління дронами.

18.04.2025 року у Запорізькій області у чотирьох рекреаційних зонах запроваджено повітряне патрулювання території поліцейськими дронами. Основною метою аеропатруля визначено забезпечення правопорядку, своєчасне виявлення підозрілих осіб чи предметів та оперативне реагування на інциденти. Дрони, оснащені потужними камерами, стежитимуть за ситуацією у місті з висоти пташиного польоту.

Міжнародний досвід використання БПЛА в правоохоронній діяльності

У країнах з розвинутою технологічною інфраструктурою безпілотні літальні апарати активно використовуються органами правопорядку. Так, у США та Великій Британії БПЛА використовуються для спостереження за масовими заходами, моніторингу дорожнього руху та розслідування злочинів. У Німеччині та Франції - для патрулювання кордонів та боротьби з контрабандою. Китай та Ізраїль використовують БПЛА для розвідки та боротьби з тероризмом. Цей досвід може бути корисним для адаптації та впровадження БПЛА в Україні у невійськових сферах.

Перспективні напрямки використання БПЛА в діяльності поліції

1. **Контроль дорожнього руху та фіксація порушень ПДР.**

Виявлення порушень швидкісного режиму, виїзду на смугу зустрічного руху тощо за допомогою аероспостереження. За необхідності можливе переслідування автомобіля правопорушника, фіксація місця зупинки і подальших дій водія і пасажирів.

2. **Моніторинг публічної безпеки і порядку під час масових заходів.**

БПЛА можуть забезпечувати повітряне спостереження під час протестів, мітингів, футбольних матчів та інших заходів для запобігання заворушенням, координації дій правоохоронців, виявлення, маркування та відстеження правопорушників.

3. **Розслідування та документування злочинів.**

Використання дронів для аерофотозйомки місць подій, збирання доказів або моніторингу підозрюваних у реальному часі. Прискорений розвиток технологій штучного інтелекту дозволяє не тільки фіксувати обстановку на місці вчинення злочину, а і проводити розпізнавання конкретних слідів, небезпечних предметів, одночасно з відеофіксацією проводити первинний аналіз розпізнаних слідів і предметів щодо належності до певних видів злочинів.

4. **Пошук зниклих осіб та рятувальні операції.**

Дрони, оснащені тепловізорами, датчиками руху та іншими сенсорами ефективні для виявлення людей у важкодоступній місцевості або в умовах поганої видимості.

5. **Боротьба з незаконною вирубкою лісу та браконьєрством.**

Патрулювання природоохоронних територій із повітря в будь-який час доби робить можливим своєчасне виявлення порушень екологічного законодавства. Дозволяє швидше реагувати на них правоохоронним органам. Забезпечує документування дій правопорушників до прибуття на місце події уповноважених осіб.

6. **Антитерористичні операції та спецоперації.**

БПЛА забезпечують розвідку, координацію дій спецпідрозділів, відвернення на себе уваги правопорушників і зниження ризику для особового складу.

Правове регулювання використання БПЛА

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно зі ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України. Відповідно до ст. 40 зазначеного Закону поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законом, може застосовувати визначені технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення, в тому числі фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень; безпілотні повітряні судна та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню; спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів. При цьому зазначені технічні прилади та технічні засоби, поліція може закріплювати крім іншого на безпілотних повітряних суднах. Отже на даний час в Україні вже існує певна нормативно-правова регламентація використання БПЛА поліцейськими підрозділами.

Однак, деякі науковці, досліджуючи вказану проблематику, звертають увагу на те, що існуючі законодавчі рамки України ще недостатньо адаптовані для повноцінного використання БПЛА у сфері безпеки та правопорядку. Відсутність чіткої регламентації щодо того, коли, як і де можуть бути задіяні дрони, спричиняє правові колізії та обмежує оперативні можливості правоохоронців. Також виникає питання захисту приватного життя громадян, оскільки зростає ризик порушення їхніх прав через неконтрольоване або неправомірне використання БПЛА під час розшукових заходів.

Висновки.

Застосування безпілотних літальних апаратів у діяльності поліції України очевидно має суттєвий потенціал для підвищення ефективності виконання покладених на поліцію повноважень. Однак для його успішної реалізації необхідно вирішити ряд технічних, правових та організаційних питань.

Першочергово, на нашу думку, слід визначити чіткі технічні і правові обмеження використання як самих дронів, так і отриманої за допомогою них інформації для мінімізації можливості посягання на приватне життя громадян. Зважаючи на значну корупційну складову і інституційну слабкість правоохоронної системи забезпечення належного правового регулювання сфери застосування БПЛА підрозділами поліції вже зараз стає суттєвим викликом.

Наступним проблемним питанням видається підготовка і підвищення кваліфікації операторів БПЛА для потреб поліції. Перші кроки на шляху його вирішення вже зроблено, а саме з 2023 року у вищих навчальних закладах МВС започатковано відповідні курси. Задля проведення такої підготовки на постійній основі в деяких ВНЗ створено відповідні штатні підрозділи.

Проблему наявності кваліфікованих кадрів для виконання за допомогою дронів поліцейських задач в подальшому також може вирішити завершення активних бойових дій і пов'язана з цим демобілізація відповідних військових спеціалістів.

Поляков Вадим,
викладач кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
підполковник

Яковенко Євген,
начальник кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
полковник

ЕВОЛЮЦІЯ ОБОРОННОГО БОЮ ЗА ДОСВІДОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Протягом трьох років Сили оборони України здійснюють відсіч збройної агресії російської федерації. За даний період відбулися суттєві зміни у формах та способах бойових дій.

В дослідженні буде проаналізовано розвиток тактики оборонного бою за досвідом російсько-української війни.

Так, у відповідності до Бойового статуту механізованих і танкових військ сухопутних військ Збройних сил України, частини III (взвод, відділення, екіпаж), оборонний бій – вид загальновійськового бою, який ведеться з метою відбиття наступу противника, завдання йому максимальних втрат, утримання важливих районів (рубежів, об'єктів) місцевості і створення сприятливих умов для переходу в наступ або ведення інших дій.

Залежно від бойових завдань, наявності сил і засобів, а також характеру місцевості оборона може бути позиційною і маневреною.

Позиційна оборона – основний вид оборони. Вона організується та проводиться з метою відбиття наступу противника стійким утриманням зайнятих смуг, рубежів і позицій, недопущенням його прориву в глибину і завданням максимального ураження. Позиційна оборона застосовується на напрямках, де втрата території, що обороняється, неприпустима.

Маневрена оборона застосовується на тих напрямках, де можливе тимчасове залишення окремих районів території через відсутність достатніх сил для ведення позиційної оборони, а також у тих випадках, коли за умов обстановки доцільно втягнути ударні угруповання противника в підготовлені вогневі зони (райони), виграти час і, завдавши противнику ураження на декількох оборонних рубежах, знизити його наступальні можливості або примусити його відмовитися від подальшого наступу.

На початковому етапі вторгнення, зважаючи на переважно наступальний характер дій противника, намагання стрімкого просування його військ для захоплення населених пунктів, сили оборони застосовували, в основному, маневрену оборону.

На цьому етапі противник вів бойові дії у складі батальйонних тактичних груп з використанням тактики рейдових дій підрозділів з метою виходу на зазначені рубежі (райони). На окремих напрямках, де противник мав розвідувальні дані про характер оборони військових частин (підрозділів) сил оборони України застосовувалась класична тактика наступального бою.

В ході ведення маневреної оборони наші підрозділи поступово вели бій на спланованих в ході бою рубежах і здійснювали відхід шляхом влаштування засідок. Підрозділам сил оборони України призначалися райони оборони, в яких визначалися відповідні рубежі.

Оборонний бій вівся на кожному рубежі з поступовим відходом підрозділів (перекатом). При цьому підрозділи, які обороняються, повинні були утримувати ініціативу, наносити вогневе ураження противнику на максимальну глибину побудови його бойового порядку і здійснювати його розгром по частинах шляхом поєднання оборонних і наступальних дій, своєчасно виходити з-під ударів противника, надійно захищати і маскувати свої підрозділи, уміло використовувати властивості місцевості, влаштовувати загородження та вогневі засідки.

До кінця квітня 2022 року встановилася стабільна лінія зіткнення і основним видом оборонних дій стала позиційна оборона. Противник зосереджував основні зусилля на повторному захопленні Луганської області. Виходячи з наміру противника щодо захоплення основних населених пунктів, таких як Рубіжне, Попасна, Кремінна, Сєвєродонецьк, Лисичанськ, мало місце ведення оборони у населеному пункті. Поза населеними пунктами оборона здійснювалася шляхом утримання зайнятих опорних пунктів та районів оборони. Крім того, мала місце оборона на водних перешкодах (на річках Сіверський Донець, Інгулець та ін).

У ході активних бойових дій російські батальйонні тактичні групи (БТГр) продемонстрували низьку ефективність проти маневреної оборони Сил оборони України. Недостатня розвідувальна підтримка обмежувала

здатність БТГр реалізувати свою вогневу перевагу. Це свідчить про розробку Силами оборони асиметричної тактики оборонного бою, яка включала перевагу в розвідці, оперативний маневр та насичення підрозділів протитанковими засобами. Таким чином, на початковому етапі війни наші підрозділи змогли зупинити наступ чисельних БТГр ворога, компенсуючи значно менші вогневі можливості.

З середини 2022 року на окремих напрямках противник перейшов до застосування штурмових загонів як основної тактичної одиниці для досягнення успіху в бойових діях. На відміну від класичних БТГр, у штурмових загонах менша кількість бойової техніки та збільшена піхотна складова.

Тактика цих штурмових загонів, започаткована приватною військовою компанією «Вагнер», виявилася певною мірою ефективним засобом витискання та захоплення бойових позицій Сил оборони в умовах проблем з організацією оборони. Незважаючи на значні втрати особового складу, застосування штурмових загонів було визнано противником успішним. Узагальнюючи досвід бойових дій, можна констатувати, що їхня структура управління та тактика застосування дотепер залишається єдиною дієвою для мобілізованих військ, які складають більшість окупаційного угруповання.

Тактика цих штурмових загонів, започаткована приватною військовою компанією «Вагнер», виявилася певною мірою ефективним засобом витискання та захоплення бойових позицій Сил оборони в умовах проблем з організацією оборони. Незважаючи на значні втрати особового складу, застосування штурмових загонів було визнано противником успішним. Узагальнюючи досвід бойових дій, можна констатувати, що їхня структура управління та тактика застосування дотепер залишається єдиною дієвою для мобілізованих військ, які складають більшість окупаційного угруповання.

Наразі тактика дій як противника, так і підрозділів Сил оборони України зазнає суттєвих змін, зумовлених широким та активним застосуванням безпілотних літальних апаратів (БПЛА) усіх типів, особливо FPV-дронів. Враховуючи цю тенденцію, а також ефективність прихованої мобілізації в російській федерації, яка дозволяє не лише компенсувати значні втрати, а й нарощувати угруповання сил в Україні, виникає нагальна потреба у впровадженні не лише нових способів ведення бойових дій, а й інноваційних технічних рішень, що враховуватимуть зазначені тенденції.

Слід прямо зазначити, що організація оборони у відповідності до положень чинних Бойових статутів на сучасному етапі є переважно неефективною, а почасти – неможливою. У кожної зі сторін за її переднім краєм утворилася смуга шириною 10 – 15 кілометрів, де стали майже неможливими будь-які дії чи пересування. І ця, так звана «kill zone» постійно розширюється разом зі збільшенням дальності застосування ударних БПЛА, як радіокерованих, так і з оптоволоконним керуванням.

Таким чином постає надзвичайно актуальна і складна проблема розроблення нових прийомів, способів та засобів ведення збройної боротьби, зважаючи на разючі зміни, які зараз відбуваються на полі бою.

Ромашко Олег,
старший викладач
кафедри управління підрозділами
Національної гвардії України,
Київський інститут
Національної гвардії України,
підполковник

БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час дії правового режиму воєнного стану безпека військової діяльності набуває критичного значення, оскільки виникають підвищені ризики для особового складу, цивільного населення та стратегічних об'єктів. Основними проблемами є недосконаліть нормативно-правової бази, що регулює військову діяльність у цих умовах, недостатній рівень кібербезпеки, неефективне управління ризиками та недостатня психологічна підготовка військовослужбовців. Ці виклики вимагають комплексного підходу, який включає вдосконалення правового регулювання, впровадження сучасних технологій та підвищення рівня безпеки військових операцій.

Для забезпечення ефективного функціонування держави та її обороноздатності в умовах воєнного стану важливу роль відіграє безпека, яка охоплює всі сфери життєдіяльності – військову, інформаційну, економічну та гуманітарну. Безпека в умовах воєнного стану передбачає реалізацію комплексних заходів, спрямованих на захист особового складу військових формувань, у тому числі Національної гвардії України, цивільного населення, стратегічних об’єктів, а також державних інформаційних ресурсів. Одним із ключових завдань є забезпечення стабільного функціонування оборонного сектору та критичної інфраструктури, що дозволяє мінімізувати ризики, пов’язані з можливими диверсіями, кібератаками, руйнуванням транспортних та енергетичних комунікацій.

Зовнішніми загрозами виступають агресивні дії противника, спрямовані на порушення територіальної цілісності та суверенітету держави. Вони включають прямі військові вторгнення, артилерійські та ракетні удари, диверсійні акти та кібератаки, спрямовані на підрив обороноздатності країни.

Внутрішні загрози становлять серйозний виклик для національної безпеки, оскільки вони можуть дестабілізувати не лише військову сферу, а й суспільство в цілому. Диверсійні та терористичні акти спрямовані на підрив оборонного потенціалу держави, створення хаосу та паніки серед населення, що ускладнює координацію дій військових і правоохоронних органів.

Інформаційні атаки, зокрема поширення дезінформації та кібератаки, здатні підірвати довіру до державних інституцій і деморалізувати як військових, так і цивільне населення. У таких умовах підтримання боєздатності військових підрозділів

потребує не лише фізичної та технічної готовності, а й інформаційної стійкості, психологічної підготовки та ефективної системи управління.

Лише комплексний підхід, що поєднує посилений захист критичної інфраструктури, кібербезпеки та злагоджену роботу всіх силових структур, дозволить ефективно протидіяти внутрішнім загрозам і забезпечити стабільність у країні. Це передбачає забезпечення військовослужбовців необхідними ресурсами, підтримання високого рівня дисципліни, а також дотримання норм безпеки при поводженні зі зброєю та технікою.

Психологічна підготовка військовослужбовців є важливим фактором успішного виконання бойових завдань. В. І. Федорчук-Мороз і Л. Ф. Бондарчук акцентують увагу на необхідності програм психологічної підтримки та реабілітації для зниження рівня стресу та підвищення морального духу особового складу. На нашу думку, ефективними методами психологічної підготовки є моделювання бойових ситуацій, проведення психологічних тренінгів та використання методів когнітивно-поведінкової терапії. Також важливо забезпечити доступ до кваліфікованої психологічної допомоги як у зоні бойових дій, так і після повернення військовослужбовців до мирного життя, що сприяє їхній соціальній адаптації. Нарешті, системний підхід до психологічної підготовки дозволяє підвищити рівень згуртованості військових підрозділів і створює умови для ефективного виконання бойових завдань у складних умовах. Слід зауважити, що важливо також інтегрувати етичні принципи, зокрема дотримання норм міжнародного гуманітарного права та захист прав військовослужбовців і членів їхніх сімей.

У сучасному військовому контексті, де гібридні війни та кіберзагрози стають все більш поширеними, аналіз ризиків повинен враховувати не лише фізичні, але й інформаційні аспекти. Це вимагає інтеграції математичних моделей з аналізом даних про кібербезпеку та інформаційні операції, що дозволяє прогнозувати та запобігати потенційним загрозам в інформаційному просторі.

Захист критичної інфраструктури та інформаційного простору є невід'ємною складовою безпеки військової діяльності. Дослідники наголошують на необхідності розробки національної стратегії кібербезпеки, яка враховує специфіку воєнного стану та передбачає заходи протидії дезінформації та пропаганді.

Безпека військової діяльності в умовах воєнного стану є багатогранним явищем, що охоплює правові, організаційні, технічні та інформаційні аспекти. Ефективне управління військовими ризиками, впровадження сучасних технологій та дотримання міжнародних стандартів безпеки є ключовими елементами підвищення обороноздатності держави. Комплексний підхід, що включає вдосконалення правового регулювання, модернізацію військової техніки, кібербезпеку та психологічну підтримку особового складу, дозволяє мінімізувати загрози та забезпечити стабільність у країні. Особливу роль у цьому процесі відіграє ефективна взаємодія між військовими структурами, державними інституціями та міжнародними партнерами.

Синявський Артур,
Фурман Каріна,
курсанти,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Електронна розвідка відіграє важливу роль у системі забезпечення інформаційної переваги на полі бою. Її роль особливо зросла під час широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. Вона ведеться постійно з метою своєчасного виявлення засобів повітряного нападу противника, забезпечення підготовки вихідних даних для стрільби, розпізнавання своїх літаків, вертольотів, а також вивчення місцевості.

Значний аналітичний внесок зробили також щорічні звіти Центру оборонних стратегій України, у яких системно проаналізовано стан розвитку розвідувальних складових Збройних Сил України, зокрема технічних засобів прийому та обробки сигналів.

Радіолокаційна розвідка може бачити те, що приховане для ока людини. Вона здатна виявляти об’єкти що сховані за хмарами, димом або в повній темряві, завдяки здатності радіохвиль проникати через перешкоди.

Особливу увагу слід приділити навчанню персоналу. Розвідники повинні оволодіти не тільки технічними характеристиками засобів радіоелектронної боротьби, а й принципами захисту інформації, аналізу радіоелектронного середовища та кіберзагроз.

Основним джерелом аналізу стали матеріали досліджень НАТО щодо розвитку радіоелектронної розвідки. Серед цих джерел були, зокрема, публікації Об’єднаного центру розвідки, спостереження та розвідки НАТО (JISR COE), в яких описано адаптацію сил стратегічної розвідки до динамічного бойового середовища.

Одним із хороших елементів модернізації є автоматизація завантаження, класифікація та аналізи сигналів. Використання алгоритмів машинного навчання дає змогу значно скоротити час реагування на нові загрози, а також ідентифікувати нові типи сигналів у складному електронному середовищі.

Також використовують розробку та продукцію сучасних сайтів радіоелектронного обладнання. Тому розміщення систем радіоелектронної боротьби є невід'ємною пам'яткою комплексної оборонно-наступальної дії.

Успішна інтеграція радіоелектронної боротьби в системи зв'язку, кіберзахисту, надає Збройним силам України додаткові переваги в напружених бойових ситуаціях.

У ніч 15 січня 2024 року Повітряні Сили ЗСУ збили російський літак далекого радіолокаційного виявлення А-50. Це стало значною втратою для рф,

оскільки таких літаків у них залишилось не більше ніж 10–12, а побудувати новий російська авіапромисловість практично неспроможна.

Цей випадок підкреслює ефективність української протиповітряної оборони та важливість радіолокаційної розвідки у сучасних військових операціях.

РЛР забезпечує до 80–90% первинної розвідувальної інформації, що робить її ключовим елементом у системі державної та воєнної розвідки. Завдяки їй можна своєчасно виявляти загрози, планувати оборонні заходи та здійснювати ефективне управління військами.

Скриньковський Руслан,
кандидат економічних наук, професор,
Львівський університет бізнесу та права

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У своїй діяльності Управління державної охорони України (далі – УДО України), як важливої складової сектору (сил) безпеки і оборони України, дотримується принципу законності та інших принципів державної охорони в Україні (відповідно до Конституції та Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»). При здійсненні державної охорони в Україні також забезпечується належне урівноваження (баланс) між конфіденційністю, відповідальністю та розумною (об'єктивно необхідною, обґрунтованою) відкритістю. Адже від першого та другого (від конфіденційності та відповідальності) залежить ефективність і результативність здійснення державної охорони в Україні у системі забезпечення національної безпеки, а від другого та третього (від відповідальності та відкритості) —довіра українського суспільства, яка є одним із базових елементів демократії та безпосередньо пов'язана з демократичними цінностями й утвердженням авторитету суб'єктів національної безпеки і державної охорони в Україні.

Нині демократичний контроль (за видами та часом здійснення: попередній, поточний та заключний) за діяльністю УДО України у системі забезпечення національної безпеки здійснюється у таких формах: президентський, парламентський, фінансовий і антикорупційний та судовий контроль. Що стосується нагляду за діяльністю УДО України, то важливим є не лише прокурорський, а й громадський нагляд. Такий контроль і нагляд є основою для забезпечення ефективності, результативності, відповідальності та відкритості діяльності УДО України у системі забезпечення національної безпеки.

Так, президентський контроль за діяльністю УДО України здійснюється шляхом систематичного та всебічного інформування Президента України про стан і процес здійснення державної охорони (особистої охорони, охорони об'єктів і підтримки заходів охорони), а також шляхом надання щорічного

письмового звіту про діяльність і здатність (потенціал і спроможність, мобілізаційну готовність особового складу, стан матеріально-технічної та навчальної баз, модернізацію тощо) УДО України у системі забезпечення національної безпеки. Порядок подання відповідних відомостей та даних встановлює Президент України.

Парламентський контроль за діяльністю УДО України здійснюється Верховною Радою України (далі – ВРУ) через відповідні комітети, тимчасові комісії та народних депутатів України, з метою забезпечення дотримання чинного українського законодавства у сфері здійснення державної охорони, захисту прав і свобод людини тощо. УДО України щороку подає до парламенту (ВРУ) письмовий звіт про свою діяльність, досягнення та стан державної охорони в Україні. У разі потреби ВРУ може проводити парламентські слухання з питань національної безпеки й оборони, зокрема тих, які є важливими для суспільства та таких, що потребують законодавчого врегулювання (забезпечення). Окрім цього, ВРУ та відповідні профільні комітети мають право запрошувати й заслуховувати на своїх засіданнях посадових осіб Управління або, за потреби, співробітників (військовослужбовців, фахівців з безпеки) УДО України, а також отримувати необхідну інформацію (про здійснення (забезпечення) державної охорони в Україні) з урахуванням режиму доступу до неї та особливостей охорони державної таємниці. Також нагадаємо, що: забезпечення безпеки Президента України, інших посадових осіб держави є питанням національної безпеки; права безперешкодного доступу та невідкладного прийому народних депутатів України не поширюються на Президента України, а також не поширюється на місця його постійного і тимчасового перебування, стосовно яких законом встановлено спеціальний режим доступу.

Судовий контроль і прокурорський нагляд за діяльністю УДО України спрямовані на дотримання законності при здійсненні державної охорони. При цьому варто зазначити, що спеціальні операції (завдання, заходи) у сфері національної безпеки та державної охорони, як правило, засекречені для широкого загалу і часто мають гриф «таємно», «цілком таємно» або «особливої важливості».

Контроль (фінансовий, антикорупційний) за діяльністю УДО України здійснюється відповідно Рахунковою палатою та антикорупційними органами України і стосується, як правило, використання Управлінням коштів Державного бюджету України. Демократичний контроль і нагляд за додержанням УДО України чинного фінансового і антикорупційного законодавства здійснюється в порядку, визначеному Конституцією та законами України. Тут важливу і впливову роль у виявленні та розголошенні корупційних правопорушень в органах безпеки і оборони відіграють медіа, сприяючи посиленню суспільного контролю, тиску на інститути влади, а також просуванню ефективних антикорупційних ініціатив (рішень, пропозицій, заходів і стратегій), що враховують міжнародний досвід.

Громадяни України мають право брати участь у здійсненні цивільного контролю за діяльністю УДО України через членство в громадських

організаціях, об'єднаннях та участь в незалежних установах, через народних депутатів України, депутатів місцевих рад або безпосередньо, звернувшись до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи до посадових осіб УДО України. Крім того, неурядові (громадські) об'єднання та незалежні установи (громадські організації, правозахисні об'єднання, професійні, наукові, культурні та інші спеціалізовані організації) можуть: проводити дослідження (наукові, практичні) з питань національної безпеки й оборони, у сфері державної охорони, захисту прав і свобод людини тощо; здійснювати громадську експертизу проєктів законів, рішень, програм та інших документів; а також подавати свої висновки і пропозиції з відповідним обґрунтуванням. Тут важливе значення має вдосконалення міжвідомчої взаємодії УДО України з іншими спецслужбами, зокрема Службою безпеки України, а також належна взаємодія і співпраця з представниками медіа, громадськими організаціями та незалежними установами, оскільки це є одним із ключових аспектів для підвищення ефективності державної охорони та безпекової політики України. Ефективна взаємодія УДО України з представниками медіа не лише запобігає витоку інформації, що може загрожувати безпеці вищих посадових осіб і стабільності держави у системі національної безпеки, а й дозволяє своєчасно виявляти такі загрози. Така співпраця й взаємодія також сприяє дотриманню правових вимог, з урахуванням нових викликів і актуальних загроз. Правові вимоги (норми, засади) встановлюють чіткі межі (професійні за змістом, формою та часом) для діяльності медіа, визначаючи, яка інформація може бути оприлюднена, а яка підлягає обов'язковому обмеженню з огляду на забезпечення національної безпеки, особливо в умовах війни.

Для довідки: сьогодні УДО України системно та досить відкрито інформує громадськість про свою діяльність (завдання, функції, заходи тощо) через офіційний вебсайт (https://do.gov.ua/), засоби масової інформації (медіа) та соціальні мережі. Для забезпечення належного зворотного зв'язку із громадянами, відповідно до законодавства України про звернення громадян, в УДО України проводяться особисті прийоми керівництвом Управління (начальником, його заступниками), встановлено прозорий порядок роботи із заявами та зверненнями громадян, а також забезпечено ефективний доступ до

І насамкінець, система демократичного контролю і нагляду за діяльністю УДО України постійно вдосконалюється, враховуючи розвиток європейської безпекової та оборонної політики, розвиток інституційної спроможності та механізмів прозорості, а також посилення ролі громадянського суспільства у процесах нагляду. Нагадаємо, що Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023, передбачає розширення можливостей і механізмів для здійснення демократичного цивільного контролю, зокрема за участю громадськості. Поряд із вдосконаленням механізмів демократичного контролю та нагляду, важливим є також протидія корупції як одного з напрямів реформування УДО України у системі забезпечення національної безпеки України.

Таким чином, удосконалення системи демократичного контролю і нагляду за діяльністю УДО України у секторі безпеки і оборони є невід'ємною складовою зміцнення демократії та національної безпеки держави.

Стецков Олександр,
курсант курсу № 4, факультету ЗДБ,
Київський інститут Національної гвардії України
Денисюк Олександр Валентинович,
викладач кафедри управління підрозділами НГУ факультету СБД
Київського інституту Національної гвардії України

ОРГАНІЗАЦІЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТАХ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

російсько-українська війна, що розпочалася у 2014 році та набула повномасштабного характеру 24 лютого 2022 року, висуває надзвичайно складні виклики системі Національної безпеки України. В умовах збройної агресії блокпости стають невід'ємним елементом системи встановлення особливого режиму, що здійснюють сили оборони України в тому числі і Національна гвардія України.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу ролі та значення блокпостів у період дії правового режиму воєнного стану, оцінки їхньої ефективності та нарощування потенціалу, вдосконалення системи здійснення заходів безпеки держави. Блокпост – це обладнаний в інженерному відношенні, посилений контрольно – пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході, в'їзді/виїзді, на територію з території, де введено воєнний, або надзвичайний стан і встановлено особливий режим, на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця для відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Функціональне призначення блокпостів охоплює широкий спектр завдань протидії зовнішнім загрозам відповідно до наказу головнокомандувача ЗСУ від 31.12.2022 №334. Блокпости запобігають розвідувально-диверсійній діяльності противника та забезпечують контроль за переміщенням осіб, транспортних засобів, а також за вивезенням зброї та боєприпасів із зони бойових дій.

Організація блок-постів потребує ретельного підходу до вибору міцевості, інженерного обладнання позицій, технічного забезпечення засобами спостереження та комунікації згідно з наказом командувача НГУ №160 від 15.07.2014 р. Принципового значення набуває професійна підготовка особового складу та чітке дотримання встановлених службових інструкцій.

Ефективність блок-постів підтверджується результативністю протидії широкому спектру загроз. Вони демонструють високу результативність у запобіганні терористичним актам, перешкоджанні переміщенню диверсійно-розвідувальних груп, контролі потоків зброї та боєприпасів. На контрольно-

пропускних пунктах з початку широкомасштабного вторгнення росії було виявлено вражаючу кількість незаконного перевезення зброї та боєприпасів різних типів. Зокрема, правоохоронці вилучили 11 438 одиниць вогнепальної зброї, серед якої 3600 автоматів, а також близько 1500 гранатометів, 27 тисяч гранат, 4200 вибухових пристроїв та 3,5 мільйона боєприпасів.

Водночас система блокпостів стикається з низкою викликів, серед яких значне навантаження на особовий склад, потреба у постійному технологічному переоснащенні, вдосконалення нормативно – правової бази, необхідність мінімізації корупційних ризиків та подолання психо - емоційного напруження особового складу.

Підвищення ефективності потребує впровадження інноваційних технологічних рішень. Перспективними напрямками є використання, застосування безпілотної авіації для моніторингу ситуації та проведення розвідки в районі виконання завдань, створення уніфікованих баз даних та підвищення якості підготовки особового складу та підрозділів до виконання завдань на блокпостах.

Принципово важливим є забезпечення балансу між безпековими заходами та дотриманням прав цивільного населення відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану". Блокпости мають не лише виконувати охоронні функції, але й підтримувати громадську довіру, демонструючи професіоналізм та повагу до людей.

Блокпости є критично важливим інструментом забезпечення державної безпеки в умовах російсько-української війни. Їхня ефективність залежить від постійної адаптації до викликів, технологічного оснащення, професіоналізму особового складу та здатності оперативно реагувати на динамічні загрози під час виконання службово – бойових завдань.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення міжнародного досвіду організації блок-постів у зонах конфлікту, розроблення вітчизняних методичних рекомендацій та удосконалення нормативно-правової бази.

Черновол Євгеній,
викладач кафедри оперативно-тактичної підготовки,
Навчально-наукового тренінгового центру
оперативно-бойової підготовки,
Національна академія Служби безпеки України

ПРОТИДІЯ ЗАГРОЗАМ ЗАСТОСУВАННЯ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На території України триває повномасштабна війна, спричинена агресією з боку росії та її збройних формувань. Ця агресія створює загрозу поширення терористичних актів, зокрема із застосуванням вибухонебезпечних предметів. Критична та цивільна інфраструктура дедалі частіше стає ціллю російських злочинних дій, що ставить під загрозу життя та безпеку мирного населення України. У цих умовах протидія війні, яка охоплює широкий спектр методів від дезінформації та кібератак до диверсій і терористичних актів, набуває особливої ваги. Ефективне реагування на такі виклики

потребує безперервного вдосконалення підходів, стратегій і тактик. У зв'язку з цим важливо окреслити ключові напрями боротьби з такими загрозами та шляхи їх подолання.

В Україні російські загарбники широко застосовують усі види мінної зброї, як із запасів колишнього СРСР, так і розроблені самостійно.

Одним з актуальних питань є розробка та впровадження ефективних механізмів розпізнавання та виявлення вибухових пристроїв, а також попередження їхнього застосування. Це може включати вдосконалення систем виявлення та контролю на митницях, у портах, аеропортах, а також у публічних місцях, де велика кількість людей може стати потенційною мішенню для терористів. Розвиток сучасних технологій детекції, використання дронів, технічних пристроїв, які дозволяють виявити підозрілі предмети на великій відстані, допомагає знижувати ризик застосування вибухонебезпечних засобів.

Додатково слід підкреслити, що серед актуальних напрямів протидії вибухонебезпечним загрозам важливе місце посідає якісна підготовка військовослужбовців, представників правоохоронних органів та фахівців з надзвичайних ситуацій. Вони мають бути належним чином підготовлені до розпізнавання, реагування та нейтралізації вибухових пристроїв, володіти необхідними знаннями та бути забезпечені відповідними технічними засобами для ефективного виконання своїх завдань. Проведення спеціалізованих тренінгів, симуляцій та навчання на основі реальних випадків сприяє формуванню високого рівня готовності до дій у надзвичайних умовах.

Не менш важливим є питання підвищення рівня обізнаності населення щодо ризиків, пов'язаних із використанням вибухових пристроїв, а також щодо заходів безпеки та алгоритмів дій у разі виявлення підозрілих об'єктів. Громадяни повинні бути готовими до співпраці з компетентними органами та оперативно повідомляти про потенційні загрози, що дозволить в свою чергу своєчасно реагувати на небезпечні ситуації.

Ключовим елементом у системі протидії вибухонебезпечним загрозам є міжнародне співробітництво. Оскільки такі загрози часто мають транскордонний характер, надзвичайно важливо налагоджувати ефективну взаємодію з іноземними партнерами, зокрема щодо обміну оперативною інформацією, організації спільних навчань та впровадження узгоджених підходів до подолання спільних викликів. Міжнародна співпраця сприяє гармонізації стандартів безпеки, формуванню загальної нормативної бази та створенню ефективної платформи для обміну досвідом і координації зусиль.

В умовах повномасштабної війни на території України питання нейтралізації вибухових загроз набуває особливої актуальності. Для забезпечення стабільності й захисту національного простору необхідно постійно вдосконалювати методи та технології протидії, інтегруючи до цього процесу всі наявні ресурси.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективне реагування на загрози, пов'язані з вибухонебезпечними предметами, потребує цілісного, міжвідомчого та міждержавного підходу. Лише шляхом об'єднання зусиль на внутрішньому та міжнародному рівнях можливо забезпечити належний рівень захисту національної безпеки та безпеки громадян.

Шамара Олександр,
радник директора Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»
доктор філософії в галузі права, старший дослідник, доцент

Комашко Володимир,
завідувач відділу правової та
антикорупційної політики центру безпекових
досліджень Національного інституту
стратегічних досліджень,
доктор філософії у галузі права, старший дослідник,
Заслужений юрист України

ІНСТИТУЦІЙНІСТЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОРГАНІВ В РОЗРОБЛЕННІ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ТА ПРОГРАМ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Комплексний огляд сектору безпеки і оборони проводиться за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, яке вводиться в дію указом Президента України. Крім того, комплексний огляд сектору безпеки і оборони включає проведення: оборонного огляду, огляду громадської безпеки та цивільного захисту, огляду оборонно-промислового комплексу, огляду розвідувальних органів України, *огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом*, огляду стану кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та критичної інформаційної інфраструктури, огляду інтегрованого управління державним кордоном України. Порядок проведення огляду розвідувальних органів України визначається Президентом України. У свою чергу, *порядок проведення огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом* визначається Президентом України. *Організація та контроль проведення такого огляду здійснюється виключно Службою безпеки України. (частини 1, 4, 5 статті 27 (Комплексний огляд сектору безпеки і оборони) Закону України «Про національну безпеку»).*

Преамбулою Закону України «Про боротьбу з тероризмом» серед іншого встановлено, *що він визначає правові та організаційні основи боротьби* з цим небезпечним явищем, *повноваження і обов'язки органів виконавчої влади*, об'єднань громадян і *організацій, посадових осіб* та окремих громадян у цій сфері, *порядок координації їх діяльності*.

Законодавець визначає, що для організації і проведення антитерористичних операцій та координації діяльності суб’єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до антитерористичних операцій, при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр. Положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України затверджується Президентом України *(Стаття 9 (система Служби безпеки України) Закону України «Про Службу безпеки України»)*.

У свою чергу, положеннями статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» *визначено вичерпний перелік суб'єктів боротьби з тероризмом* і те, що координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України. Статтею 5 цього Закону визначено повноваження суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом.

Положеннями абзаців 2-3 та 7-8 частини 1 статті 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» передбачено, що на Антитерористичний центр при Службі безпеки України, зокрема покладається:

- *розроблення концептуальних засад та програм боротьби з тероризмом, рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню терористичних актів та інших кримінальних правопорушень, здійснюваних з терористичною метою;*

- *збирання в установленому порядку, узагальнення, аналіз та оцінка інформації про стан і тенденції поширення тероризму в Україні та за її межами;*

- *участь у підготовці проектів міжнародних договорів України, підготовка і подання в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом, фінансування проведення суб'єктами, які ведуть боротьбу з тероризмом, антитерористичних операцій, здійснення заходів щодо запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності;*

- *національна координація виконання резолюцій Ради Безпеки ООН щодо протидії міжнародному тероризму.*

Антитерористичний центр при Службі безпеки України *складається з Міжвідомчої координаційної комісії та Штабу*, а також координаційних груп та їх штабів, які створюються при регіональних органах Служби безпеки України. Міжвідомча координаційна комісія Антитерористичного центру при Службі безпеки України формується у складі керівника Антитерористичного центру, його першого заступника та його заступників; заступників керівників суб'єктів боротьби з тероризмом; заступників керівників інших державних органів та органів місцевого самоврядування. Персональний склад комісії, сформований за поданням керівництва суб'єктів боротьби з тероризмом та інших державних органів і органів місцевого самоврядування, затверджується керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України, про що невідкладно інформується Президент України.

Поточну роботу з виконання завдань, покладених на Антитерористичний центр при Службі безпеки України, організовує його Штаб (ст. 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

У свою чергу, відповідно до Указу Президента України від 14 квітня 1999 року №379/99, яким затверджено Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України (далі - Положення), пунктом 4 визначено, що *Антитерористичний центр при Службі безпеки України відповідно до покладених на нього завдань* ***розробляє***

пропозиції з удосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів у сфері боротьби з тероризмом.

Крім того, пунктом 14 цього Положення визначено, що Штаб Антитерористичного центру при Службі безпеки України відповідно до покладених на нього завдань, зокрема*:*

1) розробляє концептуальні засади та програми боротьби з тероризмом, рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню терористичних актів та інших злочинів, здійснюваних з терористичною метою;

2) збирає в установленому порядку, узагальнює, аналізує та оцінює інформацію про стан і тенденції поширення тероризму в Україні та за її межами;

3) готує і подає в установленому порядку керівникові Антитерористичного центру при Службі безпеки України пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом.

Посади у Штабі заміщуються військовослужбовцями, державними службовцями та працівниками Служби безпеки України, *які* ***мають значний досвід роботи, аналітичний спосіб мислення****, морально-ділові якості і стан здоров'я, що передбачають високу працездатність,* і здатні ефективно діяти в екстремальній ситуації (пункт 16 Положення).

Згідно із пунктом 11 Положення рішення Міжвідомчої координаційної комісії є обов'язковими для всіх членів комісії і штабу, Центру, координаційних груп при регіональних органах Служби безпеки України та їх штабів.

Міжвідомчою координаційною комісією Антитерористичного центру при Службі безпеки України у січні 2024 року створено міжвідомчу робочу групу, до складу якої включено представників суб'єктів боротьби з тероризмом. Пріоритетом у своїй діяльності міжвідомча робоча група визначила вдосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, підготовку проектів нормативно-правових актів у сфері боротьби з тероризмом, а також ***оновлення Концепції про боротьбу з тероризмом***.

Абзацом четвертим, п'ятим підпункту 3.4 пункту 3 мотивувальної частини) Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про скасування наказу СБУ» від 20 жовтня 2009 року № 27-рп/2009 **констатовано, що** Указом Президента України від 28 квітня 2007 року № 365 «Про внесення змін до Указу Президента України від 15 грудня 1999 року № 1573» Служба безпеки України виключена зі Схеми організації центральних органів виконавчої влади. Отже, *Кабінет Міністрів України не має визначених Конституцією та законами України повноважень скасовувати акти Служби безпеки України*, в тому числі накази Голови Служби безпеки України, зокрема на підставі частини восьмої статті 22 Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Скасувавши наказ Служби безпеки України, Кабінет Міністрів України вийшов за межі своїх повноважень, передбачених статтею 116 Конституції України.

Прикметним є і те, що суб'єкти законодавчої ініціативи можуть подавати до Верховної Ради України законопроекти з будь-якого питання, *крім тих законопроектів, які відповідно до Конституції України можуть вноситися спеціально визначеними нею суб'єктами права законодавчої ініціативи*. Зокрема, проект закону про Державний бюджет України на кожний наступний рік розробляє та подає до Верховної Ради України *лише Кабінет Міністрів України* (частина друга статті 96, пункт 6 статті 116 Конституції України)[1].

Системний аналіз положень Конституції України, проведений Конституційним Судом України, вказує на те, *що повноваження органів державної влади визначаються Конституцією і законами України*, а Верховної Ради України з питань здійснення державної влади встановлюються лише Конституцією України[2].

Отже, відповідно до чинного законодавства України на розробку, оновлення проекту Концепції про боротьбу з тероризмом в Україні, законодавцем уповноважено виключно Антитерористичний центр при Службі безпеки України, як і відповідальність за визначену діяльність.

Крім того, слід зауважити що відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» Служба безпеки України – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Служба безпеки України підпорядкована Президенту України.

Положеннями статті 2 Закону України «Про Службу безпеки України» визначено, що завданнями, які покладаються на Службу безпеки України у межах визначеної законодавством компетенції, є захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, *тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України*.

Служба безпеки України підпорядкована Президенту України, а при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр (ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки»). Антитерористичний центр при Службі безпеки України очолює керівник, який призначається із числа заступників Голови

[1] Пункт 1 резолютивної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 93 Конституції України, частини першої статті 35 Закону України «Про бюджетну систему України» (справа про зміни до закону про бюджет) від 17 травня 2001 року №5-рп/2001 Справа № 1-12/2001.

[2] Речення перше абзацу другого підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 4 статті 9, пунктів 4, 5 статті 10, підпункту «г» пункту 1 статті 24, пункту 3 статті 26 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 27 травня 2009 року № 12-рп/2009.

Служби безпеки України та увільняється від виконання обов'язків Президентом України (пункт 8 Положення).

Систему Служби безпеки України складають Центральне управління Служби безпеки України, підпорядковані йому регіональні органи, органи військової контррозвідки, військові формування, а також навчальні, науково-дослідні та інші заклади Служби безпеки України (ст. 9 Закону України «Про Службу безпеки»).

Серед обов'язків визначених статтею 24 Закону України «Про Службу безпеки України» визначено – ***проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт, впровадження їх результатів в практику діяльності Служби безпеки України***.

У цьому зв'язку слід зазначити, що відповідно до пункту 13 Положення визначено, що Штаб Антитерористичного центру при Службі безпеки України відповідно до покладених завдань ***забезпечує наукове****, організаційне, документальне, інформаційне,* ***експертно-аналітичне****, фінансове, матеріально-технічне та інше* ***забезпечення діяльності Антитерористичного центру при Службі безпеки України***.

Для цього в системі Служби безпеки України функціонує Національна академії Служби безпеки України. Метою діяльності Академії є створення умов, необхідних для здобуття вищої і післядипломної освіти, *проведення наукової діяльності в інтересах зміцнення національної безпеки України та ефективного виконання завдань із забезпечення державної безпеки*. Національна академія Служби безпеки України, зокрема здійснює:

- *навчально-методичне забезпечення спеціальної підготовки в підрозділах Центрального управління, регіональних органах, органах військової контррозвідки, навчальних, наукових, науково-дослідних та інших закладах, установах,* організаціях і підприємствах Служби безпеки України, *Штабі Антитерористичного центру при Службі безпеки України*;

- післядипломну освіту (перепідготовку, спеціалізацію, підвищення кваліфікації) співробітників-військовослужбовців, працівників, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, співробітників інших органів державної влади, закладів, установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності;

- *підготовку та атестацію наукових і науково-педагогічних працівників для потреб із забезпечення національної безпеки України*[3].

У структурі Національної академії Служби безпеки України ***функціонує науково-організаційний центр***, який є основним структурним підрозділом Національної академії Служби безпеки України і провадить наукову та науково-організаційну діяльність в інтересах ефективного виконання завдань Службою безпеки України щодо забезпечення державної безпеки[4]. Зокрема, проведення наукових досліджень із проблем оперативно – службової діяльності Служби безпеки України та забезпечення державної безпеки України, а також

[3] https://nasbu.edu.ua/ua/60-statut-nacionalnoi-akademii-sbu-istoriya-akademii

[4] https://nasbu.edu.ua/ua/52-naukovo-organizaciyniy-centr-naukova-diyalnist

організація, координація, аналіз, контроль наукової діяльності в Національній академії Служби безпеки України, *сприяння впровадженню результатів наукових досліджень у практичну діяльність органів Служби безпеки України*[5]. Серед основних напрямів наукових досліджень в Національній академії Служби безпеки України, через призму питання яке досліджується, слід виділити: ***удосконалення антитерористичної безпеки*** *в Україні в умовах правового режиму воєнного стану; діяльність Служби безпеки України в особливий період; реформування та посилення спроможностей Служби безпеки України.*[6]

Так, в Національній академії Служби безпеки України здійснюється атестація наукових і науково-педагогічних працівників для потреб із забезпечення національної безпеки України, *у тому числі у сфері забезпечення державної безпеки*, за напрямами діяльності Служби безпеки України, у тому числі в межах завдань, визначених статтею 2 Закону України «Про Службу безпеки України». Зокрема, попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, *тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України*. В Національній академії Служби безпеки України функціонує спеціалізована вчена рада СРД 26.706.02 *для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата наук із грифами обмеження доступу «цілком таємно», «таємно» та «для службового користування»* за спеціальностями: 21.07.01 – *забезпечення державної безпеки* України (юридичні науки) (251 Державна безпека); 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність (юридичні науки) (081 Право).[7]

У складі Національної академії Служби безпеки України ***функціонує Навчально-науковий інститут державної безпеки***. Кафедри Інституту є базовими для підготовки та формування компетентностей оперативного співробітника української спецслужби за основними напрямами забезпечення державної безпеки України, *серед яких слід зазначити* - ***захист національної державності та боротьби з тероризмом***. Завдяки плідній співпраці з міжнародними партнерами у сфері безпеки та оборони в освітній процес Національної академії Служби безпеки України впроваджується сучасний досвід іноземних спецслужб.[8]

Національна академія Служби безпеки України є вищим військовим навчальним закладом, яка входить до організаційної структури Служби безпеки України та належить до сфери її управління, ***яка є провідним науковим і методичним центром у галузі державної безпеки, має розвинуту інфраструктуру навчально-наукових, наукових (науково-організаційних) підрозділів забезпечення освітнього (наукового) процесу та службової діяльності****, в якому поєднана наукова та науково-педагогічна складова,* ***в якій не тільки досліджуються, розробляються, а і реалізовуються***

[5] https://nasbu.edu.ua/ua/52-naukovo-organizaciyniy-centr-naukova-diyalnist
[6] https://nasbu.edu.ua/ua/51-napryami-naukovih-doslidzhen-naukova-diyalnist
[7] https://nasbu.edu.ua/ua/53-specializovani-vcheni-radi-naukova-diyalnist
[8] https://nasbu.edu.ua/ua/44-navchalno-naukoviy-institut-perepidgotovki-ta-pidvischennya-kvalifikacii-kadriv-dlya-sbu-struktura.

фундаментальні науково-прикладні дослідження у сфері державної безпеки, зокрема і з протидії терористичній діяльності.

Враховуючи наведене вище, Національна академія Служби безпеки України здатна стати найефективнішим провідним науковим і методичним центром зі сприяння в розробці концептуальних засад та програм боротьби з тероризмом, що слід визначити на рівні законів України «Про боротьбу з тероризмом» та «Про Службу безпеки України».

Результати проведених фундаментальних та прикладних наукових досліджень у Національній академії Служби безпеки України поза будь-яким сумнівом є основою розроблення концептуальних засад та програм боротьби з тероризмом, рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин і умов, які сприяють здійсненню терористичної діяльності, вчиненню терористичних актів та інших кримінальних правопорушень, вчинюваних з терористичною метою, а також дієвими пропозиціями щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом (пункт 15 статті 24 Закону України «Про Службу безпеки України).

Шлямар Ігор,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
заслужений працівник фізичної культури та спорту України,
Національна академія Служби безпеки України

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПОЛЬОВИХ УМОВАХ

Військовослужбовці Збройних Сил України та інші мужньо захищають нашу державу в у важких та нелюдських умовах з постійною небезпекою для себе. Збройні Сили України також мають втрати, а особовий склад потребує заміни та ротацій. Досвідчених кандидатів не вистачає, а ті хто призивається потребують додаткових тренувань, в тому числі і фізичних. Сьогоднішня війна систематично підвищує вимоги до профпідготовки бійців та до їх навченості. Підготовка військовослужбовців у більшості проводиться на не підготовленій місцевості, у польових умовах в стилі терміни.

Переважна більшість мобілізованих військовослужбовців мають недостатній рівень фізичної підготовленості та не відповідає вимогам військово-професійної діяльності.

Фізична підготовка у польових умовах є важливим компонентом загальної бойової готовності. Її основна мета – забезпечення високого рівня фізичної та морально-психологічної готовності особового складу до виконання завдань. Науковці, такі як О. В. Петрачков, С. В. Гоманюк, В. О. Мельник, підкреслюють важливість адаптації фізичного тренування до специфічних умов, у яких діють військовослужбовці. Важливими факторами, які впливають на ефективність фізичної підготовки, є не лише рівень загальної витривалості, а й спеціальні прикладні навички, необхідні для бойових дій.

Ефективним напрямом розвитку загальних і спеціальних фізичних якостей та прикладних навичок є комбінована інтеграція елементів системи CrossFit із використанням підручних засобів. У польових умовах часто бракує необхідного

спортивного обладнання, тому військовослужбовці застосовують альтернативні методи тренувань. Наприклад, використовують саморобні перекладини, гирі з пластикових пляшок, наповнених піском, або автомобільні шини. Такий підхід дає можливість займатися фізичними вправами навіть у віддалених районах.

Система CrossFit набуває популярності серед військових завдяки її універсальності та ефективності. Ця методика тренувань спрямована на розвиток силової витривалості, швидкісно-силових якостей та загальної функціональної підготовки. Особливо важливим є те, що CrossFit дозволяє змінювати інтенсивність вправ залежно від рівня підготовки військовослужбовців. Дослідження, проведені вітчизняними та зарубіжними вченими, підтверджують, що регулярні заняття за цією системою сприяють підвищенню готовності солдат до застосування їх навиків та вмінь у бойових умовах.

Також потрібно розглянути стандарти фізичної підготовки, які адаптовані до сучасних потреб ЗС України. Вони включають спеціальні вправи, спрямовані на розвиток прикладних рухових умінь, як долання перешкод, кидання гранат, тренування посадки і висадки з техніки, тривале перебування у бойових машинах. Виконання цих стандартів є обов'язковим елементом тренувального процесу, що дозволяє військовослужбовцям досягати високого рівня боєздатності.

У польових умовах фізичне тренування має поєднувати загальну та спеціальну підготовку. Наприклад, вправи з обтяженнями, марш-кидки, виконання завдань у повному спорядженні дозволяють адаптувати організм до реальних бойових навантажень. Також важливим є формування командної згуртованості підрозділів через колективне виконання вправ. Це не лише покращує фізичну готовність, а й сприяє підвищенню морально-психологічної стійкості військовослужбовців.

Досвід бойових дій також показує необхідність впровадження фізичних вправ відновлювально-рекреаційного характеру. Військовослужбовці, які перебувають у польових умовах протягом тривалого часу, стикаються зі значним нервово-психологічним напруженням і фізичним виснаженням. Для відновлення їхньої працездатності рекомендується проводити оздоровчий біг, спортивні ігри, вправи на розтяжку та дихальну гімнастику. Такі заходи сприяють зняттю емоційного напруження та відновленню фізичного стану.

Не менш важливим аспектом є підвищення рівня підготовленості командирів підрозділів, які відповідають за організацію фізичних тренувань. Від їхніх знань і навичок залежить якість тренувального процесу, мотивація особового складу та ефективність виконання завдань. Таким чином, необхідно розробляти програми підготовки для командирів, які враховують специфіку польових умов та особливості бойової діяльності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що фізична підготовка військовослужбовців у польових умовах є ключовим елементом забезпечення готовності ЗС України. Ефективними підходами можна вважати такі, як використання підручних засобів із впровадженням системи CrossFit та адаптація стандартів фізичної підготовки до реальних умов війни може підвищити ефективність тренувального процесу. Поєднання загальної та спеціальної підготовки, а також впровадження відновлювальних заходів сприяє підтриманню фізичного стану та морально-психологічної стійкості особового складу.

СЕКЦІЯ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БОЙОВОГО ТА ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Абрамов Сергій,
кандидат технічних наук, доцент,
старший науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з підготовки військ,
Київський інститут Національної гвардії України

ВИЗНАЧЕННЯ КОНСТРУКЦІЙ ПРИЧЕПІВ ДО КВАДРОЦИКЛІВ ДЛЯ ЕВАКУАЦІЇ ПОРАНЕНИХ

Евакуація поранених безпосереднього з місця проведення бойових дій на даному часі є критично актуальним аспектом в рамках розвитку бойового та логістичного забезпечення діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони підрозділів НГУ.

З початком повномасштабного вторгнення цією проблемою почали займатися, як сили логістичного забезпечення підрозділів, так і волонтери на багатьох підприємствах країни. Для швидкої евакуації почали використовувати швидкі та маневрені квадроцикли де існує можливість наблизитись до пораненого або визначеного місця куди його зможуть донести, особливо в лісопосадках, лісах, на м'якому ґрунті, вирвах та пагорбах, там де не немає можливості під'їхати евакомашинам.

Евакуація потерпілого (CASEVAC) відноситься до переміщення потерпілих з використанням немедичного транспортного засобу або літального апарату. Під час такої евакуації бойовий медик може перебувати з потерпілим для надання йому допомоги під час транспортування.

Евакуація пораненого проводиться тільки під прикриттям, із високою швидкістю та мінімізацією часу, а також за умови сприятливої видимості бійців-рятувальників. Своєчасне надання першої домедичної допомоги зберігає життя пораненим, а своєчасна евакуація з поля бою запобігає повторному ураженню або загибелі.

При отриманні поранення та прийняття рішення про евакуацію пораненого, що знаходяться в безпосередньому місті ведення бою, евакуація проводиться за допомогою бійців підрозділу до місця без прямого контакту та погрузки на транспорт, переважно мають бути переміщені максимально швидко, на скільки це можливо, в кращі тактичні умови, до того, як їх ушкодження лікуватимуться. Тому почали випробовувати різні види та конструкцій причепів до квадроциклів для більш швидкої та безпечної евакуації поранених.

Метою роботи є підвищення ефективності швидкої евакуації поранених при забезпеченні виконання завдань підрозділами НГУ за рахунок впровадження технологічної конструкції причепів до квадроцикла в Національній гвардії України з метою покращення безпечної евакуації.

Основні проблеми, які вирішує робота є обґрунтування доцільності та шляхів впровадження причепів до квадроцикла в Національній гвардії України:

– підвищення технологічності і надійності конструкції та більш швидкої і безпечної евакуації пораненого з важкодоступних ділянок виконання завдання;

– підвищення надійності конструкції причепу до умов використання у надважких умовах бойових дій, стабільно проходити всі нерівності по бездоріжжю, без ризику перевертання причепу разом із пораненим або вантажем;

– підвищення ефективності виконання завдань підрозділами оперативного призначення НГУ при застосуванні причепів нової конструкції.

Після аналізу запропонованих на ринку причепів, за основу запропонованої моделі конструкції причепа поставлено завдання, що полягає в удосконаленні причепа до квадроциклу за рахунок іншого конструктивного виконання панелей бортів та використання двовісної колісної підвіски торсіонного типу. Технічний результат від реалізації цієї задачі полягає в підвищенні жорсткості бортів причепа та встановлення двовісної колісної підвіски, відповідно, підвищенні ресурсу і експлуатаційної надійності причепа в цілому.

Поставлене завдання вирішується тим, що в причепі, який складається з рами, закріпленої на двовісній торсіонній підвісці, змонтовано на рамі вантажний відсік, що включає днище, передній, бічні і низький задній борти та з'єднане з днищем дишло із зчіпною головкою, при цьому рама виконана із з'єднаних між собою подовжніх і поперечних профільованих труб, борти виконані з листів, верхні і бічні кромки яких з'єднані з елементами жорсткості, а панелі переднього і кожного з бічних бортів зварені на рамі за допомогою щонайменше двох вертикальних стійок, а елементи жорсткості виконані у вигляді профільованих труб, бічні борти виконані зі скошеним краєм на задню частину, задній борт має меншу висоту та закріплюється за допомогою бортових замків.

Метою запропонованої моделі є підвищення надійності конструкції причепу до умов використання у надважких умовах бойових дій, стабільно проходити всі нерівності по бездоріжжю, без ризику перевертання причепу разом із пораненим або вантажем.

З розрахованою вантажопідйомністю причепа 200-400 кг - з навантаженням до 200 кг ходи запропоновані торсіонні підвіски будуть максимально комфортними, за максимальною швидкістю до 60 км/год. по бездоріжжю, металева рама причепа має надвисокий запас міцності, але в разі гострої необхідності, на неї можна навантажити в кілька разів більше ніж зазначено в технічних характеристиках.

Торсіонна незалежна підвіска є найкращим типом підвіски для модернізації причепів, адже торсіонна підвіска гарантує ефективну в амортизації відскоку та вібрації від нерівностей дороги, що допомагає забезпечити цілісність вантажу, дозволяє варіювати ступінь жорсткості або м'якості підвіски шляхом налаштування параметрів торсійних пластин або валів, що дозволяє враховувати вимоги різних типів доріг, режимів експлуатації та особливостей вантажу, має менше не підресореної маси, може забезпечувати більший простір під причепом порівняно з іншими типами підвіски, такими як підвіска на поперечних важелях

або на балках, що буде корисним, наприклад, при подоланні косогорів. У підсумку варто відзначити, що торсіонна підвіска має просту конструкцію, складається з невеликої кількості деталей, що робить її відносно простою у виготовленні, монтажі та обслуговуванні.

Двовісні причепи мають більшу стабільність та вантажопідйомність, адже вага розподіляється на дві осі, тобто на дві пари коліс. Подовжена прямокутна опорна рама містить пару горизонтально розташованих торсіонних стержнів, що простягаються в поперечному напрямку, зовнішні кінці яких закріплені на кожній стороні опорної рами вниз і протилежно назовні руховими важелями до коліс. Посередині вздовж своєї довжини торсіони надійно прикріплені до рами що забезпечує по суті незалежну торсіонну підвіску для кожного з підтримуваних коліс уздовж його безпосередньо пов’язаної половини торсіону.

Суттєва перевага запропонованої для причепу двовісної торсіонної підвіски: низька вартість пристрою; легкість установки; просте обслуговування; незалежність коліс одна від одної. При впровадженні буде вирішене питання підвищення технологічності і надійності конструкції та більш швидкої і безпечної евакуації пораненого з важкодоступних ділянок виконання завдань підрозділами НГУ.

Андрусенко Сергій,
старший викладач кафедри бойового та
логістичного забезпечення,
Київський інститут Національної гвардії України

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ВОДІЇВ ДЛЯ ЗМЕНШЕННЯ СТРЕС-ФАКТОРІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Сучасні збройні конфлікти характеризуються високою динамікою, непередбачуваністю та інтенсивністю бойових дій, що створює безпрецедентний рівень стресу для військовослужбовців, зокрема водіїв.

Військові водії виконують критично важливі завдання: перевезення особового складу, боєприпасів, медикаментів, евакуація поранених, часто під вогнем противника, в умовах обмеженої видимості, пошкоджених доріг та постійної загрози. Хронічний стрес, переживання травматичних подій можуть призводити до посттравматичного стресового розладу (ПТСР), емоційного вигорання, депресії, що негативно впливає на боєздатність військових та їхнє подальше цивільне життя. Недостатня психологічна стійкість водія в екстремальній ситуації може мати катастрофічні наслідки: втрата орієнтації, помилкові дії, паніка, що призводить до невиконання бойового завдання, пошкодження техніки, травмування або загибелі особового складу.

Дослідження показують, що психологічна готовність є одним із ключових факторів успішного виконання бойових завдань, поряд з фізичною підготовкою та головна мета: Сформувати у військових водіїв комплекс психологічних

якостей, знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків в умовах екстремальних стресових ситуацій зі збереженням психологічного здоров'я. Психологічна просвіта: Надання знань про природу стресу, його фізіологічні та психологічні прояви, індивідуальні реакції на стрес, методи саморегуляції та звернення за психологічною допомогою. Розвиток стресостійкості: Формування здатності протистояти впливу стресових факторів, зберігати емоційну стабільність та працездатність в складних умовах. Формування навичок саморегуляції: Навчання ефективним методам управління емоційним станом, зняття напруги, відновлення психологічної рівноваги (дихальні вправи, аутотренінг, медитація тощо).

Розвиток когнітивних функцій: Тренування уваги, пам'яті, мислення, швидкості реакції, здатності до прийняття рішень в умовах дефіциту часу та інформації. Моделювання екстремальних ситуацій: Створення навчальних сценаріїв, максимально наближених до реальних бойових умов, для відпрацювання практичних навичок поведінки в стресових ситуаціях.

Формування командної взаємодії: Розвиток навичок ефективної комунікації, взаємодопомоги та підтримки в складі екіпажу та підрозділу в кризових ситуаціях. Профілактика негативних психологічних наслідків: Забезпечення психологічної підтримки до, під час та після виконання бойових завдань, виявлення та корекція ознак ПТСР та інших психологічних розладів.

Ключові аспекти та методи професійно-психологічної підготовки:

Теоретична підготовка: Лекції, семінари, дискусії з питань психології стресу, екстремальної психології, психології бойового стресу, методів само- та взаємодопомоги. Вивчення особливостей психологічного стану військовослужбовців в умовах бойових дій, впливу бойової обстановки на психіку водія. Практична підготовка (моделювання): Використання спеціалізованих тренажерів, що імітують різні екстремальні умови керування (обстріли, задимлення, погана видимість, нерівна місцевість). Організація тактико-стройових занять з елементами психологічного впливу (раптові звукові та світлові ефекти, імітація поранень, необхідність швидкого прийняття рішень). Проведення психологічних смуг перешкод, спрямованих на розвиток стресостійкості, витримки, рішучості та впевненості в собі. Психологічні тренінги: Тренінги з управління емоціями (розпізнавання емоцій, контроль над імпульсивними реакціями, методи релаксації). Тренінги з розвитку когнітивних навичок (уваги, концентрації, швидкості реакції, прийняття рішень). Тренінги з комунікативної компетентності (ефективна взаємодія в команді, підтримка товаришів, запобігання конфліктам). Тренінги з лідерства та прийняття відповідальності (для командирів екіпажів та підрозділів).

Тренінги з психологічної самодопомоги та взаємодопомоги в екстремальних ситуаціях. Індивідуальна робота: Психологічне діагностування для виявлення індивідуальних особливостей, рівня стресостійкості, потенційних психологічних проблем. Індивідуальні консультації та психокорекція для військовослужбовців, які потребують психологічної підтримки. Проведення психологічної реабілітації після виконання завдань в екстремальних умовах.

Роль професійно-психологічної підготовки у зменшенні впливу стрес-факторів:

Підвищення адаптаційного потенціалу: Психологічно підготовлені водії краще адаптуються до несподіваних та загрозливих ситуацій, швидше відновлюють психологічну рівновагу після стресу. Формування копінг-стратегій: Навчання ефективним способам подолання стресу (активне вирішення проблем, пошук соціальної підтримки, позитивне переосмислення). Зниження рівня тривожності та страху: Чітке розуміння своїх дій, володіння необхідними навичками та впевненість у собі зменшують відчуття безпорадності та страху в екстремальних ситуаціях. Покращення когнітивного функціонування під тиском: Тренована увага та мислення дозволяють водіям зберігати ясність розуму, швидко аналізувати ситуацію та приймати обґрунтовані рішення навіть в умовах високого стресу. Зміцнення емоційної стійкості: Розвиток здатності контролювати свої емоції, запобігати паніці та зберігати самовладання в критичних ситуаціях. Підвищення ефективності виконання бойових завдань: Психологічно стійкі водії діють більш чітко, злагоджено та результативно, що сприяє успішному виконанню поставлених завдань. Зниження ризику психологічних травм: Попереджувальна психологічна підготовка допомагає військовослужбовцям краще справлятися з травматичними подіями та знижує ймовірність розвитку ПТСР.

Висновки та рекомендації щодо удосконалення професійно-психологічної підготовки:

Професійно-психологічна підготовка військових водіїв є критично важливим елементом забезпечення їхньої ефективності та збереження психологічного здоров'я. Необхідно інтегрувати психологічну підготовку в усі етапи навчання та служби військових водіїв, починаючи з базової підготовки і закінчуючи періодичною перепідготовкою та психологічною реабілітацією. Важливо розробляти та впроваджувати сучасні, науково обґрунтовані програми психологічної підготовки, що враховують специфіку діяльності військових водіїв та особливості сучасних бойових дій.

Слід активно використовувати інтерактивні методи навчання, такі як моделювання, тренінги, рольові ігри, для максимального залучення особового складу та формування практичних навичок. Необхідно забезпечити якісну підготовку військових психологів та їхню активну участь у процесі підготовки та психологічного супроводу військових водіїв. Важливим є створення системи психологічної підтримки військових водіїв на всіх етапах служби, включаючи можливість отримання конфіденційної психологічної допомоги. Доцільно проводити постійний моніторинг та оцінку ефективності існуючих програм психологічної підготовки з метою їхнього подальшого удосконалення. Потрібні подальші наукові дослідження в галузі військової психології для вивчення впливу різних стрес-факторів на військових водіїв та розробки найбільш ефективних методів їхньої психологічної підготовки та реабілітації.

Специфіка стрес-факторів, які впливають на військових водіїв:

Пряма загроза життю: Обстріли, мінно-вибухові пристрої, авіаційні удари, що створюють постійне відчуття небезпеки. Невизначеність та непередбачуваність бойової обстановки: Раптові зміни ситуації, необхідність швидкої адаптації до нових умов. Фізичне та психологічне виснаження: Тривалі переїзди, недосипання, нерегулярне харчування, монотонність діяльності, особливо під час конвоїв. Відповідальність за життя інших: Перевезення особового складу, поранених, що підвищує рівень емоційної напруги. Морально-етичні дилеми: Необхідність приймати складні рішення в умовах обмеженого часу та інформації. Інформаційний стрес: Постійний потік інформації, часто суперечливої або тривожної. Втрата бойових товаришів: Переживання загибелі або поранення членів екіпажу чи підрозділу. Відірваність від дому та родини: Тривала ізоляція, обмеженість контактів з близькими. Технічні несправності та складні умови експлуатації техніки: Необхідність керувати пошкодженими машинами, в складних дорожніх та кліматичних умовах.

Індивідуальні особливості військових водіїв та їх врахування в психологічній підготовці:

Тип темпераменту та характеру: Впливає на реакцію на стрес, швидкість адаптації, стиль поведінки в екстремальних ситуаціях.

Рівень тривожності та емоційної стійкості: Визначає схильність до переживання стресу та здатність його переносити. Мотивація та ціннісні орієнтації: Впливають на рівень самовідданості та готовності до виконання складних завдань. Досвід та рівень професійної підготовки: Впевненість у своїх навичках є важливим фактором психологічної стійкості. Стан здоров'я (фізичного та психічного): Наявність хронічних захворювань або попередніх психологічних травм може підвищувати вразливість до стресу. Соціально-психологічні фактори: Підтримка в колективі, стосунки з командирами та товаришами по службі. Необхідність індивідуалізованого підходу до психологічної підготовки з урахуванням цих особливостей.

Роль командирів у підвищенні психологічної стійкості підлеглих водіїв:

Особистий приклад: Демонстрація самовладання, рішучості та оптимізму в складних ситуаціях. Підтримка та заохочення: Створення атмосфери довіри та взаємодопомоги в колективі. Чітке формулювання завдань та інструктаж: Зменшення невизначеності та тривожності. Організація відпочинку та відновлення: Забезпечення можливостей для фізичного та психологічного розвантаження. Своєчасне виявлення ознак стресу та надання підтримки: Уважність до психологічного стану підлеглих. Проведення бесід та виховних заходів: Підвищення бойового духу та мотивації. Забезпечення необхідних ресурсів та умов для виконання завдань: Зменшення організаційних стрес-факторів.

Використання сучасних технологій у професійно-психологічній підготовці:

Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR): Створення високореалістичних симуляцій екстремальних ситуацій для відпрацювання навичок без реальної загрози. Інтерактивні навчальні програми та платформи:

Надання доступу до теоретичних матеріалів, тренінгів та тестів у зручному форматі. Біофідбек-технології: Навчання саморегуляції фізіологічних реакцій на стрес (серцевий ритм, дихання, м'язова напруга).

Мобільні додатки для самодопомоги: Надання інструментів для управління стресом, покращення сну та емоційного стану. Системи моніторингу психологічного стану: Використання сенсорів та аналітичних інструментів для раннього виявлення ознак стресу та перевтоми. Гейміфікація навчального процесу: Підвищення мотивації та залученості особового складу.

Гречаний Вячеслав,
викладач кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ АЕРОСТАТІВ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ ЗОНИ РАДІОПОКРИТТЯ РАДІОСИСТЕМ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В умовах агресії російської федерації проти України стале забезпечення функціонування інформаційних систем та систем зв'язку є критичним завданням як для цивільних так і для військових комунікацій.

Сучасні цифрові системи, які побудовані на технологіях безпроводових з’єднань, переважно використовують УКХ-радіодіапазон та внаслідок цього, мають обмежений радіус дії, що обумовлено рельєфом місцевості, щільністю міської забудови та іншими фізичними перешкодами для розповсюдження радіохвиль. При стаціонарному розміщення ретрансляторів УКХ-радіосистем на місцевості безпосередньо поблизу лінії зіткнення військ потрібно також враховувати такі негативні фактори, як вплив засобів розвідки противника і як наслідок можливість ураження елементів системи вогневими засобами або їх придушення за допомогою засобів радіоелектронної боротьби (РЕБ). Треба враховувати також необхідність цілодобового забезпечення радіозасобів автономним електроживленням, а це, в свою чергу, потребує вирішення питань захисту особового складу, що забезпечує їх роботу, від засобів вогневого ураження противника та додаткового логістичного забезпечення.

Одним із перспективних рішень щодо збільшення радіусу дії ретрансляторів різноманітних радіосистем є застосування аеростатів як мобільних платформ для їх розміщення.

У найближчий час застосування аеростатних систем в районах ведення бойових дій, на базі яких розміщуються різноманітні засоби зв’язку та моніторингу обстановки, маже стати незамінним інструментом для забезпечення сталого зв’язку на полі бою, ведення розвідки, коригування вогню і спостереження за великими за обсягом територіями.

Ефективність застосування аеростатних платформ досягається їх спроможністю підіймати корисне навантаження на значні висоти та знаходитись у повітрі тривалий час.

У контексті постійної еволюції військових технологій аеростатні платформи пропонують низку суттєвих переваг перед іншими засобами, такими як безпілотні літальні апарати (далі – БпЛА) чи супутникові системи. Однією з головних переваг аеростатів є здатність залишатися в повітрі протягом тривалого часу, що забезпечує безперервний моніторинг та відносно невелика вартість таких систем у порівняні з використанням літаків, безпілотників або супутникових систем. Такі переваги особливо цінні в умовах, коли наявність інформації в режимі реального часу є критично важливою для прийняття оперативних рішень.

Використання аеростатів, як носіїв елементів безпроводових систем, забезпечує такі ключові переваги:

1. Дозволяє значно розширити зону радіопокриття (до 80+ кілометрів) завдяки здатності аеростатів підіймати ретранслятор на велику висоту (до кількох сотень метрів), зменшуючи тим самим негативний вплив, що спричиняється рельєфом, навіть у важкодоступних районах, у «мертвих» зонах та зонах стихійних лих.

2. Відповідно, значне розширення зони покриття ретранслятору дозволяє мобільним екіпажам, що забезпечує його роботу, відсунутись від лінії зіткнення на десятки кілометрів і знаходитись поза зоною досяжності переважній більшості тактичних засобів розвідки та вогневого ураження противника, що спрощує логістику та розвідзахищеність.

Також мобільні аеростатні платформи в порівняні з БпЛА менш вразливі до впливу радіоелектронних засобів боротьби (далі – РЕБ) та мають незначну радіопомітність для засобів радіолокації противника, що робить їх застосування більш надійним у випадку радіоелектронного протистояння.

3. Гнучкість у розгортанні мережі ретрансляторів забезпечується через оперативність переміщення та мобільність розгортання таких систем, що може бути в нагоді під час відновлення втраченого зв’язку або використання тактики маневреного бою.

4. В Силах оборони України аеростатні системи вже активно використовуються для виявлення ворожих БпЛА і передавання інформації про їх присутність в повітрі до командних центрів для коригування вогню.

5. Завдяки перевазі за висотою підйому, засоби радіорозвідки та відеоспостереження, що змонтовані на аеростати, здатні охоплювати великі за обсягом території і виявляти рух ворожих сил або незаконні переміщення в важкодоступних районах.

6. Окрім того, розглядається можливість оснащення аеростатів оборонними засобами, наприклад системами РЕБ, що дозволить зменшити вразливість об’єктів, що охороняються, до ворожих атак з повітря.

7. Збільшення зони радіопокриття за рахунок розміщення ретрансляторів систем управління дронами розвідки та FPV-дронами дозволяє значно підвищити шанси на успіх місій в тилу противника та зменшити ризики при їх застосуванні безпосередньо для самих операторів.

8. Вже сьогодні мобільні та стаціонарні аеростатні комплекси, що розробила Українська компанія Aerobavovna для сил Оборони України, успішно застосовуються для виконання цілого спектру бойових завдань та мають відносно невелику вартість в порівнянні ресурсами, які витрачаються при стаціонарному розміщенні об'єктів безпроводових систем різноманітного призначення.

Проте, незважаючи на вищезазначені переваги при експлуатації аеростатних систем, потрібно враховувати і їх особливості. А саме: застосування аеростатів обмежено за несприятливих погодних умовах, таких як сильні вітри, низькі температури повітря, що викликають обледеніння конструкцій або грози чи турбулентність.

Таким чином, Україна, з огляду на безпекову ситуацію та територіальні виклики, має великий потенціал для розвитку і використання аеростатних систем у своїй оборонній стратегії, що дозволить підвищити ефективність зв'язку, розвідки, захисту кордонів і стратегічних об'єктів.

Давидовський Леонід,
кандидат технічних наук, ст. дослідник,
Національний університет оборони України

Сірченко Роман,
кандидат військових наук,
Національний університет оборони України

ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ ШОЛОМІВ БОЙОВИХ БАЛІСТИЧНИХ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ ОБОРОНИ

Національна гвардія України, як і інші складові Міністерства внутрішніх справ України з правоохоронними функціями, такі як Національна поліція України та Державна прикордонна служба України беруть участь відповідно до закону у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій. Тому, індивідуальні засоби захисту (бронежилети, шоломи, балістичні окуляри/маски, та ін.) нацгвардійців, поліцейських і прикордонників повинні захищати від основних типових загроз на полі бою, а не оцінюватись за ДСТУ, які не враховують особливостей бойового застосування.

Голова та шия є другою за частотою зона ураження після кінцівок за статистикою бойових уражень особового складу. Попри використання військовослужбовцями шоломів бойових балістичних (ШББ), які забезпечують захист від визначених балістичних загроз, вони залишаються вразливими до важких травм голови внаслідок непроникаючих ударів.

За рахунок дисипації енергії снаряда захисною оболонкою, сучасні ШББ здатні зупиняти кулі, проте ця енергія розсіюється на деформацію. Заперешкодна деформація (англ. Backface Deformation (BFD) — це явище, при якому шолом деформується з внутрішньої сторони під час удару засобу ураження, не

допускаючи її проникнення, але передаючи енергію удару на голову користувача. Це може призвести до серйозних черепно-мозкових травм, відомих як "травма від удару за бронею" (англ. Behind Armor Blunt Trauma, BABT). Така травма має комбінований характер і може включати переміщення та струс мозку, внутрішньомозкові гематоми, крововиливи в мозку, прості лінійні переломи кісток склепіння та основи черепа в комбінації з втисненими переломами, і найбільш складними для порятунку пораненого є фрагментація кісткових тканин черепа, що спричиняють вторинні поранення головного мозку.

Заперешкодна деформація (BFD) ШББ є критичним фактором, що впливає на виживаність та безпеку користувача. Проте, є низка випадків які стали зараз широковідомими через кримінальні провадження, де недобросовісними постачальниками постачались ШББ для підрозділів Сил оборони свідомо ігноруючи в умовах контрактів такий критерій оцінки як BFD. В технічних завданнях прописувались вимоги на відповідність ДСТУ 8835:2019 або NIJ 0101.06, які не передбачають визначення BFD, а у випадку з NIJ встановлюють максимальну допустиму глибину BFD для бронеплит на рівні 44 мм, що є неприйнятним для ШББ. Вимоги зазначених стандартів застосовувались теж вибірково, наприклад, що зразок повинен відповідати певному класу захисту лише в частині кулестійкості до влучання кулі калібру 9×19 мм Parabellum, при цьому зазначений клас захисту передбачає і інші засоби ураження, такі як 9×18 мм Makarov або .44 Magnum, що ігнорувались. При цьому пробиття кулею 9×19 мм Parabellum не було, захисна оболонка шолома фактичного складалась у двоє, а оцінка BFD не передбачалась технічним завданням і ШББ вважався таким, що витримав випробування.

Такі випадки були у окремих підрозділах Сил оборони, проте у Збройних Силах України вдалося запобігти таким порушенням за рахунок застосування Технічної специфікації Міністерства оборони України "Шолом бойовий балістичний" (ТС A01XJ.34494-419:2023 (01)), яка передбачає методи оцінки відповідності з урахуванням загроз на полі бою, де обов’язково перевіряється протиосколкова стійкость (V50), BFD, застосовуються кулі 9×18 мм Makarov (Пст, 57-н-181с), які є основними пістолетними набоями армії рф та мають більшу пробивну здатність в порівнянні з свинцевою кулею калібру 9×19 мм Parabellum, яка в свою чергу є основною при оцінці BFD через більшу масу і швидкість, і все це перевіряється у відповідних режимах кондиціонування.

Отже, вимоги до засобів індивідуального бронезахисту військовослужбовців НГУ, НПУ та ДПСУ повинні бути тотожними з тими, що висуваються в ЗСУ і відповідати вимогам чинних військових стандартів в системі Міністерства оборони України, а не перевірятись відповідно до ДСТУ, які є схожими за об’єктом стандартизації проте різними за сферою застосування. Згідно з медико-технічними вимогами критично допустима маса ШББ становить 1600 г, а бажання військовослужбовців і тенденції щодо її зменшення вимагають балансування з захисними властивостями, оскільки зростає ймовірність більшої BFD.

Дем'янишин Володимир,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник начальника факультету з навчальної та наукової роботи –
начальник навчальної частини факультету службово-бойової діяльності,
Київський інститут Національної гвардії України

Кізян Руслан,
кандидат наук з державного управління,
начальник факультету службово-бойової діяльності,
Київський інститут Національної гвардії України

ВИМОГИ ДО НОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ ЕВАКУАЦІЙНОГО ВІЗКА

Важливим засобом забезпечення згаданих прав є поліцейська діяльність спеціальних органів

Різноманіття умов та обмежень, які виникають при плануванні та здійсненні евакуації, вимагають ретельної підготовки та визначення доцільних способів здійснення порятунку поранених. Спираючись на досвід бойових дій виникає необхідність визначення нових підходів до переміщення постраждалого із зони бойового зіткнення.

Застосування тактичних евакуаційних візків для вивезення поранених із зони безпосереднього бойового зіткнення, вважається найзручнішим способом. Переваги у виборі такого способу евакуації наступні:

- залучення мінімальної кількості рятувальників (одного, двох);
- відсутність демаскуючих факторів (шум двигуна, великій розмір);
- достатня швидкість пересування;
- простота в керуванні та експлуатації;
- доступна ціна для можливості забезпечення необхідної кількістю більшість військових підрозділів;
- порівняно невелика вага (до 25 кг).

Але все ж таки недоліки у конструкції тактичного візка існують:

- встановлення ходових коліс на однієї вісі, що унеможливлює використання його на пересічної місцевості в наслідок малого кліренсу, якій безпосередньо впливає на прохідність та маневреність візка;
- пневматичні колеса мають ризик бути пошкодженими при наїзді на гострі, ріжучі предмети та внаслідок цього експлуатація візка стає неможливою;
- під час руху військовослужбовець немає змоги повернути тулуб праворуч або ліворуч при раптовій загрозі через жорстке кріплення двох ручок візка до поясу з обох боків;
- конструкція тактичних возиків не дозволяє рухатись рятувальнику лежачі з возиком під час безпосередньої загрози з боку ворога та для маскування під час переміщення;
- в положенні лежачі військовослужбовець змушений від'єднати візок від поясу через відсутність можливості повзти у різні напрямки, тягнучи його за

собою в наслідок того, що верхня частина рами ручками упреться в землю з правого та лівого боків військового.

Але не враховуючи ці недоліки евакуація поранених за допомогою подібних возиків є все ж таки найзручнішим способом.

Існуючі недоліки, з якими стикаються наші військові під час застосування тактичних возиків, наштовхують на створення нової конструкції візка, який би використовувався для евакуації поранених та різних потреб логістичного забезпечення у зоні безпосереднього бойового зіткнення.

Вимоги до нової конструкції евакуаційного візка створені враховуючі недоліки існуючих зразків та пропозиції військових, які залучені для проведення евакуації поранених із зони безпосереднього бойового зіткнення. Для створення нової конструкції евакуаційного візка потрібно враховувати:

- умови бездоріжжя та можливість подолання важкодоступних ділянок місцевості (відсутність осі між колесами для збільшення кліренсу);
- небезпеку з боку противника (залучення одного військовослужбовця);
- доступність у використанні кожним військовослужбовцем (легкість візка (до 20 кг) та простота кріплення на поясі);
- захист коліс від проколів та порізів уламками;
- можливість швидкого від'єднання візка від рятувальника (швидкий скид);
- можливість рухатися з під'єднаним візком в положенні лежачі (повзти);
- комфортне перевезення пораненого (уникання додаткових пошкоджень);
- наявність засобів фіксації спорядження, провізії, боєприпасів під час перевезення;

Якщо врахувати ці вимоги та поєднати їх в одну конструкцію евакуаційного візка, то ефективність рятування пораненого з лінії безпосереднього бойового зіткнення значно підвищіться, а ймовірність своєчасного надання кваліфікованої медичної допомоги суттєво зросте.

Діміч Антоніна,
доктор юридичних наук, доцент,
Національна академія Служби безпеки України

Чепурна Ганна,
співробітник Служби безпеки України

ОКРЕМІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В СФЕРІ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ США

Міжнародний досвід формування логістичного забезпечення державної безпеки країн НАТО включає широкий спектр підходів, стратегій і технологій, які використовуються для оптимізації постачальних ланцюгів, зменшення витрат та

підвищення ефективності виконання своїх функціональних обов'язків під час ризиків пов'язаних із доставкою, отриманням та зберіганням військового майна. Потреба у вивченні і запозиченні міжнародного досвіду в сфері логістичного забезпечення державної безпеки України на прикладі США в умовах повномасштабної російської агресії проти України зростає, що потребує подальшого дослідження зарубіжної практики.

Розглянемо специфіку організації логістичної системи збройних сил США. Організаційна структура Збройних сил США (англ. Structure of the United States Armed Forces) – упорядкована сукупність державних структур, озброєних військових формувань, установ, закладів та інших структурних організації усіх Збройних сил країни, які відповідно до розділу 10 Кодексу США належать до Міністерства оборони США (армія США, військово-морські сили, повітряні сили та морська піхота і Міністерства національної безпеки США (Берегова охорона, призначених для охорони і оборони держави та захисту її незалежності від зовнішніх небезпек. Керівництво усією вертикаллю влади над збройними силами США здійснюється Верховним головнокомандувачем країни – Президентом США – через міністерство (департамент) оборони США.

Важливо зазначити, що логістика у ЗС США є сферою відповідальності всіх родів військ, зокрема й у межах їхніх спільних міжвидових операцій. Ключовим документом, що регулює управління логістичною діяльністю, є настанова Комітету начальників штабів (КНШ) JP 4–0 «Joint Logistics».

Збройні сили США мають сім бойових командувань для тилового забезпечення військ. У Європі, Африці, Тихоокеанському регіоні, на Близькому Сході, у Південній та Північній Америці та у космосі. Керування ланцюгом постачання для всіх військових структур США, і навіть країн-союзників здійснює DLA – це підрозділ чисельністю 26 000 осіб. Полковник ВПС США Дон Берчефф вказує, що логістика часто визначає хід війни: пальне, боєприпаси, їжа та вода, а також медикаменти – все це життєво необхідне на передовій.

Також у США виділяють п'ять факторів про військову логістику, від якої залежить перемога чи поразка у війні, зокрема ними є: 1). Потреба пального домінує над іншим. Запас палива завжди є ключовим фактором для будь-якої військової операції. 2). У солдатів ніколи не повинні закінчуватися боєприпаси. Для регулярного поповнення запасів армія США використовує логістичний пакет боєприпасів **(**LOGPAC)**.** LOGPAC має на увазі доставку зброї з вантажівок або вертольотів безпосередньо до солдатів на лінію фронту. 3). Перекидання солдатів і техніки складне і небезпечне. Військовим логістам необхідно забезпечити достатню мобільність більшості товарів постачання, щоб уникнути знищення. Зберігання товарів у одному централізованому місці пов'язане зі значним ризиком. 4). Потреба актуальної інформації. Інформація в режимі реального часу є життєво важливою для ухвалення рішень. Планування зазвичай досягається з допомогою прогнозування потреб. І підтримується

щоденними звітами про стан логістики (LOGSTAT**),** що надаються бойовими групами. Для американських збройних сил ухвалення рішень у великих бойових операціях здійснюється групою людей. До неї входять командири, що діють на передовий, та логісти у Сполучених Штатах. 5). Цифрова інфраструктура – майбутнє військової логістики. Збройні сили США та їх союзники відмовляються від використання лінійних ланцюгів постачання на користь створення взаємопов'язаних фізично-цифрових мереж. Перевага полягає в тому, що є можливість миттєво з'ясувати, кому що потрібно, хто має і хто може доставити все необхідне. Тактичні підрозділи США мають великий потенціал у цих областях, включаючи супутниковий зв'язок. Постійно розробляються нові більш захищені системи та можливості підтримки цифрового зв'язку армії. Як бачимо, під час російсько-української війни продовжує ключову роль відігравати логістичне забезпечення державної безпеки, оскільки без ефективного та своєчасного його забезпечення неможливо виконувати точно в термін свої функціональні обов'язки.

Варто констатувати, що транспортування такої великої кількості вибухових речовин як через Сполучені Штати, та через Європу стало для них унікальною проблемою через те, що у портах були обмеження на кількість, яку вони могли проводити за один і той самий період, тому вони були вимушені постійно стежити за рухом озброєння, зокрема за тими напрямками, де рух зброї сповільнювався, щоб проаналізувати ситуацію і за потреби перенаправити вантаж в інший порт тощо. Загалом у командуванні США вважають, що оборонному відомству варто збільшити фінансування в інструменти обробки даних та зв'язку, щоб командири мали змогу отримувати інформацію в режимі реального часу про те, де й яке озброєння перебуває на шляху до кінцевого споживача.

Також значну роль в реалізації сучасного логістичного забезпечення державної безпеки відіграють її вчасно розроблені та реалізовані відповідно до міжнародних стандартів нормативно-правові акти України. Потребують оновлення та доповнення, а також прийняття нових нормативно-правових актів України в сфері логістичного забезпечення державної безпеки, розробка нових стратегій та програм, їх законодавче закріплення та імплементація міжнародних стандартів НАТО і ЄС.

Отже, враховуючи досвід США, пропонуємо військовим логістам суб'єктів державної безпеки України під час війни постійно, точно в термін із мінімальними людськими та матеріально-технічними витратами забезпечувати: достатню мобільність більшості товарів, робіт і послуг постачання, складування та зберігання матеріально-технічних засобів, у тому числі вони повинні бути надійно захищеними, у разі часткового пошкодження, своєчасно перенесені в інший пункт дислокації, а також новий розвиток цифрової інфраструктури (мотивувати українських вчених та віддавати перевагу їх розробкам) на стратегічному, тактичному і оперативних рівнях управління.

Козинець Сергій,
старший викладач
кафедри бойового та логістичного забезпечення,
Київський інститут Національної гвардії України

Дерягін Олександр,
Київський інститут Національної гвардії України

ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Логістичне забезпечення відіграє важливу роль у функціонуванні сучасних підприємств та організацій, впливаючи на їхню конкурентоспроможність та ефективність діяльності. В умовах глобалізації та постійного розвитку економічних відносин питання оптимізації логістичних процесів набуває особливої актуальності для українських підприємств.

Дослідження проблематики логістичного забезпечення привертає увагу багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів логістики зробили такі українські вчені, як Крикавський Є.В., який у своїх працях детально розглядає концептуальні засади логістичного управління, та Чухрай Н.І., яка досліджує формування логістичних стратегій підприємств [Крикавський, Є.В. Логістика: основи теорії. Львів: НУ "Львівська політехніка", 2021].

У сучасних умовах господарювання підприємства стикаються з низкою проблем у сфері логістичного забезпечення. Серед найбільш гострих викликів варто відзначити недосконаліть транспортної інфраструктури, що суттєво впливає на швидкість та якість доставки вантажів. За даними досліджень Міністерства інфраструктури України, близько 40% автомобільних доріг потребують капітального ремонту, що створює додаткові перешкоди для ефективної організації логістичних процесів [Звіт про стан транспортної інфраструктури України. Київ: Мінінфраструктури, 2023].

Важливим аспектом проблематики логістичного забезпечення є недостатній рівень впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем управління. Дослідження, проведене Балабановою Л.В., показує, що лише 30% українських підприємств використовують спеціалізоване програмне забезпечення для управління логістичними процесами [Балабанова, Л.В. Логістика в системі менеджменту підприємств. Київ: Економіка, 2023].

Окремої уваги заслуговує проблема складського господарства та управління запасами. Згідно з дослідженнями Григорак М.Ю., неефективне використання складських приміщень та недосконала система управління

запасами призводять до значних фінансових втрат підприємств [Григорак, М.Ю. Логістичний менеджмент. Київ: НАУ, 2022].

На основі аналізу наукових праць можна виділити кілька ключових напрямків вирішення існуючих проблем логістичного забезпечення. Москвітіна Т.Д. пропонує комплексний підхід до модернізації логістичної інфраструктури, який передбачає поетапне оновлення складського обладнання та впровадження сучасних технологій обробки вантажів [Москвітіна, Т.Д. Логістичні системи і процеси в сучасних умовах. Харків: ХНЕУ, 2023].

Порівняльний аналіз досліджень різних авторів свідчить про наявність різних підходів до вирішення проблем логістичного забезпечення. Якщо Крикавський Є.В. наголошує на необхідності системного підходу до управління логістичними процесами, то Чухрай Н.І. акцентує увагу на важливості впровадження інноваційних технологій та методів управління.

У контексті цифровізації економіки особливого значення набуває впровадження сучасних інформаційних систем управління логістикою. Дослідження Поповиченка І.В. демонструють, що використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє скоротити витрати на логістику на 15-20% [Поповиченко, І.В. Цифрова трансформація логістичних процесів. Дніпро: ПДАБА, 2023].

Значну увагу дослідники приділяють питанням оптимізації транспортних маршрутів та вдосконалення системи складування. За даними досліджень Української логістичної асоціації, впровадження сучасних методів маршрутизації дозволяє зменшити транспортні витрати в середньому на 10-15% [Аналітичний звіт логістичного ринку України. Київ: УЛА, 2023].

Важливим напрямком вирішення логістичних проблем є розвиток кадрового потенціалу. Дослідження Скрипник М.І. показують, що підвищення кваліфікації персоналу та впровадження сучасних методів управління персоналом сприяють підвищенню ефективності логістичних процесів [Скрипник, М.І. Управління персоналом в логістичних системах. Київ: КНЕУ, 2023].

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що основними шляхами вирішення проблем логістичного забезпечення є: модернізація транспортної інфраструктури, впровадження сучасних інформаційних технологій, оптимізація складського господарства, вдосконалення системи управління запасами та розвиток кадрового потенціалу. Особливу увагу слід приділити питанням цифровізації логістичних процесів та впровадженню інноваційних технологій управління.

Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити ефективність логістичного забезпечення підприємств, зменшити витрати та покращити якість забезпечення військових частин. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку конкретних механізмів впровадження запропонованих рішень з урахуванням специфіки діяльності різних підприємств та галузей економіки.

Кравченко Сергій,
кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник,
науковий співробітник НДЛзПВ
Київський інститут Національної гвардії України

ПРОБЛЕМИ ДИССОМНІЇ ТА ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Тривалий період воєнного стану, в якому перебуває Україна, діє на організм людини як потужній стресовий фактор, що призводить до розвитку ряду таких найпоширеніших психічних захворювань, як розлади тривожно-депресивного спектру, астено-невротичний синдром та диссомнія (порушення сну). Типовими проявами диссомнії є: безсоння — труднощі із засинанням та часті пробудження; гіперсомнія — надмірна сонливість протягом дня (особливо після гострих стресів); депривація сну — нестача або цілковита відсутність сну; фрагментований сон — часті пробудження, неспокійні сни, кошмари, нічна тривожність. В свою чергу, тривале порушення сну може стати причиною розвитку серйозних психічних розладів, таких як: депресія, тривожні та біполярні розлади, розлад дефіциту уваги, тощо. Результати ряду досліджень підтвердили наявність двостороннього взаємозв'язоку між диссомнією та психічними розладами. Варто зазначити, що психогенний вплив війни має досить пролонгований характер та провокує виникнення значних соціально-економічних витрат держави на реабілітацію військовослужбовців (курсантів), які мають проблеми із ментальним здоров'ям.

Тому, в контексті ментального здоров'я військовослужбовців, привертає увагу один із найважливіших, але часто недооцінених аспектів фізичного та психологічного здоров'я курсантів — якісний сон. Хронічне обмеження сну може викликати втому, денну сонливість, незграбність, призводити до збільшення ваги та загалом негативно впливає на мозок і когнітивні функції. У сучасних умовах навчання та підготовки до виконання службово-бойових завдань саме повноцінний сон стає критичним фактором, що безпосередньо може впливати на загальне самопочуття, боєздатність та професійну стійкість військовослужбовців. Світова наукова спільнота неодноразово доводила: нестача сну призводить до зниження продуктивності до 30%, порівняно з оптимальними умовами відпочинку. Зокрема, армії США, Ізраїлю та країн НАТО вже інтегрували рекомендації щодо сну в офіційні стандарти підготовки особового складу.

Для військових, які постійно стикаються з умовами стресу та нестабільності, важливо мати ефективні методи покращення сну. Серед найбільш ефективних стратегій, насамперед, є дотримання регулярного графіка сну, навіть у складних умовах. Це необхідно для налаштування власного «біологічного годинника», що керує циркадними ритмами, які відіграють центральну роль у регуляції багатьох аспектів фізіологічних процесів, включаючи сон і цикли неспання. Насьогоді час вже досягнуто значних успіхів у ідентифікації низки молекул, що складають базовий циркадний

«біологічний годинник», який функціонує в кожній клітині. Наразі проводиться ряд досліджень, які з'ясовують молекулярні механізми індивідуальної різниці хронотипів сну та їхній зв'язок з поліморфізмами генів «біологічного годинника».

В рекомендаціях для військових від американського Національного фонду сну (National Sleep Fondation), одним із ефективних методів покращення сну є так зване, банкування сну, при якому тривалий і якісний сон напередодні дозволяє організму легше перенести прогнозовані негаразди зі сном. Тому, на ротаціях або за будь-якої можливості, потрібно не нехтувати кожною можливістю поспати та намагатись не скорочувати тривалість сну без нагальної потреби.

Наразі, метод «військового сну» є досить популярним серед військових, що свідчить про його практичну ефективність. Дана техніка передбачає поступове розслаблення усіх груп м'язів, уявлення заспокійливих сцен та повторення фраз, це суттєво допомогає військовим швидко заснути в стресових умовах. У разі неможливості отримати повноцінний сон, короткі дрімання (20-30 хвилин) протягом дня можуть допомогти відновити концентрацію та енергію. Це особливо важливо в екстремальних умовах.

Нарешті, відома ціла низка фармакологічних засобів, які допомагають вирішити проблеми диссомнії, однак важливо не зловживати ними і використовувати лише за призначенням. Серед натуральних і безпечних за складом фармакологічних препаратів варто виділити декілька, зокрема, пробіотик на основі лактобактерії *Lactobacillus plantarum* JYLP326 та фітокомплекс «СОНОРМІН». Так, результати досліджень, проведених серед курсантів коледжу вказували на те, що застосування *L. plantarum* JYLP-326 має потенціал для профілактики та лікування тривожних станів та розладів сну під час іспитів та тестів у курсантів. Фітопрепарат «СОНОРМІН» – це багатофункціональний, натуральний і безпечний засіб, розроблений провідними вченими Інституту молекулярної біології і генетики НАН України на основі глибокого аналізу та досліджень, який комплексно вирішує проблеми сну та тривожних розладів.

Враховуючи актуальність даної проблеми, в Україні розроблюються та впроваджуються програми психологічної реабілітації, які включають методи релаксації, і можуть суттєво знижувати рівень безсоння у військовослужбовців. Наприклад, програма "Відновлення під час війни" показала статистично значуще покращення загального самопочуття і зниження тривожності серед учасників дослідження. В Запоріжському державному медичному університеті впроваджується техніка швидкої аутогенної корекції диссомнічного синдрому, яка є привабливою альтернативою психофармакологічному лікуванню.

Таким чином, інтеграція рекомендацій щодо гігієни сну призведе до покращення ментального здоров'я військовослужбовців, зокрема у контексті зниження симптомів стресу та поліпшення якості сну. Оскільки в умовах постійного навантаження курсанти мають бути не лише сильними, вмотивованими, але й відпочилими, забезпечення рівноваги між навантаженням і відновленням стане запорукою їх ефективної підготовки і вагомим внеском у майбутню боєздатність армії та безпеку держави.

Манжос Олексій,
старший викладач кафедри бойового та логістичного забезпечення,
Київський інститут Національної гвардії України

Гончаренко Олександр,
доктор філософії з біології,
інструктор (з радіаційного, хімічного, біологічного захисту) навчально-допоміжного складу,
Київський інститут Національної гвардії України

2-ХЛОРБЕНЗИЛІДЕНМАЛОНОНІТРИЛ (CS) ЯК ЗАСІБ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ

Неспровокована збройна агресія росії проти України спричинила наймасштабнішу гуманітарну кризу в Європі з часів Другої світової війни. Одним із найтривожніших проявів цієї агресії є систематичне застосування хімічної зброї, що є грубим порушенням норм міжнародного права.

Станом на 1 квітня 2025 року зафіксовано 7730 випадків застосування хімічної зброї з боку збройних сил країни-агресора. Армія рф регулярно використовує спеціальні боєприпаси з хімічними агентами, зокрема гранати К-51 і РГ-ВО, а також снаряди з невстановленими речовинами, токсикологічні властивості яких потребують детального вивчення. Згідно з вербальною нотою № 26/2024, поширеною Німеччиною від імені 12 держав-учасниць Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення (далі - Конвенція), підтверджено факт використання російською армією агентів контролю за масовими заворушеннями як засобу ведення війни, що є порушенням статті I пункту 5 Конвенції. У звіті Організації із заборони хімічної зброї від 14 лютого 2025 року задокументовано три інциденти із застосуванням 2-хлорбензиліденмалононітрилу (далі - CS) в районі бойових дій у Дніпропетровській області. Ці факти свідчать про цілеспрямоване порушення міжнародного права та створюють серйозну загрозу як для українських військових, так і для цивільного населення. У зв'язку з підтвердженими випадками бойового застосування CS, метою дослідження є аналіз історичного досвіду застосування CS у військових конфліктах, зокрема під час в'єтнамської та ірано-іракської війн, та оцінка сучасного використання цієї речовини збройними силами рф як засобу ведення війни проти України з погляду міжнародного гуманітарного права.

Військове застосування CS. Сльозогінний агент CS активно використовувався армією США під час в'єтнамської війни (1955–1975). Однією з тактик було вимушене витіснення військ супротивника з бункерів та підземних тунелів шляхом розпилення CS-аерозолю з гелікоптерів перед нанесенням авіаударів. Загалом, у межах конфлікту було застосовано понад 6800 тонн CS, що дозволяло досягати значного охоплення територій бойових дій.

У 1980-х роках під час ірано-іракської війни війська Саддама Хусейна застосовували CS для дезорганізації іранських військових операцій. Іран, у відповідь, також використовував CS у значно менших обсягах. Ці випадки продемонстрували ефективність CS-газу у досягненні тактичних переваг, водночас ставши передвісником ескалації до більш смертоносних хімічних засобів.

Використання CS у бойових умовах порушує як Женевський протокол 1925 року, так і Конвенцію 1993 року, яка прямо забороняє застосування засобів контролю за масовими заворушеннями як методу ведення війни. Попри це, держави-агресори, зокрема сучасна росія, продовжують цілеспрямовано порушувати ці норми.

Висновки.

Факти бойового застосування CS свідчать про ігнорування основоположних принципів міжнародного гуманітарного права. Систематичне використання цього агенту росією в Україні несе не лише безпосередню загрозу здоров'ю та життю людей, але й створює небезпечний прецедент нормалізації хімічного терору у збройних конфліктах XXI століття. Це вимагає рішучої реакції міжнародної спільноти, зокрема посилення механізмів розслідування та притягнення до відповідальності за воєнні злочини.

Мовчан Анатолій,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності,
Львівський державний університет внутрішніх справ,

Шевченко Софія,
курсант 3-го курсу факультету № 1,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

З початком повномасштабної агресії російської федерації проти України перед Збройними Силами постала гостра потреба в оперативному нарощуванні особового складу, техніки та озброєння у визначених районах і в чітко встановлені терміни. Бойовий досвід українських військових формувань у протидії широкомасштабному вторгненню підкреслює вирішальну роль ефективної логістики в оперативному забезпеченні підрозділів усім необхідним під час активних бойових дій. Тож безперечно, в умовах війни одним із ключових чинників успішного виконання тактичних і стратегічних завдань є саме логістичне забезпечення підрозділів сектору безпеки й оборони України.

У наказі Міністерства оборони України від 11.10.2016 № 522 термін «логістичне забезпечення» визначається як комплекс взаємопов'язаних дій,

спрямованих на всебічне забезпечення функціонування Збройних Сил України як у мирний, так і у воєнний час. Згідно з чинним нормативно-правовим визначенням, логістичне забезпечення охоплює сукупність заходів з планування, визначення потреб, розробки, закупівлі, постачання, зберігання, ремонту, обслуговування, контролю, реалізації, списання та утилізації озброєння, військової і спеціальної техніки, матеріально-технічних засобів. До його складу також входять військові перевезення, побутове обслуговування, організація харчування та експлуатація об'єктів військової інфраструктури.

На сьогодні організація логістичного забезпечення під час підготовки та ведення бойових дій здійснюється з урахуванням наявних логістичних ресурсів держави. За даними Global Firepower, у 2025 році Україна посіла 20-те місце серед 145 країн у рейтингу військової могутності, де логістична складова є одним із ключових критеріїв оцінювання. Відтак, проведений аналіз свідчить, що залізничне сполучення є найбільш розвиненою складовою української логістичної інфраструктури, забезпечуючи масштабні наземні перевезення військ і вантажів на великі відстані. Водночас залізниця має низку обмежень: через залежність від стаціонарної колійної мережі, вразливість до пошкоджень та складність її оперативного відновлення вона не завжди здатна забезпечити безперебійну доставку ресурсів безпосередньо на лінію фронту під час активних бойових дій.

На думку О. Теснікова та В. Фурсової, організація ефективного логістичного забезпечення у ході підготовки та ведення бойових операцій в Україні ґрунтується на кількох ключових елементах: ретельному плануванні та злагодженій взаємодії між логістичними структурами та бойовими підрозділами; стабільному постачанні частин повним спектром необхідних ресурсів – матеріальних, технічних, медичних тощо; ефективно організованій системі транспортування; здатності логістичних служб оперативно реагувати на зміну обстановки та адаптуватися до динамічних умов ведення бойових дій.

Сукупність зазначених чинників формує надійну логістичну основу для забезпечення дій українських військ у процесі підготовки та проведення операцій.

Водночас аналіз поточної ситуації свідчить про наявність низки проблем у сфері логістичного забезпечення підрозділів сектору безпеки й оборони в умовах інтенсивних бойових дій. Досліджуючи систему логістичного забезпечення, В. Іванський та А. Баранов виокремлюють низку ключових чинників, що стримують її розвиток, а саме: обмеженість фінансових і матеріальних ресурсів; недостатнє оснащення сучасною військовою та спеціальною технікою, зокрема новітніми видами озброєння; високий рівень морального та фізичного зносу техніки, озброєння й вибухових речовин; неефективне використання наявних виробничих потужностей для виготовлення озброєння, техніки та іншого майна; низька ефективність управління логістичними процесами. Однією з найбільш гострих проблем залишається відсутність сталої системи забезпечення, здатної гарантувати регулярну та рівномірну доставку матеріальних засобів до підрозділів. Унаслідок інтенсивних бойових дій і постійної зміни лінії фронту виникають «логістичні розриви» в окремих районах, що безпосередньо впливає

на боєздатність військ. Цю проблему ускладнює і той факт, що противник активно використовує сучасні технології для виявлення та знищення логістичних маршрутів і об'єктів постачання. Крім того, дефіцит фінансування часто не дозволяє своєчасно закуповувати необхідну зброю чи техніку. У результаті підрозділи ЗСУ змушені стримувати агресора, використовуючи застаріле або неадекватне озброєння, що призводить до значних людських і територіальних втрат. Російські війська регулярно здійснюють удари по логістичних вузлах: складах, колонах постачання, пунктах зберігання.

Ще однією проблемою є відсутність уніфікованої системи логістики в межах сектору безпеки й оборони. Збройні Сили України, Національна гвардія, Державна прикордонна служба, СБУ та Сили територіальної оборони використовують різні протоколи, процедури й організаційні структури, що призводить до дублювання функцій, неузгодженості в пріоритетах і нераціонального розподілу ресурсів. Окремої уваги заслуговує питання технічної зношеності транспорту та дефіциту запчастин. Інтенсивна експлуатація техніки в умовах бойових дій спричиняє її прискорене зношення. Особливо критичною є ситуація із технікою західного зразка, яка потребує специфічних запчастин та спеціалізованого обслуговування. Затримки в ремонті чи постачанні компонентів можуть знижувати ефективність ЗСУ та сприяти посиленню позицій ворога.

Питання удосконалення логістичного забезпечення в секторі безпеки і оборони України в умовах дії правового режиму воєнного стану є надзвичайно актуальним викликом сучасності, що набуває особливої ваги в контексті захисту держави від збройної агресії. Підтримуючи позицію А. Венцюка, Н. Бурдейної, О. Федченко та С. Косовського, вважаємо доцільним: імплементацію стандартів і процедур НАТО в системі управління логістикою; широке впровадження сучасних технологій, зокрема автоматизованих і безпілотних рішень у сфері логістики; використання навчальних програм і тренінгів НАТО для підвищення кваліфікації логістичного персоналу; розширення міжнародної співпраці з країнами-членами НАТО та партнерами задля обміну досвідом і ресурсами; оптимізацію систем управління та контролю для забезпечення оперативного розгортання сил і тилового постачання; створення спільних логістичних підрозділів і координаційних центрів.

Отже, логістичне забезпечення в умовах активних бойових дій виступає одним із ключових чинників стійкості сектору безпеки й оборони. Виявлені проблеми засвідчують необхідність комплексної модернізації логістичної системи, її цифрової трансформації, поглиблення міжвідомчої координації та посилення міжнародної підтримки. Лише за умови стратегічного бачення, системного підходу та гнучкого реагування на виклики сучасної війни можливо забезпечити ефективне логістичне функціонування у складних бойових умовах.

Парій Сергій,
викладач кафедри бойового та
логістичного забезпечення,
Київський інститут Національної гвардії України

АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Сучасні військові конфлікти ставлять перед логістичним забезпеченням військових підрозділів дуже складні завдання. Логістична підтримка Збройних Сил України набуває критичного значення в умовах російсько-української війни, стаючи основним чинником бойової готовності та здатності військових формувань справлятися з викликами, пов'язаними зі збройною агресією.

Актуальність даного дослідження обумовлена потребою в комплексному аналізі системи логістичного забезпечення, виявленні її потенційних резервів та напрямків для вдосконалення в умовах динамічних бойових дій . Ефективна логістична підтримка є основою боєздатності сучасних військових підрозділів, оскільки визначає їхню здатність виконувати поставлені завдання.

Логістична підтримка Збройних Сил є складною багатокомпонентною системою, що охоплює різноманітні процеси матеріально-технічного забезпечення відповідно до наказу Міністерства оборони України. Вона включає в себе планування, облік, розподіл і переміщення матеріальних ресурсів, технічне обслуговування озброєння, а також забезпечення особового складу необхідним спорядженням, продовольством, медикаментами та іншими критично важливими засобами.

Сучасне логістичне забезпечення характеризується високою оперативністю та гнучкістю управлінських рішень. Важливим аспектом є впровадження інноваційних технологій для моніторингу та управління логістичними процесами, а також використання сучасних інформаційних систем для ефективного планування та контролю постачання матеріальних ресурсів.

Основними викликами логістичної підтримки під час бойових дій є забезпечення безперервності постачання, зменшення ризиків втрати або пошкодження вантажів, а також швидке реагування на зміни в бойовій обстановці. Важливими аспектами стають питання диверсифікації логістичних маршрутів, розробка резервних схем постачання та захист логістичної інфраструктури.

Технічне забезпечення військової логістики потребує впровадження сучасних технологічних рішень. Застосування безпілотних літальних апаратів для моніторингу маршрутів, супутникових навігаційних систем, а також електронних систем обліку і управління вантажопотоками сприяє підвищенню ефективності логістичних процесів.

Професійна підготовка логістичних підрозділів є важливим аспектом забезпечення ефективності системи. Спеціалісти логістичної служби повинні мати не лише технічні навички, а й вміння приймати нестандартні рішення в умовах високої невизначеності та постійних змін у бойовій обстановці.

Ключовим елементом логістичної підтримки є створення психологічного комфорту та належних побутових умов для особового складу. Своєчасне забезпечення продовольством, екіпіруванням і медикаментами має безпосередній вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців та їхню готовність до бойових дій.

Логістична підтримка Збройних Сил є складною та динамічною системою, яка вимагає постійного вдосконалення і адаптації до сучасних викликів. Ефективність логістичного забезпечення залежить від комплексного підходу, що включає технологічні інновації, професійну підготовку та гнучкість управлінських рішень.

Наступні дослідження повинні бути орієнтовані на створення новаторських методів логістичного забезпечення, впровадження сучасних технологій управління матеріальними потоками та підвищення професійної кваліфікації логістичних підрозділів.

Парій Сергій,
викладач кафедри бойового та
логістичного забезпечення,
Київський інститут Національної гвардії України

БОРОТЬБА З ЛОГІСТИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ СУПРОТИВНИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Боротьба з логістикою супротивника є важливим аспектом забезпечення. У сучасній геополітичній реальності логістика стає критично важливим елементом військової стратегії, що безпосередньо впливає на бойову спроможність та стратегічні можливості країни. Логістичні мережі формують складну екосистему постачання, переміщення та забезпечення військових підрозділів, де порушення навіть однієї ланки може призвести до системної деградації всього оперативного потенціалу держави.

Метою даного дослідження є всебічний аналіз стратегій, методів і засобів деструктивного впливу на логістичну інфраструктуру супротивника, що спрямований на зниження його бойової здатності та забезпечення національної безпеки.

Сучасна концепція протидії логістиці супротивника виходить за рамки традиційних уявлень про диверсійні чи розвідувальні операції. Це багатогранна, високоінтелектуальна система впливу, що охоплює технологічні, інформаційні, економічні та військові аспекти. Ключовим є усвідомлення логістики як єдиної системи, в якій кожен елемент взаємопов'язаний і взаємозалежний.

Технологічні засоби, що здійснюють деструктивний вплив на логістичну інфраструктуру, охоплюють широкий спектр інструментів – від кібератак на системи управління постачанням до високоточної зброї, здатної виводити з ладу критично важливі транспортні вузли. Використання штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє прогнозувати логістичні маршрути, виявляти найбільш вразливі місця та розробляти сценарії для максимально ефективного порушення постачання.

Інформаційний аспект боротьби з логістикою набуває надзвичайно важливого значення. Дезінформацій ні кампанії, спрямовані на зрив логістичних ланцюгів, можуть виявитися не менш ефективними, ніж безпосередні фізичні атаки. Створення штучного інформаційного шуму, провокування внутрішніх конфліктів у логістичних підрозділах та маніпуляція даними систем управління – все це стає потужним інструментом стратегічного впливу.

Економічний напрямок боротьби з логістикою супротивника включає механізми санкцій, цілеспрямоване блокування постачання критично важливих ресурсів, а також маніпуляції на ринках енергоносіїв і сировини. Сучасні геополітичні конфлікти показують, що логістичне удушення може бути так само ефективним, як і традиційні військові дії. Руйнування економічних зв'язків, порушення транспортних коридорів і блокування фінансових потоків формують комплексну стратегію виснаження супротивника.

Військові методи впливу на логістику охоплюють різноманітні операції – від цілеспрямованих диверсій на критично важливих об'єктах інфраструктури до масштабних повітряних і ракетних атак на склади, транспортні вузли та комунікаційні мережі. Сучасні високоточні озброєння дозволяють максимально точно уражати логістичні цілі, зменшуючи при цьому побічні руйнування та супутні втрати.

Системний та інтегрований підхід до порушення логістики супротивника є принципово важливим. Найбільш ефективними виявляються комплексні операції, які об'єднують технологічні, інформаційні, економічні та військові інструменти впливу. Синергетичний ефект від такої взаємодії може призвести до повної деградації логістичної системи противника.

Одночасно боротьба з логістичними викликами вимагає безперервного технологічного оновлення та швидкої адаптації до змін у системах постачання і комунікації. Штучний інтелект, машинне навчання та аналітика великих даних стають невід'ємною частиною сучасних логістичних стратегій протидії.

Отже боротьба з логістикою супротивника стає окремим напрямком у забезпеченні національної безпеки. Комплексний та інтегрований підхід, що об'єднує технологічні, інформаційні, економічні та військові засоби впливу, дозволяє ефективно знижувати бойовий потенціал противника, порушуючи його здатність до стабільного функціонування та розвитку.

Рибачок Геннадій,
полковник,
адюнкт кафедри кіберборотьби
Інституту інформаційно-комунікаційних
технологій та кібероборони,
Національний університет оборони України

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИБОРУ ПОКАЗНИКІВ І КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА КІБЕРІНЦИДЕНТИ ОРГАНАМИ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми

Останні роки показали зростання кіберзагроз для військових структур України. Кібератаки на підрозділи ЗСУ у 2022–2023 рр. довели: навіть сучасні системи вразливі без гнучкої методики реагування. Нові типи атак — багатовекторні впливи, фішингові кампанії, спроби порушити зв'язок — засвідчили: відсутність критеріїв і системи показників веде до затримок у виявленні інцидентів, підвищує ризики й може впливати на боєздатність.

Коли атаки залишалися непоміченими через відсутність оцінки критичності, ставало очевидно: старих підходів недостатньо, потрібна методика, адаптована під військові потреби. Досвід командувань підтвердив — лише системний підхід дозволяє вчасно виявляти загрози, розставляти пріоритети й підвищувати стійкість інфраструктури.

Мета цієї роботи — сформулювати науково обґрунтовані методичні основи вибору показників та критеріїв для оцінки і реагування на кіберінциденти у військовому управлінні. Для досягнення цієї мети поставлені такі завдання:

– Проаналізувати сучасний міжнародний досвід (стандарти, рекомендації, кращі практики);

– Визначити класифікацію та систему показників, які доцільно застосовувати у ЗСУ;

– Описати принципи і алгоритм інтеграції цих критеріїв у діючу систему прийняття рішень;

Провідними світовими стандартами для реагування на кіберінциденти залишаються ISO/IEC 27035, NIST SP 800-61, рекомендації ENISA, а також практики, що застосовуються у ЗС НАТО. Згідно з ISO/IEC 27035, процес управління кіберінцидентами охоплює підготовку, ідентифікацію, реагування, відновлення та аналіз ефективності дій. Відповідно до NIST SP 800-61, особлива увага приділяється визначенню чітких метрик для оцінювання ефективності реагування, що дозволяє гнучко налаштовувати систему під конкретні потреби організації.

Міжнародний досвід показує: ключовими є поділ показників на кількісні (кількість інцидентів, середній час виявлення та реагування, відсоток вчасно ліквідованих загроз) та якісні (оцінка критичності впливу, готовність персоналу, захищеність інфраструктури). Автоматизація збору даних, впровадження SIEM-систем, регулярні тренування й навчання персоналу — обов'язкові елементи сучасних методик. Однак українська специфіка (швидка зміна обстановки, обмеження у ресурсах, гібридний характер загроз) вимагає адаптації підходів — механічне впровадження західних стандартів нерідко призводить до формалізації, яка не працює у реальних бойових умовах.

Запропоновано використовувати кількісні показники й якісні показники. Відмінність методики — інтеграція експертної оцінки: навіть якщо кількісні метрики не сигналізують про загрозу, персонал може запобігти критичним втратам.

На практиці це реалізується так:

– Постійний моніторинг і автоматизований збір даних через SIEM, аналіз журналів подій;

– Регулярна оцінка готовності персоналу (тестування, тренінги, симуляції);

– Введення експертної ради або чергової групи, що здійснює якісний аналіз отриманої інформації;

– Відстеження змін структури інцидентів і впровадження коригуючих заходів.

Алгоритм інтеграції критеріїв до системи прийняття рішень передбачає поетапний підхід:

1. Виявлення інциденту (автоматичний чи ручний збір інформації);
2. Класифікація й оцінка критичності (поєднання кількісних даних з експертною оцінкою);
3. Пріоритезація інцидентів та визначення порядку реагування;
4. Призначення відповідальних, запуск стандартних процедур реагування;
5. Локалізація й усунення наслідків, фіксація показників ефективності (KPI);
6. Постінцидентний аналіз і зворотний зв'язок — коригування алгоритмів, оновлення бази знань.

Особливо важливо забезпечити гнучкість підходу: у складних випадках командири мають змогу переглядати пріоритети у реальному часі, ґрунтуючись не лише на формальних показниках, а й на аналізі змін бойової обстановки. Також практика довела, що поєднання автоматичних засобів із людським фактором дає змогу уникати типових помилок й запобігати пропуску критичних подій.

Висновки

Запропонований у цій роботі підхід дозволяє не лише підвищити ефективність виявлення та ліквідації кіберінцидентів у Збройних Силах України, а й забезпечити стійкість інформаційних систем до нових, раніше невідомих загроз. Практика показала: саме поєднання формалізованих метрик, експертної оцінки та постійної роботи над помилками дає максимальний результат у підвищенні кіберстійкості та відповідності вимогам сучасних стандартів НАТО. Безперервний аналіз і гнучкість критеріїв є ключем до реального підвищення рівня кіберзахисту у військових структурах.

Сахневич Борис,
кандидат економічних наук,
Київський інститут Національної гвардії України

ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ ЛОГІСТИКИ ТА ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ

Ланцюги постачання розвиваються там, де є попит. Військова логістика визначає розміщення, переміщення, масштаби й обсяг дій військових сил. Ланцюги постачання — це постійний прояв військової потуги. Вони визначають, наскільки далеко можуть просунутись сили оборони, як організовано вони функціонують, і формують обмеження та можливості для командування.

Військова логістика сьогодення

У 2003 році, під час стрімкого просування армії США через Ірак, ланцюги постачання виявилися недостатніми ще до початку конфлікту. Це спричинило оперативну зупинку на шляху до Багдада. Причиною була не лише нестача боєприпасів, а й відсутність військового обладнання. Післявоєнні звіти переосмислили концепцію ощадливої логістики та її релевантність у сучасних масштабних конфліктах.

Наступ Росії на Київ виявився логістичним крахом — приклад того, як сили безпеки та оборони спільно з громадянським суспільством України своїми діями ліквідували постачання та технічну підтримку армії росії, що істотно понизило її бойову ефективність. Це стало однією з причин зупинки наступу та вразливості, якою скористалися українські сили оборони.

Які ланцюги постачання формує військова логістика

Поняття «ланцюг постачання» не має применшувати роль командирів і стратегів у підготовці та розгортанні військ. Командири можуть розгортати сили без достатнього забезпечення, ризикуючи заради переваги. Проте забезпечення матеріально-технічної бази є ключовим елементом стійкості збройних сил.

Під стійкістю мається на увазі здатність організації адаптуватися після збоїв, а не лише завчасна підготовка. Це включає створення структур, які реагують на кризи, пристосовуються до змін і впроваджують ініціативи до досягнення результату.

Поняття готовності — це забезпечення наявності потрібних ресурсів у потрібний момент у майбутньому. Вона охоплює структуру сил, їх масштабованість, здатність до мобілізації. Її формують ресурси, час і планувальники, що визначають оперативні потреби, які, у свою чергу, формують логістичні вимоги.

Підготовка до короткострокових дій ускладнюється концентрацією на довгостроковому потенціалі. Вимоги до систем, які, в свою чергу підтримують військову готовність, залежать від цілей і строків. Це стосується й ланцюгів постачання.

Стратегії логістичного планування

Генерал морської піхоти США Дейвід Бергер та заступниця помічника міністра оборони США Кімберлі Джексон наголошують на потребі кардинальних змін у культурі бойової готовності. Вони виступають за створення «стратегічної структури готовності» для покращення процесу ухвалення рішень.

Однак планування завжди супроводжувалося людськими чинниками та браком інвестицій. Логістичні проблеми, як-от вразливість ланцюгів постачання, ігноруються, поки все працює. Часто збройні сили розробляють концепції готовності, спираючись на оптимістичні припущення про логістичні можливості до початку операції.

Планування з урахуванням часу попередження передбачає безліч припущень: якою буде національна підтримка, чи можна мобілізувати цивільний транспорт або резерви. Помилкові уявлення про «нескінченні» ресурси оборонної промисловості можуть призвести до фатальних рішень.

Історія показує, що між першими ознаками війни і її початком в середньому минає 14,3 місяця. Але при менших конфліктах — лише 10,6 місяця. Ймовірність того, що війна почнеться менш ніж за чотири місяці — 50%.

Військова логістика у сучасних війнах

Концепція «стійкості» пропонує новий погляд на логістику. Вона базується на адаптивності до змін, а не тільки на підготовці. Не кількість відправлень чи відсутність збоїв визначають ефективність — важливо зберігати гнучкість і здатність адаптуватися.

Нещодавні кризи зробили ідею стійкості частиною національного дискурсу. Буфери у вигляді стратегічних запасів відіграють важливу роль. Але надлишкові запаси, не адаптовані до потреб, можуть уповільнювати роботу ланцюга постачання.

Запаси — це не альтернатива логістиці, а її елемент. Надлишкове накопичення резервів може виявитися неефективним, споживати ресурси й заважати адаптивності. Ключове — ефективно використовувати обмежені ресурси й переосмислити поняття бойової готовності.

Студін Олександр,
студент,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Не перебільшуючи, можна стверджувати, що логістичне забезпечення є важливим фактором, який визначає боєздатність та ефективність функціонування всіх підрозділів, залучених у сферу безпеки і оборони країни. Особливо це відчутно зараз, в умовах повномасштабної агресії та постійних викликів сучасної війни. Йдеться про надзвичайно широкий спектр завдань: від початкового планування потреб та організації постачання до транспортування, надійного зберігання, скрупульозного обліку й автоматизації процесів обігу матеріально-технічних засобів.

Досвід бойових дій за останні роки, на жаль, виявив цілий комплекс системних недоліків у логістичному забезпеченні сил оборони і безпеки. Війна приносить руйнування, в першу чергу вражаючи транспортні шляхи, склади та іншу життєво важливу для війська інфраструктуру. Це критично ускладнює швидке постачання ресурсів туди, де вони потрібні. Динаміка боїв і швидкі зміни на фронті роблять точне прогнозування потреб підрозділів у забезпеченні вкрай важким. Плюс до цього, є проблеми з координацією як всередині логістичної системи, так і між військовими та цивільними. Питання безпеки транспортних операцій залишається чи не найгострішим через постійну загрозу обстрілів що наражають на небезпеку як стаціонарні логістичні об'єкти, так і колони, що рухаються.

Подекуди ми все ще спостерігаємо використання застарілих процедур управління логістичними діями. Відчувається значний брак сучасних, інтегрованих автоматизованих систем для повноцінного обліку, ефективного контролю та оперативного управління ресурсами, що, звісно, негативно впливає на загальну ефективність роботи всієї системи. Незважаючи на те, що офіційно запроваджено сучасний термін "логістичне забезпечення" замість старих понять, наша нормативно-

правова база у цій сфері все ще вимагає подальшого вдосконалення, аби повною мірою відповідати нинішнім вимогам та, що ключове, стандартам НАТО. Критично важливим аспектом, без якого неможливий подальший розвиток, є якісна підготовка висококваліфікованих спеціалістів саме у військовій логістиці – людей, які будуть здатні ефективно працювати в умовах найскладніших викликів сьогодення та впроваджувати інноваційні.

Щоб успішно подолати наявні проблеми та відчутно підвищити ефективність логістичного забезпечення, нам потрібно зосередитись на комплексному підході. Безумовно, продовження реформування системи логістики яка почалася з 2018 року(створення Сили логістики Збройних Сил України), спираючись на принципи та процедури, якими керуються країни-члени НАТО, є завданням номер один. Активне, повсюдне впровадження сучасних інформаційних систем управління ресурсами (як-от комплексні enterprise resource planning (ERP) - системи на кшталт SAP чи спеціалізовані TMS для транспорту) та систем управління логістичними процесами (наприклад, LOGFAS) надасть нам можливість суттєво збільшити прозорість, прискорити процеси та зробити управління поставками, облік і контроль значно ефективнішими.

Ключовим елементом є посилення цивільно-військової взаємодії. Йдеться, зокрема, про налагодження максимально ефективної співпраці з цивільними логістичними компаніями та, звичайно, з волонтерськими організаціями, які вже довели свою незамінність, аби повною мірою використовувати їхній потенціал для потреб оборони країни. Паралельно з цим, слід постійно вдосконалювати систему підготовки кадрів – розробляти та впроваджувати сучасні програми навчання та підвищення кваліфікації для фахівців, які займаються військовою логістикою. Кінцевою ж метою всіх цих зусиль має стати формування по-справжньому єдиної, уніфікованої та, що найважливіше, централізованої системи логістичного забезпечення.

Підсумовуючи, можна сказати, що оптимізація системи логістичного забезпечення підрозділів сектору оборони і безпеки України – це завдання надзвичайної складності, багатогранне за своєю суттю, але його вирішення має абсолютно стратегічне значення для обороноздатності нашої держави. В умовах триваючої повномасштабної агресії та чіткого курсу на інтеграцію до євроатлантичних безпекових структур, Україна просто зобов'язана прискорити процеси модернізації своєї логістичної системи.

Серед ключових, пріоритетних напрямків такої оптимізації слід виділити: подальше, послідовне та системне впровадження стандартів НАТО; максимально широку цифровізацію та автоматизацію всіх логістичних процесів; активне використання новітніх технологій та інноваційних рішень; постійне підвищення гнучкості та стійкості системи до будь-яких зовнішніх впливів, а також, що не менш важливо, системну підготовку висококваліфікованих кадрів, здатних працювати за новими стандартами. Успішна реалізація цих заходів дасть нам змогу гарантувати своєчасне, повне та якісне задоволення всіх потреб військ, підвищити ефективність використання наявних ресурсів і, зрештою, відчутно зміцнити обороноздатність країни, наблизивши нашу Перемогу.

Суконько Сергій,
доктор філософії,
заступник начальника науково-дослідного центру –
начальник науково-дослідної лабораторії забезпечення СБД НГУ,
Національна академія Національної гвардії України

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ЕЛЕМЕНТІВ РЕЧОВОГО ТА ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ ЯКІСНОГО ВИКОНАННЯ НИМ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

На військові частини та підрозділи Національної гвардії України (НГУ), відповідно до закону [1, ст. 2], покладається двадцять основних та три тимчасових функції. Більшість завдань, у відповідності з зазначеними функціями, військові частини (підрозділи) можуть виконувати у відриві від пункту постійної дислокації.

З метою якісного виконання завдань за визначених умов військовослужбовцю необхідно мати відповідний перелік елементів речового та продовольчого забезпечення. До такого переліку входить множина предметів, яка потрібна додатково до форми одягу за сезоном та екіпіровки, що у відповідності до керівних документів обов'язково повинен мати на собі військовослужбовець. Перелік цих речей буде різним для кожного завдання за призначенням і військовослужбовець повинен зберігати їх у військовій частині (підрозділі). А у разі його залучення до виконання певного завдання за призначенням використовувати його. Однак на даний час у керівних документах НГУ подібний розподіл речей в залежності від особливостей виконання завдань за призначенням не визначений.

З 2014 року, зокрема з початком повномасштабного вторгнення військ російської федерації, робота більшості науковців та військових націлена на вдосконалення комплексу бойового екіпірування для ведення бойових дій. Однак, перелік елементів зазначеного комплексу можна застосовувати для виконання лише деяких завдань за призначенням військових частини (підрозділів) НГУ. Крім зазначеного, до лютого 2022 року кожен військовослужбовець НГУ повинен був мати «тривожну валізу», в якій знаходилися речі речового та продовольчого забезпечення у відповідності до переліку, який визначався штабом військової частини. Однак, зазначений перелік був єдиним, що є недостатнім для якісного виконання військовослужбовцями НГУ усіх визначених для них завдань за призначенням.

Враховуючи зазначене, а також те, що на перелік елементів речового та продовольчого забезпечення, які рекомендовано мати військовослужбовцю для якісного виконання завдань за призначенням, впливає певна кількість чинників, необхідно визначити нові підходи до визначення зазначеного переліку елементів речового та продовольчого забезпечення.

Толстоносов Димитрій,
кандидат юридичних наук, доцент,
Київський інститут Національної гвардії України

Дерягін Олександр,
Київський інститут Національної гвардії України

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА МЕДИЧНЕ ОСНАЩЕННЯ АПТЕЧКИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА КОЛЕКТИВНОЇ. ДОСВІД ВІЙНИ З рОСІЄЮ

Збройна агресія російської федерації проти України, що розпочалася у 2014 році та переросла у повномасштабне вторгнення у 2022 році, змусила українське суспільство та збройні сили адаптуватися до нових реалій. Одним із ключових аспектів цієї адаптації стало переосмислення підходів до надання першої медичної допомоги в бойових умовах. Досвід, здобутий у ході бойових дій, виявив критичну важливість правильного формування та оснащення індивідуальних та колективних аптечок для збереження життя військовослужбовців та цивільних осіб у зоні конфлікту.

Мета цього дослідження полягає у аналізі сучасних підходів до комплектації індивідуальних та колективних аптечок, враховуючи унікальний досвід, набутий Україною під час війни з росією. У роботі буде розглянуто еволюцію складу аптечок, зміни у нормативно-правовій базі, що регулює їх комплектацію, а також проаналізовано ефективність різних компонентів аптечок у реальних бойових умовах.

Історичний контекст та еволюція підходів

До початку російської агресії у 2014 році, підходи до формування індивідуальних та колективних аптечок в Україні значною мірою базувалися на радянських стандартах та досвіді миротворчих місій. Однак, інтенсивні бойові дії на сході України швидко виявили недоліки існуючих комплектів першої допомоги. Згідно з дослідженням В. Я. Білого та співавторів, опублікованим у журналі "Медицина невідкладних станів" (2018), близько 60% летальних випадків серед військовослужбовців у перші місяці конфлікту були пов'язані з недостатньо ефективним наданням першої допомоги безпосередньо на полі бою.

Усвідомлення цієї проблеми призвело до стрімкої еволюції у підходах до формування аптечок. Зокрема, було впроваджено концепцію "платинової півгодини" – критичного періоду після отримання поранення, протягом якого надання кваліфікованої допомоги максимально підвищує шанси на виживання. Ця концепція, описана у роботі Є. К. Гуманенка та І. М. Самохвалова "Військово-польова хірургія локальних війн і збройних конфліктів" (2021), стала основою для перегляду складу індивідуальних аптечок.

Сучасні вимоги до індивідуальних аптечок

Досвід війни з росією призвів до суттєвих змін у комплектації індивідуальних аптечок українських військовослужбовців. Згідно з наказом

Міністерства оборони України №261 від 11.05.2017 "Про затвердження Порядку постачання медичного майна Збройним Силам України в мирний час", до складу індивідуальної аптечки увійшли такі ключові компоненти: турнікет (джгут-закрутка) для зупинки масивної кровотечі, гемостатичний засіб, назофарингеальний повітровід, оклюзійна пов'язка, декомпресійна голка, бандаж універсальний, знеболюючі засоби.

Особливу увагу варто звернути на включення до складу аптечки турнікету типу CAT (Combat Application Tourniquet) або аналогічних моделей. За даними дослідження А. А. Шудрака та співавторів, опублікованого у "Військовій медицині України" (2020), використання сучасних турнікетів дозволило знизити смертність від кровотеч кінцівок на 28% порівняно з початковим періодом конфлікту.

Колективні аптечки: адаптація до умов гібридної війни

Формування колективних аптечок також зазнало суттєвих змін у світлі досвіду, отриманого в ході війни з росією. Колективні аптечки, призначені для забезпечення медичною допомогою підрозділів та груп військовослужбовців, були доповнені засобами для надання допомоги при більш складних пораненнях та травмах.

Згідно з рекомендаціями, викладеними у посібнику "Тактична медицина" за редакцією М. І. Бадюка (2021), до складу колективних аптечок були додатково включені: засоби для декомпресії грудної клітки, розширений набір перев'язувальних матеріалів, засоби для іммобілізації, препарати для внутрішньовенного введення, антибіотики широкого спектру дії.

Важливим аспектом формування колективних аптечок стало врахування специфіки гібридної війни. Як зазначає у своєму дослідженні В. І. Трихліб ("Інфекційні хвороби", 2019), необхідність протидії біологічним загрозам призвела до включення до складу колективних аптечок засобів для екстреної профілактики інфекційних захворювань та антидотів проти можливих отруйних речовин.

Аналіз ефективності та порівняння з міжнародним досвідом

Оцінка ефективності нових підходів до формування аптечок демонструє значні позитивні зміни. За даними Міністерства оборони України, оприлюдненими у 2023 році, рівень виживання поранених військовослужбовців, яким була надана перша допомога з використанням оновлених індивідуальних аптечок, зріс на 15-20% порівняно з 2014-2015 роками.

Порівнюючи український досвід з міжнародними практиками, можна відзначити ряд спільних тенденцій. Дослідження А. А. Котвіцької та співавторів ("Фармацевтичний журнал", 2022) виявило, що підходи до формування індивідуальних аптечок в Україні наближаються до стандартів НАТО, зокрема в аспекті включення сучасних гемостатичних засобів та декомпресійних голок.

Водночас, український досвід має свої унікальні особливості. Наприклад, включення до складу аптечок засобів для протидії хімічним та біологічним загрозам відображає специфіку гібридної війни, яку веде росія. Це відрізняє українські аптечки від стандартних наборів, що використовуються в арміях країн НАТО в операціях проти нерегулярних збройних формувань.

Досвід війни з росією суттєво вплинув на підходи до формування та медичного оснащення індивідуальних та колективних аптечок в Україні.

Ключовими змінами стали:

- впровадження сучасних засобів для зупинки кровотечі та стабілізації стану пораненого;
- розширення спектру медичних препаратів у колективних аптечках для надання допомоги при складних пораненнях;
- включення засобів протидії хімічним та біологічним загрозам;
- наближення стандартів комплектації до вимог НАТО з урахуванням специфіки гібридної війни.

Ці зміни дозволили значно підвищити ефективність надання першої медичної допомоги в бойових умовах, що безпосередньо вплинуло на рівень виживання поранених. Водночас, постійна еволюція методів ведення війни та медичних технологій вимагає подальшого вдосконалення підходів до формування аптечок.

Майбутні дослідження в цій галузі мають зосередитися на розробці інноваційних медичних засобів, адаптованих до специфічних умов гібридної війни, а також на вдосконаленні систем навчання військовослужбовців та цивільного населення навичкам надання першої допомоги з використанням сучасних аптечок.

Толстоносов Димитрій,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри бойового та
логістичного забезпечення
Київський інститут Національної гвардії України

Стецков Олександр,
Київський інститут Національної гвардії України

ЕКСТРЕМАЛЬНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ВИЖИВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ДОСВІД ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО

У сучасному світі, де геополітична ситуація залишається напруженою, а військові конфлікти стають все більш непередбачуваними, питання індивідуального виживання військовослужбовців набуває критичного значення. Особливо це стосується підрозділів спеціального призначення, які часто діють в екстремальних умовах, далеко від основних сил підтримки. Країни-члени НАТО, усвідомлюючи важливість цього аспекту, розробили та

впровадили передові методики екстремального індивідуального виживання для своїх елітних військових підрозділів. Ця теза розглядає ключові аспекти цих методик, їх ефективність та потенційне застосування в ширшому військовому контексті.

Методики екстремального індивідуального виживання, які використовуються підрозділами спеціального призначення країн НАТО, базуються на комплексному підході, що охоплює фізичну, психологічну та технічну підготовку. Ці методики постійно вдосконалюються на основі реального бойового досвіду та найновіших наукових досліджень у галузі людської фізіології та психології.

Одним з ключових елементів підготовки є розвиток здатності військовослужбовців адаптуватися до різноманітних екстремальних умов. Це включає тренування в арктичних регіонах, пустелях, джунглях та високогірних районах. Наприклад, програма підготовки британського SAS передбачає інтенсивний курс виживання в джунглях Белізу, де військовослужбовці вчаться знаходити воду, їжу та будувати укриття в умовах тропічного лісу.

Психологічна стійкість є не менш важливим аспектом екстремального виживання. Методики SERE (Survival, Evasion, Resistance, and Escape), розроблені в США, фокусуються на підготовці військовослужбовців до можливого полону та допитів. Ці тренування включають симуляції стресових ситуацій та навчання технікам збереження психологічної стабільності в умовах ізоляції та тиску.

Технічна підготовка охоплює навички орієнтування на місцевості, використання природних ресурсів для виживання, надання першої медичної допомоги в польових умовах та ефективне використання спеціального обладнання. Французькі командос, наприклад, проходять інтенсивний курс альпіністської підготовки, що дозволяє їм ефективно діяти в гірських умовах.

Важливим аспектом методик виживання є розвиток ситуаційної обізнаності та здатності швидко приймати рішення в критичних ситуаціях. Норвезькі спецпризначенці, відомі своєю підготовкою до дій в арктичних умовах, навчаються оцінювати ризики обмороження та гіпотермії, швидко будувати снігові укриття та ефективно використовувати обмежені ресурси.

Досвід показує, що ці методики значно підвищують шанси на виживання військовослужбовців у екстремальних ситуаціях. Як зазначив один з інструкторів американських "морських котиків", ці навички не лише рятують життя, але й дозволяють бійцям залишатися ефективними навіть у найскладніших умовах.

Важливо відзначити, що методики екстремального виживання постійно еволюціонують. Наприклад, останні розробки включають інтеграцію технологій віртуальної реальності для симуляції екстремальних умов та вдосконалення навичок прийняття рішень.

Досвід підрозділів спеціального призначення країн-членів НАТО у сфері екстремального індивідуального виживання демонструє критичну

важливість комплексної підготовки військовослужбовців до дій у найскладніших умовах. Ці методики, що охоплюють фізичну, психологічну та технічну підготовку, значно підвищують шанси на виживання та ефективність військових операцій.

Впровадження подібних методик у військову підготовку може суттєво підвищити боєздатність та стійкість збройних сил в цілому. Однак, важливо адаптувати ці методики до конкретних потреб та умов кожної країни, враховуючи специфіку її географічного положення, кліматичних умов та потенційних театрів військових дій.

Подальші дослідження та розвиток методик екстремального виживання, особливо з урахуванням нових технологічних можливостей та змін у характері сучасних конфліктів, залишаються критично важливими для забезпечення високої боєготовності військ та збереження життя військовослужбовців у найскладніших умовах.

СЕКЦІЯ 4.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНОГО ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ (БОЙОВИХ) ЗАВДАНЬ

Арчакова Олександра,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Баранько Валерій,
заступник начальника управління військових
операцій-начальник відділу напрямків
департаменту планування застосування
Головного управління НГУ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЯХ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

З початку повномасштабної агресії російської федерації проти України у 2022 році війна стала не лише випробуванням для сил безпеки та оборони, але й полігоном для технологічної трансформації сучасного бою. Інтеграція сучасних військових технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ), суттєво змінила динаміку та логіку ведення бойових дій.

Основними загальновійськовими тактичними підрозділами залишаються механізовані та танкові батальйони, а також артилерійські частини, що забезпечують вогневе ураження противника. Проте ці підрозділи стали вразливими перед новими загрозами, зокрема безпілотними системами, які активно використовують елементи ШІ.

Завдяки впровадженню штучного інтелекту, сили безпеки та оборони України отримали можливість обробляти великі обсяги даних, включаючи супутникові знімки, відео з безпілотників та перехоплені повідомлення, автоматизуючи процес виявлення ворожих об'єктів, техніки та особового складу. Алгоритми машинного навчання дозволяють у реальному часі формувати актуальну картину поля бою.

Україна активно застосовує безпілотні літальні апарати з елементами ШІ для наведення артилерії, знищення техніки та виконання автономних місій. Так звані «розумні дрони» здатні самостійно обирати маршрут, уникати перешкод і прицільно вражати цілі. Саме використання новітніх технологій призводить до зростання ефективності застосування українських дронів.

За оцінками експертів, близько 70% усіх втрат у війні з обох сторін спричинені саме безпілотними літальними апаратами, що перевищує ефективність усієї іншої зброї разом узятої.

Унікальність українського досвіду полягає в поєднанні традиційних військових засобів з інноваційними технологіями. Сили безпеки та оборони переважно використовують ШІ для обробки даних, розширення можливостей військової розвідки та покращення процесу цілевказання. Застосування модулів, побудованих на технологіях ШІ, таких як розпізнавання облич та номерів автомобілів, систем виявлення радіоелектронної активності противника та логістичних платформ, значно підвищує здатність ідентифікувати потенційні загрози. Системи наведення безпілотних летальних апаратів на основі ШІ дозволяють залишатися націленими на ціль навіть у разі втрати зв'язку з оператором через перешкоди або наявність фізичних об'єктів, таких як пагорби. Датчики дронів розпізнають фізичні особливості цілі та відповідно коригують траєкторію польоту. Також система спостереження на основі ШІ здатна виявити накопичення противника та оперативно оцінити характер дії противника (демонстраційні чи наступальні / оборонні).

Традиційне уявлення про бойові дії як суто фізичне протистояння техніки та особового складу поступово відходить. Сучасний бій дедалі більше нагадує інформаційну гру на випередження, де швидкість аналізу даних і передбачення дій противника мають вирішальне значення.

Українська армія змогла адаптуватися до умов високотехнологічного бою значно швидше, ніж очікувалося, що частково пов'язано із залученням IT-спільноти, волонтерських ініціатив та стратегічною гнучкістю.

Проєкти на кшталт Aerorozvidka, GIS Art for Artillery та HIMARS targeting via AI демонструють, як інтеграція ШІ надає тактичну перевагу. Завдяки цим рішенням час від виявлення до ураження цілі скорочено до лічених хвилин.

Проте, унікальна роль безпілотних літальних апаратів з використанням штучного інтелекту ще тільки розвивається. Розкриття більших можливостей пов'язано з початком масового використання дронів-носіїв з ШІ з алгоритмами ройового інтелекту.

Російсько-українська війна змінила методи управління, сутність бойових дій, вимоги до ведення бою, стала каталізатором переходу до війни нового покоління, де застосування ШІ відіграє критичну роль у збереженні життів українських воїнів досягненні та тактичної переваги, наприклад, швидкості та якості передачі розвідувальних даних, точності ураження різко виникаючих цілей противника на недосяжних для звичних вогневих засобів відстанях або обмеження (сковування) логістики противника.

Атаманенко Ігор,
кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВЛУЧНОЇ СТРІЛЬБИ

Шлях до покращення влучної стрільби є комплексним процесом, що включає розвиток як фізичних, так і психологічних аспектів підготовки. Для

того, щоб стати майстром у стрільбі, необхідно систематично працювати над технікою, фізичною підготовкою, контролем емоцій та здатністю адаптуватися до різних бойових умов. Ось основні етапи та методи, які допоможуть покращити влучність стрільби:

1. Техніка стрільби

Перша і найважливіша складова — правильна техніка. Це основа, без якої важко досягти високих результатів у стрільбі.

Позиція стрільця: Правильна поза для стрільби є основою стабільності. Важливо, щоб стрілець був зручний, а його тіло знаходилось у стабільному стані. При стрільбі стоячи ноги повинні бути на ширині плечей, тіло злегка нахилене вперед, а руки — розслаблені.

Стійка: Немає універсальної стійки для всіх випадків, але для початківців найкраще починати з основної стійки (стоячи, з коліна, сидячи, залежно від ситуації). При цьому важливо, щоб зброя була стабільно закріплена в руках, а не рухалась в момент пострілу.

Техніка прицілювання: Правильне прицілювання є ключовим для влучної стрільби. Важливо враховувати: положення прицільної лінії, співвідношення переднього і заднього прицілу, правильний захват зброї.

Дихання: Важливе значення має правильне управління диханням. Стрілець повинен затримати дихання на момент спуску курка. Зазвичай найкраще це робити в момент "повного видиху", коли тіло найбільш стабільне.

Спуск: Одна з найважливіших складових техніки. Спуск курка повинен бути плавним і без різких рухів, що дозволяє уникнути викиду зброї при пострілі.

2. Тренування та фізична підготовка

Для того, щоб покращити влучність стрільби, необхідно також працювати над фізичними характеристиками:

Сила рук і стабільність: Регулярні тренування для розвитку м'язів рук і плечей допомагають покращити стабільність при тривалих тренуваннях і в реальних умовах. Також важливо зміцнювати спину і ноги для стабільної позиції при стрільбі.

Загальна фізична підготовка: Кардіо- і силові тренування покращують витривалість та допомагають зменшити тремтіння рук, яке може виникати при тривалих тренуваннях чи в стресових умовах.

3. Ментальна підготовка

Концентрація: Влучна стрільба вимагає високої концентрації. Стрілець повинен зосередитися на меті, контролювати всі фізіологічні процеси і не піддаватися емоціям. Техніки медитації або спеціальні вправи на концентрацію допомагають покращити цей аспект.

Зниження стресу: В умовах стресу або в бойових умовах людина може почати діяти інтуїтивно, а не раціонально. Це може призвести до неакуратної стрільби. Регулярні тренування в умовах стресу допомагають навчитися зберігати спокій і зосередженість у складних ситуаціях.

Візуалізація: Візуалізація — це потужний метод тренування, коли стрілець уявляє собі, як він успішно виконує постріл, що дозволяє підготувати мозок до реальних умов. Цей метод активно використовується в спортивній психології для покращення влучності.

4. Технічні аспекти зброї

Покращення влучності не тільки залежить від навичок стрільця, а й від правильності використання зброї:

Калібр і тип зброї: Вибір зброї має значення для точності стрільби. Потрібно ретельно підбирати зброю, яка підходить під фізичні характеристики стрільця і його технічний рівень. Наприклад, деяким людям легше працювати з пістолетами середнього калібру, іншим — з великокаліберними гвинтівками.

Регулювання прицілу: Регулювання та налаштування прицілу є обов'язковим етапом для кожного стрільця, оскільки неправильне налаштування може стати причиною низької точності.

Чищення та обслуговування зброї: Регулярне чищення зброї і перевірка її технічного стану дозволяє уникнути непередбачуваних ситуацій. Технічні несправності зброї можуть впливати на точність пострілів.

5. Тренувальні методи

Моделювання бойових ситуацій: Тренування в умовах, максимально наближених до реальних бойових, дозволяє підготуватися до різних ситуацій, що допомагає вийти на високий рівень точності навіть під час стресу.

Виконання вправ на різні дистанції: Тренування на різних відстанях допомагає розвинути здатність адаптуватися до змін умов, таких як дальність цілі або її рухливість.

Тренування з різними видами зброї: Стрільба з різних типів зброї (пістолети, штурмові гвинтівки, автомати, снайперські гвинтівки тощо) дозволяє розвинути універсальність і вміння швидко адаптуватися до змінених умов.

6. Аналіз і корекція помилок

Покращення влучності неможливе без самокорекції. Важливо проводити аналіз кожного пострілу, звертаючи увагу на помилки і визначаючи, що саме слід виправити — чи то техніка, чи психологічний аспект.

Висновок

Шлях до покращення влучної стрільби включає систематичне вдосконалення технічних навичок, фізичної підготовки, психологічної стійкості та знання свого обладнання. Важливо не тільки навчитися точному прицілюванню та спуску курка, але й розвивати здатність до швидкого прийняття рішень, зберігати спокій в екстремальних умовах і підтримувати фізичну форму. Весь цей комплексний підхід дозволяє досягти високих результатів у стрільбі та ефективно застосовувати здобуті навички в реальних бойових умовах.

Бірюков Олексій,
начальник кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
полковник

Лоза Олександр
начальник служби планування та
підготовки штабів секції підготовки
військової частини 3027,
підполковник

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КРАЇНАХ НАТО

У сучасних умовах безпеки, що характеризуються високою динамікою змін та зростаючими загрозами, вогнева підготовка військовослужбовців країн НАТО набуває особливої актуальності. Збройні конфлікти останніх років, зокрема війна в Україні, продемонстрували необхідність адаптації традиційних методів підготовки до нових викликів, включаючи використання безпілотних систем, кіберзагроз та високотехнологічних засобів ведення бойових дій. Зважаючи на це, країни-члени НАТО активно впроваджують інноваційні підходи до вогневої підготовки, поєднуючи традиційні методи з сучасними технологіями, такими як віртуальна реальність, моделювання та симуляція бойових ситуацій.

Метою даної доповіді є аналіз сучасних методів вогневої підготовки військовослужбовців у країнах НАТО, зокрема:
- Визначення ключових інновацій та технологій, що впроваджуються у процес підготовки;
- Оцінка ефективності використання симуляційних систем та віртуальних середовищ у навчальному процесі;
- Аналіз підходів до індивідуалізації та адаптації навчальних програм відповідно до потреб конкретних підрозділів та умов бойових дій.
- Рекомендації по впровадженню сучасних методів вогневої підготовки армій країн НАТО у підготовку військовослужбовців Сил оборони України.

Сучасна вогнева підготовка у країнах НАТО активно використовує симуляційні технології для моделювання реальних бойових ситуацій. Зокрема, системи, такі як Joint Fires Immersive Rehearsal Environment Simulators (JFIRES), дозволяють військовослужбовцям відпрацьовувати координацію вогню між різними підрозділами у віртуальному середовищі. Також використовується система MILES, яка забезпечує реалістичне тренування з імітацією бойових пострілів за допомогою лазера.

Віртуальні середовища, такі як VBS2 та VBS3, застосовуються для підготовки Forward Air Controllers (FACs), що планують і здійснюють місії з авіаційної підтримки. NATO Modelling & Simulation Centre of Excellence (M&S

COE) організовує курси моделювання, які сприяють високому рівню симуляційної підготовки.

Методи вогневої підготовки адаптуються до типу підрозділу, місцевості та загроз. Наприклад, у гірських підрозділах НАТО використовуються спеціалізовані тренування, а країни як Фінляндія розвивають систему залучення громадян до оборони та створюють стрілецькі полігони для масової підготовки.

Аналізуючи сучасні підходи до вогневої підготовки у країнах НАТО, можна зробити висновок, що вони демонструють стратегічне поєднання класичних методів стрільб з високотехнологічними засобами моделювання та симуляції. Інтеграція віртуальних середовищ, лазерних систем і тренажерів, а також індивідуалізація навчання забезпечують підвищення ефективності підготовки військовослужбовців.

Для підвищення якості вогневої підготовки у Силах оборони України доцільно впровадити низку передових систем, апробованих у збройних силах країн НАТО. Їх застосування дозволить реалізувати сучасну, гнучку, ефективну й безпечну систему бойового навчання відповідно до стандартів Альянсу:

MILES (Multiple Integrated Laser Engagement System) – система лазерного імітування бойових дій, яка дозволяє проводити реалістичні навчання з використанням штатної зброї без витрат на боєприпаси. Кожен військовослужбовець та об'єкт обладнується датчиками, які фіксують "ураження", а це дозволяє об'єктивно оцінити ефективність дій під час тренування, зменшуючи ризики травм і підвищуючи реалістичність бойових сценаріїв.

- VBS (Virtual Battlespace System) – інтерактивна віртуальна платформа для симуляції бойових операцій у тривимірному середовищі. Її застосування дає змогу відпрацьовувати як індивідуальні навички стрільби, так і злагодженість у межах підрозділів, зокрема в умовах міських боїв, засідок, вогневих контактів, бойової охорони тощо. Особливо актуальним є використання VBS для підготовки командирів молодшої ланки та штабів до управління вогнем і маневром.
- JFIRES (Joint Fires Immersive Rehearsal Environment Simulator) – комплекс для моделювання спільного вогневого ураження, який дозволяє відпрацьовувати взаємодію піхоти, артилерії, авіації та інших сил. Така система особливо важлива для сучасної війни, що вимагає високої інтеграції вогневих засобів у реальному часі. Її впровадження сприятиме підготовці коректувальників, FAC (Forward Air Controllers), артилеристів і командирів ротного рівня.
- Платформи After Action Review (AAR) – системи для аналізу дій підрозділу після завершення бойових тренувань. AAR дозволяє фіксувати помилки, обговорювати прийняті рішення, визначати тактичні успіхи та зони для вдосконалення. Важливим є також поєднання AAR з відеофіксацією ходу навчань, що забезпечує наочність та ефективний зворотній зв’язок для кожного учасника.
- Модульні тренажерні центри – мобільні або стаціонарні комплекси, обладнані мультимедійними та механічними засобами тренування, що дозволяють

проводити навчання в будь-яких умовах. Їх застосування забезпечує постійний тренувальний цикл навіть в умовах ротації підрозділів або переміщення частин на фронті. Крім того, модульність дозволяє налаштовувати центри під конкретні сценарії (місто, поле, гірська місцевість, траншеї тощо).

Загалом, впровадження цих систем дозволить Силам оборони України:

- підвищити реалістичність і інтенсивність бойової підготовки;
- забезпечити економію ресурсів (боєприпасів, палива, часу);
- оптимізувати взаємодію між підрозділами;
- запровадити єдиний стандарт аналізу та оцінки результатів тренувань;
- інтегрувати українську систему підготовки у загальний стандарт НАТО, що важливо в контексті майбутнього членства.

Бірюков Олексій,
начальник кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
полковник

Нетребенко Арсеній,
курсант,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТАКТИЧНИХ НАВИЧОК ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Сучасні умови ведення бойових дій вимагають від особового складу високого рівня підготовки, зокрема у сфері вогневих і тактичних навичок. Вогнева підготовка є ключовим елементом бойової готовності, адже від уміння швидко і точно стріляти, а також приймати правильні рішення в стресових ситуаціях залежить не лише ефективність виконання завдань, а й виживання бійців. Традиційні методи вогневої підготовки, такі як стрільби на полігонах, мають низку обмежень: висока вартість боєприпасів, необхідність спеціальних умов, безпекові ризики та обмежений час для тренувань. У цьому контексті тренажери вогневої підготовки стають важливим інструментом, який дозволяє імітувати бойові умови, економити ресурси та безпечно розвивати необхідні навички. Метою даної роботи є дослідження того, як тренажери вогневої підготовки сприяють розвитку тактичних навичок особового складу. Для досягнення цієї мети було поставлено завдання визначити основні типи тренажерів, проаналізувати їх вплив на тактичні навички, а також оцінити переваги та недоліки їх використання. У роботі використано методи теоретичного аналізу літератури, порівняння та узагальнення даних.

Тренажери вогневої підготовки – це спеціальні системи, які дозволяють імітувати бойові умови для навчання особового складу без використання реальних боєприпасів. Вони включають широкий спектр технологій, серед яких можна виділити лазерні системи, віртуальну реальність та комп’ютерні симулятори. Лазерні тренажери, такі як система MILES, дозволяють імітувати стрільбу за допомогою лазерних променів, що фіксують влучання. Віртуальна реальність (VR) створює занурення у тривимірне середовище, де бійці можуть тренуватися у різних сценаріях – від міських боїв до

операцій у лісі. Комп'ютерні програми допомагають аналізувати тактичні рішення та вдосконалювати стратегії. Сучасні армії, зокрема армії країн НАТО, активно використовують такі системи для підготовки своїх військ. Наприклад, система VirTra дозволяє моделювати складні бойові ситуації з урахуванням психологічного тиску.

Тренажери вогневої підготовки мають значний вплив на розвиток тактичних навичок завдяки своїй здатності моделювати бойові умови. Однією з ключових переваг є можливість створення різноманітних сценаріїв, які імітують реальні бойові ситуації. Наприклад, бійці можуть тренуватися у сценаріях засідки, штурму чи оборони, що дозволяє їм навчитися швидко аналізувати обстановку та приймати рішення. Такі тренажери також розвивають швидкість реакції, адже симуляція стресових ситуацій, таких як раптовий обстріл чи поява ворога, змушує бійців діяти миттєво. Важливим аспектом є також командна взаємодія: багато тренажерів дозволяють групам бійців тренуватися разом, що сприяє покращенню координації та комунікації. Наприклад, під час імітації штурму будівлі бійці вчаться розподіляти ролі, прикривати один одного та уникати хаосу.

Ще однією перевагою тренажерів є зворотний зв'язок, який вони надають. Сучасні системи, такі як VirTra, аналізують дії бійців і надають детальну статистику: точність стрільби, час реакції, правильність тактичних рішень. Це дозволяє особовому складу бачити свої помилки та працювати над їх виправленням. Практичні приклади використання тренажерів підтверджують їх ефективність. У країнах НАТО VR-системи застосовуються для підготовки до операцій у міських умовах, де бійці вчаться уникати цивільних жертв і ефективно нейтралізувати загрози. В Україні також почали впроваджувати подібні технології: наприклад, Збройні Сили України використовують лазерні тренажери для підготовки резервістів. Дослідження показують, що бійці, які тренувалися на симуляторах, демонструють на 20-30% кращі результати у швидкості реакції та точності стрільби порівняно з тими, хто використовував лише традиційні методи.

Незважаючи на численні переваги, тренажери вогневої підготовки мають і певні обмеження. Однією з головних проблем є їх висока вартість. Якісні системи, особливо ті, що використовують віртуальну реальність, потребують значних інвестицій, що може бути проблематичним для країн з обмеженим бюджетом.

Тренажери вогневої підготовки є ефективним інструментом для розвитку тактичних навичок особового складу. Вони дозволяють моделювати бойові умови, розвивати швидкість реакції, покращувати командну взаємодію та аналізувати помилки завдяки зворотному зв'язку. Переваги тренажерів, такі як безпека, економія ресурсів і доступність, роблять їх незамінними у сучасній військовій підготовці. Водночас вони мають певні обмеження, зокрема високу вартість, психологічні аспекти та неможливість повністю відтворити реальні умови. Для максимальної ефективності рекомендується поєднувати тренажери з традиційними методами підготовки, інвестувати у створення доступних систем імітації та регулярно оцінювати їх вплив на бойову готовність. Перспективи подальших досліджень включають вивчення довгострокового впливу тренажерів на ефективність бійців, а також розробку нових технологій для ще більш реалістичної імітації бойових умов.

Бірюков Олексій,
начальник кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
полковник
Согорін Андрій,
доцент кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
майор

ЗАСАДИ РОЗРОБКИ МАСО-ГАБАРИТНИХ МАКЕТІВ ДЛЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ТИРУ НА ПРИКЛАДІ МАКЕТУ ГРАНАТОМЕТА ФОРТ-600

У зв'язку з підвищенням вимог до якості підготовки військовослужбовців Національної гвардії України та необхідністю економії ресурсів, зростає значення використання мультимедійних тренажерів для вогневої підготовки. Особливої актуальності набуває створення реалістичних масо-габаритних макетів стрілецької зброї, які дозволяють ефективно моделювати процес стрільби у мультимедійному тирі. Одним із прикладів такої розробки є тренажер стрільця гранатомета Форт-600.

Аналіз досвіду армій країн НАТО свідчить, що до 70% початкової підготовки особового складу проводиться із застосуванням тренажерів, при цьому використання бойових зразків озброєння без попереднього проходження тренажерного курсу є неприпустимим. Українські реалії сучасної війни, зокрема активне використання гранатометів у ближньому бою, обумовлюють потребу у створенні спеціалізованих тренажерів, які не лише повторюють геометрію зброї, а й імітують фізіологічне навантаження під час пострілу.

Метою роботи є дослідження основ проектування та виготовлення масо-габаритних макетів зброї для мультимедійних тирів на прикладі розробки тренажера Форт-600 з імітацією пневматичної віддачі, а також обґрунтування технологічних, конструктивних та методичних засад створення тренажерів нового покоління, що відповідають вимогам інтеграції в цифрові системи бойової підготовки.

Загальними принципами створення масо-габаритних макетів озброєння для застосування у мультимедійних тирах є:

Конструктивна відповідність бойовій зброї: 1) точне відтворення розмірів, маси, форми і елементів керування; 2) збереження балансу та ергономіки, притаманних оригіналу; 3) можливість підключення стандартних прицільних пристроїв, ременів, обважнювачів.

Можливість інтеграції з електронними системами: 1) вбудовування датчиків положення, натискання спускового гачка, положення запобіжника тощо; 2) забезпечення сумісності з мультимедійною системою тиру, інтерфейсами передачі даних (UART, Bluetooth, TCP/IP); 3) модульність: можливість швидкої заміни елементів або адаптації до іншого типу тренажера.

Наявність механізмів імітації пострілу: 1) застосування системи пневматичної віддачі на основі стислого повітря; 2) регулювання сили імпульсу, частоти повторень та синхронізації з візуальними ефектами; 3) низьке споживання енергії, автономність до 12 годин роботи без підзарядки.

Технологічна надійність і витривалість: 1) ресурс використання до 10 років; 2) можливість експлуатації при температурному діапазоні від +10°C до +35°C та вологості до 80%; 3) відсутність спеціальних вимог до зберігання та транспортування.

В свою чергу ***методичними аспектами*** використання масо-габаритного макету гранатомета Форт-600 у складі тренажера є можливість: 1) відпрацьовувати всі етапи підготовки до стрільби, включно з заряджанням, встановленням прицілу, спуском; 2) формувати навички контролю віддачі та збереження лінії прицілювання; 3) аналізувати траєкторію прицілювання в реальному часі завдяки системі зворотного зв'язку; 4) проводити тренування в денний, нічний час та при змінних метеоумовах (згідно з тренажерним ПЗ); 6) автоматично зберігати статистику виконання вправ та результатів стрільби кожного курсанта.

Структурно-функціональні засади розробки тренажера Форт-600

Тренажер Форт-600 розробляється на основі бойового зразка гранатомета Форт-600А. За технічним завданням він повинен включати: 1) макет, що відтворює конструкцію оригінальної зброї з точністю до 1 мм; 2) пневматичний модуль для імітації віддачі (6–8 бар); 3) датчики дій стрільця (спуск, положення зброї, режим вогню); 3) інтеграційний модуль для підключення до програмного забезпечення мультимедійного тиру; 4) можливість роботи як автономного тренажера, так і елемента колективної підготовки.

Однією із важливих вимог до тренажеру є сумісність з тренажером механізованого відділення, який включає в себе макети інших видів озброєння, що дозволяє тренувати командну взаємодію в умовах віртуального поля бою, використовуючи спільну базу даних місцевості, цілей і сценаріїв бою та вести учбовий вогонь з різних зразків озброєння.

Технічними особливостями запроектованого виробу є наявність:

1) компресорного або балонного джерела стисненого повітря; 2) вбудованого контролера ESP32 з підтримкою Bluetooth та Wi-Fi або аналогу; 3) інтеграція з гібридною системою позиціонування (IMU + ArUco); 4) акумулятори тиску вбудовані в магазин, що замінюється, як у бойовій зброї; 5) всі елементи відповідають вимогам безпеки та не потребують спеціальної сертифікації.

Запропонованими ***технологіями виготовлення*** масо-габаритного макету є:

1) фрезерування (CNC) – забезпечує точність ±0,1 мм; 2) лазерне різання та гравіювання – для маркування серій, індивідуальних номерів; 3) порошкова металургія – для дрібних деталей та обойм; 4) анодування, вороніння, фосфатування – надають поверхні реалістичний вигляд та

захист від корозії; 3D-друк – для прототипування та створення змінних елементів з полімерів.

У висновках можемо зазначити, що масо-габаритні макети є ключовим елементом сучасних мультимедійних тирів, що дозволяють проводити якісну вогневу підготовку без витрат боєприпасів, а розробка тренажера Форт-600 доводить ефективність поєднання реалістичної конструкції, пневматичних систем та мультимедійних рішень. Технології, запропоновані для використання при створенні макета Форт-600, можуть бути адаптовані для розробки тренажерів інших типів зброї, включно з автоматами, пістолетами, ручними кулеметами. Подальші дослідження мають бути спрямовані на підвищення автономності, адаптивності та інтеграції зі штучним інтелектом для індивідуалізації навчання. Стандартизація вимог до масо-габаритних макетів на державному рівні дозволить уніфікувати підходи до тренажерної підготовки в усіх підрозділах Сил оборони України.

Бовсунівський Ігор,
старший викладач кафедр вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
підполковник

Лисенко Дмитро,
начальник секції підготовки,
4-та бригада оперативного призначення
імені Героя України сержанта Сергія Михальчука
Північного ОТО Національної гвардії України,
підполковник

ГРАНАТОМЕТНІ СИСТЕМИ ІНОЗЕМНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ОЗБРОЄННІ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ. НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ У ЗАСТОСУВАННІ

На тлі агресії з боку Російської Федерації з застосуванням усього спектру озброєнь і військової техніки, а також певними проблемами що супроводжують українське оборонне виробництво, надзвичайно важливу роль у веденні бойових дій відіграє іноземна допомога озброєнням, технікою та боєприпасами. На четвертому році повномасштабної війни Сили оборони України отримують великий перелік засобів вогневого ураження противника як на тактичному, так і на оперативно-тактичному рівні.

Надзвичайно важливими для застосування є гранатометні системи, оскільки саме вони є одним з ключових елементів вогневої підтримки піхоти і використовуються для боротьби з бронетехнікою, укріпленнями та живою силою противника. Піхотні підрозділі озброєні сучасними гранатометами мають мобільність, вогневу міць та автономність.

З початку АТО і до повномасштабної війни українські піхотинці мали на озброєнні гранатомети радянського виробництва – ручні і станкові. На

неодноразові запити української сторони про надання сучасного гранатометного озброєння наші західні партнери відповідали відмовою. Тож в перші дні війни ми зустріли ворога тим чим було, і хочеться відмітити - досить успішно.

Не зважаючи на очевидні переваги радянських гранатометів (значний запас на складах, простота у використанні, низька вартість), вони мали і ряд суттєвих обмежень (застаріла конструкція, обмежена ефективність проти сучасної бронетехніки (наприклад, танків із динамічним захистом), відсутність сучасних систем наведення, обмеженість у застосуванні в нічних умовах).

Початок поставок сучасних гранатометів від країн-партнерів став початком кінця багатьох танкових і мотострілецьких підрозділів сил вторгнення. Особливо ефективними виявилися такі гранатомети як: NLAW, AT4, Carl Gustaf, Panzerfaust 3, RGW-90. Порівняно з РПГ-7, РПГ-22, РПГ-26, СПГ-9 вони мають ряд беззаперечних переваг - сучасна технологія (самонаведення, багатофункціональні боєприпаси), висока ефективність проти бронетехніки (навіть з динамічним захистом), мобільність та швидкість приведення в бойову готовність. Хоча, для повної картини необхідно відмітити і ряд недоліків притаманних для цих гранатометів на початку їх надходження в СОУ - обмежений ресурс (особливо одноразові), потреба у навчанні особового складу та логістичній підтримці, нерівномірність поставок. Але не зважаючи ні на що, саме вони стали тим вагомим фактором, який дозволив компенсувати нестачу ПТРК та артилерії у перші місяці вторгнення. На даному етапі ведення бойових дій підрозділи СОУ мають змогу застосовувати як гранатомети радянського виробництва так і гранатомети західних зразків. Таке поєднання дає змогу забезпечити гнучкість та ефективність підрозділів.

Західні зразки стають ключовим елементом у сучасній війні, особливо проти важко броньованої техніки. Подальша перевага у бою залежить від постійного постачання сучасних гранатометних систем та підготовки особового складу. Постачання, в свою чергу, залежить від доброї волі наших партнерів, а от підготовка персоналу здатного ефективно застосовувати дане озброєння цілком і повністю в наших руках.

Навчальні центри та військові навчальні заклади швидко оснащуються навчальними тренажерами даних систем озброєння (наприклад тренажерний комплекс «UNITS»), що в свою чергу значно прискорює і робить економічно доцільною і можливою підготовку великої кількості фахівців. Розвиток навчальної матеріальної бази підготовки в поєднанні з стабільним постачанням гранатометного озброєння можуть стати одним з наріжних каменів стримування наступальних дій окупаційної армії.

Особливої уваги, на мою думку, заслуговують такі гранатомети як:

- AT4 (Швеція) – одноразовий легкий гранатомет;
- NLAW (Велика Британія-Швеція) – переносний ПТРК з автоматичним наведенням;
- Panzerfaust 3 (Німеччина) – реактивний гранатомет багаторазового застосування;
- Carl Gustaf M4 (Швеція) – багатофункціональний ручний гранатомет;

- RGW-90 (Німеччина) – сучасний багатофункціональний гранатомет.

Саме вони відповідають реаліям і викликам цієї війни, бо мають:

- високу точність та ефективність проти бронетехніки;
- малу вагу та портативність, що дозволяє використання в міських умовах;
- сучасну електроніку в окремих моделях (NLAW, RGW-90), що допомогає в наведенні;
- можливість ураження укриттів і живої сили завдяки різним типам боєприпасів;
- надійність в умовах бойових дій, мінімальні збої при використанні.

Поряд з цим є певні обмеження та виклики, що супроводжують їхнє застосування:

- підготовлений особовий склад, складність у використанні деяких моделей (особливо NLAW, Carl Gustaf);
- висока вартість окремих систем, особливо багаторазових;
- логістика та забезпечення боєприпасами – обмеження у постачанні з-за кордону.
- несумісність із радянськими калібрами – необхідність окремої інфраструктури.

Їх застосування в бойових умовах підвищує мобільності піхоти, можливість знищення бронетехніки без артилерії. Ці гранатомети мають позитивні відгуки як від штурмових підрозділів, так і від підрозділів, що тримають лінію фронту.

Підсумовуючи вищеозначене можна впевнено заявити що іноземні гранатомети є важливим компонентом сучасного арсеналу і є доцільність збільшувати їхню кількість, особливо багаторазових систем (наприклад, Carl Gustaf). Поряд з цим необхідно розвивати власне виробництво або спільні програми зі союзниками. Особливої уваги потребує навчання військових та адаптація тактики під нову зброю.

Верголяс Олександр,
Інженер відділення програмного та інформаційного забезпечення інформаційно-обчислювального центру,
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба,
лейтенант

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЯХ (ІПСО) В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми.

Повномасштабна агресія Росії проти України ознаменувала новий етап інформаційної війни, в якому ключове місце посідають інформаційно-психологічні операції (ІПСО). Сучасні ІПСО відзначаються масовим застосуванням штучного інтелекту (ШІ) як у наступальних, так і в оборонних стратегіях, що кардинально змінює парадигми інформаційної безпеки. Автоматизація генерації контенту, персоналізація інформаційних впливів,

масштабування бот-мереж та технологій deepfake підвищують ефективність пропаганди та дезінформації, водночас ускладнюючи їхнє виявлення та протидію. Український досвід протидії цим загрозам стає одним із найважливіших прикладів сучасної боротьби в інформаційному просторі, що формує нові підходи до забезпечення національної безпеки.

Сучасні тенденції використання ШІ в ІПСО.

Російські інформаційно-психологічні операції дедалі активніше інтегрують ШІ для створення і поширення дезінформації, використовуючи мовні моделі для автоматизованої генерації фейкових новин і коментарів, deepfake-відео та голосових підробок. Персоналізація повідомлень і сегментація аудиторії дають змогу таргетувати вплив максимально ефективно. Водночас відкритий доступ до потужних ШІ-моделей дозволяє навіть малим групам організовувати масштабні інформаційні кампанії, що змінюють інформаційний ландшафт у реальному часі. Західні країни також розвивають технології виявлення і нейтралізації подібних загроз, що є надзвичайно важливим для України в контексті міжнародної співпраці і посилення національної оборони.

Можливості та переваги застосування ШІ для захисту та контрдій.

Україна активно впроваджує системи штучного інтелекту для моніторингу інформаційного простору, виявлення та блокування дезінформації. Використання алгоритмів машинного навчання для аналізу великих обсягів даних, розпізнавання фейкового контенту, виявлення аномалій у поведінці користувачів соціальних мереж значно підвищує ефективність захисних заходів. Особливе значення мають системи раннього попередження і інструменти для автоматичного аналізу настроїв суспільства, які дозволяють оперативно реагувати на інформаційні виклики. Крім технічних засобів, важливою є міждисциплінарна взаємодія експертів із психології, соціології, кібербезпеки та аналітики даних для побудови комплексної стратегії протидії ІПСО.

Ключові виклики та ризики.

Розвиток ШІ в сфері ІПСО супроводжується низкою суттєвих викликів. По-перше, відбувається «гонка озброєнь» між технологіями наступу і захисту, що призводить до швидкої еволюції тактик та методів інформаційної війни, ускладнюючи прогнозування та реагування. По-друге, існують етичні проблеми, пов’язані з маніпуляцією свідомістю, поширенням неправдивої інформації і ризиками неконтрольованого впливу на громадську думку. Крім того, відсутність єдиних нормативно-правових стандартів та обмежений доступ до передових технологій у порівнянні з глобальними лідерами стримує ефективне впровадження інновацій.

Перспективні напрями розвитку.

Пріоритетними напрямками є інтеграція ШІ в національні системи стратегічних комунікацій і кіберзахисту, створення багаторівневих платформ для аналізу інформаційних загроз із урахуванням емоційних, семантичних і поведінкових факторів. Важливим є розвиток власних мовних моделей, адаптованих до українського мовного та культурного контексту, а також підготовка фахівців із кібербезпеки і етики ШІ. Поглиблення співпраці між

державою, науковими установами, громадянським суспільством і приватним сектором дозволить створити надійний інституційний каркас для протидії ІПСО. Міжнародна кооперація та обмін досвідом із провідними країнами в сфері ШІ та інформаційної безпеки залишаються критично важливими для підвищення ефективності українських стратегій.

Висновки.

Використання штучного інтелекту в ІПСО є одночасно великим викликом і потужним інструментом для захисту національної безпеки України. Розбудова власних технологій, нормативно-правова база, а також підвищення цифрової грамотності суспільства сприятимуть формуванню стійкості до інформаційних загроз і посиленню оборонних спроможностей держави. Синтез українського досвіду з міжнародними підходами допоможе виробити ефективні механізми реагування на сучасні інформаційні виклики, що є запорукою успішної протидії агресії в кібернетичній і інформаційній сферах.

Дворецький Віталій,
кандидат психологічних наук,
офіцер відділення з охорони важливих
державних об'єктів штабу,
військова частина 3114
Національної гвардії України

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ СТРІЛЬБИ

Уміле та ефективне застосування вогнепальної зброї досягається тільки завдяки ефективному навчанню і повсякденному тренуванню. Важливу роль в навчальному процесі відіграє об'єктивність оцінювання, яка істотно впливає на формування позитивного ставлення до навчання в тих, хто навчаються.

Сучасна навчально-матеріальна база з вогневої підготовки, зокрема, електронно-оптичні тренажери відіграють роль в отриманні критеріїв оцінювання успішності навчання завдяки зворотному зв'язку, надаючи можливість не тільки викладачу, а й тому, хто навчається контролювати свої дії, виявляти помилки, відстежувати динаміку індивідуального розвитку.

Водночас сучасний підхід до побудови й оцінювання ефективності навчання стрільби все-таки не можна вважати об'єктивним, оскільки він грунтується на врахуванні кількісних показників стрільби, а саме її купчастості та точності й залежного від них показника влучності.

Згідно з сучасними методиками вогневої підготовки оцінка визначається: за знання матеріальної частини зброї, основ та правил стрільби, за стрільбу, дії при озброєнні й виконання нормативу. Водночас не завжди ті, хто навчаються усвідомлюють наявність зв'язку між знаннями теорії стрільби, навичками поводження зі зброєю, рівнем розвитку сенсомоторних властивостей та ставленням до виконання завдання.

Крім того, умови виконання та критерії оцінювання в різних навчальних вправах стрільби істотно різняться між собою, що ускладнює контроль формування навичок стрільби в того, хто навчається.

Аналіз наукових публікацій з теорії та методики навчання стрільби (Л. М. Вайнштейн, М. А. Іткіс, В. Т. Пятков-Мельник та ін.) надає підстави стверджувати, що ефективність стрільби суттєво залежить як від психологічних та психофізіологічних характеристик стрільця, так і від його рухового досвіду стрільби з даного зразка (виду) зброї. Тому для контролю та аналізу динаміки індивідуального розвитку відомі спортсмени-стрільці використовували щоденники самоспостереження, в яких багато уваги приділяли не тільки результатам стрільби, а й аналізу власних дій та відчуттів під час тренувань.

Водночас, розроблені ними методики підготовки стрільців грунтувалися переважно на асоціативно-рефлекторній концепції (Й. Гербарт, Е. Газрі, І. Павлов та ін.), згідно з якою розвиток індивіда відбувається шляхом пасивного сприймання інформації, зв'язування її елементів між собою та зі сформованими раніше поняттями чи моделями поведінки. Основним методом набуття індивідуального досвіду в цій концепції вважається метод спроб і помилок, що забезпечує формування умовних зв'язків між стимулами та поведінковими реакціями.

Натомість згідно з концепціями, що ґрунтуються на парадигмі активності (М. Бернштейн, Д. Донський, Л. Чхаїдзе, О. Малхазов та ін.), управління руховою діяльністю є циклічним процесом взаємодії нервової системи індивіда з умовами зовнішнього та внутрішнього середовищ, що функціонує за принципом багатошарового рефлекторного кільця. Представники зазначених концепцій поділяють систему управління руховою діяльністю на зовнішнє кільце, що забезпечує контроль за смисловою частиною руху, та внутрішнє, що забезпечує постійний аналіз аферентної інформації, контроль та коригування й забезпечує формування синергетичних автоматизмів.

Згідно з концепцією побудови рухової діяльності О. Р. Малхзазова управління руховою діяльністю відбувається на основі двокільцевої багаторівневої ієрархічної циклічної функціональної системи, в якій задіяні: механізм формування ставлення індивіда до ситуації, що пред'являється; задавальний механізм; програмувальний механізм; механізм зіставлення; механізм, що забезпечує корекції як в середині вказаних механізмів, так і в руховій системі загалом. Отже, руховий досвід індивіда накопичується завдяки формуванню або актуалізації в його ЦНС специфічних нейродинамічних структур (образів виконання рухів, дій, діяльності), які є суб'єктивним відображенням просторових, кількісних та якісних параметрів рухів, а також завдяки формуванню ставлення до результату дій (діяльності).

На думку О. Р. Малхзазова механізм формування ставлення індивіда до наявної ситуації (завдання) містить когнітивний, емоційний та мотиваційний компоненти, на основі яких він виділяє себе як суб'єкта рухової діяльності і визначає смислову структуру і завдання дії. Ставлення індивіда до ситуації (завдання) та її результату забезпечує цілісність, стійкість і послідовність його

поведінки, що формується на основі мотивації, емоцій, установок й спонукає індивіда до діяльності.

Грунтуючись на результатах власних досліджень констатуємо, що ставлення індивіда до результату діяльності корелює з його самооцінкою й впливає на його подальшу діяльність. Так, неадекватне оцінювання результату стрільби тим, хто навчається призводить до формування у нього помилкового ставлення до подальшого навчання. Наприклад, високі результати стрільби, які часто на початковому етапі навчання бувають випадковими й нестабільними внаслідок відсутності достатнього рухового досвіду у того, хто навчається, нерідко є причиною формування в нього завищеної самооцінки, зниження якості самоконтролю та навіть втрачання інтересу до подальшого розвитку. Натомість низькі результати стрільби можуть спонукати того, хто навчається до формування в нього негативного ставлення як до результату виконання конкретної вправи, так і до стрільби загалом.

Аналіз сучасних публікацій, присвячених дослідженню вдосконалення якості навчання надає можливість з'ясувати, що важливим рушійним психологічним механізмом саморегуляції поведінки та спонукання до її змін є рефлексія (від лат. reflexio – звернення назад), що полягає у критичному аналізі індивідом своїх думок, почуттів, емоцій та поведінки в цілому після виконання певних дій (діяльності) й надає можливість більш адекватно оцінити вплив як зовнішніх обставин, так і власних ресурсів на її результат. Зокрема, це сприяє формуванню адекватної самооцінки тими, хто навчаються результатів власної діяльності (навчання) й підвищенню відповідальності за них.

Отже, для об'єктивного оцінювання ефективності формування навичок стрільби в того, хто навчається необхідно оцінити не лише результат його діяльності, але й вміння адекватно оцінювати наявну ситуацію, адаптуватися до умов стрільби, правильно визначати завдання стрільби та готуватися до його виконання, вміння швидко коригувати свої дії, а після завершення стрільби оцінити її ефективність – ступінь відповідності отриманого результату запланованому завданню стрільби, з'ясувати причини допущених помилок та способи їх усунення.

Отже, насамперед, самооцінюванню потрібно навчити. Наприклад, викладач пропонує тому, хто навчається здійснити рефлексію шляхом отримання відповідей на питання: «Що з вивченого навчального матеріалу я знаю добре?», «Чого вдалося досягнути і що не вдається, в якому питанні розібрався не до кінця?», «Чому необхідно приділити більше уваги в подальшому навчально-тренувальному процесі?»

По-друге, необхідно розробити критерії самооціювання та сприяти їх засвоєнню тими, хто навчається й визначити ті з них, які підлягають оцінюванню ними та які оцінює виключно викладач.

Важливими методами самоконтролю є вміння контролювати ступінь засвоєння матеріалу, знаходити помилки, неточності, намічати способи усунення помилок тощо.

Отже, вдосконалення системи оцінювання ефективності навчання стрільби потребує впровадження системи самооцінювання, що сприятиме формуванню адекватної самооцінки тими, хто навчаються результатів власної діяльності й підвищенню відповідальності за них. Адже застосування методів самоконтролю й самооцінки в процесі вогневої підготовки перетворюють його для тих, хто навчаються на особистісно значущий, що сприяє підвищенню мотивації та стимулювання активності навчання.

Доля Сергій,
викладач кафедри вогневої підготовки,
підполковник,
Київський інститут Національної гвардії України

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Вогнева підготовка є однією з найважливіших складових професійного навчання військових і правоохоронців. Вона включає освоєння стрільби зі стрілецької зброї, тактики бою та інших навичок, необхідних для виконання службових обов'язків у бойових умовах. У час воєнного стану значення вогневої підготовки ще більше зростає, оскільки від рівня навченості особового складу залежить їхня здатність захищати державу, ефективно діяти в стресових ситуаціях та приймати правильні рішення під тиском бойових обставин. Нині, через масштабну збройну агресію, велика кількість новобранців і співробітників поліції опановує зброю прискореними темпами, що ставить питання про вдосконалення методів навчання стрільбі. Традиційні підходи, які ґрунтувалися переважно на теорії та базових вправах, вже не повністю відповідають реаліям сучасного бою. Тому актуально дослідити шляхи підвищення ефективності вогневої підготовки в умовах воєнного стану, поєднуючи перевірені практикою методи з інноваційними технологіями навчання.

Мета доповіді - проаналізувати основні напрямки удосконалення вогневої підготовки персоналу силових структур під час воєнного стану на основі сучасних досліджень, а також досвіду Збройних Сил України та армій інших країн.

Базова система вогневої підготовки в минулому часто зосереджувалась на дотриманні стандартних прийомів стрільби у тирі та відпрацюванні нормативів. Хоча такі вправи закладають фундаментальні навички, їх недостатньо для повноцінної готовності до реальних бойових дій. Дослідження показують, що значна частина правоохоронців не має достатнього практичного досвіду поводження зі зброєю: більшість поліцейських, особливо жінок, потребують додаткового навчання і практики на полігонах. Подібна ситуація характерна і для новобранців Збройних Сил, які раніше не стикалися зі зброєю. Таким чином, традиційний підхід, який робив акцент на аудиторних заняттях з теорії та обмежених тренуваннях у стрільбі, нині потребує перегляду.

Одним з напрямків удосконалення є моделювання під час навчань обстановки, максимально наближеної до реальної бойової. Психолого-педагогічні дослідження підтверджують, що тренування в умовах, наближених

до реальних, сприяють формуванню у особового складу стійкого характеру, самодисципліни та витривалості. Наприклад, введення в курс стрільб вправ із часовими обмеженнями, фізичним навантаженням перед стрільбою, стрільбою у нічний час чи за поганої видимості – все це розвиває у бійців уміння діяти ефективно під стресом. Важливо, щоб методи навчання враховували ті ситуації, з якими військові і поліцейські реально стикаються: раптова поява цілі, шум бою, присутність мирних людей, необхідність швидкого прийняття рішення тощо.

Зважаючи на це, програми вогневої підготовки під час війни переглядаються у бік підвищення інтенсивності практичних занять. Зокрема, у навчальний процес доцільно включати «сценарні тренування» – імітацію конкретних ситуацій (засідка противника, зачистка будівлі, оборона блокпоста тощо) з використанням холостих набоїв або лазерних систем, де курсанти діють у команді. Елемент змагальності під час виконання вправ також показав свою ефективність: змагання між підрозділами чи групами за кращі результати стрільби під тиском часу підвищує мотивацію та психологічну стійкість стрільців. Обов'язковим є детальний розбір помилок після кожного такого заняття – інструктори мають проводити аналіз дій учасників, щоб навчання проходило з усвідомленням допущених хиб і шляхів їх виправлення.

Важливим аспектом є збереження балансу між безпекою і реалістичністю. Використання сучасних засобів дозволяє тренувати бійців без ризику для життя, одночасно наближуючи умови до бойових. Проте слід пам'ятати, що жоден, навіть найкращий інтерактивний тренажер, не може повністю замінити стрільби бойовими набоями – симулятори мають слугувати допоміжним, а не єдиним засобом тренування. Тому програма підготовки обов'язково повинна включати регулярні виїзди на стрільбища для ведення вогню зі штатної зброї. Лише поєднання симуляцій і реальних стрільб забезпечить всебічну підготовку стрільця.

Сучасний науково-технічний прогрес пропонує низку рішень для підвищення ефективності вогневої підготовки. Одним із них є впровадження мультимедійних інтерактивних тирів та електронних стрілецьких тренажерів. Як відзначають фахівці, інтерактивний тир дає можливість відпрацьовувати елементи тактичної стрільби у різних нестандартних ситуаціях, що проектуються на екран. Це дозволяє навчати відразу групи курсантів, швидше і ефективніше оволодівати навичками ведення бою в сучасних умовах. Додаткова перевага – програмне забезпечення можна адаптувати під рівень підготовки стрільців (від початкового до просунутого), поступово ускладнюючи завдання.

В Україні вже розроблено і впроваджується кілька власних стрілецьких тренажерів. Наприклад, мультимедійний тир «Рубін-У» використовується для навчання поліцейських і військовослужбовців основам стрільби без витрачання боєприпасів. Згідно з методичними рекомендаціями МВС, такі системи доцільно застосовувати при проведенні сценарних занять з вогневої та тактико-спеціальної підготовки для відпрацювання дій у типових ситуаціях. Серед переваг електронних тренажерів – можливість багаторазового повторення вправ, детальний аналіз влучань, моделювання різних умов (день/ніч, рухливі мішені тощо), а також економія ресурсів. Практика впровадження мультимедійних тирів у навчальний процес МВС України

показала підвищення мотивації у курсантів до занять з вогневої підготовки та розвиток у них оперативного мислення й швидкості реакції. Іншими словами, курсанти, тренуючись на електронних комплексах, навчаються швидко оцінювати обстановку і приймати рішення, що є критично важливим у реальному бою.

В умовах війни велике значення має обмін досвідом між різними відомствами та країнами. В Україні налагоджена співпраця між закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання (університети МВС, військові академії) та бойовими підрозділами, що дозволяє оперативно оновлювати програми підготовки на основі актуального досвіду бойових дій. Крім того, українські новобранці проходять навчання за підтримки іноземних інструкторів – зокрема, на полігонах Великої Британії, Канади, Польщі та інших партнерів. Запровадження стандартів НАТО у вогневій підготовці сприяє підвищенню її якості та сумісності з підрозділами союзників.

Показовим є приклад оновлення базової загальновійськової підготовки (БЗВП) у ЗСУ у 2023–2024 роках на основі уроків війни. Якщо раніше курс молодого бійця був коротким, то з листопада 2024 року Генеральний штаб затвердив вже шеститижневу програму БЗВП з актуалізованим змістом навчання. Збільшення тривалості курсу та оновлення його програми дозволило краще охопити такі теми, як тактична медицина, інтенсивні стрільби, поводження зі зброєю НАТОвських зразків, інженерна підготовка тощо. Більше часу відводиться і на практичні стрільби – за рахунок зменшення зайвого теоретичного навантаження. Таким чином, українська армія адаптує систему підготовки рекрутів до вимог сучасного бойового середовища. Як результат, рівень вогневої виучки новобранців значно зріс – вони впевненіше володіють зброєю і краще діють у складі підрозділів, що підтверджується відгуками командирів з передової (за матеріалами військових порталів).

Досвід армій інших держав також надає цінні приклади вдосконалення стрілецької виучки. Зокрема, провідні країни НАТО широко використовують лазерні та цифрові симулятори для тренування особового складу. Наприклад, у Збройних силах Німеччини застосовується система лазерної імітації двобою «AGDUS» від компанії Rheinmetall, яка оснащує солдат і зброю лазерними датчиками та випромінювачами для проведення умовних двосторонніх “дуелей” на полі бою. Це дозволяє відпрацьовувати тактичні сценарії бою між підрозділами без бойових набоїв, але з високим рівнем реалізму і наступним детальним розбором – фактично, різновид військової гри лазертаг на серйозному рівні. Також набувають популярності віртуальні тири з технологіями VR. Приміром, система «GAIM Virtual Reality» (розроблена шведською компанією Aimpoint) дає можливість військовим і поліцейським тренуватися у стрільбі та відпрацюванні тактики в повністю зануреному цифровому середовищі. За допомогою шоломів віртуальної реальності бійці можуть пересуватися в кімнаті, бачачи перед собою штучно створене поле бою і взаємодіючи з ним у реальному часі. Подібні VR-технології дозволяють відпрацьовувати сценарії, недоступні на звичайному стрільбищі (наприклад, бойові дії в місті з цивільними, різні погодні умови) і підвищують варіативність навчання.

Зарубіжний досвід підтверджує: поєднання традиційних стрільб, сучасних симуляторів і тактичних тренувань створює синергію, що дає змогу швидше і якісніше готувати військовослужбовців. Важливим є й обмін інформацією між союзниками щодо нових методик. Нині Україна активно переймає найкращі практики – від ізраїльського досвіду підготовки до бойових дій в місті до натівських стандартів безпеки при поводженні зі зброєю. Це допомагає удосконалювати національну систему вогневої підготовки навіть у ході війни.

Підсумовуючи вищевикладене можна стверджувати, що удосконалення вогневої підготовки під час воєнного стану – багатогранне завдання, яке включає як впровадження нових технологій, так і оптимізацію традиційних підходів. Проведений аналіз показує, що підвищити ефективність навчання стрільбі можна через максимальне наближення вправ до бойових умов, використання інтерактивних тирів і тренажерів для відпрацювання навичок безпечним та економним способом, а також через оновлення навчальних програм з урахуванням актуального бойового досвіду. Важливо підтримувати баланс: інноваційні засоби мають доповнювати, але не витісняти практичні стрільби з бойовими набоями. Регулярні тренування на полігонах залишаються незамінними для формування у бійців психологічної готовності до застосування зброї.

Особливого значення набуває підготовка інструкторів та викладачів вогневої підготовки – саме від їхньої компетентності залежить, наскільки якісно будуть реалізовані нові методики. Необхідно, щоб наставники самі були обізнані з сучасними технологіями і мали бойовий досвід або розуміння реалій війни. Обмін досвідом між військовими підрозділами і освітніми установами, а також міжнародна співпраця, повинні стати постійною практикою.

Підсумовуючи, шляхи удосконалення вогневої підготовки у воєнний час зводяться до: 1) модернізації матеріально-технічної бази (оснащення сучасними тренажерами, створення нових стрільбищ), 2) оновлення методик навчання (акцент на стресові сценарії, тактичну складову, інтерактивність), 3) інтеграції бойового досвіду в навчальні плани, та 4) підвищення мотивації і професійних якостей особового складу через змагальність і усвідомлення важливості набуття високого рівня вогневої майстерності. Реалізація цих заходів сприятиме підготовці добре навчених, впевнених у собі бійців і поліцейських, здатних ефективно застосовувати зброю для виконання службових завдань і захисту України.

Єрмолаш Рєнат,
здобувач вищої освіти,
Національний юридичний університет ім.Ярослава Мудрого

БОЙОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ (БПЛА)

Безпілотні літальні апарати, або так звані дрони, вже є невід'ємною частиною сучасної війни. Завдяки своїй здатності виконувати широкий обсяг завдань без ризику для життя пілотів. Їх використовують для розвідки, корекції вогню артилерії та точкових ударних операцій, що стало особливо актуальним в умовах збройного конфлікту в Україні.

Почнемо з того, що БПЛА класифікуються за різними параметрами, такими як вага, висота польоту та радіус дії. Так, в одному з так званих стандартів НАТО – STANAG 4670 визначається класифікація безпілотних авіаційних комплексів (БпАК) НАТО, яка ділить їх на три класи. Клас I включає в себе БПЛА трьох категорій максимальною вагою до 150 кг. Клас II – тактичні БПЛА вага від 150 до 600 кг, застосовують у підрозділах бригадного рівня, висота польоту до 18 000 футів (5500 метрів), радіус дії до 200 км. Клас III – БПЛА вагою понад 600 кг. У США БПЛА поділяються на п’ять груп, де група 5 включає апарати вагою понад 600 кг, такі як MQ-9 Reaper, які використовуються для бойових операцій. Головна роль БПЛА в бойових умовах це тактична та стратегічна розвідка, корекція вогню артилерії, ударні операції, включаючи FPV-дрони, та розвідка на різних рівнях для отримання негайної інформації. Прикладами застосування у війні є використання MQ-9 Reaper США для ліквідації терористів в Афганістані, Пакистані, Йорданії, а також операції в Сирії проти ІДІЛ.

В Україні розвиток БПЛА прискорився через конфлікт з Росією. До 2015 року використовувалися адаптовані цивільні моделі, але згодом Укроборонпром розпочав серійне виробництво. Модель Spectator ефективна для розвідки завдяки маневреності та стійкості до погодних умов. Ударний дрон PUNISHER, один із найдешевших у світі, використовується для знищення наземних цілей. Sokil-200 може нести чотири ракети по 50 кг і літати до 24 годин зі швидкістю до 200 км/год. КБ "Південне" розробляє дрони-камікадзе для точкових ударів. Співпраця з Туреччиною привела до створення Bayraktar Akinci з українським двигуном, який досяг висоти 10 668 м. Волонтерський дрон R18, октокоптер, несе гранати РКГ-3 і застосовується на передовій. У бойових діях БПЛА виявили 78 об’єктів за одну місію PD-1, включаючи бронетехніку та артилерію. Для бойового застосування БПЛА часто модифікуються для несення різних типів боєприпасів. При кріпленні боєприпасів до БПЛА важливо забезпечити міцне кріплення, вирівнювання центру мас, точне осеве вирівнювання і уникнення перешкод для відеопередавача та гвинтів. Також існують рекомендації щодо безпеки, такі як вивчення конструкції боєприпасу перед розбиранням, знання типу вибухового речовини та його чутливості, використання захисних окулярів.

БПЛА використовуються для розвідки, цілепоказу та корекції вогню артилерії, з часом на розвідку цілі, цілепоказ та ураження 20–30 хвилин для артилерійської корекції. Під час польоту БПЛА не повинен перебувати ближче ніж 200 м проекції траєкторії польоту від цілі на землі, з відхиленням для корекції вогню: для ствольної артилерії — не більше 100 м, для реактивної — не більше 200 м. Перевагами БПЛА є зниження ризику для життя людей, точність ударів, економічну ефективність і гнучкість застосування. Але є і недоліки, такі як вразливість до радіоелектронної боротьби, обмежена вантажопідйомність, необхідність складних систем зв’язку.

Майбутній розвиток БПЛА пов’язаний з впровадженням штучного інтелекту, автономності бойових технологій, що дозволять БПЛА самостійно приймати рішення і координувати дії в групах, значно підвищуючи ефективність нанесення вогневого ураження. Наразі, в Україні продовжується розробка нових моделей, удосконалюють

існуючі і створюють системи протидії ворожим дронам. На завершення, слід зазначити що БПЛА змінили природу сучасної війни, завдяки унікальним можливостям для розвідки, спостереження та ударів. В Україні вони стали одним з ключових інструментом у протистоянні агресії, поєднуючи вітчизняні розробки та міжнародну співпрацю. Незважаючи на виклики, технологічний прогрес обіцяє ще більшу інтеграцію БПЛА у військову сферу. БПЛА не лише підвищують ефективність бойових дій, але й трансформують війну, роблячи її більш технологічною та менш залежною від людських ресурсів.

Задорожний Костянтин,
старший викладач кафедри вогневої підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ, Київський інститут Національної гвардії України

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасний етап збройної агресії проти України змінив вимоги до підготовки військовослужбовців. Особовий склад Національної гвардії України, залучений до виконання як правоохоронних, так і бойових завдань, має бути здатним діяти в умовах, максимально наближених до реального бою. Вогнева підготовка відіграє ключову роль у цьому процесі та потребує постійного вдосконалення з урахуванням бойового досвіду, нових технологій та особливостей гібридного характеру війни.

1. Аналіз поточного стану вогневої підготовки в Національній гвардії України

Сильні сторони: структурована програма підготовки у навчальних центрах, наявність штатних інструкторів і спеціалізованих курсів, доступ до полігонної бази.

Проблемні аспекти: Нерегулярна стрілецька практика в окремих підрозділах, брак боєприпасів для розширеного навчання, недостатня адаптація до тактичної ситуації фронту.

2. Специфіка бойового застосування підрозділів Національної гвардії України

Бойові операції: участь НГУ у штурмах, зачистках, патрулюванні, обороні міст (приклади – Сєвєродонецьк, Соледар, Бахмут).

Міські умови: стрільба у щільній забудові, з коротких дистанцій, в умовах обмеженої видимостіи.

Блокпости та КПВВ: швидка реакція на провокації та диверсії, точна стрільба по визначених цілях.

Супровід колон, охорона об’єктів: стрільба з техніки, у русі, в умовах обмеженого часу на рішення.

3. Основні напрями вдосконалення вогневої підготовки

Інтеграція бойового досвіду: збір та аналіз даних з передової включення кейсів у навчальні модулі, навчання від учасників бойових дій у якості інструкторів.

Розвиток інструкторської школи НГУ: підготовка інструкторів з досвідом участі у боях, курси за стандартами НАТО, мотивація та ротація інструкторів між бойовими та навчальними підрозділами.

Технологічне оновлення: використання лазерних тренажерів (типу MILES), застосування віртуальної та доповненої реальності для моделювання тактичних ситуацій впровадження мобільних тирів для полігонів поблизу місць постійної дислокації.

Інтенсивність і реалістичність тренувань: відпрацювання стрільби в стресі, при фізичному навантаженні моделювання стрільб під час нічних маршів, на місцевості зі складним рельєфом, застосування "живих" сценаріїв із піротехнікою, димом, імітацією вибухів.

4. Модульна система навчання

Базовий рівень: фундаментальні навички володіння зброєю, техніка безпеки;

Тактичний рівень: стрільба у складі групи, взаємодія з напарником, стрільба з укриттів;

Спеціалізований рівень: бойова стрільба у місті, із техніки, в умовах щільного бою.

5. Перспективні напрями

Створення центрів бойового досвіду в навчальних центрах НГУ;

Запровадження щомісячних бойових заліків для особового складу;

Співпраця з іноземними інструкторами (проект INTERFLEX, UNIFIER тощо).

Таким чином вогнева підготовка Національної гвардії України має базуватись на чотирьох основних принципах:

1. Реалістичність – тренування максимально наближені до бойових умов;
2. Системність – постійність і послідовність у навчанні;
3. Адаптивність – гнучке врахування бойового досвіду;
4. Інтеграція – взаємодія вогневої, тактичної, психологічної та медичної підготовки.

Тільки за умови цілісного підходу вогнева підготовка НГУ стане основою ефективних дій на полі бою та забезпечить збереження життя особового складу.

Задорожний Костянтин,
старший викладач,
кафедри вогневої та спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

Кадяйкін Кіріл,
курсант курсу № 1,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ МОРСЬКИХ ДРОНІВ В СУЧАСНОМУ ВЕДЕННІ ВІЙНИ

Стрімкий розвиток технологій у XXI столітті докорінно змінює підходи до ведення бойових дій. Одним із найяскравіших прикладів таких трансформацій є активне впровадження безпілотних систем на суходолі, у повітрі та на морі. Особливу увагу останніми роками привертають безпілотні морські дрони —

надводні та підводні апарати, здатні виконувати бойові, розвідувальні, мінно-підривні та інші спеціальні завдання без безпосередньої участі людини. Їх застосування стає дедалі масштабнішим, особливо в умовах гібридних воєн і збройних конфліктів.

Безпілотні морські платформи поєднують у собі технологічну мобільність, автономність, високу точність і низький рівень вразливості у порівнянні з традиційними військовими суднами. Морські дрони стають засобами не лише тактичного, а й стратегічного впливу — здатними змінити баланс сил у певному регіоні, уразити критичну інфраструктуру або суттєво обмежити свободу дій противника на морі.

Метою цієї наукової роботи є комплексне вивчення ролі та ефективності безпілотних морських дронів у сучасному веденні війни, аналіз їхніх типів, бойових можливостей, сценаріїв застосування, а також потенціалу для майбутнього розвитку. Особлива увага приділяється досвіду України, що активно впроваджує ці технології у своїх військово-морських стратегіях.

Під час війни українські військові вперше в історії застосували надводні безпілотники для знищення повітряних цілей. Йдеться про морські дрони MAGURA V5/V7, які оснащені ракетами класу "повітря–повітря" Р-73 та AIM-9. Така комбінація дала змогу українським силам збивати ворожі гелікоптери, а згодом навіть і літаки, відкриваючи нові можливості в системі протиповітряної оборони. Обидва дрони розроблені Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України для боротьби з кораблями та авіацією рф.

Magura V5 — базова версія. Це невеликий ударний безпілотник із довжиною корпусу 5,5 м та масою до 1000 кг. Максимальне корисне навантаження становить до 320 кг — зазвичай це вибухівка для таранної атаки. Magura V5 оснащений водометним двигуном, що дозволяє йому розвивати швидкість до 78 км/год, а дальність дії сягає 800 км завдяки супутниковому зв’язку Starlink. При цьому конструкція катера забезпечує низьку помітність і малу ймовірність виявлення при наближенні до цілі.

На відміну від V5, Magura V7 більший і потужніший. Його довжина — 8 м, що дозволяє нести більше озброєння й обладнання. Основна відмінність — це не просто ударний катер, а повноцінна мобільна платформа протиповітряної оборони, озброєна ракетами класу "повітря–повітря". Замість вибухового заряду Magura V7 може бути оснащена ракетами AIM-9 Sidewinder або їхніми аналогами, встановленими на рухомі пускові рейки. Завдяки збільшеним розмірам V7 є більш стійким на хвилі, хоча трохи поступається V5 у швидкості (близько 65–70 км/год).

ГУР активно інтегрує на ці дрони ракети ближнього бою. Розглянемо дві основні моделі — Р-73 (радянська) та AIM-9 Sidewinder (американська).

Р-73 («Арчер») — радянська ракета, створена у 1980-х роках для ближнього повітряного бою. Маса ракети — близько 105 кг, довжина — 2,9 м, бойова частина — 8 кг. Максимальна дальність польоту — до 30 км, мінімальна дистанція захоплення цілі — 300 м. Вона оснащена інфрачервоною головкою самонаведення з широким полем огляду (близько 75 градусів) і здатна

витримувати перевантаження до 40g, що робить її ефективною проти гелікоптерів і маневрових літаків на низьких висотах.

У свою чергу, американська AIM-9 Sidewinder — одна з наймасовіших ракет НАТО. Вона трохи легша за Р-73: маса — близько 85 кг (версія AIM-9M/X), довжина — 3 м, бойова частина — близько 9 кг. Новітні версії AIM-9X здатні уражати цілі на відстані до 30 км, а мінімальна дистанція пуску співставна з Р-73. Основна перевага Sidewinder — вдосконалена цифрова інфрачервона головка самонаведення з високим рівнем захисту від перешкод, яка забезпечує захоплення цілі практично під будь-яким кутом (до 90 градусів).

Magura V5 і V7 відрізняються насамперед призначенням: V5 орієнтований на приховані атаки по кораблях, тоді як V7 — на боротьбу з повітряними цілями та захист від авіації. Magura V7 краще пристосований до відбиття авіаударів, але позбавлений великого бойового заряду, що обмежує його ефективність проти великих морських об’єктів.

Ракети також мають свої особливості: Р-73 — старіша модель з високою маневровістю, однак чутлива до сучасних засобів постановки перешкод (теплові пастки, лазери). AIM-9 Sidewinder є новішою, має покращені алгоритми наведення та кращу стійкість до перешкод. Водночас обидві ракети здатні ефективно уражати маневрові цілі.

Морські дрони Magura вже довели свою ефективність. У грудні 2024 року Magura V5 із ракетою Р-73 уперше в історії знищив ворожий гелікоптер Мі-8 в районі Криму. У травні 2025 року три морські безпілотники Magura V7, озброєні ракетами AIM-9 Sidewinder, збили два винищувачі Су-30. Це стало сенсацією та підтвердило потенціал концепції мобільної ППО на морських платформах.

Український досвід показав, що навіть невеликі й відносно недорогі безпілотники можуть ефективно виконувати складні бойові завдання за умов правильної інтеграції озброєння та тактики. Застосування Magura V5/V7 — це не просто інновація, а приклад революційного підходу до ведення сучасної війни на морі.

Задорожний Костянтин,
старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
підполковник

Левицький Михайло,
курсант курсу № 1 факультету
службово-бойової діяльності Національної гвардії України,
Київський інститут Національної гвардії України,
молодший сержант

РОЛЬ ТРЕНАЖЕРІВ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ВОГНЕВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У сучасному світі, де вимоги до професіоналізму фахівців, які мають справу зі зброєю, постійно зростають, ефективна вогнева підготовка набуває особливого

значення. Традиційні методи навчання, хоч і є фундаментальними, не завжди дозволяють повною мірою відпрацювати необхідні навички в безпечному та контрольованому середовищі. У цьому контексті значну роль відіграють сучасні тренажерні комплекси, що імітують реальні умови ведення вогню.

Актуальність даної роботи полягає у дослідженні потенціалу використання тренажерів як ефективного інструменту для підвищення рівня вогневої майстерності. Використання тренажерів може забезпечити інтенсивну практику, зворотний зв'язок у реальному часі, аналіз помилок та відпрацювання різноманітних сценаріїв без ризику, пов'язаного з використанням бойової зброї та боєприпасів.

Метою даної тези є аналіз ролі та ефективності тренажерів у процесі вогневої підготовки, виявлення їх переваг та можливих обмежень, а також визначення шляхів їх оптимального застосування для досягнення високого рівня вогневої майстерності.

Еволюція засобів вогневої підготовки пройшла значний шлях від простих мішеней до складних інтерактивних тренажерних систем. Сьогодні тренажери пропонують широкий спектр можливостей, включаючи імітацію різних видів зброї, умов освітлення, погодних явищ та тактичних сценаріїв. Це дозволяє створювати навчальне середовище, максимально наближене до реальних ситуацій, без зайвого ризику та витрат, пов'язаних з використанням бойових боєприпасів.

Однією з ключових переваг тренажерів є можливість інтенсивної практики. Курсанти або військовослужбовці можуть багаторазово відпрацьовувати елементи стрільби, такі як прицілювання, утримання зброї, плавний спуск курка, без очікування чергової стрільби на полігоні. Це сприяє швидшому формуванню та закріпленню необхідних рухових навичок.

Важливим аспектом є миттєвий зворотний зв'язок. Сучасні тренажерні системи надають детальну інформацію про кожний постріл: точність, час, траєкторію, а також аналізують помилки стрільця. Це дозволяє інструктору оперативно коригувати дії того, хто навчається, та зосереджуватися на проблемних аспектах.

Тренажери також забезпечують безпечне середовище для навчання. Це особливо важливо на початкових етапах підготовки, коли ризик випадкового пострілу є вищим. Крім того, вони дозволяють відпрацьовувати дії в різноманітних сценаріях, включаючи ті, які складно або небезпечно відтворити на реальному полігоні, наприклад, стрільбу в русі, з укриття, в умовах стресу.

Проте, важливо зазначити, що тренажери не можуть повністю замінити реальну стрільбу. Відчуття віддачі, звуку пострілу, запаху пороху є важливими елементами, до яких також необхідно адаптуватися. Тому, оптимальним підходом є комбіноване використання тренажерів та практичних стрільб. Тренажери можуть слугувати ефективним підготовчим етапом, що дозволяє курсантам приходити на полігон вже з певним рівнем базових навичок, що підвищує ефективність реальних стрільб та заощаджує боєприпаси.

Особливу цінність тренажери мають у підготовці до дій в умовах високого психологічного напруження. Деякі сучасні системи імітують стресові фактори, такі як раптові цілі, обмежений час на прийняття рішення, звукові ефекти, що дозволяє майбутнім фахівцям адаптуватися до подібних ситуацій у

контрольованому середовищі. Це сприяє розвитку стресостійкості та здатності зберігати концентрацію при виконанні вогневих завдань.

Крім того, тренажерні комплекси відкривають можливості для індивідуалізації навчання. Програмне забезпечення часто дозволяє відстежувати прогрес кожного окремого курсанта, виявляти його слабкі сторони та адаптувати навчальні вправи відповідно до його потреб. Це робить процес навчання більш ефективним та цілеспрямованим.

Важливим аспектом є також економічна доцільність використання тренажерів у довгостроковій перспективі. Хоча початкові інвестиції в сучасні тренажерні системи можуть бути значними, вони дозволяють суттєво скоротити витрати на боєприпаси, обслуговування полігонів та організацію безпеки під час реальних стрільб.

Аналіз міжнародного досвіду показує, що провідні армії світу активно впроваджують тренажерні технології у свої програми вогневої підготовки. Це свідчить про визнання їхньої ефективності та значущості для досягнення високого рівня боєздатності.

Однак, слід враховувати і певні обмеження тренажерів. Вони не завжди можуть повністю відтворити фізичні відчуття від використання реальної зброї, такі як вага, баланс, віддача. Також, віртуальне середовище не передає повністю впливу зовнішніх факторів, таких як вітер, температура, освітлення на балістику кулі. Тому, як вже зазначалося, оптимальним є збалансоване поєднання тренажерної підготовки з регулярними практичними стрільбами на полігоні.

Подальший розвиток тренажерних технологій, зокрема впровадження елементів віртуальної та доповненої реальності, відкриває нові перспективи для підвищення якості вогневої підготовки, роблячи її ще більш реалістичною, інтерактивною та ефективною.

Дослідження ефективності використання тренажерів у вогневій підготовці демонструють позитивні результати щодо покращення точності, швидкості та загальної впевненості стрільців. Впровадження сучасних тренажерних комплексів у навчальний процес є перспективним напрямком розвитку системи вогневої підготовки.

Використання тренажерів є важливим та ефективним інструментом у підвищенні рівня вогневої майстерності. Вони забезпечують інтенсивну практику, миттєвий зворотний зв'язок, безпечне навчальне середовище та можливість відпрацювання різноманітних сценаріїв. Попри те, що тренажери не можуть повністю замінити реальну стрільбу, їх інтеграція в навчальний процес значно підвищує його ефективність, сприяючи швидшому та якіснішому формуванню необхідних навичок. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на визначення оптимальних методик використання тренажерів на різних етапах підготовки та для різних категорій стрільців.

Задорожний Костянтин,
старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки, підполковник
Київський інститут Національної гвардії України

Стригун Даніїл,
курсант курсу № 1 факультету службово-бойової діяльності, солдат,
Київський інститут Національної гвардії України

РОЛЬ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БОЄЗДАТНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ

В умовах сучасних збройних конфліктів, де вирішальне значення мають швидкість реакції, точність ураження та ефективність вогневого впливу, вогнева підготовка набуває особливої актуальності. Боєздатність підрозділу, його здатність успішно виконувати поставлені завдання, безпосередньо залежить від рівня навченості особового складу в ефективному застосуванні зброї.

Актуальність цієї теми зумовлена кількома ключовими факторами. По-перше, постійним ускладненням характеру бойових дій, зростанням динаміки та інтенсивності вогневих зіткнень. По-друге, появою нових видів озброєння та необхідністю їх швидкого освоєння. По-третє, зростаючими вимогами до збереження життя особового складу та мінімізації супутніх втрат серед цивільного населення.

У зв'язку з цим, дослідження ролі вогневої підготовки у забезпеченні боєздатності підрозділу є важливою науково-практичною задачею. Її вирішення дозволить розробити та впровадити більш ефективні методики навчання, оптимізувати програми підготовки та підвищити готовність особового складу до успішного виконання бойових завдань.

Вогнева підготовка є комплексною системою заходів, спрямованих на формування та вдосконалення у військовослужбовців (або співробітників правоохоронних органів) навичок ефективного застосування зброї для виконання бойових завдань. Її роль у забезпеченні боєздатності підрозділу є багатогранною. Вогнева підготовка забезпечує формування у особового складу необхідних знань, умінь та навичок для ведення влучного вогню з різних видів зброї в різноманітних умовах обстановки. Це включає в себе вивчення матеріальної частини зброї, правил її експлуатації та обслуговування, оволодіння прийомами та правилами стрільби, розвиток навичок спостереження за полем бою, виявлення цілей та прийняття рішення на їх ураження, а також формування психологічної готовності до ведення вогню в умовах бойового стресу. Якісна вогнева підготовка значно підвищує ефективність вогневого ураження противника. Це досягається за рахунок збільшення ймовірності ураження цілі першим пострілом, підвищення скорострільності та влучності вогню, зменшення витрати боєприпасів на виконання вогневого завдання та забезпечення злагодженості дій вогневих засобів підрозділу. Добре підготовлений у вогневому

відношенні підрозділ має більшу тактичну гнучкість. Він здатний швидко змінювати вогневі позиції, ефективно вести вогонь з різних положень та в різних умовах місцевості, підтримувати маневр своїх підрозділів вогнем, а також самостійно вирішувати вогневі завдання при раптових змінах обстановки. Впевненість у своїх вогневих можливостях позитивно впливає на морально-психологічний стан особового складу. Це проявляється у підвищенні рішучості та ініціативності при виконанні бойових завдань, зменшенні страху перед вогневим контактом з противником, а також зростанні здатності до самоконтролю та збереження боєздатності в умовах стресу. Якісна вогнева підготовка сприяє зниженню втрат серед особового складу. Це відбувається за рахунок зменшення тривалості вогневого контакту з противником, підвищення здатності особового складу до маскування та захисту від вогню противника, а також зменшення помилкових втрат. Сучасні збройні конфлікти характеризуються високою динамікою, широким застосуванням високоточної зброї та інформаційних технологій. Вогнева підготовка повинна враховувати ці особливості та включати навчання веденню вогню в умовах радіоелектронної боротьби, підготовку до дій в умовах застосування противником зброї масового ураження, розвиток навичок використання сучасних приладів спостереження та прицілювання, а також моделювання бойових ситуацій, максимально наближених до реальних. Таким чином, вогнева підготовка є найважливішим елементом бойової підготовки підрозділу, який безпосередньо впливає на його здатність успішно виконувати поставлені завдання. Ефективна система вогневої підготовки є запорукою високої боєздатності підрозділу, його готовності до ведення бойових дій в сучасних умовах та збереження життя особового складу.

Проведене дослідження підтвердило ключову роль вогневої підготовки у забезпеченні боєздатності підрозділу в умовах сучасних збройних конфліктів. Аналіз теоретичних та практичних аспектів вогневої підготовки дозволив визначити її вплив на формування бойових навичок особового складу, підвищення ефективності вогневого ураження противника, забезпечення тактичної гнучкості підрозділу, підвищення морально-психологічної стійкості військовослужбовців та збереження їхнього життя.

Встановлено, що якісна вогнева підготовка є не лише засобом навчання стрільбі, але й важливим чинником психологічної підготовки, формування впевненості у своїх силах та здатності ефективно діяти в умовах бойового стресу.

Результати дослідження показали, що сучасні виклики, такі як зростання динаміки та інтенсивності бойових дій, поява нових видів озброєння та необхідність мінімізації втрат серед цивільного населення, вимагають постійного вдосконалення системи вогневої підготовки.

Розроблені рекомендації щодо впровадження більш ефективних методик навчання та оптимізації програм підготовки можуть сприяти підвищенню готовності особового складу до успішного виконання бойових завдань та забезпеченню високого рівня боєздатності підрозділів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу новітніх технологій (наприклад, віртуальної реальності, тренажерних

комплексів) на ефективність вогневої підготовки, а також на розробку індивідуалізованих програм підготовки з урахуванням психологічних особливостей військовослужбовців.

Задорожний Костянтин,
старший викладач
кафедри вогневої та спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
підполковник

Шелудько Іван,
курсант курсу № 1 факультету
службово-бойової діяльності,
Київський інститут Національної гвардії України

ІНТЕГРАЦІЯ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У СТРІЛЕЦЬКУ ЗБРОЮ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТОЧНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

Сучасний розвиток систем озброєння для забезпечення державної безпеки вимагає використання передових технологічних рішень. Одним із таких напрямів є впровадження смарт-технологій у стрілецьку зброю, що включає автоматизовані прицільні системи, сенсорні модулі та аналітичні комплекси. Ці інновації спрямовані на підвищення точності стрільби, зниження ризиків експлуатації та оптимізацію підготовки особового складу. У роботі аналізуються функціональні можливості смарт-технологій, їхній вплив на ефективність бойових операцій і перспективи розвитку в контексті національної безпеки.

Функціонування традиційної стрілецької зброї значною мірою залежить від професійних навичок стрільця, що підвищує вплив суб'єктивних чинників на результати стрільби. Механічні приціли не дозволяють оперативно враховувати змінні параметри середовища, такі як погодні умови чи дистанція до цілі, що знижує ймовірність влучного пострілу. Крім того, відсутність механізмів контролю технічного стану зброї може призводити до непередбачених відмов, створюючи загрозу для безпеки оператора та підрозділу.

Технологічні інновації у стрілецькій зброї:

1. Інтелектуальні прицільні системи: Такі комплекси оснащені обчислювальними модулями, які в реальному часі обробляють дані про зовнішні умови (вітер, відстань, температура) і пропонують оптимальну траєкторію пострілу. Вони можуть інтегрувати функції нічного бачення або тепловізії для роботи в умовах обмеженої видимості.

2. Сенсорні модулі: Вбудовані датчики фіксують критичні параметри, зокрема кількість виконаних пострілів, рівень нагрівання ствола чи силу віддачі. Ці дані дозволяють оцінити стан зброї та виявити потенційні несправності.

3. Аналітичні системи для стрільби: Спеціалізоване програмне забезпечення збирає інформацію про техніку стрільця (положення тіла, ритм дихання, стабільність прицілу) і формує рекомендації для її вдосконалення. Дані передаються через захищені канали зв'язку на зовнішні пристрої для аналізу інструкторами.

4. Механізми біометричної автентифікації: Системи ідентифікації за біометричними ознаками (відбитки пальців, розпізнавання долоні) обмежують доступ до зброї, запобігаючи її використанню неавторизованими особами.

Переваги застосування смарт-технологій:

1. Покращення точності: Автоматизовані прицільні системи знижують залежність від досвіду стрільця, забезпечуючи високу ймовірність ураження цілі навіть у складних умовах. Наприклад, випробування подібних систем показали скорочення часу прицілювання на 35%.

2. Підвищення безпеки: Моніторинг стану зброї в реальному часі дозволяє уникнути аварійних ситуацій, тоді як біометричні механізми захищають від захоплення озброєння противником.

3. Оптимізація підготовки: Аналітичні комплекси сприяють індивідуалізації тренувального процесу, зменшуючи витрати ресурсів і підвищуючи якість навчання.

4. Тактична координація: Інтеграція даних із прицільних систем у єдині інформаційні мережі забезпечує оперативний обмін інформацією між підрозділами.

Практичне впровадження: у процесі вогневої підготовки смарт-технології дають змогу створювати тренажерні середовища, що імітують реальні бойові умови без використання боєприпасів. Наприклад, сенсорні системи типу MantisX аналізують рухи стрільця та надають зворотний зв'язок для корекції техніки. У бойових операціях інтелектуальні приціли, подібні до TrackingPoint, дозволяють досягати високої точності на значних відстанях, що є перевагою для снайперських підрозділів. Біометричні системи, такі як прототипи від Armatix, уже тестуються для службового озброєння, забезпечуючи захист від несанкціонованого використання.

Проблематика: серед ключових обмежень – висока початкова вартість розробки та впровадження смарт-технологій, потреба в додатковому навчанні особового складу, а також залежність від стабільного електроживлення. Вразливість до кіберзагроз та електромагнітних перешкод також становить ризик. Проте прогрес у сфері енергоефективної електроніки та захисту даних відкриває можливості для подолання цих бар'єрів. У перспективі передбачається застосування адаптивних алгоритмів штучного інтелекту для прогнозування дій стрільця та створення багатофункціональних прицільних комплексів із підтримкою мережево-центричних операцій.

Інтеграція смарт-технологій у стрілецьку зброю є стратегічним напрямом підвищення боєздатності сил безпеки. Вони забезпечують якісне зростання точності стрільби, безпеки експлуатації та ефективності підготовки, що має безпосередній вплив на зміцнення обороноздатності держави. Подальші дослідження мають бути спрямовані на зниження собівартості технологій, забезпечення їхньої стійкості до зовнішніх впливів і розширення функціональних можливостей.

При опрацюванні заявленої проблематики додатково використовувались джерела, зазначені у переліку наукової літератури за №№ 4-8.

Красюк Родіон,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Винту Артур,
викладач, підполковник,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ БПЛА

В сучасних умовах стрімкого розвитку технологій, зокрема безпілотних систем, важливого значення набуває ефективне технічне діагностування та випробування безпілотних літальних апаратів (далі - БпЛА). Разом з тим, необхідно знизити витрати на проведення вказаних заходів.

Одним із варіантів підвищення економічності проведення етапу перевірки технічний стану БпЛА є здійснення технічного діагностування БпЛА на спеціалізованому стенді без виїзду на полігон.

Практичне застосування стенду діагностування технічного стану БпЛА (далі - стенд) підтверджується низкою успішно реалізованих проектів, у яких завдяки його використанню вдалося значно скоротити час на проведення технічного діагностування і вдосконалення технічних характеристик БпЛА. Реальні дані, отримані під час випробувань, свідчать про зниження кількості технічних несправностей на етапі експлуатації. Виробники БпЛА стверджують, що використання стенду дозволило знизити витрати на ремонт та обслуговування БпЛА на 20–30 відсотків, також скоротити час виправлення виявлених недоліків на 40–50 відсотків порівняно з традиційними методами технічного діагностування БпЛА – із відкритих джерел інформації.

Принцип роботи стенду полягає у створенні умов, які максимально наближені до реальних експлуатаційних характеристик БпЛА. Стенд дозволяє проводити перевірку як механічних компонентів, так і електронних систем, що входять до складу БпЛА. Завдяки можливості оперативного моніторингу показників роботи, таких як рівень вібрацій, швидкість обертання гвинтів, стабільність роботи електродвигунів та систем управління, інженери та оператори можуть швидко виявляти можливі відхилення від нормативних показників і проводити необхідні коригувальні заходи.

Стенд також має важливе значення для процесу навчання дистанційних пілотів БпЛА основам пілотування. Практичний досвід, отриманий під час роботи з стендом, дозволяє швидко ознайомитися з особливостями керування БпЛА, зрозуміти принципи роботи систем стабілізації і навігації, а також навчитися оперативно реагувати на виникаючі несправності. Процес підготовки

та навчання проходить у контрольованих умовах, що мінімізує ризики для дистанційних пілотів і безпосередньо БпЛА.

Практичне застосування цього обладнання дозволяє проводити регулярний технічний огляд та технічне обслуговування БпЛА. Крім того, стенд дозволяє проводити модульні випробування окремих вузлів і систем БпЛА, що дає змогу точно визначити місця виникнення потенційних несправностей і розробити рекомендації щодо їх усунення. Це особливо важливо при розробці нових моделей БпЛА, коли кожен компонент повинен відповідати високим стандартам надійності. Завдяки використанню сучасних технологій вимірювання і контролю, стенд забезпечує можливість збору великого обсягу даних, які можуть бути проаналізовані для виявлення закономірностей у роботі БпЛА. Отримана інформація сприяє не лише оперативному усуненню виявлених дефектів, а й розробці вдосконалених конструктивних рішень для майбутніх моделей БпЛА.

Практичні результати, отримані під час використання стенду, свідчать про значне зниження ризику аварійних ситуацій під час виконання завдань, що вимагають високої точності і стабільності роботи БпЛА.

Таким чином, стенд є ефективним і надійним інструментом, який дозволяє значно оптимізувати процес технічного діагностування і вдосконалення технологій БпЛА. Отримані результати використання даного обладнання дозволяють знизити експлуатаційні витрати, підвищити рівень безпеки і забезпечити більш ефективну організацію процесу технічного обслуговування БпЛА.

Враховуючи всі переваги, стенд стає важливим елементом у системі підготовки дистанційних пілотів і розробки нових технологічних рішень для БпЛА, що є важливим чинником у забезпеченні економічності та ефективності технічного діагностування БпЛА.

Відповідно, напрямками подальших досліджень є методи застосування стенду діагностування технічного стану БпЛА з подальшим формуванням рекомендацій застосування цього обладнання.

Луцак Дмитро,
завідувач навчально-тренувального відділення
підготовки операторів безпілотних систем,
Національної академії внутрішніх справ

Мазур Ігор,
т.в.о. завідувача кафедри вогневої підготовки
Навчально-науковий інститут поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ

Штома Вадим,
старший викладач кафедри вогневої підготовки
Навчально-науковий інститут поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Триваюче протистояння України збройній агресії збоку Російської Федерації зумовлює активний розвиток новітніх технологій, які забезпечують ефективне виконання бойових задач при мінімальних затратах людських і матеріальних ресурсів. Визначальну роль в даному аспекті відіграє подальше поширення розробки і модернізації безпілотних літальних апаратів також відомих як БПЛА або дрони. Надзвичайно високими темпами зростають як їх бойові можливості, так і сфера бойового та не бойового застосування. Вже зараз однією з найважливіших сфер застосування дронів є діяльність правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України. Отже, з огляду на виклики воєнного стану та пов'язану з цим необхідність подальшої модернізації правоохоронної системи, впровадження БПЛА у діяльність поліції набуває особливої актуальності. Цей процес потребує глибокого аналізу перспектив використання БПЛА в діяльності поліції України, з урахуванням як вітчизняних досягнень, так і міжнародного досвіду.

Вітчизняні досягнення та перспективи розвитку

З 2023 року в Україні спостерігається активний розвиток виробництва БПЛА. У 2024 році українські підприємства виготовили понад 1,5 мільйона FPV-дронів, ударні коптери-бомбери, літаки-камікадзе та розвідувальні дрони-крила, далекобійні deepstrike-дрони. Ці показники свідчать про ефективну взаємодію між державою та українськими виробниками БПЛА. Отже, є всі ознаки того, що показники даного виробництва будуть зростати і надалі.

Прогресуюче збільшення кількості БПЛА зумовлює необхідність розширення можливостей для якісної підготовки кваліфікованих кадрів у зазначеній сфері. Тому ще на початку 2023 року Міністерством внутрішніх справ України було визнано необхідність у підготовці пілотів-операторів БПЛА для підрозділів Національної поліціїї України під час навчання у відомчих закладах. З цього часу в системі вищих навчальних закладів МВС розпочато підготовку операторів БПЛА для підрозділів Національної поліції України. Курс включає теоретичну частину, що охоплює технічні характеристики квадрокоптерів, тактику застосування БПЛА, радіочастоти, топографію та метрологію, а також практичні навички управління дронами.

18.04.2025 року у Запорізькій області у чотирьох рекреаційних зонах запроваджено повітряне патрулювання території поліцейськими дронами. Основною метою аеропатруля визначено забезпечення правопорядку, своєчасне виявлення підозрілих осіб чи предметів та оперативне реагування на інциденти. Дрони, оснащені потужними камерами, стежитимуть за ситуацією у місті з висоти пташиного польоту.

Міжнародний досвід використання БПЛА в правоохоронній діяльності

У країнах з розвинутою технологічною інфраструктурою безпілотні літальні апарати активно використовуються органами правопорядку. Так, у США та Великій Британії БПЛА використовуються для спостереження за масовими заходами, моніторингу дорожнього руху та розслідування злочинів. У Німеччині та Франції - для патрулювання кордонів та боротьби з контрабандою. Китай та Ізраїль використовують

БПЛА для розвідки та боротьби з тероризмом. Цей досвід може бути корисним для адаптації та впровадження БПЛА в Україні у невійськових сферах.

Перспективні напрямки використання БПЛА в діяльності поліції

1. **Контроль дорожнього руху та фіксація порушень ПДР.**

Виявлення порушень швидкісного режиму, виїзду на смугу зустрічного руху тощо за допомогою аероспостереження. За необхідності можливе переслідування автомобіля правопорушника, фіксація місця зупинки і подальших дій водія і пасажирів.

2. **Моніторинг публічної безпеки і порядку під час масових заходів.**

БПЛА можуть забезпечувати повітряне спостереження під час протестів, мітингів, футбольних матчів та інших заходів для запобігання заворушенням, координації дій правоохоронців, виявлення, маркування та відстеження правопорушників.

3. **Розслідування та документування злочинів.**

Використання дронів для аерофотозйомки місць подій, збирання доказів або моніторингу підозрюваних у реальному часі. Прискорений розвиток технологій штучного інтелекту дозволяє не тільки фіксувати обстановку на місці вчинення злочину, а і проводити розпізнавання конкретних слідів, небезпечних предметів, одночасно з відеофіксацією проводити первинний аналіз розпізнаних слідів і предметів щодо належності до певних видів злочинів.

4. **Пошук зниклих осіб та рятувальні операції.**

Дрони, оснащені тепловізорами, датчиками руху та іншими сенсорами ефективні для виявлення людей у важкодоступній місцевості або в умовах поганої видимості.

5. **Боротьба з незаконною вирубкою лісу та браконьєрством**

Патрулювання природоохоронних територій із повітря в будь-який час доби робить можливим своєчасне виявлення порушень екологічного законодавства. Дозволяє швидше реагувати на них правоохоронним органам. Забезпечує документування дій правопорушників до прибуття на місце події уповноважених осіб.

6. **Антитерористичні операції та спецоперації**

БПЛА забезпечують розвідку, координацію дій спецпідрозділів, відвернення на себе уваги правопорушників і зниження ризику для особового складу.

Правове регулювання використання БПЛА

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно зі ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України. Відповідно до ст. 40 зазначеного Закону поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законом, може застосовувати визначені технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення, в тому числі фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або

фіксації правопорушень; безпілотні повітряні судна та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню; спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів. При цьому зазначені технічні прилади та технічні засоби, поліція може закріплювати крім іншого на безпілотних повітряних суднах. Отже на даний час в Україні вже існує певна нормативно-правова регламентація використання БПЛА поліцейськими підрозділами.

Однак, деякі науковці, досліджуючи вказану проблематику, звертають увагу на те, що існуючі законодавчі рамки України ще недостатньо адаптовані для повноцінного використання БПЛА у сфері безпеки та правопорядку. Відсутність чіткої регламентації щодо того, коли, як і де можуть бути задіяні дрони, спричиняє правові колізії та обмежує оперативні можливості правоохоронців. Також виникає питання захисту приватного життя громадян, оскільки зростає ризик порушення їхніх прав через неконтрольоване або неправомірне використання БПЛА під час розшукових заходів.

Висновки.

Застосування безпілотних літальних апаратів у діяльності поліції України очевидно має суттєвий потенціал для підвищення ефективності виконання покладених на поліцію повноважень. Однак для його успішної реалізації необхідно вирішити ряд технічних, правових та організаційних питань.

Першочергово, на нашу думку, слід визначити чіткі технічні і правові обмеження використання як самих дронів, так і отриманої за допомогою них інформації для мінімізації можливості посягання на приватне життя громадян. Зважаючи на значну корупційну складову і інституційну слабкість правоохоронної системи забезпечення належного правового регулювання сфери застосування БПЛА підрозділами поліції вже зараз стає суттєвим викликом.

Наступним проблемним питанням видається підготовка і підвищення кваліфікації операторів БПЛА для потреб поліції. Перші кроки на шляху його вирішення вже зроблено, а саме з 2023 року у вищих навчальних закладах МВС започатковано відповідні курси. Задля проведення такої підготовки на постійній основі в деяких ВНЗ створено відповідні штатні підрозділи.

Проблему наявності кваліфікованих кадрів для виконання за допомогою дронів поліцейських задач в подальшому також може вирішити завершення активних бойових дій і пов’язана з цим демобілізація відповідних військових спеціалістів.

Ніконенко Андрій,
викладач кафедри бойового та
логістичного забезпечення,
Київський інститут Національної гвардії України

НОВІТНІ МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТРЕНАЖЕРИ ПТРК В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НГУ

Вогнева підготовка є необхідним елементом підготовки здобувачів вищих військових навчальних закладів. Що в подальшому забезпечує безпеку та

державного суверенітету України. Після повномасштабного вторгнення росії в Україну, в теорії та практиці ведення бойових дій відбуваються значні зміни. Війна вже давно стала гібридною (з використанням нетипових методів ведення бою). Розвиток загарбника у виробництві броньованої техніки постійно виходить на все вищий рівень і вже не обмежується зняттям із консервування старих зразків озброєння. Це змушує і нас бути готовими дати гідну відсіч ворогу та вдосконалювати свої технічні можливості. Але в умовах недостатності боєприпасів та техніки ми не завжди маємо цю можливість. Підготовка особового складу є надважливою для збільшення резерву та мобільних груп. Під час підготовки кваліфікованих кадрів з використанням новітніх мультимедійних тренажерів ПТРК військовослужбовці формують необхідні компетентності.

Сьогодні є багато сучасних тренажерів які детально імітують бойові зразки озброєння, такі як: NLAW, FGM-148 JAVELIN, AT-4, MATADOR, СТУГНА-М та KARL GUSTAF. Всі вони використовуються на практиці у Київському інституті Національної гвардії України для вдосконалення навчального процесу, кафедрою вогневої підготовки та добре зарекомендували себе.

Моделювання за допомогою новітніх тренажерів дозволяє здобувачам більш ретельно підготуватися до різних обставин під час бою.

Важливим аспектом вогневої підготовки є вивчення та запровадження зразків сучасного озброєння, та впровадження результатів його використання в навчальний процес. Тому є необхідність, кожній військовій частині мати та застосовувати новітні сучасні тренажери які допоможуть здобути та вдосконалити вміння, навички поводження зі зброєю. Ці заходи допоможуть підготувати професійних бійців та здолати ворога.

Взаємозв’язок з виробниками мультимедійних комплексів, є необхідним для користувачів, які сумісно працюють над оновленням та адаптацією тренажерів. Під час навчання здобувачі наголошують на необхідності збільшення практичних занять та залученні інструкторів-практиків для кращого засвоювання навчальних вправ та послідовності дій під час бою. Кафедра вогневої підготовки дослухається до вимог здобувачів і забезпечує організацію таких занять.

Сьогодні застосування мультимедійних комплексів та тренажерів у вогневій підготовці є вкрай актуальним.

Використання мультимедійних комплексів та тренажерів дозволяє майбутнім офіцерам сформувати навички застосовування штатного озброєння підрозділу Національної гвардії України в процесі професійної підготовки.

Пістряк Петро,
кандидат військових наук, доцент,
начальник кафедри вогневої підготовки факультету логістики,
Національна академія Національної гвардії України

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Індивідуальна оцінка вогневої підготовки бійця може бути визначена як оцінка готовності $R_{гот}(t)$, який характеризується такими показниками як імовірність виконання результативної стрільби $P_{рез}(t)$, рівень фізичної підготовленості $Ф(t)$ та рівень психологічної готовності $Ψ(t)$.

Для визначення $R_{гот}(t)$ процес стрільби стрільцем умовно розділимо на 3 етапи: розвідка цілі; введення вихідних даних для стрільби; ураження цілі. Причому імовірність виникнення третього етапу опосередковано залежить від перших двох. Але в такому випадку імовірність ураження цілі істотно зменшиться і буде існувати імовірність ураження дружньої цілі або не ураження останньої у зв'язку з недоцільним використанням боєприпаси або невірним прицілюванням. Крім цього

В свою чергу процес розвідки можна розділити на такі етапи (події): подія A – виявлення цілі (підтвердження наявності або відсутності цілі в просторі, виділення об'єкта із загального фону при якому він характеризується як «об'єкт»); подія B – розпізнавання цілі (підтвердження або спрощення даних про наявність саме ворожої цілі); подія $Б$ – ідентифікація цілі (визначення належності цілі по певних ознаках, наприклад по важливості – автоматник, кулеметник, снайпер тощо);

$$P_{розв}(t) = P_{вияв}(A) \cdot P_{ід}(A/Б) \cdot P_{розп}(A, Б/B),$$

Процес введення вихідних даних можна розділити на такі етапи, події: D – точність визначення вихідних даних; H – точність обчислення поправок; C – правильність введення вихідних даних в прицільні пристрої. Оскільки ці показники незалежні один від одного то:

$$P_{во}(t) = P_{визн}(D) \cdot P_{обч}(H) \cdot P_{введ}(C)$$

Стрільба є процес імовірнісний. Будемо вважати, що при стрільбі зі стрілецької зброї по одиночних живих цілях одне влучання, як правило, і є ураженням цілі. Тому під імовірністю ураження одиночної цілі будемо розуміти імовірність хоча б одного влучання в ціль при заданій кількості пострiл

$$P_{ур} = 1-(1-p)^n$$

де $(1-p)$ – імовірність промаху, n – кількість пострілів. Тоді

$$P_{рез}(t) = P_{розв}(t) \cdot P_{во}(t) \cdot P_{ур}.$$

Імовірність виконання результативної стрільби $P_{рез}(t)$, рівень фізичної підготовленості $Ф(t)$ та рівень психологічної готовності $Ψ(t)$ є не залежними величинами тому індивідуальні можливості з виконання вогневого завдання по деякій цілі можна записати так:

$$R_{гот}(t) = P_{рез}(t) + Ф(t) + Ψ(t).$$

Оскільки рівень фізичної підготовленості та рівень психологічної готовності по різному характеризують можливості бійця при виконанні різних вогневих завдань, то їх будемо визначати з деякими ваговими коефіцієнтами (їх вага залежать від оперативної обстановки, наявності зустрічного вогню, тощо).

Пурнак Віктор,
доктор філософії публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри вогневої підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України,
майор

РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НГУ: ДОСВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ОЗБРОЄННЯ

У сучасних умовах ведення бойових дій та зростаючих вимог до оперативності та надійності озброєння, службово-бойова діяльність підрозділів Національної гвардії України (НГУ) потребує впровадження новітніх технологічних та організаційних рішень. Особливо актуальним є удосконалення процесів технічного обслуговування штатного озброєння, зокрема 5,56 мм штурмових гвинтівок ЮАР-15, які активно експлуатуються в підрозділах НГУ.

Однією з ключових проблем при обслуговуванні штурмових гвинтівок ЮАР-15 є відсутність спеціалізованих засобів фіксації, що ускладнює проведення регламентних і ремонтних робіт. Це призводить до підвищення похибок при центруванні вузлів, збільшення часу обслуговування та ризику травматизму персоналу.

Запропонована кафедрою вогневої підготовки Київського інституту Національної гвардії України раціоналізаторська пропозиція передбачає розробку вставки нижньої і верхньої рами, яка забезпечує жорстку та повторювану фіксацію ствольної коробки та ствольної групи між собою. Це дозволяє мінімізувати похибки при калібруванні механізмів спускового пристрою та регулюванні прицільних елементів, скоротити час технічного обслуговування, покращити безпеку військовослужбовців та уніфікувати процедури контролю якості.

Виготовлення вставки з анодованого алюмінію забезпечує високу точність, міцність і корозійну стійкість, а також можливість інтеграції автоматизованих технологій обробки. 3-Д модель розроблена для виготовдення вставки на станках з числовим програмним управлінням, що дозволяє швидко виготовити деталь на будь-якому виробництві де в наявності є такого роду обладнання.

Також під час технічного обслуговування штурмових гвинтівок виникає необхідність у збиранні та утилізації забруднених матеріалів, таких як відпрацьовані патчі та мастильні речовини. Відсутність контрольованого збору цих матеріалів призводить до забруднення робочої зони, підвищення ризику забруднення вузлів зброї та недотримання санітарних та екологічних норм.

Запропонована кафедрою вогневої підготовки Київського інституту Національної гвардії України система збору відпрацьованих матеріалів та рідин передбачає використання ПЕТ-контейнера для локалізації розчинників і мастил, що дозволяє оцінювати ефективність чистки за кількістю використаних патчів, скорочення часу обслуговування та зниження травматизму. Виготовлення

засобів утримування методом 3-D друку з хімічностійких полімерів дозволить швидко виготовляти системи збору під необхідний калібр озброєння.

У світовій практиці обслуговування штурмових гвинтівок типу AR-15, до яких належить і ЮАР-15, широко використовуються спеціалізовані інструменти та пристрої для забезпечення точності та безпеки технічного обслуговування. Наприклад, у США рекомендовано використовувати фіксатори ствольної коробки, нейлонові щітки, борові змії та інші засоби для ефективного очищення та обслуговування зброї.

За результатами пропозицій були виготовлені зразки, які впроваджені у виробництво. Впровадження подібних рішень у підрозділах НГУ дозволить підвищити ефективність технічного обслуговування, зменшити знос деталей та підвищити боєготовність особового складу.

Запропоновані раціоналізаторські пропозиції мають прикладне значення для бойових і тилових підрозділів НГУ. Їхнє впровадження дозволяє:
- зменшити кількість відмов озброєння;
- знизити витрати на обслуговування;
- покращити умови праці військовослужбовців;
- підвищити боєздатність підрозділів у зоні активних бойових дій.

Солоненко Володимир,
викладач кафедри вогневої підготовки,
Національна академія Національної гвардії України
майор,

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНОГО ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ (БОЙОВИХ) ЗАВДАНЬ

Сучасна збройна агресія проти України та зростання гібридних загроз зумовлюють потребу постійного вдосконалення підходів до застосування сучасного озброєння та техніки. Проблематика дослідження є актуальною через стрімкий розвиток технологій та зміну характеру збройної боротьби. Метою цієї роботи є окреслення ключових тенденцій у застосуванні новітніх зразків озброєння та техніки в секторі безпеки й оборони, а також виявлення їх практичної ефективності у бойових умовах. Новизна підходу полягає у фокусі на поєднанні високотехнологічних засобів з адаптивною тактикою українських підрозділів.

Збройна агресія Російської Федерації стимулювала масштабне переозброєння українських Сил оборони, що відбувається у тісному зв'язку з партнерами по НАТО. Серед ключових тенденцій — активне застосування безпілотних літальних апаратів (БПЛА), систем радіоелектронної боротьби (РЕБ), високоточної зброї та цифрових платформ управління. Такі засоби значно підвищують ситуаційну обізнаність, зменшують втрати та дозволяють діяти на випередження. Моя позиція полягає в тому, що симбіоз традиційного озброєння та цифрових технологій є запорукою ефективного ведення сучасних бойових

дій. Також варто зазначити, що мобільність і автономність стають пріоритетними характеристиками сучасної техніки. Відповідно, зростає потреба у спеціалізованій підготовці особового складу для експлуатації таких систем. Додатково актуальним є розвиток національних виробничих потужностей, які здатні оперативно адаптувати техніку до умов конкретного театру бойових дій.

Однією з найбільш визначальних змін є трансформація поля бою на користь мережево-центричних операцій, де головну роль відіграє швидке отримання, обробка й передача інформації. Завдяки БПЛА та супутниковому зв'язку (наприклад, Starlink) українські підрозділи отримали можливість ефективно координувати свої дії та вражати ворога на великих відстанях. Закон України «Про національну безпеку України» (ст. 1) визначає технологічне оновлення та інтеграцію новітніх засобів оборони як пріоритет національної політики. У цих умовах модернізація технічного оснащення має стати системним процесом, що включає як закупівлю сучасного озброєння, так і розвиток інфраструктури для його обслуговування та підготовки персоналу.

Застосування дронів-камікадзе типу FPV значно підвищило ефективність боротьби з бронетехнікою противника, дозволяючи вражати її у слабко захищених місцях. Водночас мобільні групи з ПТРК, які мають цифрову підтримку, можуть діяти автономно в умовах інформаційного контролю. В практиці підрозділів також активно використовуються планшети з нанесенням цифрових карт, засоби нічного бачення, цифрові далекоміри, що виводять бойові можливості бійців на новий рівень. Яскравим прикладом інтеграції новітніх засобів є використання артилерійських систем типу М777 у поєднанні з дронами-коригувальниками. Це забезпечує надзвичайно точне вогневе ураження при мінімальних витратах ресурсів. Ще одним прикладом є створення ударних дронових рот, які використовуються для ураження тилових об'єктів ворога на глибину до 40 км.

Висновок: застосування сучасного озброєння та техніки радикально змінює підходи до ведення бойових дій і вимагає нових форм підготовки особового складу. Український досвід демонструє, що технічна перевага може компенсувати чисельну перевагу ворога. Отримані результати мають як теоретичну, так і практичну цінність, адже формують підґрунтя для створення нових бойових доктрин. На їх основі можливе подальше вдосконалення системи управління військами та технічного забезпечення сектору безпеки й оборони України.

Суслов Роман,
викладач кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

АВТОМАТИЧНИЙ ЗАХИСТ ДЕРЖАВНИХ БУДІВЕЛЬ ВІД БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) РІЗНИХ ТИПІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМИ РАДІОЕЛЕКТРОННОЇ БОРОТЬБИ (РЕБ) З АВТОМАТИЧНИМ ВИЯВЛЕННЯМ ЧАСТОТ УПРАВЛІННЯ ТА ЇХ ПОДАВЛЕННЯМ

Актуальність цієї теми зумовлена тим, що сьогодні БПЛА стали доступним і потужним інструментом, який, на жаль, може використовуватися не лише в цивільних цілях, а й для здійснення терористичних актів, шпигунства, доставки заборонених речовин, а також атак на критичну інфраструктуру та державні будівлі. Різноманітність типів БПЛА, від малих комерційних дронів до більш складних військових апаратів, створює складне завдання для існуючих систем безпеки. Захист державних будівель є критично важливим для забезпечення національної безпеки, збереження життя людей та запобігання матеріальним збиткам. При цьому традиційні методи охорони часто виявляються недостатньо ефективними проти сучасних БПЛА, оскільки ті можуть діяти на низьких висотах, мати невеликі розміри та використовувати різноманітні канали зв'язку.

Концепція пропонованої автоматизованої системи захисту полягає у створенні багаторівневої інтегрованої системи, здатної в автоматичному режимі виявляти, ідентифікувати, класифікувати та нейтралізувати БПЛА, що наближаються до захищеної зони. Ключовим елементом такої системи є комплекс РЕБ, що здійснює автоматичне сканування та аналіз радіочастотного спектра.

До основних компонентів системи належать кілька підсистем. Система виявлення включає малогабаритні радіолокаційні станції (РЛС) невеликого радіусу дії для дальнього виявлення об'єктів у повітрі, визначення їхніх координат, швидкості та траєкторії руху, причому РЛС можуть бути оптимізовані для виявлення малорозмірних та низьколітаючих цілей. Для прикладу малогабаритна оглядова РЛС "Снов". Також використовуються оптико-електронні системи (ОЕС), що містять тепловізори та камери високої роздільної здатності для візуального підтвердження цілі, її ідентифікації за формою, розмірами, наявністю підвісів та для її супроводження. Додатково застосовуються акустичні датчики для виявлення характерного звуку двигунів БПЛА, особливо на малих відстанях, та радіочастотні сканери, які постійно моніторять радіоефір у широкому діапазоні частот з метою виявлення сигналів управління та телеметрії БПЛА.

Система обробки та аналізу даних складається з центрального процесорного блоку, який збирає дані від усіх сенсорів, обробляє їх, фільтрує шуми, корелює інформацію та проводить первинну ідентифікацію об'єктів. Важливу роль відіграє програмне забезпечення з елементами штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання (МН). Воно здійснює розпізнавання образів, аналізуючи візуальні дані для класифікації БПЛА, аналізує радіочастотний спектр для виявлення характерних сигнатур управління та телеметрії, автоматично визначаючи частоти їхньої роботи та розпізнаючи відомі протоколи зв'язку. Також ПЗ прогнозує траєкторію руху об'єкта для оцінки потенційної загрози і, на основі отриманих даних та заданих алгоритмів, автоматично приймає рішення щодо необхідності активації засобів протидії. Система спирається на базу даних сигнатур БПЛА, що містить інформацію про радіочастотні характеристики, візуальні образи та акустичні сигнатури різних типів БПЛА, яка постійно оновлюється.

Система радіоелектронної боротьби (РЕБ) включає автоматичний пеленгатор частот, що швидко та точно визначає напрямок на джерело радіовипромінювання (БПЛА

та його оператора), та генератори електромагнітних перешкод (джамери). Джамери створюють потужні радіоелектронні перешкоди в діапазонах частот управління та навігації (GPS, ГЛОНАСС, Galileo, BeiDou), що призводить до втрати зв'язку між оператором та БПЛА, порушення його навігаційної системи і, як наслідок, до керованого приземлення, зависання або втрати орієнтації. Для мінімізації впливу на сторонні пристрої використовуються системи спрямованого випромінювання, що концентрують енергію перешкод у вузькому промені. Можуть також застосовуватися системи імітації сигналів - спуфінг, які генерують хибні сигнали GPS або управління, вводячи БПЛА в оману та змушуючи його відхилятися від курсу або сідати в заданій зоні. Опціонально можуть бути включені системи кібернетичного впливу, спрямовані на перехоплення управління БПЛА або впровадження шкідливого програмного забезпечення.

Система управління та оповіщення забезпечує операторський інтерфейс для візуалізації даних від усіх підсистем, відображення виявлених цілей, їхніх характеристик та статусу вжитих заходів. Автоматизовані протоколи реагування гарантують швидке та ефективне реагування на виявлені загрози відповідно до заданих алгоритмів. Система оповіщення інформує службу безпеки про виявлені загрози та вжиті заходи, що може включати звукові та світлові сигнали, повідомлення на пульти управління та мобільні пристрої.

Необхідна інфраструктура включає мережу сенсорів, розміщених по периметру та на території об'єкта для всебічного контролю повітряного простору, центральний пункт управління з обладнанням обробки даних, операторськими консолями та системами управління РЕБ, надійні канали зв'язку між усіма компонентами системи та гарантоване безперебійне електроживлення.

Перевагами такої автоматизованої системи захисту є висока швидкість реагування завдяки автоматичному режиму роботи без участі людини, можливість круглодобової роботи в будь-яких погодних умовах, висока ефективність завдяки комплексному використанню різних сенсорів та засобів РЕБ, що значно підвищує ймовірність успішної нейтралізації БПЛА. Також перевагами є мінімізація людського фактору, що знижує ризик помилок, адаптивність систем з ШІ/МН, які можуть навчатися та адаптуватися до нових типів БПЛА, та можливість легкої інтеграції з іншими системами безпеки, такими як відеоспостереження чи контроль доступу.

Однак існують певні складнощі та виклики при розробці та впровадженні таких систем. Необхідно розробити алгоритми та правила для розпізнавання "своїх" та "чужих" БПЛА та інтегрувати систему з обліком легальних польотів. Постійне вдосконалення технологій БПЛА вимагає регулярного оновлення програмного забезпечення та апаратних засобів системи захисту для протидії їхній еволюції. Важливо забезпечити стійкість системи виявлення та РЕБ до спроб створення навмисних радіоелектронних перешкод. Створення комплексної системи вимагає значних фінансових вкладень. Існують юридичні та етичні аспекти, пов'язані із застосуванням РЕБ у повітряному просторі та безпекою цивільних суден. Складність представляє інтеграція різнорідних сенсорів та систем в єдиний інформаційний простір, а також забезпечення кібербезпеки самої системи від атак та несанкціонованого доступу.

Перспективи розвитку включають подальше впровадження ШІ та МН для більш точної класифікації, ідентифікації БПЛА, прогнозування їхніх дій та автоматичного

вибору методів протидії. Можлива інтеграція з системами фізичного знищення (наприклад, сітками-пастками, лазерними установками), які активуються автоматично. Перспективним є створення мобільних комплексів РЕБ для оперативного розгортання, використання розподілених сенсорних мереж для раннього виявлення на великих відстанях, та розвиток пасивних методів виявлення БПЛА без активного випромінювання.

На завершення, автоматизована система захисту державних будівель від БПЛА різних типів за допомогою системи РЕБ з автоматичним виявленням частот управління та їх подавленням є перспективним та необхідним рішенням в умовах сучасних загроз. Її ефективність залежить від комплексності застосовуваних технологій, інтеграції різних сенсорів та систем, а також від постійного розвитку алгоритмів обробки даних та засобів протидії. Незважаючи на існуючі складнощі та виклики, подальший розвиток цієї галузі є критично важливим для забезпечення безпеки державних об'єктів та національної безпеки в цілому.

Толстоносов Юрій,
науковий співробітник НДЦ
службово-бойової діяльності НГУ,
Національна академія Національної гвардії України

Толстоносов Димитрій,
кандидат юридичних наук, доцент,
Київський інститут Національної гвардії України

АВТОНОМНІ СИСТЕМИ ОЗБРОЄННЯ: ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНИХ ВІЙНАХ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ

Сучасне озброєння, яке поєднано із системами штучного інтелекту, серед військових фахівців має одну із назв – автономні системи озброєння (далі – АСО). На сьогоднішній день, якогось загальновизнаного формулювання чи визначення АСО поки що взагалі немає.

В той же час, у рамках міжнародної зустрічі експертів (13–16 травня 2014 року в Женеві), присвяченої бойовим автономним роботизованим системам (БАРС), учасники зустрічі визначили, що автономні системи озброєння (АСО) – це такі системи, які можуть самостійно, без контролю і втручання людини, виконувати наступні функції: пошук, виявлення, розпізнавання і ураження цілей.

Саме цим АСО і відрізняються від безпілотних літальних апаратів (БпЛА), яким обов'язково потрібна людина-оператор для вибору цілей, активації і наведення встановленої на них зброї, а також їх ураження (придушення). Але при цьому треба розуміти, що саме БпЛА є прототипами АСО – машин-роботів.

Повномасштабна війна, яка розпочалася в Україні 24 лютого 2022 р., значно прискорила процес вдосконалення АСО, що спроможні самостійно та ефективно виконувати службово-бойові (бойові) завдання за призначенням.

Використання АСО в сучасному світі стає важливим аспектом проведення військових операцій (бойових дій), оскільки вони поєднують в собі інформаційні дані, алгоритми дій, обчислювальну потужність та новітні зразки озброєння та техніки.

З початком російського вторгнення країни-партнери підтримали сили безпеки й оборони України та надали військову допомогу серед якої були деякі

зразки озброєння з високим рівнем автоматизації та автономності: ПТРК FGM-148 «Javelin», ЗРК «StarStreak», БпЛА-кілери «Bayraktar TB2» та «Switchblade».

Так як наданої партнерами військової-технічної допомоги для протистояння російській агресії катастрофічно бракувало, українські розробники вимушені були активно включитися в процес створення власних АСО.

Для прикладу можна навести зразки озброєння із високим ступенем автоматизації та автономності які вже випробувалися в бойових умовах:

- ударний БпЛА-вертоліт «RZ-500» – «вбивця танків», призначений для проведення розвідувальних дій на малих та надмалих висотах та нанесення високоточних ракетних ударів по броньованій техніці противника;
- дрон-камікадзе ST-35 «Грім», (англ. Silent Thunder – тихий грім) – баражуючий боєприпас, призначений для ураження особливо важливих військових цілей та об'єктів противника з використанням різних типів бойових частин (осколково-фугасні, термобаричні, запалювальні, кумулятивні);
- бойова система «Wolly» – дистанційно керований бойовий модуль із можливістю інтеграції на різні типи наземних роботизованих комплексів, оснащений системою ШІ яка дозволяє цілодобово автоматично виявляти, розпізнавати, класифікувати та супроводжувати ціль, проводити балістичні розрахунки та уражати небронювану техніку та живу силу противника;
- РСВК-М «Мисливець» – роботизована платформа з унікальною системою ШІ, що забезпечує автономне пересування, високу точність наведення і вогню, а також широкі можливості для модернізації;
- Droid TW – наземний роботизований комплекс завдяки системам з ШІ, які забезпечують його автономність та здатність розпізнавати живу силу противника, призначений ведення спостереження, виконання розвідувальних і ударних завдань в складних бойових умовах;
- «Барс» – «ракета-дрон» – щось середнє між звичайною крилатою ракетою і БпЛА, найчастіше літакового типу і відноситься до зброї середньої дальності (Middle Strike).

На думку багатьох військових експертів, застосування АСО забезпечує перевагу над противником завдяки ряду критичних тактико-технічних, оперативних та економічних аспектів:

- зниження (мінімізація) бойових втрат живої сили та дорогоцінної військової техніки та озброєння;
- оперативність і точність виконання бойових завдань;
- застосування АСО в непридатних для людини середовищах (РХБ-забруднення, мінні поля, складна місцевість);
- раціональне використання ресурсів шляхом зменшення витрат боєприпасів та залучення людських та технічних ресурсів;
- зниження ризику враження цивільних об'єктів та цивільного населення шляхом використання високоточних систем розпізнавання військових цілей;
- здатність системи самостійно здійснювати збір, обробку та аналіз великого обсягу даних з різних інформаційних джерел та приймати обґрунтовані рішення;
- мережецентрична взаємодія з системами управління та зв'язку дозволяє забезпечити єдине інформаційне поле, синхронізацію дій і досягнення ефекту бойового «рою»;

- здатність систем адаптуватися до змін бойової обстановки, самостійно вдосконалювати алгоритми дій та накопичувати бойовий досвід;
- кіберстійкість систем при спробах зовнішнього втручання або в умовах втрати зв'язку з органами управління;
- можливість успішного застосовування систем у гібридних військових конфліктах як інструмент для збору даних про противника, фізичного і психологічного впливу та демонстрації технологічної переваги.

Неповний перелік цих переваг демонструє глибоке розуміння того, як АСО вже сьогодні змінюють характер сучасних війн та збройних конфліктів і змінюватимуть їх ще більше в найближчі роки.

СЕКЦІЯ 5.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВІДУВАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Біляцький Олексій,
старший викладач кафедри

Дорофєєва Софія,
студентка 1 курсу Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого

РОЗВІДУВАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Сучасні умови безпекового середовища, характерні зростанням рівня гібридних загроз, тероризму, організованої злочинності та кібератак. У цьому контексті оперативно-розшукова діяльність набуває нового значення і потребує відповідного розвідувально-інформаційного забезпечення. Дієве, якісне та ефективне функціонування оперативних підрозділів неможливе без швидкого, збору, обробки та аналізу зібраної інформації.

Розвідувально - інформаційне забезпечення в оперативно-розшукової діяльності - це система певних заходів, методів і засобів зі зібрання, перевірки та аналізу оперативно - важливої інформації. Вона включає використання агентурної, технічної та інформації на основі відкритих джерел створення баз реєстрів або даних. Обмін інформацією у межах підрозділів, груп, управлінь. Також не менш важливо зазначити організовану аналітичну роботу з виявлення загроз та прогнозування їх захисту.

У зв’язку із розвитком суспільства, інформаційних технологій та тривалої війни в Україні розвідувально - інформаційне забезпечення в оперативно - розшуковій діяльності стикається із перешкодами та викликами.

Загроза витоку інформації постає постійним та найсерйознішим викликом. Оперативна інформація має вразливий характер та витоки її можуть мати катастрофічні наслідки: від зірваних операцій до розкриття державної таємниці. Ситуація ускладнюється через постійні кібератаки, діяльність ворожих спецслужб, а також через халатність співробітників та недосконалу систему захисту у підрозділах. Наприклад, у період діяльності з 2010 по 2014 рік в Службі безпеки України(СБУ) з’явилися особи пов’язані з російськими спецслужбами, що призвело до витоку «таємної» та «цілком таємної» інформації.

Постійна нестача кваліфікованих кадрів, осіб котрі володіють не лише навичками агентурної роботи, а й базовими знаннями аналітики, кібербезпеки, OSINT(розвідка на основі відкритих джерел) та візуального спостереження. Система професійної освіти не встигає змінюватися відповідно до змін у сфері безпеки. Брак фахівців котрі зможуть поєднувати правові знання з технічною та аналітичною діяльності, уповільнює процес пристосовування оперативних підрозділів до сучасних умов та викликів. Крім того,

проблема кадрів загострюється через надмірне навантаження та загрозу особистої безпеки співробітника.

Важливо зазначити також про швидкість інформаційних потоків. Сьогодення та постійний аналіз дає змогу розуміти, що оперативна інформація швидко застаріває. Обсяг доступної інформації кожного дня збільшується у колосальних розмірах, що ускладнює її обробку та аналіз.

Щоб запобігати сучасним загрозам та викликам потрібно: постійно навчати та заохочувати співробітників, залучати фахівців із суміжних галузей, створити привабливі умови праці та підтримку ментального здоров'я співробітників. Розробити нові навчальні програми в університетах МВС і СБУ з опором на пошук інформації відповідно до відкритих баз даних, аналіз даних, психологію впливу та роботою з візуальною інформацією. Впровадити сучасні системи шифрування й моніторингу дій користувачів у цифрових середовищах, для ефективного реагування на швидкі інформаційні потоки слід розвивати автоматизовані платформи аналітики, системи візуалізації та інструменти аналізу великих баз даних у щоденну практику[4].

У сучасних умовах гібридних загроз, терористичної активності та кібератак розвідувально-інформаційне забезпечення оперативно-розшукової діяльності набуває особливого та не притаманного значення. Це невід'ємна частина системи національної безпеки, котра забезпечує своєчасне виявлення загроз, прогнозування ризиків і реалізацію оперативних заходів. Найбільш важливими викликами у вищезазначеній сфері - загроза витоку інформації, дефіцит кваліфікованих кадрів, необхідність у постійному оновленні та перевірці інформації. Для подолання цих викликів потрібно системний підхід якийсь дасть змогу якісно та швидко підлаштовуватися до сучасних змін. Тільки за умови своєчасного реагування на виклики держава зможе забезпечити ефективне функціонування оперативно-розшукових підрозділів, котрі будуть адаптовані до нових реалій.

Вєдєнєєв Дмитро,
доктор історичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Міжвідомчого науково-дослідного центру
з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України

Семенюк Олександр,
доктор юридичних наук,
Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем
боротьби з організованою злочинністю при РНБО України

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ МОДЕЛЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ РОЗВІДКИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2024 р. № 792 р затверджено «План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони

України на 2023–2027 роки». Його пункт 1.7.1. висунув завдання розробки для затвердження Верховною Радою України проєкту закону про кримінальну розвідку, під якою розуміється комплекс гласних і негласних пошукових, розшукових заходів і засобів, основаних на аналітиці (кримінальний аналіз, правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою, або ILP-модель), в інтересах своєчасного виявлення й нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України. Йдеться про *запозичення й впровадження зарубіжних моделей кримінальної розвідки в якості основи правоохоронної діяльності,* що є відображенням світової тенденції правоохоронної діяльності із зміщення головних пріоритетів роботи поліцейських структур на превентивне реагування.

Зазначимо, що із прийняттям у 2012 р. нової редакції Кримінального процесуального кодексу, основним призначенням оперативно-розшукової діяльності (ОРД) вважається відтепер не розкриття, а виявлення й попередження злочинів. Пропонуються до впровадження різні іноземні концепції діяльності поліції з попереджувальній роботі, що спонукає до узгодження понятійно-категоріального апарату для імплементації справді корисного зарубіжного досвіду до національного законодавства. Новітні тренди міжнародного досвіду правоохоронної діяльності свідчать, що пріоритети оперативної діяльності поліцейських структур поступово концентруються на превентивному реагуванні на злочинні прояви. Як твердять фахівці, в умовах високорозвинутих інформаційних технологій ефективна діяльність правоохоронних органів з протидії злочинності залежить у першу чергу від їх спроможності бути проактивними – діяти на випередження та запобігання злочинним проявам. Цьому спрятиме впровадження т.зв. *моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою, в основу якої покладено кримінальний аналіз.* Де-факто у вищих спеціальних навчальних закладах України вже запроваджено нові спеціалізації підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції: здобувачі освіти проходять комбіноване стажування, що передбачає опанування методики кіберрозвідки, кримінального аналізу тощо.

Поширеними стратегіями, які базуються на механізмах кримінальної розвідки, є усталена у Великій Британії «Національна розвідувальна модель» (National Intelligence Model) та запроваджений у США «Національний план розподілу розвідувальної інформації» (National Criminal Intelligence Sharing Plan). З подібними стратегіями генетично пов'язаний інший концепт – «організація діяльності поліції на основі розвідувальних даних», інакше – «модель поліцейської діяльності» (Intelligence-Led Policing). В зазначеній моделі *розвідка виступає наріжним елементом ефективної поліцейської діяльності*. Під цим мається на увазі, що дані поліцейської розвідки використовуються для забезпечення стратегічного управління, розробки й і провадження заходів із ефективного попередження й розслідування серйозних злочинів, проявів організованої злочинної діяльності (передовсім таких, що мають транснаціональний характер, грають ключову роль у розстановці оперативно-службових сил у різних тактичних формах поліцейської діяльності, включаючи профілактичну роботу із громадянськими спільнотами і повсякденне патрулювання. Наведена у загаданому Плані КМ України настанова на запровадження ILP-модель породжує питання структурно-функціонального порядку для наукового осмислення і для практичного втілення.

У чинному законодавстві України наявні проблеми із визначенням співвідношення й розмежуванням оперативно-розшукової, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності. Так, функція забезпечення національної безпеки від зовнішніх загроз покладається на розвідувальні органи, що визначено Законом України «Про розвідувальні органи України». Коли мова йде про легендоване введення оперативного працівника у злочинну організацію, то такі заходи є розвідувальними по суті й за призначенням, але проводяться в рамках оперативно-розшукової діяльності. Ба більше, існує точка зору, що сучасний кримінальний аналіз (КА), використовуючи і методи розвідки, фактично перетворюється в останню, адже практична модель кримінальної розвідки (КРР) включає пошук інформації, її узагальнення й аналіз, використання одержаних даних для пошуку нової інформації та її перевірки, подальший аналіз тощо.

Крім того, розбіжності у тлумаченні змісту КРР існують у вітчизняній науці. Кримінальна розвідка, наприклад, розглядається як одна із функцій оперативно-розшукової діяльності та реалізується шляхом використання системи розвідувальних, пошукових, інформаційно-аналітичних заходів, у т.ч. із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на своєчасне виявлення та нейтралізацію реальних і потенційних кримінальних загроз суспільній безпеці. З іншої точки зору, КРР трактується як різновид розвідувальної діяльності, форма прихованого розслідування, комплекс гласних і негласних, оперативно-розшукових, інформаційно-аналітичних заходів. Узгодження в концептуальному, нормативному й практичному вимірах співіснування ОРД та новітніх модельних форм правоохоронної діяльності важливе для широкої сфери правоохоронних та спеціальних органів (служб) України. З цього випливає необхідність понятійного й нормативного визначення ієрархії (співвідношення): ОРД як такої та кримінальної розвідки; правоохоронної та розвідувальної діяльності; КРР та оперативного обслуговування; кримінального аналізу та інших видів розвідувального й інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, де кримінальний аналіз виступає більш широкою сферою і поглинає кримінальну розвідку як таку.

Датчук Денис,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури,
Національна академія Національної гвардії України

Луговський Ігор,
кандидат військових наук, доцент,
Національна академія Національної гвардії України

РЕЗУЛЬТАТ РАНЖИРУВАННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВІДУВАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах збройної агресії російської федерації проти України значно зросла роль та значення розвідувального забезпечення у діяльності формувань Національної гвардії (далі – НГ) України. Розвідувальне забезпечення (далі – РЗ)

в умовах воєнного стану стало ключовим елементом у системі управління та прийняття рішень, оскільки саме своєчасне, достовірне та повне розвідувальне забезпечення дозволяє ефективно здійснювати планування та реалізацію службово-бойових завдань.

Аналіз сучасного стану РЗ показав, що формування НГ України потребують адаптивної, гнучкої та технологічно підготовленої системи збору, обробки та передачі розвідувальної інформації. Основними чинниками, що обумовлюють необхідність удосконалення цієї системи, є високий динамізм бойових дій, широке застосування противником засобів РЕР і РЕБ, кіберзагроз, а також багаторівнева міжвідомча взаємодія з іншими компонентами сектору безпеки і оборони України.

Метою проведеного дослідження стало системне виявлення та ранжування факторів, які впливають на РЗ формувань НГ України. Для цього було визначено 30 факторів, згрупованих у три рівні: макрофактори (зовнішнє середовище), мезофактори (взаємодія підрозділів і органів управління), мікрофактори (внутрішня організація та ресурси).

У ході дослідження було застосовано метод експертного оцінювання з подальшим апріорним ранжуванням (далі – МАР). Коефіцієнт конкордації Кендалла, розрахований у програмному середовищі Excel, дозволив оцінити рівень узгодженості думок експертів та достовірність отриманих результатів. За результатами експертного оцінювання виділено 20 найбільш значущих факторів та з використанням МАР визначено їх місце серед найбільшвпливових факторів. До найважливіших було віднесено: рівень технологічного розвитку, доступність цифрових технологій та платформ, наявність резерву фахівців і засобів, а також часові ресурси на підготовку до розвідки.

Натомість менш значущими було визначено: організаційно-штатну структуру органів розвідки, чинну нормативно-правову базу та ступінь формалізації потреб споживачів розвідувальної інформації. Це вказує на те, що сучасне РЗ потребує не лише вдосконалення структури, а й інноваційного підходу до технологій збору та аналітики даних.

Особливої уваги заслуговує пропозиція щодо впровадження елементів штучного інтелекту (далі – ШІ) у РЗ. Застосування інтелектуальних систем уможливлює автоматичне виявлення загроз, формування прогнозів розвитку ситуації, оперативну обробку великих обсягів інформації в реальному часі. Пропонується визначення ШІ у системі РЗ – це комплекс інтелектуальних цифрових технологій, здатних автоматично обробляти великі масиви інформації, виявляти загрози, прогнозувати розвиток оперативної обстановки та приймати рішення з мінімальним впливом людського чинника. Такі системи працюють безперервно, здатні до самоосвіти та удосконалення під час виконання завдань, що забезпечує високу адаптивність до змін у бойовому середовищі.

В умовах гібридної війни впровадження ШІ у розвідувальні підрозділи НГ України значно підвищує ефективність добування, оброблення та використання РІ. З позиції оперативного планування впровадження ШІ дозволить підвищити темпи прийняття рішень, зменшити вплив людського фактора та підвищити стійкість до інформаційного впливу з боку противника. Крім того, сучасні алгоритми машинного

навчання здатні адаптуватися до змін у режимі реального часу, що особливо важливо для ведення бойових дій у складних та нестабільних умовах.

Дослідження також виявило необхідність перегляду підходів до підготовки фахівців розвідки в умовах воєнного стану. На думку авторів, підготовка повинна включати оволодіння сучасними інформаційними технологіями, знання основ ШІ, вміння аналізувати відкриті джерела інформації (OSINT), а також розуміння специфіки міжвідомчої взаємодії в умовах комплексної оборони.

На підставі результатів дослідження автори дійшли висновку, що система розвідувального забезпечення формувань НГ України має розвиватися в напрямі створення гнучкої, децентралізованої моделі, здатної адаптуватися до загроз як регулярного, так і асиметричного характеру. У межах такої моделі інтеграція цифрових платформ, систем підтримки прийняття рішень, кіберзахисту та прогнозної аналітики є запорукою її ефективності.

Таким чином, реалізація запропонованих напрямів удосконалення РЗ дозволить посилити спроможності Національної гвардії України в контексті виконання завдань у рамках сектора безпеки і оборони. Надалі доцільним є створення експериментальної платформи для тестування елементів ШІ у взаємодії з підрозділами розвідки, що стане основою для формування концептуальної моделі РЗ в умовах воєнного стану.

Єрьоміна Людмила,
старший викладач
кафедри інформаційної безпеки держави,
Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
та стратегічних комунікацій НА Служби безпеки України

ПОТЕНЦІАЛ OSINT У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Аналіз потенціалу OSINT (розвідки з відкритих джерел) у вітчизняній системі інформаційної безпеки потребує комплексного розгляду технологічних, організаційних, кадрових, нормативних і стратегічних чинників, які визначають можливості ефективного використання відкритих джерел в інтересах національної безпеки України. У світлі гібридних загроз, інформаційної війни, посиленої активності ворожих спецслужб і кібердиверсій, що набули особливої гостроти в умовах повномасштабної агресії з 2022 року, саме OSINT виступає одним із найважливіших і водночас найменш витратних інструментів стратегічної аналітики та оперативного моніторингу інформаційного простору.

Унікальна особливість OSINT полягає в тому, що збирання даних здійснюється з відкритих, загальнодоступних джерел, що значно знижує потребу у спеціальному технічному обладнанні та дозволяє легально акумулювати інформацію з тисяч джерел у реальному часі.

Розглянемо найважливіші напрями, в яких відкриті джерела інформації (OSINT) можуть ефективно застосовуватись в українській системі національної безпеки, з урахуванням реалій гібридної війни, кіберзагроз і системної дезінформації (табл.1).

Найвищий потенціал спостерігається у сфері кібербезпеки, де OSINT використовується для виявлення цифрових вразливостей, фішингових кампаній, аналізу цифрових слідів хакерських угруповань. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, кіберпідрозділи поліції та CERT-UA активно використовують відкриті джерела для виявлення загроз до їх безпосередньої реалізації, що дозволяє діяти превентивно, а не реактивно [1].

Таблиця 1. **Основні сфери застосування OSINT у системі національної безпеки України**

Сфера застосування	Приклади використання OSINT	Відомства / структури, що застосовують	Потенціал ефективності
Кібербезпека	Виявлення витоків, фішинг-кампаній, цифрових слідів хакерів, сканування вразливостей	Держспецзв'язку, CERT-UA, кіберполіція	Високий
Воєнна розвідка	Геолокація техніки, моніторинг супутникових знімків, розпізнавання військових об'єктів	ГУР МОУ, ЗСУ, Сили спецоперацій	Високий
Контррозвідка та ідентифікація	Аналіз акаунтів, профілів, зв'язків осіб, цифрових слідів, поведінки в соцмережах	СБУ, ДБР, підрозділи Нацполіції	Середній–високий
Інформаційна протидія	Виявлення фейкових наративів, інформаційних атак, спростування дезінформації	РНБО, Центр стратегічних комунікацій, СБУ	Високий
Розслідувальна журналістика	Збір доказів злочинів, аналіз метаданих, супутникові знімки, виявлення замовників кампаній	Bellingcat, Texty.org.ua, Molfar, Слідство.Інфо	Високий
Громадянське спостереження	Моніторинг дій ворога, фіксація злочинів, геолокація обстрілів, аналіз публічних баз	OSINT-волонтери, Myrotvorets, InformNapalm	Високий

Джерело: складено автором

Не менш значущою є роль OSINT у воєнній розвідці. За допомогою супутникових знімків, фотографій у соціальних мережах, відео з відкритих платформ та цифрової геолокації аналітики виявляють пересування ворожої техніки, підтверджують обстріли цивільних об'єктів, фіксують сліди воєнних злочинів. У цьому контексті OSINT суттєво доповнює класичні розвідувальні

методи, зменшуючи залежність від закритих джерел. Підрозділи ГУР МОУ, Збройних Сил України та Сил спеціальних операцій застосовують OSINT-інструменти для оперативної оцінки обстановки та зменшення невизначеності в бойових умовах.

OSINT у контррозвідувальній сфері демонструє здатність виявляти приховані зв'язки осіб, аналізувати їхню присутність у відкритому цифровому середовищі, профілювати за поведінкою в соцмережах. Служба безпеки України та інші правоохоронні органи використовують ці дані для ідентифікації підривної діяльності, спроб вербування, а також розкриття ворожої агентурної мережі. Особливу цінність має поєднання OSINT із HUMINT, коли інформація з відкритих джерел підтверджує або спростовує дані з агентурної мережі, дозволяючи обґрунтовано приймати рішення.

У сфері інформаційної протидії OSINT відіграє ключову роль у боротьбі з дезінформаційними кампаніями. Завдяки постійному моніторингу соціальних мереж, платформ новин і виявленню синхронних вкидів, можливо своєчасно виявляти фейки, аналізувати ворожі наративи, виявляти координаторів інформаційних атак та формувати контрнаративи. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, що функціонує при РНБО, разом із відповідними підрозділами СБУ, уже реалізують комплексні підходи до OSINT-аналізу з метою інформаційного захисту.

Розслідувальна журналістика в Україні також активно використовує OSINT-інструменти для викриття корупції, воєнних злочинів, незаконної діяльності або маніпуляцій. Проєкти на кшталт Bellingcat, Molfar, Texty.org.ua, «Слідство.Інфо» за допомогою аналітики відкритих джерел і супутникових даних створюють докази, які потім використовуються в судових процесах, міжнародних розслідуваннях та адвокаційних кампаніях. Їхня діяльність доводить, що OSINT — це не лише інструмент держави, а й інструмент громадянського контролю й підзвітності [2].

Окрема категорія — ***громадянське спостереження та волонтерський OSINT.*** Ініціативи типу Myrotvorets, InformNapalm, DeepState, GeoConfirmed здійснюють щоденний моніторинг фронту, фіксують обстріли, локалізують наслідки воєнних дій, відстежують переміщення ворожих сил. Ці структури часто співпрацюють з офіційними органами, передаючи верифіковану інформацію для подальших оперативних дій. Унікальність української ситуації полягає в тому, що велика частина OSINT-активностей здійснюється не лише на рівні держави, а й «знизу», що створює ефект гнучкої мережевої безпеки.

Українські ініціативи та проєкти, що використовують OSINT, зокрема: аналітична група Molfar, інформаційно-аналітична платформа Texty.org.ua, проєкт InformNapalm, Державна структура — Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, бази Myrotvorets, DeepStateMap.live, Антикорупційне розслідувальне бюро Bihus.Info. Ці структури демонструють, що OSINT в Україні є не лише інструментом державної розвідки, але й потужним громадянським та журналістським ресурсом, який здатний конкурувати з традиційними службами збору інформації за швидкістю, точністю та гнучкістю реагування.

Отже, потенціал OSINT в українській системі інформаційної безпеки є надзвичайно значним, але його реалізація вимагає системного підходу: нормативного врегулювання, інституційного зміцнення, технічного переоснащення, кадрової підготовки й інтеграції міжвідомчого обміну. За наявності політичної волі, координації із західними партнерами та підтримки цифрових ініціатив знизу, OSINT може перетворитися з фрагментарного інструменту в один із ключових елементів національної інформаційної оборони, що забезпечить гнучкість, превентивність і прозорість дій у сфері державної безпеки.

Заєць Наталія,
викладач кафедри №23,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

Жилінський Ігор,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

Коваленко Іван,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗВІДУВАЛЬНО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТА МАЙБУТНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах змін глобального безпекового середовища, коли традиційні підходи до ведення розвідки підсилюються інформаційними та кіберзагрозами, особливої актуальності набуває використання високотехнологічних рішень. Однією з провідних технологій, що визначає перспективи розвитку оборонного сектору, є штучний інтелект (ШІ). Його здатність до швидкої обробки великих обсягів даних, виявлення прихованих закономірностей і формування прогнозів надає розвідувальній діяльності нового виміру.

Сьогодні провідні країни світу вже впроваджують ШІ для реалізації таких завдань, як обробка відкритих джерел інформації (OSINT), аналіз контенту соціальних мереж, відео- та аудіозаписів; класифікація об’єктів на зображеннях, отриманих із супутників і БПЛА; автоматизований переклад, транскрипція і аналіз мовлення; виявлення відхилень у поведінці інформаційних суб’єктів; оцінка ризиків та підтримка ухвалення рішень у режимі реального часу.

Системи глибокого навчання (Deep Learning) і нейронні мережі забезпечують розпізнавання образів, класифікацію подій і моделювання сценаріїв розвитку ситуацій, що суттєво підвищує рівень ситуаційної обізнаності. Особливо важливими такі можливості є в умовах бойових дій, де критичною є оперативна перевірка достовірності отриманої інформації з метою мінімізації ризику впливу дезінформації.

Подальше вдосконалення застосування ШІ у розвідувально-аналітичній сфері пов’язане з розвитком таких напрямів, як ситуаційне моделювання, інтеграція мультисенсорної інформації та пояснюваний штучний інтелект (Explainable AI). Завдяки цьому можливо моделювати складні сценарії із врахуванням численних змінних, поєднувати дані з різних джерел (супутникові системи, радари, БПЛА, сигнали зв’язку) в єдину інформаційно-аналітичну платформу, а також зберігати контроль аналітика над процесом ухвалення рішень, що підвищує прозорість і надійність систем.

Однак паралельно з перевагами виникають і суттєві виклики. Це етичні аспекти використання алгоритмів у критичних сферах, можливість маніпуляції внаслідок викривлених вхідних даних, зростання кіберризиків через вразливість цифрової інфраструктури, а також нагальна потреба у підготовці нового покоління фахівців, здатних поєднувати технічні, аналітичні та етичні компетенції.

Штучний інтелект не може повністю замінити людський фактор у розвідці, однак його інтеграція вже сьогодні суттєво трансформує розвідувально-аналітичну діяльність. Ефективне використання цих технологій вимагає не лише технічної модернізації, але й формування нової стратегії управління інформаційними ресурсами. Необхідними умовами є впровадження скоординованої державної політики, розвиток цифрової інфраструктури, оновлення нормативно-правової бази, а також підготовка висококваліфікованих кадрів, які здатні працювати з сучасними інтелектуальними системами. Такий підхід відповідає принципам євроатлантичної інтеграції, сприяє підвищенню ефективності функціонування безпекового сектору та забезпечує збалансоване впровадження інновацій із дотриманням етичних і правових норм.

Зінченко Сергій,
старший викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ В СИСТЕМІ РОЗВІДКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Аналіз чинників, які впливають на ефективність оцінювання якості виконання інформаційних документів в системі розвідки Національної гвардії України, можна провести за кількома ключовими критеріями: якість джерел інформації, методологія оцінювання, командний склад, системи автоматизації, зворотний зв'язок та коригування процесів, інфраструктура та технології, регламентуюча база. Всі ці фактори взаємопов’язані і повинні бути враховані комплексно для досягнення високої якості виконання інформаційних документів.

Розглянемо більш детально кожний із цих факторів окремо.

Якість джерел інформації є критично важливим чинником для ефективності оцінювання інформаційних документів у системі розвідки Національної гвардії України. Ось кілька критеріїв, що мають бути враховані:

1. Достовірність джерел;
2. Актуальність інформації;
3. Типи джерел.

Методологія оцінювання якості виконання інформаційних документів є важливим етапом у забезпеченні їхньої ефективності та достовірності. Вона включає ключові аспектів, які слід врахувати при виборі та застосуванні методів і критеріїв оцінки:

1. Визначення цілей оцінювання. Це можуть бути цілі, які забезпечують підвищення оперативності ухвалення рішень, покращення якості документів або зниження ризиків.

2. Інструменти аналізу ризиків. Це може включати сценарний аналіз, SWOT-аналіз (сильні і слабкі сторони, можливості та загрози) та аналіз ймовірності дій відповідно до оцінених ризиків.

3. Стандарти та нормативи. Методологія має базуватися на існуючих стандартах і нормативних актах, що регулюють виготовлення та обробку інформаційних документів.

4. Методи верифікації. Оцінка може включати кілька рівнів перевірки: первинна верифікація на етапі створення документа, перевірка з боку експертів і методи, що передбачають зворотній зв'язок від користувачів або оперативних підрозділів.

Командний склад, що займається оцінюванням якості виконання інформаційних документів, є критично важливим елементом для забезпечення ефективності та достовірності роботи в рамках системи розвідки. Та передбачає елементи, які необхідно враховувати:

1. Кваліфікаційний персонал;
2. Постійне підвищення кваліфікації;
3. Мотивація та залучення;
4. Аналіз командних результатів.

Використання систем автоматизації та штучного інтелекту (ШІ) у процесах оцінювання якості виконання інформаційних документів може суттєво підвищити їхню ефективність. Та повинні включати наступні елементи:

1. Автоматизація рутинних завдань;
2. Штучний інтелект для аналізу даних;
3. Об'єктивність оцінювання;
4. Інтеграція з існуючими системами:
5. Безперервне навчання та вдосконалення.

Зворотний зв'язок та коригування процесів оцінювання є ключовими елементами для підвищення якості виконання інформаційних документів в системі розвідки. Ось елементи, які впливають на ефективність цих механізмів:

1. Механізми збору зворотного зв'язку;
2. Аналіз зворотного зв'язку;
3. Постійний моніторинг: проведення періодичних аудитів оцінювання дозволяє виявляти недоліки в системі та вчасно їх виправляти.

Інфраструктура та технології які використовуються для зберігання, обробки та аналізу інформаційних документів, відіграють критично важливу роль у забезпеченні ефективності та якості оцінювання в системі розвідки. Ось кілька ключових аспектів, які варто розглянути:

1. Системи зберігання даних;
2. Системи обробки даних;
3. Аналіз даних.

Регламентуюча база, що включає в себе нормативні акти та стандарти, є важливим фактором, який визначає процедури оцінювання інформаційних документів в системі розвідки. Ось критерії, що охоплюють вплив цієї бази:

1. Нормативні акти;
2. Стандарти;

Контроль та аудит;

4. Захист інформації.

Ефективність оцінювання якості виконання інформаційних документів в системі розвідки може бути досягнута лише за умови інтеграції усіх цих елементів та критеріїв в єдину, узгоджену систему. Основа цих елементів та критеріїв полягає в їхній взаємопов'язаності та комплексності, що дозволяє створити ефективну систему управління інформацією. Це сприяє не лише підвищенню якості і об'єктивності оцінювання, але й спрощенню процесів. Підвищення розуміння цих аспектів в аналізі та управлінні інформацією допомагає забезпечити більш ефективний захист національних інтересів і безпеки.

Карнаш Євгеній,
старший викладач кафедри розвідки,
Київський інститут Національної гвардії України

Гриценко Антон,
окремий водолазний загін спеціального призначення,
Центр спеціального призначення військова частина 3071

Кривов'яз Євгеній,
1 окремий загін спеціального призначення
Центр спеціального призначення військова частина 3071

РОЗВИТОК РОЗВІДУВАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ В ОПЕРАТИВНО-БОЙОВІ СПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасний театр воєнних дій, зокрема в умовах російсько-української війни, характеризується високою інформаційною насиченістю та технологічною динамікою. Розвідувально-інформаційні технології (РІТ) формують основу ситуаційної обізнаності, забезпечуючи підрозділи Національної гвардії України (НГУ) даними для швидкого прийняття рішень і ефективного ураження цілей. Ці системи інтегрують розвідувальні, інформаційно-управлінські та комунікаційні

засоби, створюючи взаємодію на оперативно-тактичному рівні. Метою цієї доповіді є аналіз сучасного стану РІТ, їхньої ролі в бойових операціях НГУ та перспектив розвитку для посилення обороноздатності України.

Сучасний стан розвідувально-інформаційних технологій у НГУ

На сучасному етапі РІТ НГУ являють собою комплекс взаємопов'язаних систем, що забезпечують розвідку, обробку даних і координацію бойових дій. Основними компонентами є:

• Засоби технічної розвідки: безпілотні авіаційні комплекси (БАК), як-от "Лелека-100" і "Фурія", оптико-електронні системи, а також апаратно-програмні комплекси радіоелектронної розвідки (РЕР). Наприклад, БАК застосовуються для аерофотозйомки, моніторингу переміщень противника та коригування вогню.

• Інформаційно-управлінські системи: автоматизовані системи управління (АСУ) типу "Delta" забезпечують інтеграцію розвідувальних даних, формування цілевказівок і передачу їх до вогневих підсистем у реальному часі.

• Комунікаційні мережі: захищені канали зв'язку, включно з супутниковими системами та радіостанціями з частотною модуляцією, гарантують стійкість інформаційного обміну в умовах радіоелектронної протидії.

Практичне застосування РІТ продемонструвало їхню ефективність у російсько-українській війні. Під час оборони Маріуполя (2022) підрозділи НГУ використовували БАК для виявлення позицій противника, що дозволяло артилерійським підрозділам завдавати точних ударів по скупченнях техніки та особового складу ворога. У контрнаступі на Харківщині (2022) АСУ "DELTA" забезпечила швидку обробку розвідданих, що сприяло оперативному ураженню ворожих командних пунктів. Інтеграція комерційних БАК (наприклад, DJI Mavic 3) із військовими системами, підтримуваними волонтерськими ініціативами, як-от платформа Brave Inventors, дозволила адаптувати цивільні технології для задач тактичної розвідки та цілевказання.

Виклики впровадження РІТ

Незважаючи на прогрес, впровадження РІТ у НГУ стикається з низкою викликів:

• Радіоелектронна боротьба (РЕБ): ворожі комплекси РЕБ, такі як "Красуха-4" чи "Репелент-1", створюють перешкоди для БАК і каналів зв'язку, знижуючи ефективність розвідки. Це вимагає розробки стійких до РЕБ систем і алгоритмів частотного маневрування.

• Кіберзагрози: гібридна агресія РФ включає кібератаки на інформаційно-управлінські системи НГУ, спрямовані на порушення обміну даними та компрометацію розвідувальної інформації.

• Ресурсні обмеження: дефіцит високотехнологічних БАК, сучасних засобів зв'язку та кваліфікованих операторів стримує масштабування РІТ.

Водночас війна стимулювала швидку адаптацію. Наприклад, модернізація комерційних БАК для бойового застосування та розробка вітчизняних роботизованих платформ, як-от системи від Brave Inventors, демонструють здатність НГУ компенсувати ресурсні обмеження через інновації та волонтерську підтримку.

Роль РІТ у бойових операціях НГУ

РІТ відіграють ключову роль у забезпеченні оперативно-тактичних спроможностей НГУ:

• Ситуаційна обізнаність: БАК і системи РЕР забезпечують реальний моніторинг театру операцій, підвищуючи якість цілевказівок і знижуючи ризики для особового складу.

• Точність ураження: інтеграція розвідданих з АСУ дозволяє артилерійським і ракетним підрозділам виконувати високоточні удари, мінімізуючи побічні втрати.

• Контрбатарейна боротьба: РІТ дають змогу виявляти ворожі вогневі позиції та координувати контратаки, як це було під час боїв за Сєвєродонецьк (2022).

• Захист критичної інфраструктури: розвідувальні системи НГУ використовуються для протидії диверсійним групам і захисту об'єктів, таких як мости та енергетичні вузли.

Особливої ваги РІТ набули після реорганізації НГУ у 2022 році, коли її підпорядкування ЗСУ посилило міжвидову координацію. Це забезпечило оперативний обмін розвідданими, що був вирішальним, наприклад, під час звільнення правобережжя Херсонщини.

Перспективи розвитку РІТ у НГУ

Для забезпечення сталого розвитку РІТ НГУ необхідні системні заходи:

1. Штучний інтелект (ШІ): впровадження алгоритмів машинного навчання для автоматизованого аналізу розвідданих, розпізнавання цілей і прогнозування ворожих маневрів. Перші пілотні проєкти ШІ в Україні вже демонструють потенціал для обробки великих масивів даних із БАК.

2. Автономні платформи: розвиток БАК і наземних роботизованих комплексів із елементами автономності підвищить стійкість до РЕБ і розширить зону розвідки.

3. Кібербезпека: створення децентралізованих мереж і впровадження криптографічного захисту знизять вразливість РІТ до кібератак.

4. Міжнародна співпраця: кооперація з країнами НАТО, зокрема США, Великою Британією та Канадою, забезпечить доступ до супутникової розвідки, передових сенсорів і навчальних програм.

5. Підготовка кадрів: створення центрів підготовки операторів БАК, спеціалістів із кібербезпеки та аналітиків розвідки підвищить професійний рівень НГУ.

Висновки

Розвідувально-інформаційні технології є стрижнем сучасних оперативно-бойових спроможностей НГУ, що підтверджується їхньою роллю в російсько-українській війні. Вони забезпечують ситуаційну обізнаність, точність ураження та міжвидову координацію, що стало вирішальним у ключових операціях, як-от контрнаступ на Харківщині чи оборона Маріуполя. Попри виклики, пов'язані з РЕБ, кіберзагрозами та ресурсними обмеженнями, НГУ демонструє адаптивність через інновації та міжнародну підтримку. Подальший розвиток РІТ, зокрема шляхом інтеграції ШІ, автономних систем і посилення кібербезпеки, не лише зміцнить обороноздатність України, а й сформує нові стандарти розвідувально-інформаційної роботи в умовах гібридних конфліктів.

Карнаш Євгеній,
старший викладач кафедри розвідки,
Київський інститут Національної гвардії України

Крупка Євгеній,
Київський інститут Національної гвардії України

РОЗВИТОК УДАРНИХ БПЛА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

З початком повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році українські сили безпеки зіткнулися з необхідністю швидкої адаптації до нових форм ведення війни. Одним із ключових інструментів цієї трансформації стали безпілотні літальні апарати (БПЛА), особливо ударні, які можуть виконувати як розвідувальні, так і вогневі завдання з високою точністю.

Національна гвардія України, як універсальне формування з функціями охорони правопорядку, захисту стратегічних об'єктів і участі в бойових діях, поступово інтегрує ударні БПЛА у свої оперативні структури. Це дає змогу підрозділам НГУ ефективніше вражати ворожі цілі, діяти автономно, знижувати ризики для особового складу, а також забезпечувати точне й оперативне реагування на динамічні загрози.

Ударні дрони — це не лише технічне нововведення. Їх використання передбачає цілу систему заходів: від навчання операторів до створення логістичних ланцюгів і розробки нових тактик застосування. Уже створено окремі мобільні групи в підрозділах НГУ, які спеціалізуються на використанні FPV-дронів, «камікадзе» і розвідувально-ударних платформ. Також розробляються навчальні програми для пілотів дронів, ідуть закупівлі техніки, а в деяких випадках — власне виробництво.

Поряд із перевагами наявні й суттєві проблеми. Серед них — недостатнє централізоване постачання, обмежене фінансування, відсутність уніфікованих стандартів для моделей дронів і їх програмного забезпечення. Крім того, існує потреба в посиленні протидії засобам радіоелектронної боротьби з боку противника.

Згідно з аналітичним звітом Центру оборонних стратегій (2024), ударні БПЛА здійснили до 30% ефективних уражень у районі Східного фронту. За інформацією МВС, мобільні дрон-підрозділи НГУ лише за одну добу знищили до п'яти одиниць бронетехніки противника, що підтверджує високий бойовий потенціал такого інструменту.

Розвиток ударних БПЛА в Національній гвардії України слід розглядати не лише як технічне оновлення, а як фундаментальний етап трансформації бойових спроможностей в умовах гібридної війни. На відміну від Збройних сил, які активно застосовують БПЛА ще з 2014 року, НГУ почала цілеспрямовану інтеграцію дронів у структуру лише з 2022 року. За цей період вдалося закласти основу для створення аеророзвідувальних підрозділів у

бойових частинах, зокрема у 27-й Печерській, 4-й Слобожанській та 14-й бригаді оперативного призначення.

У рамках державної ініціативи «Армія дронів» та спільних проектів з волонтерськими фондами, наприклад, «Повернись живим», відбувається постійне дооснащення гвардії сучасними БПЛА: як розвідувальними (*DJI Mavic, Autel EVO II*), так і ударними (*FPV-дрони, RAM II, Punisher*). У 2024 році було вперше зафіксовано координацію між підрозділами НГУ та артилерійськими розрахунками Сил оборони, завдяки якій лише за один день в районі Кремінної було знищено понад 15 одиниць техніки ворога (згідно з даними СБУ та Оперативного командування "Схід").

Крім технічного аспекту, варто відзначити і зміни в доктрині. Застосування ударних БПЛА вимагає нової тактики — це «сіткова війна», де дрони працюють у координації з розвідкою, електронною боротьбою та штурмовими підрозділами. Створюються перші «рої дронів», де одночасно можуть діяти десятки FPV-апаратів, які керуються через автономні модулі чи за попередньо заданими координатами. Це знижує навантаження на операторів і підвищує шанси на прорив ворожої ППО.

Не менш важливою є підготовка персоналу. На сьогодні діє кілька програм підготовки операторів дронів у навчальних центрах НГУ (зокрема в Центрі підготовки в м. Золочів). Курси включають навички ручного пілотування, технічного обслуговування, збору розвідувальних даних та алгоритмів бойового застосування. За оцінками Міністерства оборони, понад 800 бійців НГУ вже пройшли повний курс підготовки оператора ударного БПЛА.

Варто також згадати і про правове регулювання. Станом на 2024 рік розроблено службові інструкції щодо використання БПЛА в НГУ, з урахуванням норм Женевських конвенцій та стандартів НАТО. Паралельно ведеться робота з інтеграції обліку дронів у єдину систему логістичного забезпечення, що дозволяє ефективніше відстежувати втрати, потреби та технічний стан апаратів.

Проте загрози залишаються. Основні виклики — це потужні системи РЕБ противника, зокрема «Поле-21» та «Житель», які здатні виводити з ладу до 60% ударних дронів. Водночас Україна активно розробляє засоби протидії: система «Криптон» від ДК «Укроборонпром» уже тестується в умовах фронту як засіб забезпечення стійкого каналу зв’язку з дронами навіть при сильному електронному тиску.

Таким чином, розвиток ударних БПЛА в Національній гвардії України є динамічним процесом, що охоплює технічні, організаційні, тактичні й нормативні компоненти. Інтеграція дронів в оперативні структури НГУ не лише підвищує ефективність бойових дій, а й змінює саму парадигму ведення війни. Перспективи подальшого розвитку — це автоматизація управління, збільшення дальності польоту, точності влучання та адаптація до умов «електронного поля бою». НГУ, маючи гнучку структуру, має всі шанси стати авангардом в реалізації новітніх безпілотних технологій у системі оборони держави.

Курбатов Артем,
старший викладач, кафедри розвідки,
Київський інститут Національної гвардії України

Вишинський Сергій,
командир 3 відділення 314-нг мол.с-нт,
Київський інститут Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНИХ БПЛА ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Шановні слухачі! Сучасні війни вже не уявити без технологій, які дозволяють бачити ворога на відстані, не наражаючи на небезпеку життя солдатів. Розвідувальні безпілотні літальні апарати (БПЛА) стали справжньою революцією у військовій справі, змінивши підходи до тактики, стратегії та безпеки. В Україні, де триває війна з російським агресором, БПЛА перетворилися на «очі» Збройних сил, допомагаючи виявляти ворожі позиції, коригувати артилерійські удари та рятувати життя. Але їхнє значення не обмежується лише Україною — дрони активно використовуються у Карабаху, Сирії та інших конфліктах, демонструючи універсальність і перспективи розвитку.

Моя теза: розвідувальні БПЛА радикально трансформують сучасні бойові дії завдяки оперативності, точності та безпеці, що яскраво ілюструє їхнє масштабне застосування в Україні, зокрема Лелека-100 і DJI Mavic, а також їхній розвиток і використання в інших конфліктах, таких як Карабах і операції США в Сирії. Сьогодні я детально розгляну, як БПЛА застосовуються в Україні, наведу конкретні приклади їхньої ефективності, потім звернуся до міжнародного досвіду, і на завершення ми поговоримо про виклики та перспективи розвитку цих технологій. Тож почнімо з України, де дрони стали невід'ємною частиною війни.

1. Застосування розвідувальних БПЛА в Україні.

У російсько-українській війні, яка триває з 2014 року, а з 2022 року набула повномасштабного характеру, розвідувальні БПЛА стали ключовим інструментом для ЗСУ. Вони забезпечують оперативне отримання даних, дозволяють коригувати удари артилерії та зменшують ризики для особового складу. Серед найпоширеніших моделей — український Лелека-100, комерційний DJI Mavic 3, турецький Bayraktar TB2, а також російський Orlan-10, який активно використовується ворогом, але часто збивається українськими силами.

Лелека-100 — це гордість української оборонної промисловості, розроблений компанією DeViRo. Дрон має дальність польоту до 100 км, тривалість польоту до 6 годин і оснащений оптичними та тепловізійними камерами. Його стійкість до РЕБ робить його незамінним для розвідки в умовах активного використання ворогом засобів радіоелектронної боротьби. У Запорізькій області бійці 128-ї окремої гірсько-штурмової бригади ЗСУ використовували Лелеку для виявлення російських укріплень. Дрон передав точні координати ворожого командного пункту, що дозволило артилерії

знищити його без втрат серед українських військових . У іншому випадку, у районі Бахмута, Лелека-100 допоміг виявити скупчення техніки ворога, після чого було завдано удар HIMARS, знищивши 12 одиниць бронетехніки

DJI Mavic 3 — це комерційний квадрокоптер, адаптований для військових цілей. Завдяки компактності, камері з роздільною здатністю 4K і тривалості польоту до 45 хвилин, він ідеально підходить для розвідки на коротких дистанціях. У Харківській області оператори 92-ї бригади ЗСУ за допомогою Mavic виявили ворожий блокпост, що дозволило спланувати наступ і уникнути засідки. Волонтерські ініціативи, такі як фонд «Повернись живим», поставили ЗСУ десятки тисяч таких дронів, що значно посилило розвідувальні спроможності . Наприклад, у липні 2024 року Mavic допоміг скоригувати вогонь мінометів під Авдіївкою, знищивши ворожий склад боєприпасів.

Bayraktar TB2, хоча й відомий як ударний дрон, активно використовується для розвідки. У 2022 році на Київщині ці БПЛА виявили російські колони, що забезпечило успішні артилерійські удари. У 2024 році, за даними Міноборони України, ЗСУ отримали 5000 розвідувальних дронів, зокрема Bayraktar, що значно посилило їхні можливості . Один із прикладів — операція на Херсонщині у вересні 2024 року, де Bayraktar виявив логістичний маршрут ворога, після чого було знищено 15 вантажівок із боєприпасами.

Цікавий факт: за 11 місяців 2024 року ЗСУ збили 275 російських БПЛА, зокрема Orlan-10, який ворог використовує для розвідки. Це свідчить про високу інтенсивність застосування дронів обома сторонами. Усі ці приклади підкреслюють, що БПЛА в Україні — це не просто інструмент, а стратегічна перевага, яка рятує життя і наближає перемогу.

2. Застосування БПЛА в інших країнах і конфліктах

Розвідувальні БПЛА також відіграють важливу роль у війнах за межами України, демонструючи їхню універсальність. Розглянемо три приклади: Карабахський конфлікт 2020 року, операції США в Сирії та використання дронів Ізраїлем.

У Карабахському конфлікті Азербайджан використовував турецькі Bayraktar TB2 для розвідки та координації ударів. Дрони виявили позиції вірменських сил у гірській місцевості, де традиційна розвідка була неефективною. Завдяки точним даним із БПЛА Азербайджан знищив десятки танків, артилерійських установок і укріплень, що стало вирішальним фактором у конфлікті. За оцінками експертів, використання Bayraktar змінило баланс сил, показавши, як БПЛА можуть допомогти навіть невеликим арміям здобути перемогу.

У Сирії США застосовують стратегічний дрон RQ-4 Global Hawk для моніторингу великих територій. Цей БПЛА літає на висоті до 18 км, має дальність 22 000 км і може перебувати в повітрі до 30 годин. У 2019 році Global Hawk збирав дані про переміщення бойовиків ІДІЛ, що дозволяло планувати точкові авіаудари. Наприклад, у провінції Ідліб дрон виявив скупчення бойовиків, після чого було знищено їхній штаб.

Ізраїль використовує дрони IAI Heron для розвідки в секторі Газа. Ці БПЛА забезпечують цілодобовий моніторинг кордонів, виявляючи спроби

проникнення або запуску ракет. У 2023 році Heron допоміг виявити тунель ХАМАС, що запобігло теракту. Ці приклади показують, як БПЛА адаптуються до різних типів конфліктів і потреб.

3. Розвиток і виклики БПЛА.

Технології БПЛА стрімко розвиваються, відкриваючи нові можливості для військової розвідки. В Україні, наприклад, тестується дрон FP-1, який поєднує розвідувальні та ударні функції. Він має дальність 1600 км і може нести бойову частину вагою 120 кг, що робить його універсальним інструментом . Світові тренди включають інтеграцію штучного інтелекту для автономного аналізу даних. Наприклад, американські дрони вже використовують ІІ для розпізнавання цілей у реальному часі, що підвищує точність операцій.

Ще одна перспективна розробка — рої дронів. У 2024 році США протестували систему, де десятки дронів діють скоординовано, обмінюючись даними і розподіляючи завдання. Така технологія може радикально змінити підходи до розвідки, дозволяючи покривати величезні території за короткий час.

Проте є й виклики. БПЛА вразливі до радіоелектронної боротьби: російські системи, такі як «Красуха-4», глушать GPS-сигнали, що ускладнює управління дронами . Висока вартість — ще одна проблема. Наприклад, один Bayraktar TB2 коштує близько 5 мільйонів доларів, що робить його недоступним для масового використання . Крім того, підготовка операторів потребує часу: в Україні навчання оператора БПЛА займає від 3 до 6 місяців, що обмежує швидке нарощування сил.

Незважаючи на ці виклики, БПЛА залишаються технологією майбутнього, яка робить війни більш точними, безпечними та ефективними.Противник завжди прагнутиме обійти, оточити або прорвати оборону найменш захищеної ділянки. Планування має передбачати можливість гнучкого маневру силами та засобами у разі зміни обстановки, а також наявність достатніх резервів для контрудару.

Шановні слухачі, ми побачили, як розвідувальні БПЛА змінюють сучасні війни. В Україні Лелека-100, DJI Mavic і Bayraktar стали невід’ємною частиною бойових дій, допомагаючи ЗСУ виявляти ворога, коригувати удари та зберігати життя солдатів. Конкретні приклади, як-от операції в Запорізькій і Харківській областях, показують, що дрони — це стратегічна перевага, яка наближає перемогу. У Карабаху, Сирії та Ізраїлі БПЛА довели свою універсальність, а нові розробки, такі як FP-1 і технології штучного інтелекту, обіцяють ще більші можливості.

Моя думка підтверджується: розвідувальні БПЛА трансформують війни завдяки оперативності, точності та безпеці. Україна стала світовим лідером у їхньому практичному застосуванні, демонструючи, як технології можуть протистояти агресору. Водночас виклики, як-от РЕБ і висока вартість, нагадують, що розвиток БПЛА потребує інвестицій і часу. У майбутньому ми побачимо автономні дрони, рої та ще більш точні системи, які зроблять розвідку швидшою й ефективнішою.

Курбатов Артем,
старший викладач кафедри розвідки,
Київський інститут Національної гвардії України

Труняков Олег,
відділ розвідки департаменту планування застосування
головного управління Національної гвардії України

ОСНОВИ РОЗВІДУВАЛЬНО-ВОГНЕВОГО КОМПЛЕКСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Що таке РВК і чому він важливий

Війна, яку ми переживаємо, – це не лише мужність наших бійців, а й технології, що допомагають перемагати. У самому серці сучасних бойових дій Національної гвардії України (НГУ) лежить розвідувально-вогневий комплекс (РВК). Це не просто набір техніки, а ціла система, яка об'єднує розвідку, обробку інформації та удари по ворогу. Завдяки РВК наші підрозділи можуть швидше знаходити цілі й точніше їх знищувати. Доповідь націлена на впровадження поняття РВК, пояснення принципів роботи, яка працює в реаліях російсько-української війни, з якими викликами стикається і що нам потрібно, щоб зробити його ще ефективнішим.

Як виглядає РВК НГУ сьогодні

РВК – це як добре налагоджений оркестр, де кожен інструмент грає свою роль. Уявіть собі:

- Розвідка: дрони, як-от "Лелека-100" чи "Фурія", літають над полем бою, знімають позиції ворога і передають картинку в реальному часі. Є ще наземні роботи, тепловізори й апаратура для перехоплення сигналів.

- Обробка даних: спеціальні програми, наприклад "Кропива", допомагають зібрати всі ці дані, обробити їх і передати артилеристам чи ракетникам. Це як мозок операції, який усе координує.

- Ураження: гармати, міномети, протитанкові "Стугни" чи Javelin. Вони б'ють точно туди, куди треба, бо розвідка вже все розвідала.

На війні РВК НГУ показав себе на повну. Пам'ятаєте оборону Маріуполя у 2022-му? Хлопці з "Азову" за допомогою дронів вистежували російські позиції, а артилерія одразу накривали ворога. У Бахмуті чи Сєвєродонецьку наші бійці завдяки РВК могли коригувати вогонь так, щоб і свої були в безпеці, і ворог зазнавав максимальних втрат. Це реально рятує життя і дає перевагу.

Війна – це не лише перемоги, а й постійні виклики. Ось що заважає РВК працювати на всі 100%:

- Радіоелектронна боротьба (РЕБ): росіяни використовують системи типу "Красуха-4", які глушать наші дрони й зв'язок. Це як гра в хованки, де ворог постійно намагається нас "засліпити".

- Кібератаки: війна йде не тільки на землі, а й у цифровому світі. Росіяни атакують наші системи управління, намагаються зламати мережі. Якщо інформація не дійде вчасно, весь РВК може "зависнути".

- Брак техніки: хоч Захід і допомагає, нам досі не вистачає сучасних дронів, захищених каналів зв'язку чи високоточних боєприпасів.

Та попри це, ми навчилися нівелювати деякі моменти. Наприклад, звичайні комерційні дрони, як DJI Mavic, стали справжніми героями розвідки. Волонтери й наші техніки адаптують їх для війни, додають камери чи навіть бойові модулі. А ще є потужні розробки, як Brave Inventors, де українці створюють роботів, які можуть і розвідувати, і стріляти. Це показує, що ми не стоїмо на місці, навіть коли ворог кидає нам нові виклики.

Що робить РВК на війні

РВК для НГУ – це як очі, вуха й кулаки одночасно. Ось що він дозволяє:

- Бачити ворога: дрони й розвідка дають командирам чітку картинку – де ворог, скільки техніки, куди рухається.

- Бити точно: завдяки РВК артилерія не стріляє "в білий світ", а влучає прямо в ціль, економлячи снаряди й час.

- Знищувати артилерію ворога: наші дрони знаходять російські гармати, а наші гармати їх ліквідують. Це називається контрбатарейна боротьба.

- Захищати міста й села: РВК допомагає виявляти диверсантів чи охороняти важливі об'єкти, як мости чи електростанції.

Особливо цінно, що РВК адаптується до війни. Після початку повномасштабного вторгнення НГУ тісніше співпрацює із ЗСУ, і це дало змогу краще координувати розвідку й удари. Наприклад, коли наші підрозділи відбивали атаки на Київщині, РВК допомагав швидко знаходити колони ворога й наводити на них артилерію.

Куди рухатися далі

Щоб РВК НГУ став ще сильнішим, нам треба працювати над кількома речами:

1. Штучний інтелект: уявіть, що комп'ютер сам аналізує відео з дрона, знаходить танки чи окопи й пропонує, куди бити. Це вже не фантастика, а реальність, яку ми можемо впровадити.

2. Автономні системи: дрони чи роботи, які працюють без постійного керування людиною, будуть менше боятися ворожих РЕБ.

3. Захист від кібератак: нам потрібні супернадійні мережі, які не зламає ворог. Це як броня для наших даних.

4. Друзі за кордоном: співпраця з НАТО, США чи Британією може дати нам круті технології – від супутників до нових боєприпасів.

5. Навчання бійців: наші оператори дронів і техніки мають бути як пілоти Формули-1 – швидкі, точні й готові до будь-чого. Для цього потрібні сучасні тренувальні центри.

Висновок

Розвідувально-вогневий комплекс – це інтегрована система, що забезпечує взаємодію засобів розвідки, автоматизованої обробки інформації та високоточного ураження, оптимізуючи тактичну й оперативну ефективність підрозділів в умовах сучасних збройних конфліктів.

Він дозволяє бачити ворога, бити його точно й берегти наших бійців. Так, є проблеми – від ворожих РЕБ до нестачі ресурсів, але ми вже довели, що можемо адаптуватися й вигравати. Якщо ми додамо до РВК штучний інтелект, автономні системи й підтримку партнерів, то зможемо не лише захищати Україну, а й задавати нові стандарти для війн майбутнього. Ця війна показала: коли ми об’єднуємо технології, розум і сміливість, нас не зупинити.

Курбатов Артем,
старший викладач кафедри розвідки,
Київський інститут Національної гвардії України

Майорко Дмитрій,
Київський інститут Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ ВЗВОДІВ РОЗВІДКИ СПП ЯК КЛЮЧОВИХ ВИКОНАВЦІВ ПРИ ВЕДЕННІ БОЮ

У сучасних умовах ведення бойових дій значення точності, швидкості прийняття рішень та здобуття розвідувальної інформації значно зросло. Армії, що мають доступ до якісних розвідданих, отримують вирішальну перевагу на полі бою. Сили спеціальних операцій (СПП), зокрема їх розвідувальні взводи, стали ключовим компонентом новітньої війни. Вони поєднують у собі високу мобільність, автономність, глибоку тактичну і технічну підготовку, що дозволяє їм ефективно діяти як у тилу противника, так і на передовій. Ця робота присвячена аналізу застосування взводів розвідки СПП у бойових умовах, їхньої ролі, завдань та перспектив розвитку.

Основні завдання взводів розвідки СПП

Взводи розвідки СПП виконують комплекс бойових і спеціальних завдань, серед яких:

Глибока розвідка тилових районів противника, виявлення важливих військових об'єктів;

Проведення спеціальних розвідувальних заходів: перехоплення комунікацій, спостереження, визначення пріоритетних цілей;

Коригування вогню артилерії, ракетних військ, ударів авіації;

Висвітлення тактичної обстановки в реальному часі для штабів;

Пошук та знищення ворожих розвідувально-диверсійних груп;

Проведення диверсійних та рейдових операцій у тилу ворога;

Забезпечення безпеки важливих військових об'єктів та маршрутів руху;

Психологічний вплив на противника шляхом присутності у його тилу;

Підготовка та супровід вогневих засідок і пасток;

Проведення радіоелектронної та технічної розвідки із залученням засобів РЕБ.

Ці завдання виконуються в умовах максимальної прихованості та автономності, що вимагає високої професійної підготовки, гнучкості мислення та технічного оснащення.

Тактичні особливості та переваги

Порівняно з іншими підрозділами, взводи розвідки СПП мають низку унікальних тактичних переваг:

Високий рівень прихованості та маскування. Завдяки спеціальним методикам та спорядженню розвідники здатні довго залишатися непоміченими навіть у безпосередній близькості до сил противника.

Автономність дій. Взводи можуть функціонувати без підтримки до 5–7 діб, маючи із собою усе необхідне спорядження, боєприпаси та засоби зв’язку.

Технічна оснащеність. Сучасні прилади нічного бачення, тепловізори, БПЛА, супутникові засоби зв’язку та навігації дозволяють вести розвідку в будь-який час доби та за будь-яких умов.

Високий рівень професійної підготовки. Особовий склад проходить інтенсивне навчання, включно з вогневою, топографічною, медичною, інженерною, мовною та психологічною підготовкою.

Гнучкість та ініціативність. Розвідники здатні миттєво змінювати напрямок дій, імпровізувати та ухвалювати рішення на місці без затримок.

Психологічна дія. Присутність мобільних і невловимих груп СПП у тилу противника деморалізує ворога та змушує його витрачати ресурси на охорону і контррозвідку.

Взаємодія з іншими родами військ

Ефективність взводів розвідки СПП значно зростає завдяки налагодженій взаємодії з іншими структурами:

З артилерією: забезпечують наведення на координати важливих цілей та коригування вогню.

З авіацією: допомагають у наведенні ударів, позначають цілі лазерними чи інфрачервоними маркерами.

З РЕБ: проводять спільні дії з блокування ворожих каналів зв’язку та ведення радіоелектронної боротьби.

З інженерними військами: розвідка та розмінування маршрутів, виявлення інженерних загороджень.

З підрозділами кіберрозвідки: обмін даними про електронні сліди, спільна ідентифікація об’єктів через цифрові платформи.

Інноваційні тенденції у застосуванні СПП

Використання ШІ у розвідці: автоматичне розпізнавання цілей на основі зображень із БПЛА.

Застосування автономних мікродронів: для спостереження в закритих просторах та в умовах міської забудови.

Інтеграція з цифровими бойовими системами: розвідники в реальному часі передають дані у хмарні системи управління боєм.

Носимі комплекси РЕБ: дозволяють здійснювати мікроелектронну боротьбу з дронами прямо на місці.

Реальні приклади застосування

Україна, 2022–2023 роки: взводи розвідки ССО України знищували ППО та РЕБ-обладнання РФ в тилу, використовуючи безпілотники та диверсійні групи.

Сирія, 2015–2018: спецпідрозділи міжнародної коаліції використовували дрони для наведення на склади ІДІЛ, що дозволяло уникати прямих зіткнень.

Азербайджан–Вірменія, 2020: взводи з БПЛА «Bayraktar» діяли фактично як мобільні розвідгрупи з ударною функцією.

Таким чином, розвідувальні взводи СПП є критично важливим компонентом сучасних бойових дій. Їх здатність забезпечити якісну розвідку, здійснити точкові удари, діяти автономно та взаємодіяти з усіма родами військ робить їх ключовими виконавцями на полі бою. Успішне застосування таких підрозділів дозволяє досягати стратегічних результатів із мінімальними втратами.

Перспективи розвитку включають:

- впровадження нових технологій (дрони, ШІ, носимі РЕБ);
- посилення міжвідомчої та міжнародної взаємодії;
- розширення спроможностей до інформаційних та кібероперацій;
- створення багаторівневої системи інтегрованого бойового управління.

Мельник Петро,
ад'юнкт,
Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИ КРИМІНАЛЬНА РОЗВІДКА?

Правове забезпечення службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони України вимагає постійних змін для вчасного реагування на виникнення актуальних проблем у законодавстві, тим паче, враховуючи російську агресію проти України.

В цілому, тобто в загальних рисах в контексті захисту національних інтересів та безпеки України, Законом України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року № 2469-VIII окреслено суб'єктів, які

належать до складових даного сектору, та визначено їх функції. На більшість із зазначених відомств, і це очевидно, оскільки переважаюча їх частина – це правоохоронні або розвідувальні органи України, покладено обов'язки щодо здійснення оперативно-розшукової, розвідувальної або контррозвідувальної діяльності. Кожний із перелічених видів діяльності вимагає чіткого нормативно-правового регулювання, оскільки відносини, які регулюються, як правило мають конфіденційний, втаємничений, деколи для когось із суб'єктів або об'єктів діяльності, навіть сакральний характер, і часто пов'язані з обмеженням конституційних прав та свобод людини.

Український законодавець вирішив цю проблему шляхом регулювання кожного окремого виду діяльності відповідним законодавчим актом. Зокрема, оперативно-розшукова діяльність регулюється Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 року № 2135-XII . При цьому, Україна першою на пострадянському просторі спеціальним законодавчим актом врегулювала питання здійснення оперативно-розшукової діяльності. За час свого існування вказаний закон зазнавав десятків суттєвих змін, які були науково обґрунтовані та виправдані актуальними потребами суспільства та реаліями сьогодення. Разом із тим світовий та український соціум стрімко розвивається, що призводить до виникнення нових видів, сфер та галузей із новими суспільними відносинами, які потребують правового врегулювання. Внаслідок цього, у свою чергу, потребують удосконалення нормативно-правові акти, які регулюють відносини, що виникають у ході здійснення оперативно-розшукової діяльності. Таким чином, можна дійти обґрунтованого висновку, що законодавство у цій сфері потребує кардинальних змін.

Над вирішенням цієї проблеми активно працювали науковці, суб'єкти законотворчості та законодавчої ініціативи, правозастосовники. Доказом цьому є вісім зареєстрованих у різний час законопроєктів, які, у разі прийняття, повинні були прийти на заміну чинному закону та стати основним законодавчим актом у сфері здійснення оперативно-розшукової діяльності. Проте, на даний час жодного з них не було прийнято.

Суб'єктами законодавчої ініціативи, які активно просувають ідеї фундаментальних змін у даній сфері, останні десять років обговорюється питання вирішення цієї проблеми шляхом впровадження досвіду інших держав, серед яких – Литовська Республіка. У 2013 році набув чинності Закон Литовської Республіки «Про кримінальну розвідку», який був прийнятий у 2012 році. Після цього в Україні з'явилось декілька варіантів проєктів Законів України, які здебільшого у назві використовували термін «кримінальна розвідка». У цих документах закладалось поняття кримінальної розвідки, яка повинна була б припинити існування такого виду діяльності, як оперативно-розшукова, та замінити її по суті.

За результатами огляду та аналізу запропонованих законопроєктів щодо кримінальної розвідки можна дійти висновку, що за своєю формою та змістом кримінальна розвідка та оперативно-розшукова діяльність суттєво не відрізняються, адже виконують ідентичні завдання, здійснюються тотожними методами й базуються на тотожних принципах. Також спостерігається, що запропоновані документи містять багато недопрацювань, зокрема деякі норми суперечать КПК України, багато термінів потребують чіткого тлумачення, виникають питання щодо практичної реалізації норм.

На нашу думку, в Україні є наявні власні теоретичні підвалини та значний практичний потенціал для зміцнення нашого власного системного підходу до здійснення оперативно-розшукової діяльності. Та замість того, щоб пристосовуватись до підходів інших держав, нам необхідно зберігати і розвивати власний підхід, що є широким полем для подальших наукових досліджень. Потрібно зосередити зусилля на розробці сучасної концепції регулювання та здійснення оперативно-розшукової діяльності, яку відобразити у відповідному законодавчому акті, який би враховував усі сучасні суспільні та правові вимоги, зміни, виклики та загрози.

Назаренко Роман,
старший викладач,
Національна академія Служби безпеки України

РЕЛІГІЙНА ОБІЗНАНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ В ОПЕРАЦІЯХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

В умовах гібридних протистоянь та зростаючої глобальної турбулентності релігійні й культурні чинники набули помітного значення. У конфліктах XXI століття релігійна ідентичність дедалі частіше відіграє зовсім не маргінальну роль, а навпаки — виступає основою внутрішньої мобілізації суспільства та невід'ємною частиною стратегічних комунікацій. Ігнорування релігійного чи культурного компоненту призводить до глибоких аналітичних прорахунків, завдають суттєвих репутаційних втрат, та подекуди вартують навіть політичної суб'єктності. Розвідувальні та аналітичні підходи, що ґрунтуються виключно на секуляризованих парадигмах, часто виявляються недостатніми для повноцінного та глибинного розуміння мотивацій, моделей поведінки та рівня загроз у контекстах, де релігія продовжує відігравати системоутворюючу роль у суспільному житті.

Зосередженість на «більш прикладних» та «звичних» підходах в оперативній діяльності (цифрові технології, електронний моніторинг, перехоплення окремих видів комунікацій) — нерідко витісняє потребу осмислення культурних особливостей, релігійних уявлень, історичної пам'яті та символічної мови. У результаті аналітичні оцінки стають

спрощеними, позбавленими контекстуальної точності. Це, у свою чергу, суттєво ускладнює ідентифікацію та виявлення нетипових та непрямих форм радикалізації, а також знижує ефективність прогнозування поведінки тих чи інших осіб (або груп осіб), що діють поза межами *секулярної* логіки.

У прикладному вимірі це означає, що цілі групи аналітиків можуть помилково трактувати або ж недооцінити вплив релігійних та моральних авторитетів у суспільствах та хибно інтерпретувати терміни, які мають глибоко вкорінене богословське значення. До прикладу, брак таких компетенцій особливо яскраво проявився під час міжнародних інтервенцій в Іраку та Афганістані, коли незнання внутрішньорелігійної диференціації — зокрема між шиїтськими й сунітськими спільнотами, а також між поміркованими традиціоналістами і радикальними салафітами — призводило до стратегічних прорахунків, посилення внутрішнього спротиву, дестабілізації безпекової ситуації та ескалації радикалізму.

Відтак, інтеграція та посилення релігійної обізнаності та фаховості у структури аналітичної діяльності безпекового сектору може реалізовуватись через кілька взаємодоповнюючих напрямів:

- Шляхом запровадження спеціалізованих навчальних курсів для розвідувальних і аналітичних підрозділів, що охоплюють базові знання з релігієзнавства, теології, філософії, регіональної культури та символічної чи «сакральної» комунікації;
- Шляхом формування міждисциплінарних груп, які об’єднують аналітиків, релігієзнавців, культурологів, орієнталістів задля комплексного вивчення та осмислення необхідного для аналізу середовища;
- Шляхом створення постійно діючих механізмів експертної підтримки при плануванні операцій у релігійно чутливих регіонах.

У більш широкому контексті релігійна обізнаність функціонує як захисний механізм від інтелектуального спрощення, шаблонного мислення та редукціоністських аналітичних підходів, що здатні спотворити розуміння динаміки подій і зумовити критичні прорахунки в умовах нестабільності. Лише глибока орієнтація в релігійних парадигмах, символічних системах і значеннях культурно-зумовленої поведінки дозволяє здійснювати не лише точну оцінку ситуації, а й зберігати стратегічну гнучкість у процесі прогнозування. Ба більше, сприяє побудові більш точних моделей, прогнозів, сценаріїв і дозволяє ефективніше конструювати контрнаративи у відповідь на ті чи інші ідеологічні виклики, що постають перед державою. Її зміст виходить далеко за межі базових знань про конфесійні системи чи релігійні практики — вона включає здатність розуміти, яким чином релігійна формує соціальні структури. А це, у свою чергу, є фундаментально важливо адже це розуміння суттєвим чином визначає та впливає на моральні орієнтири як цілого суспільства, так і окремого громадянина.

Саме ця глибина розуміння пояснює, чому в одних випадках релігійні спільноти мобілізуються до збройного опору, а в інших — до форм молитовного чи духовного ненасильницького спротиву. Відтак, у цьому сенсі, релігієзнавство та теологія виходять за межі академічного дискурсу, перетворюючись на інструмент прикладного значення в контексті національної безпеки.

Таким чином, розвідувальна аналітика, що не враховує релігійно-культурного контексту, не лише обмежена в точності, але й потенційно небезпечна для оперативного планування. Для підвищення ефективності діяльності сектору безпеки в таких регіонах, як Близький Схід, Північна Африка чи навіть частина Південної та Східної Європи, необхідною умовою стає залучення фахівців зі сходознавства, релігієзнавства та регіональних студій до аналітичних процесів.

Труняков Олег,
відділ розвідки департаменту планування застосування головного управління Національної гвардії України

Кузьменко Павло,
Київський інститут Національної гвардії України

РОЗВИТОК ПІДРОЗДІЛІВ РОЗВІДКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО

З початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти України у 2022 році Національна гвардія України (НГУ) стала ключовим елементом системи національної безпеки. Підрозділи розвідки НГУ відіграли важливу роль у забезпеченні оперативної інформації для прийняття рішень, планування та проведення бойових операцій. Умови воєнного стану вимагали від розвідувальних підрозділів адаптації до нових викликів, впровадження сучасних технологій та тісної взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони МВС України.

Еволюція розвідувальних підрозділів НГУ.

Після відновлення діяльності Національної гвардії України у 2014 році, в умовах зростаючої загрози з боку Російської Федерації, розвідувальні підрозділи груп, здатних здійснювати розвідку у зоні проведення антитерористичної операції (АТО), проводити спостереження за противником, виявляти диверсійно-розвідувальні групи та передавати дані для бойових підрозділів.почали формуватися з урахуванням досвіду бойових дій на сході України. Первинною метою було створення оперативно спроможних.

На цьому етапі спостерігалося формування базової організаційної структури, навчання особового складу за стандартами ЗСУ, а також активне запозичення досвіду у добровольчих батальйонів, які мали практичний досвід розвідки у зоні бойових дій.

Інституційне зміцнення та модернізація (2015–2021 рр.)

У подальші роки функціонування підрозділів розвідки НГУ набуло більшої системності. Було сформовано регулярні розвідувальні підрозділи у складі військових частин оперативного призначення, запроваджено навчальні курси з ведення бойової розвідки, використання засобів спостереження, зв'язку та маскування.

Одним із важливих кроків стало створення розвідувальних відділів на рівні бригад і полків. У цей період активно впроваджувалося використання безпілотників та тепловізорів, удосконалювався процес обміну розвідувальною інформацією між структурами сектору безпеки.

Зросла кількість міжвідомчих навчань, де підрозділи НГУ відпрацьовували взаємодію з підрозділами ЗСУ, СБУ, ДПСУ та іншими силовими відомствами.

Переломний етап – повномасштабне вторгнення 2022 року

24 лютого 2022 року стало точкою масштабної трансформації всієї системи розвідки в Україні, зокрема і в НГУ. Потреба у швидкому та точному зборі інформації зросла в десятки разів. Розвідувальні підрозділи отримали нові завдання:

оперативна розвідка в зоні бойових дій;

виявлення та передача координат для високоточних ударів;

аеророзвідка з використанням БПЛА;

радіоелектронна та технічна розвідка;

контррозвідка в тилу та на звільнених територіях.

На базі окремих частин було сформовано мобільні групи аеророзвідки, що працювали у найгарячіших точках — Бахмут, Ізюм, Харків, Мелітополь, Запоріжжя тощо. Успіхи розвідувальних підрозділів Національної гвардії України стали запорукою ефективної роботи артилерії, координації дій на полі бою та знищення ворожих логістичних маршрутів.

Основні напрямки розвитку розвідувальних підрозділів Національної гвардії України

Сучасні виклики воєнного часу змушують структури безпеки не лише оперативно реагувати на загрози, а й системно модернізуватися. У цьому контексті розвідувальні підрозділи Національної гвардії України здійснюють свій розвиток у кількох стратегічних напрямках, які забезпечують зростання їх ефективності на полі бою.

Технічна модернізація

Одним з ключових пріоритетів є оснащення підрозділів сучасними технічними засобами, які відповідають вимогам сучасної війни. Серед основних напрямків:

Аеророзвідка з використанням БПЛА. Активно впроваджуються як комерційні (DJI, Autel), так і військові моделі (PD-2, Leleka-100), що дозволяють здійснювати точне спостереження за позиціями ворога.

Тепловізійні та нічні приціли – забезпечують ефективну розвідку в умовах недостатньої видимості.

Системи радіоелектронної розвідки – дають можливість виявляти засоби зв'язку, блокувати сигнали та ідентифікувати координати противника.

Захищені канали зв'язку – критично важливі для оперативної передачі розвідувальної інформації.

Професійна підготовка особового складу

Зростаюча роль висококваліфікованих кадрів у структурі розвідки зумовлює необхідність постійного навчання. Основні підходи:

Спеціалізовані навчальні курси, зокрема з топографії, тактичної медицини, виживання, розвідки у міських умовах.

Підвищення інструкторської спроможності — створення навчально-тренувальних центрів, у яких досвідчені бійці передають знання молодшим.

Міжнародна співпраця – проходження курсів та тренінгів за підтримки іноземних партнерів (США, Велика Британія, Польща, Литва).

Інтеграція в інформаційний простір сектору безпеки

Забезпечення ефективної координації дій між усіма силовими структурами є критичним для результативності розвідки. Напрямки:

Обмін інформацією з ГУР, СБУ, ЗСУ через єдині платформи обміну даними.

Взаємодія розвідувальних підрозділів Національної гвардії України з іншими структурами

У контексті повномасштабної війни, що триває в Україні з 2022 року, взаємодія силових і безпекових структур набуває стратегічного значення. Розвідувальні підрозділи Національної гвардії України (НГУ) виконують критично важливі завдання у загальній системі оборони, і їхня ефективність значною мірою залежить від рівня координації з іншими силовими відомствами.

Співпраця з Збройними Силами України (ЗСУ)

ЗСУ залишаються головною бойовою силою в протистоянні російській агресії. Взаємодія розвідки НГУ із ЗСУ охоплює такі аспекти:

Обмін розвідувальною інформацією про переміщення, склади, командні пункти та вогневі позиції противника.

Координація дій у спільних операціях, особливо при наступальних чи оборонних діях.

Використання результатів аеророзвідки Національної гвардії України для наведення артилерії та ударів БПЛА.

Спільні тренування, спрямовані на відпрацювання єдиних алгоритмів дій та покращення взаєморозуміння між підрозділами.

Взаємодія з Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України (ГУР МОУ)

ГУР МОУ координує стратегічну військову розвідку та є одним з ключових джерел розвідувальних даних для всіх сил оборони. У цьому контексті:

Розвідка НГУ отримує **оперативні зведення про ворога** з глибокого тилу, що доповнює тактичні дані з передової.

Здійснюється обмін аналітикою, в тому числі супутниковими знімками, даними радіоелектронної розвідки тощо.

У разі спеціальних операцій, підрозділи Національної гвардії України можуть **працювати під єдиним командуванням** з силами ГУР, виконуючи завдання швидкого реагування.

Співпраця з Службою безпеки України (СБУ)

СБУ забезпечує державну безпеку, протидіє шпигунству, диверсіям, внутрішнім загрозам. У взаємодії з Національною гвардією України:

Підрозділи розвідки Національної гвардії України надають СБУ **інформацію про підозрілих осіб, переміщення, незаконну діяльність** у прифронтових або звільнених районах.

Спільні **контрдиверсійні заходи**, виявлення агентурної мережі противника.

Взаємодія в рамках **операцій з деокупації територій** – очищення населених пунктів від ворожих елементів, мінування, виявлення закладок.

Участь розвідників Національної гвардії України в **аналітичних групах СБУ** для обробки перехоплених комунікацій або візуальних даних.

Технічне відставання

Попри активне постачання техніки від партнерів, у деяких випадках наявні засоби розвідки виявляються недостатньо ефективними:

частина БПЛА не витримує умов електронної боротьби з боку РФ;

потреба у високоточних системах нічного бачення, тепловізійної техніки та систем штучного інтелекту для автоматичного аналізу даних;

відсутність єдиних стандартів технічного оснащення між підрозділами.

Недостатня кількість підготовлених кадрів

З огляду на зростаючі обсяги завдань, кадрове забезпечення розвідки потребує посилення:

дефіцит аналітиків, операторів БПЛА, спеціалістів з кіберрозвідки;

вигорання особового складу через тривалу участь у бойових діях;

обмежена кількість навчальних центрів з сучасною матеріальною базою.

Високий рівень загроз із боку противника

Супротивник постійно вдосконалює свої засоби радіоелектронної боротьби, контррозвідки та інформаційно-психологічних операцій:

активне глушіння сигналів GPS;

спроби проникнення в цифрову інфраструктуру;

інформаційне насичення дезінформацією для дезорієнтації розвідки.

Бюрократичні бар'єри

Іноді ефективність розвідувальних дій знижується через:

надмірну зарегульованість процесів передачі інформації;

повільну реакцію на запити від бойових підрозділів;

відсутність гнучкості в адаптації до змін.

Перспективи розвитку

Інтеграція штучного інтелекту та аналітики

Застосування AI-технологій може значно підвищити швидкість та точність обробки розвідувальних даних:

автоматичне розпізнавання об’єктів на відео з БПЛА;

прогнозування ворожих дій на основі аналізу патернів;

створення систем ситуаційної обізнаності в режимі реального часу.

Професійна освіта та підготовка

Необхідне формування системи безперервного навчання:

створення окремих спеціальностей у вишах МВС та Міноборони з акцентом на розвідку;

стажування в підрозділах країн-партнерів;

цифрові платформи для самостійного навчання аналітиків, операторів дронів, фахівців з EW.

Удосконалення організаційної структури

Потрібне спрощення та гнучкість у ланцюгу прийняття рішень:

запровадження мобільних груп швидкого реагування;

децентралізація аналізу даних – передача повноважень на рівень тактичних підрозділів;

удосконалення вертикалі управління розвідкою в межах Національної гвардії України.

Розширення міжнародної підтримки

Інституціоналізація співпраці з НАТО та партнерами:

участь у спільних операціях і навчаннях;

залучення міжнародних інструкторів до вишколу українських підрозділів;

обмін розвідувальними даними в межах стратегічних альянсів.

Висновки

Розвідувальні підрозділи Національної гвардії України за період воєнного стану продемонстрували високу ефективність та здатність до адаптації в умовах сучасних викликів. Завдяки технічному переоснащенню, підвищенню рівня підготовки особового складу та

тісній взаємодії з іншими структурами, вони стали важливим елементом системи національної безпеки. Подальший розвиток розвідувальних підрозділів Національної гвардії України є запорукою ефективної протидії зовнішнім загрозам та забезпечення суверенітету України.

Адреса оргкомітету:

03179, Україна, м. Київ, вул. Оборони Києва, 7,
Київський інститут Національної гвардії України,
факультет службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Телефони для довідок:

Кізян Руслан Володимирович,
голова оргкомітету,
начальник факультету службово-бойової діяльності Національної гвардії України
Київського інституту Національної гвардії України,
кандидат наук з державного управління,
+38-050-051-90-59

Дем'янишин Володимир Миколайович,
заступник голови оргкомітету,
заступник начальника факультету з навчальної та наукової роботи –
начальник навчальної частини факультету службово-бойової діяльності
Національної гвардії України Київського інституту
Національної гвардії України,
кандидат педагогічних наук, доцент,
+38-050-641- 06-92